

วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษา

ACADEMIC JOURNAL OF GRADUATE SCHOOL

ISSN 3027- 8686 (print)

ISSN 3027 - 8740 (online)

ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2569

Vol. 4 No. 1 January - April 2026

วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษา Academic Journal of Graduate school

ISSN 3027-8686 (Print), ISSN 3027-8740 (Online)

มีกำหนดเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน)

ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) และ

ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม)

วัตถุประสงค์ :

เพื่อเป็นเวทีทางวิชาการในการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านการพัฒนามนุษย์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม การบริหาร และการพัฒนาสังคมในลักษณะสหวิทยาการ โดยมุ่งเน้นผลงานที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง ส่งเสริมการใช้ข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ในการตัดสินใจ และสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทของสังคมร่วมสมัย

ขอบเขต

นโยบายและการบริหารการศึกษา ปรัชญาการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต นวัตกรรมเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล การบริหาร การจัดการ และภาวะผู้นำ ความหลากหลายหลายทาง การศึกษา นวัตกรรมวิทยาศาสตร์ศึกษา

เงื่อนไขการตีพิมพ์ :

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความ (Peer Reviewer) จากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อยสามท่าน โดยบทความผู้นิพนธ์ภายนอกได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายในและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกคนละหนึ่งท่าน หรือผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกอย่างน้อยสองท่าน ส่วนบทความผู้นิพนธ์ภายในได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร มีความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลากหลายสถาบัน และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ ทั้งนี้จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์บทความและผู้นิพนธ์บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความเช่นเดียวกัน (Double-Blind Peer Review) และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร ทั้งนี้ บทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างพิจารณาเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้นิพนธ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อกองบรรณาธิการก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์ สำหรับทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้ เป็นของผู้นิพนธ์แต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

ที่ปรึกษา :

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง สุขทอง	อธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน	รองอธิการบดี ฝ่ายยุทธศาสตร์และการยกระดับ
	คุณภาพการศึกษา

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.สุรเชษฐ์ วงศ์ชัยประทุม

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิวพร แนนหนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกกานต์ ลายสนธิ์

กองบรรณาธิการ :

รองศาสตราจารย์ ดร.ชูชาติ พะยอม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
รองศาสตราจารย์บัญชา ชื่นจิต	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ แก้วพลอย	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
รองศาสตราจารย์ ดร. สนิท ปิ่นสกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
รองศาสตราจารย์ ดร. ดำรงฤทธิ์ วิบูลกิจธนากร	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ มณีวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กานตยुทธ ตรีบุญนิธิ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความ (Peer Reviewers)

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความภายใน : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ชัย	ภาควิชา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภณภฤช	ยอดดลชะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาณุเมศวร์	สุขศรีศิริวัชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญเทพ	สิทธิเสื่อ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์ไกร	วรรณตรง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ	คุณนิล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย	สุขตาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขจรศักดิ์	สงวนสัตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดม	หอมคำ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพนันตร	ปาसान่า
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา	แก้วหล้า
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐฐา	ชววิสิฐ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภาคภูมิ	ไตรศิริวานิชย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์จีระเดช	อินทเจริญศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์รุจิเรศ	รุ่งสว่าง
อาจารย์ ดร.ธนพร	แย้มศรี
อาจารย์ ดร.ศิวาพร	พยัคฆนันท์
อาจารย์ ดร.คเชนทร์	วัฒนะโกศล
อาจารย์ ดร.อภิชัย	ไพโรสินธุ์

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.ไททัศน์ มาลา	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สนธิ ปิ่นสกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
รองศาสตราจารย์ ดร.ดำรงฤทธิ์ วิบูลกิจธนากร	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระเดช ภาวัตเวคิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
รองศาสตราจารย์ตรีเนตร สาระพงค์	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กานตยुทธ ตรีบุญนิธิ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒิชัย พิสิทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรพล พิมพา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเศษ ชินวงษ์	ผู้ทรงคุณวุฒิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงเดช สอนใจ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิตา ภูทรัพย์มี โปณะทอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัตร ภูระธีรานรัชต์	ผู้ทรงคุณวุฒิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารยา อิงไพบูลย์กิจ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรุชา ศิริวิรัชกุล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
นางสาวภวนันท์ เกิดเหมาะ	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์

กองเลขานุการวารสาร :

เลขานุการ :	นางณัฐนันท์ ทนดี
ผู้ช่วยเลขานุการ :	นายชัยศ อูไรล้ำ/นางธนินท์ธร ทองแมน
ศิลปกรรม :	นายทศพล คำชู/นายชุตีพร ไวรวิจันกุล/นางชนชนก พันธุ์สนธิ
ฝ่ายประชาสัมพันธ์ :	นางภัทรารัตน์ ชิตชอบ

สำนักงาน :

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการบัณฑิตศึกษา โครงการบัณฑิตศึกษา

อาคาร 28 ชั้น 1 186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์ – ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000

โทรศัพท์/โทรสาร 044-710000, 044-514606, 094-5694453

<https://so13.tci-thaijo.org/index.php/ajgs>

E-mail : graduate_journal@srnu.ac.th

ISSN 3027-8686 (Print), ISSN 3027-8740 (Online)

บทบรรณาธิการ (Editorial)

วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษา เป็นวารสารทางวิชาการที่มุ่งเน้นการรวบรวม เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัยและนวัตกรรมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณาจารย์ บุคลากร นักวิชาการ ตลอดจนผู้สนใจ ทั้งภายในและภายนอกสำหรับการพัฒนาองค์ความรู้ให้กับชุมชนและสังคม โดยมุ่งเน้นการเผยแพร่บทความ วิชาการ บทความวิจัยและนวัตกรรมทางด้านสังคมศาสตร์และด้านการศึกษา (การบริหารการศึกษา วิทยาการ การจัดการเรียนรู้ การศึกษาปฐมวัย การประถมศึกษา หลักสูตรและการสอน วิทยาศาสตร์ศึกษา จิตวิทยา การศึกษา สังคมศึกษา การวิจัยและประเมินผลทางการศึกษา พลศึกษาและสุขศึกษา เทคโนโลยีและนวัตกรรม ทางการศึกษา อุตสาหกรรมศึกษา การศึกษาพิเศษและสาขาวิชาอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับด้านการศึกษา) โดย ดำเนินการภายใต้เกณฑ์คุณภาพการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของวารสารตามประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และ ศาสตราจารย์ พ.ศ. 2564 และศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index : TCI) ในการ ดำเนินการ ซึ่งทางกองบรรณาธิการได้ใช้รูปแบบการนำเสนอบทความพร้อมกับข้อเสนอแนะสำหรับผู้มี หน้าที่ คุณภาพและมาตรฐานที่เข้มข้นเช่นเดียวกันทุกฉบับตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนา คุณภาพวารสารและยกระดับขึ้นสู่ฐานข้อมูลสากล โดยทางวารสารได้มีการดำเนินการขอหมายเลข ทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล หรือตัวระบุวัตถุดิจิทัล (ดีโอไอ) (Digital Object Identifier : DOI) สำหรับทุก บทความที่เผยแพร่ในวารสาร เริ่มตั้งแต่ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 นี้เป็นต้นไป ทั้งนี้ ช่องทางการนำส่งบทความเพื่อ พิจารณาเผยแพร่นั้น สามารถนำส่งบทความออนไลน์ได้ที่ <https://so13.tci-thaijo.org/index.php/ajgs> ซึ่งเป็นระบบการบริหารงานวารสารออนไลน์ด้วยงานระบบ ThaiJo2.0 โดยบทความในวารสารฉบับนี้มีผู้ หน้าที่ มาจากหลากหลายหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก ซึ่งผลงานทางวิชาการดังกล่าวทางกองบรรณาธิการได้ จัดส่งไปให้คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินและตรวจสอบบทความ (Peer Reviewer) จำนวน 3 ท่าน พิจารณาแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการเผยแพร่ทางวิชาการที่มาจากหลากหลายหน่วยงานของ แต่ละสาขาเป็นผู้พิจารณาเพื่อความสมบูรณ์ของบทความ และมอบให้ผู้มีหน้าที่นำบทความไปปรับปรุงแก้ไขเป็น การเรียบร้อยแล้วก่อนการตีพิมพ์ตามกติกาและรูปแบบการตีพิมพ์เผยแพร่

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการบัณฑิตศึกษา จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารฉบับนี้จะเป็นเวทีทาง วิชาการ ที่จะกระตุ้นความคิดและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของนักวิจัย นักวิชาการและผู้อ่านทุกท่าน และ ขอขอบคุณคณาจารย์ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปทุกท่านที่ให้ความสนใจร่วมส่งบทความเผยแพร่ใน วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษา และขอขอบคุณกองบรรณาธิการ คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินและ ตรวจสอบบทความทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

อาจารย์ ดร.สุรเชษฐ์ วงศ์ชัยประทุม

บรรณาธิการ

สารบัญ (Content)

	หน้า
วัตถุประสงค์.....	II
เงื่อนไขการตีพิมพ์.....	II
กองบรรณาธิการ (Editorial Board).....	III
คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความ (Peer Reviewers).....	III
บทบรรณาธิการ (Editorial).....	VI
 แรงจูงใจที่มีผลต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เจนจิรา สุธหาร, อภิวัฒน์ กำลั้งกล้า, ฑิตฐิตา แกมกล้า, อุบลวรรณ สุวรรณภูสิทธิ์, นฤมล วลีประทานพร.....	 E2950
การวิเคราะห์เปรียบเทียบภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและภาพลักษณ์ การ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตาก ตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวจังหวัดตาก อัครณสิทธิ์ อังกนันทน์, ประสิทธิ์ อังกนันทน์, อัครพร อังกนันทน์.....	 E2547
รูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาานครพนม เขต 1 รัชภูมิ พระพรหม, นาวัน นิลแสงรัตน์.....	 E2641
ความรอบรู้ดิจิทัลและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในฐานะปัจจัยกำหนดทัศนคติของนักศึกษา มหาวิทยาลัย ต่อปัญญาประดิษฐ์ ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี.....	 E2668
การลดต้นทุนค่าไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อนของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดสุรินทร์ด้วย เทคโนโลยีประหยัดพลังงาน ทรงยศ หวังขอบ, กนกกานต์ ลายสนธิ์, ศุภวัชร นิยมพันธุ์, สุรเชษฐ์ วงศ์ชัยประทุม.....	 E2706
การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา พื้นที่ตำบลบึงยี่โถ อำเภอบึง สามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชวิศา สาโรจน์.....	 E2927
การพัฒนาารูปแบบการฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม วิฑูรย์ คงผล, ภราดร เสถียรไชยกิจ.....	 E3023
กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทในฐานะเครื่องมือทางกฎหมายเพื่อการอำนวยความสะดวก ให้กับประชาชน ปกรณเกียรติ ไพรวลย์, ชุตินา มุลดับ, ณัฐนันท์ ทุนดี.....	 E3140

สารบัญ (Content)

หน้า

ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน	
ฉัตรชัย รอดแก้ว.....	E2801
นวัตกรรมเก้าอี้ช่วยพยุงลุกนั่งสำหรับผู้สูงอายุที่มีอาการข้อเข่าเสื่อม	
จิรวรรณ รักการ, บัญชา ชื่นจิต, ดุรงค์ฤทธิ์ เอกวงษา.....	E2865
การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3	
จุฑามาศ เตชะภิญญาวัฒน์, อรชร วัฒนกุล, พร้อมภักดิ์ บึงบัว, สุภาพร สรสิทธิ์รัตน์.....	E2956
รูปแบบดิจิทัลคอนเทนต์ร่วมกับการโค้ชสำหรับผู้สูงอายุเพื่อตอบสนองการเรียนรู้ตลอด ชีวิต	
ภาณุพันธ์ นิลรัตนานนท์, ขจรศักดิ์ สงวนสัตย์, เกื้อ กระแสโสม.....	E2670
การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการดำเนินงานคุ้มครอง ผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย ตำบลแกใหญ่ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์	
นฤมิตร ศรีสมบัติ.....	E3187
รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหาร คุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1	
อมรเดช ดีนาน.....	E2725
การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงเพื่อการเรียนรู้ทุนวัฒนธรรม กรณีศึกษา สำนักศิลปะ และวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	
ทองพูล ชุมคำ, สมชัย ศรีนอก, นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ, พีรวัส อินทวิ, พิพัฒน์ วิถี.....	E2725

แรงจูงใจที่มีผลต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Motivation affecting entrepreneurial intention of students at Surin Rajabhat University

เจนจิรา สุธาร์^{1*} อภิวัฒน์ กำลังกล้า² ทิตติตา แกมกล้า³ อุบลวรรณ สุวรรณภูสิทธิ์⁴

นฤมล วลีประทานพร⁵

Jenjira Sudharn¹ Apiwat Kamlangkla² Thitthita Kamkla³ Ubonwan Suwannaputit⁴

Narumon Waleeprathanporn⁵

^{1,2,3,4,5}สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

^{1,2,3,4,5}Department of Business Administration, Faculty of Management Science, Surindra Rajabhat University, Thailand

*Corresponding Author E-mail : s_ubonwan@srnu.ac.th

วันที่รับบทความ 17 ตุลาคม 2568

วันแก้ไขบทความ 21 มีนาคม 2569

วันตอบรับบทความ 25 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ 2) เพื่อศึกษาระดับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ และ 3) เพื่อเปรียบเทียบระดับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จำนวน 378 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.944 สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบน และค่า ANOVA ผลวิจัยพบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย ส่วนใหญ่อายุ 18-20 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2 คณะวิทยาการจัดการ และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000 - 10,000 บาท/เดือน โดยต้องการเป็นผู้ประกอบการเพราะอยากพิสูจน์ความสามารถของตัวเอง ได้เป็นนายของตัวเอง ต้องการมีรายได้เพิ่มเติมระหว่างเรียน ต้องการช่วยแบ่งเบาภาระทางการเงินของครอบครัวผ่านการทำธุรกิจ และสื่อออนไลน์กระตุ้นให้เกิดความคิดอยากทำธุรกิจ 2) ระดับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านพฤติกรรมเตรียมตัวเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ รองลงมา ได้แก่ ด้านการวางแผนการเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ และด้านความคิดเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ ตามลำดับ 3) นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ที่มีเพศ อายุ ชั้นปีที่ศึกษา คณะที่ศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 4) นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ที่มีแรงจูงใจด้านอิสรภาพ แรงจูงใจด้านรายได้ และแรงจูงใจจากครอบครัวและสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ที่มีแรงจูงใจด้านความสำเร็จในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ (Keywords) : แรงจูงใจ, ความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการ, นักศึกษา

บทคัดย่อ (Abstract)

This research aimed to: 1) examine personal factors and entrepreneurial motivations of students at Surindra Rajabhat University, 2) investigate the level of entrepreneurial intention among these students, and 3) compare their entrepreneurial intention levels based on personal factors and entrepreneurial motivations. The sample consisted of 378 students from Surindra Rajabhat University, selected using simple random sampling. Data were collected a questionnaire with an overall reliability coefficient of 0.944. The statistical techniques employed included frequency, percentage, mean, standard deviation, and ANOVA. The results revealed that: 1) most respondents were male, aged between 18–20 years, studying in their second year in the Faculty of Management Science, and had an average monthly income of 5,000–10,000 baht. Their primary motivations for becoming entrepreneurs included the desire to prove their abilities, to be self-employed, to earn additional income while studying, to support their family financially through business activities, and the influence of online media in stimulating entrepreneurial ideas, 2) the highest mean level of entrepreneurial intention was found in preparatory behaviors for starting a business, followed by business start-up planning and initial entrepreneurial thinking, respectively, 3) students with different genders, ages, years of study, faculties, and average monthly incomes exhibited overall differences at a statistically significant level of 0.01, and 4) students with different levels of motivation in terms of independence, income, and family and environmental factors showed overall differences at a statistically significant level of 0.01, while differences in achievement motivation were statistically significant at the 0.05 level.

Keywords : Motivation, Entrepreneurial Intention, Students

บทนำ (Introduction)

การประกอบการ (Entrepreneurship) เป็นหนึ่งในกลไกสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น เนื่องจากผู้ประกอบการเป็นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทโดยตรงในการสร้างธุรกิจใหม่ การสร้างนวัตกรรม การเพิ่มมูลค่าผลผลิต และการสร้างงานให้แก่สังคม ดังนั้น การมีผู้ประกอบการที่มีคุณภาพจึงเป็นปัจจัยที่ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ปัจจุบันแนวโน้มของคนรุ่นใหม่เริ่มมีความสนใจที่จะเป็นผู้ประกอบการตั้งแต่อายุยังน้อย เนื่องจากเล็งเห็นว่าการทำธุรกิจด้วยตนเองสามารถสร้างความมั่นคงและโอกาสแห่งความสำเร็จในอนาคต อีกทั้งยังเป็นทางเลือกที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเป็นผู้ประกอบการในปัจจุบันนับว่าเป็นอาชีพที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากผู้ประกอบการเป็นกลไกในการสร้างรายได้ การจ้างงาน และนวัตกรรมใหม่ๆ ให้กับประเทศชาติ การประกอบการไม่เพียงช่วยแก้ปัญหาการว่างงาน แต่ยังเป็นการเพิ่มโอกาสในการพัฒนาทักษะการทำงาน การคิดวิเคราะห์ และการสร้างคุณค่าใน

เชิงเศรษฐกิจและสังคม ทำให้การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นผู้ประกอบการได้รับความสนใจมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของประเทศ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2563)

สถาบันการศึกษาในหลายประเทศต่างให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship Education) เพราะถือเป็นหนึ่งในทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงาน การจัดการศึกษาในลักษณะนี้ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาไม่เพียงมีความรู้เชิงวิชาการ แต่ยังมีทักษะในการคิดเชิงสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การตัดสินใจ และความสามารถในการริเริ่มสิ่งใหม่ๆ ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้ประกอบการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) สำหรับประเทศไทย การพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการในระดับมหาวิทยาลัยมีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในภูมิภาค ซึ่งมีบทบาทในการผลิตบัณฑิตเพื่อพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ถือเป็นสถาบันอุดมศึกษาหลักของจังหวัดสุรินทร์และพื้นที่ใกล้เคียง มีพันธกิจในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ รับผิดชอบต่อสังคม และสามารถพัฒนาชุมชนได้ การส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้และทักษะด้านการเป็นผู้ประกอบการ จึงเป็นการสร้างศักยภาพบัณฑิตให้สามารถเป็นกำลังสำคัญของท้องถิ่น ทั้งในการสร้างงานใหม่ ลดปัญหาการว่างงาน และเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีภารกิจสำคัญในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพและสามารถใช้ศักยภาพของท้องถิ่น เช่น ด้านการเกษตร หัตถกรรม และวัฒนธรรม มาเป็นฐานในการประกอบธุรกิจได้ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้ประกอบการบนฐานทรัพยากรและทุนทางภูมิสังคมของพื้นที่ (มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 2568) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยส่วนใหญ่มักมุ่งเน้นไปที่สถาบันในเขตเมืองใหญ่หรือในพื้นที่เศรษฐกิจหลัก ซึ่งอาจมีปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และแรงจูงใจที่แตกต่างจากนักศึกษาในพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของจังหวัดสุรินทร์ ดังนั้น การขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เจาะจงว่าแรงจูงใจด้านใดที่ส่งผลต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์อย่างแท้จริง จึงถือเป็น ช่องว่างทางความรู้ ที่สำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการศึกษา (มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์, 2564)

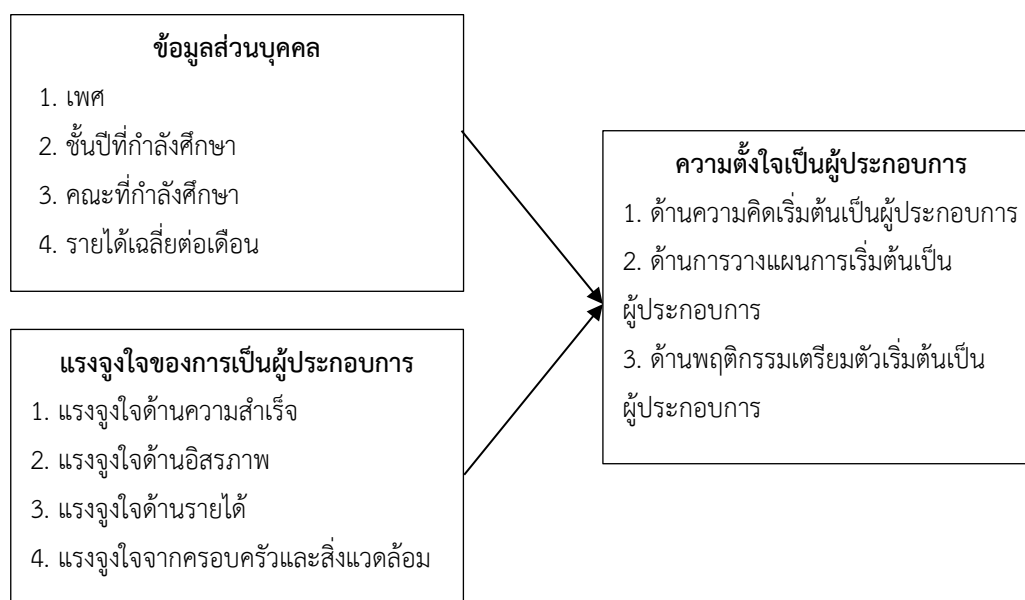
ดังนั้น งานวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาแรงจูงใจที่มีผลต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship Education) ซึ่งคาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจและคุณลักษณะของผู้ประกอบการ งานวิจัยนี้จะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงระดับความพร้อมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ตลอดจนเป็นข้อมูลเชิงวิชาการในการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษาและท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยเรื่องนี้จึงมีความสำคัญ เพราะไม่เพียงช่วยอธิบายถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจของนักศึกษาในการเป็นผู้ประกอบการ แต่ยังช่วยให้ผู้บริหารมหาวิทยาลัยและคณาจารย์สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนการสอน การพัฒนากิจกรรม และการจัดอบรมเสริมสร้างทักษะผู้ประกอบการให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของนักศึกษาในแต่ละมหาวิทยาลัย ซึ่งท้ายที่สุดแล้วจะช่วยยกระดับคุณภาพบัณฑิต ลดปัญหาการว่างงาน และเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาระดับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล แรงจูงใจ และความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา โดยพิจารณาข้อมูลพื้นฐานและแรงจูงใจหลายด้าน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย (Research Hypothesis)

1. นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีระดับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการแตกต่างกัน
2. นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ที่มีแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการต่างกันมีระดับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2568 มีประชากรทั้งหมด 5,451 คน แบ่ง 6 คณะ ได้ดังนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 1,578 คน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 1,420 คน คณะครุศาสตร์ 1,053 คน คณะวิทยาการจัดการ 776 คน คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 267 คน คณะเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร 357 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 22 สิงหาคม 2568) (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2568)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ปีการศึกษา 2568 จำนวน 378 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างตามสูตรของทาโร่ ยามาเนะ (Yamane, 1973) กำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากรเท่ากับ 0.05 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ดังตัวอย่างของสูตรการหาค่ากลุ่มตัวอย่างตามวิธีทาโร่ ยามาเนะ (Yamane, 1973) จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งประชากรนักศึกษาตามคณะที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความเป็นตัวแทนของประชากรทุกคณะอย่างเหมาะสม จากนั้นจึงใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ภายในแต่ละคณะตามจำนวนที่คำนวณไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบไปด้วย โครงสร้าง 3 ส่วน ดังนี้

1. ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบไปด้วย เพศ ชั้นปีที่กำลังศึกษา คณะที่กำลังศึกษา และรายได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบรายละเอียดของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยเป็นคำถามที่มีหลายคำตอบให้เลือก (Multiple Choice Questionnaire)

2. ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับแรงจูงใจของการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับแรงจูงใจด้านความสำเร็จ แรงจูงใจด้านอิสรภาพ แรงจูงใจด้านรายได้ แรงจูงใจจากครอบครัวและสิ่งแวดล้อม โดยเป็นคำถามที่มีหลายคำตอบให้เลือก (Multiple Choice Questionnaire)

3. ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความตั้งใจของการเป็นผู้ประกอบการ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบ Rating Scale ชนิด 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยกับข้อความดังกล่าวมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรจริง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยค่าความเชื่อมั่นด้านความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการ เท่ากับ 0.944

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) ให้กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการใส่

คำอธิบาย และนำข้อมูลเกี่ยวกับการตอบแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามทุกหัวข้อและทุกรายการ 2) เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนแล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และความถูกต้องของแบบสอบถาม จำนวน 378 คน และ 3) นำแบบสอบถามมาทำการประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลและแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ สำหรับการวิเคราะห์ความตั้งใจของการเป็นผู้ประกอบการ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบสมมติฐาน ใช้สถิติการทดสอบความแตกต่างโดยใช้ ANOVA เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่างมากกว่าสองกลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลและแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการ

ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัย ราชภัฏสุรินทร์ เป็นเพศชาย จำนวน 99 คน (คิดเป็นร้อยละ 26.2) รองลงมาเป็นเพศหญิง จำนวน 246 คน (คิดเป็นร้อยละ 65.1) และเพศทางเลือก LGBTQ จำนวน 33 คน (คิดเป็นร้อยละ 8.7) ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2 จำนวน 140 คน (คิดเป็นร้อยละ 37) รองลงมา ได้แก่ ชั้นปีที่ 3 จำนวน 116 คน (คิดเป็นร้อยละ 30) ชั้นปีที่ 1 จำนวน 70 คน (คิดเป็นร้อยละ 18.5) และปีที่ 4 จำนวน 52 คน (คิดเป็นร้อยละ 13.8) ตามลำดับ ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ จำนวน 127 คน (คิดเป็นร้อยละ 33.6) รองลงมา ได้แก่ คณะครุศาสตร์ จำนวน 91 คน (คิดเป็นร้อยละ 24.1) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 75 คน (คิดเป็นร้อยละ 19.8) คณะเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร จำนวน 41 คน (คิดเป็นร้อยละ 10.8) คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 32 คน (คิดเป็นร้อยละ 8.5) และคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม จำนวน 12 คน (คิดเป็นร้อยละ 3.2) ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000 - 10,000 บาท/เดือน จำนวน 89 คน (คิดเป็นร้อยละ 23.5) รองลงมา ได้แก่ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 บาท/เดือนขึ้นไป จำนวน 75 คน (คิดเป็นร้อยละ 19.8) และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท/เดือน จำนวน 21 คน (คิดเป็นร้อยละ 5.6) ตามลำดับ

ผลการศึกษาแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

แรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการ		จำนวน (คน)	ร้อยละ
แรงจูงใจด้านความสำเร็จ			
1.	ต้องการเป็นผู้ประกอบการเพราะอยากพิสูจน์ความสามารถของตัวเอง	125	33.0
2.	ชอบความท้าทายและการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจ	65	17.2
3.	ตั้งเป้าหมายชีวิตว่าจะมีธุรกิจเป็นของตนเอง	88	23.3
4.	มีความภูมิใจหากสามารถประสบความสำเร็จในธุรกิจตั้งแต่อายุน้อย	62	16.4
5.	เห็นว่าการเป็นผู้ประกอบการคือเส้นทางสู่ความสำเร็จในชีวิต	38	10.1
แรงจูงใจด้านอิสระภาพ			
1.	ต้องการเป็นผู้ประกอบการเพื่อจะได้เป็นนายของตัวเอง	158	41.8
2.	ฉันไม่ชอบทำงานอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้อื่น	55	14.6
3.	ต้องการมีอิสระในการกำหนดเวลาการทำงานของตัวเอง	84	22.2
4.	การเป็นผู้ประกอบการทำให้ฉันสามารถใช้ชีวิตได้อย่างยืดหยุ่น	81	21.4
แรงจูงใจด้านรายได้			
1.	ต้องการมีรายได้เพิ่มเติมระหว่างเรียน	124	32.8
2.	เห็นว่าการเป็นผู้ประกอบการสามารถสร้างรายได้มากกว่างานประจำ	57	15.0
3.	ต้องการช่วยแบ่งเบาภาระทางการเงินของครอบครัวผ่านการทำธุรกิจ	83	22.0
4.	เชื่อว่าการมีธุรกิจของตนเองจะทำให้ฉันมั่นคงทางการเงินในอนาคต	80	21.2
5.	เริ่มสนใจธุรกิจเพราะอยากมีเงินใช้โดยไม่ต้องขอครอบครัวบ่อยๆ	34	9.0
แรงจูงใจจากครอบครัวและสิ่งแวดล้อม			
1.	ครอบครัวมีบทบาทสนับสนุนให้ลองทำธุรกิจของตนเอง	108	28.6
2.	พ่อแม่หรือญาติเป็นผู้ประกอบการทำให้ได้รับแรงบันดาลใจ	48	12.7
3.	เพื่อนหรือคนใกล้ชิดมีธุรกิจส่วนตัวทำให้รู้สึกอยากมีเช่นกัน	39	10.3
4.	สื่อออนไลน์ (เช่น YouTube, TikTok, Facebook) กระตุ้นให้เกิด	163	43.1
ความคิดอยากทำธุรกิจ			
5.	ค่านิยมของสังคมที่มองว่าการเป็นเจ้าของธุรกิจคือความสำเร็จ	20	5.3

จากตารางที่ 1 ปรากฏผลดังนี้

ผลการศึกษาแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการ ด้านความสำเร็จ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการเป็นผู้ประกอบการเพราะอยากพิสูจน์ความสามารถของตัวเอง จำนวน 125 คน (คิดเป็นร้อยละ 33.0) รองลงมา ได้แก่ ตั้งเป้าหมายชีวิตว่าจะมีธุรกิจเป็นของตนเอง จำนวน 88 คน (คิดเป็นร้อยละ 23.3) ชอบความท้าทายและการ

แก้ไขปัญหาที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจ จำนวน 65 คน (คิดเป็นร้อยละ 17.2) มีความภูมิใจหากสามารถประสบความสำเร็จในธุรกิจตั้งแต่อายุน้อย จำนวน 62 คน (คิดเป็นร้อยละ 15.4) และเห็นว่าการเป็นผู้ประกอบการคือเส้นทางสู่ความสำเร็จในชีวิต จำนวน 38 คน (คิดเป็นร้อยละ 10.1) ตามลำดับ

ผลการศึกษาแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการ ด้านอิสรภาพ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการเป็นผู้ประกอบการเพื่อจะได้เป็นนายของตัวเอง จำนวน 158 คน (คิดเป็นร้อยละ 41.8) รองลงมา ได้แก่ ต้องการมีอิสระในการกำหนดเวลาการทำงานของตัวเอง จำนวน 84 คน (คิดเป็นร้อยละ 22.2) การเป็นผู้ประกอบการทำให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างยืดหยุ่น ไม่ชอบระบบงานประจำที่มีข้อจำกัดและกฎเกณฑ์มากมาย จำนวน 81 คน (คิดเป็นร้อยละ 21.4) และไม่ชอบทำงานอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้อื่น จำนวน 55 คน (คิดเป็นร้อยละ 14.6) ตามลำดับ

ผลการศึกษาแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการ ด้านรายได้ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ ต้องการมีรายได้เพิ่มเติมระหว่างเรียน จำนวน 124 คน (คิดเป็นร้อยละ 32.8) รองลงมา ได้แก่ ต้องการช่วยแบ่งเบาภาระทางการเงินของครอบครัวผ่านการทำธุรกิจ จำนวน 83 คน (คิดเป็นร้อยละ 22.0) เชื่อว่าการมีธุรกิจของตนเองจะทำให้ฉันมั่นคงทางการเงินในอนาคต จำนวน 80 คน (คิดเป็นร้อยละ 21.2) เห็นว่าการเป็นผู้ประกอบการสามารถสร้างรายได้มากกว่างานประจำ จำนวน 57 คน (คิดเป็นร้อยละ 15.0) และเริ่มสนใจธุรกิจเพราะอยากมีเงินใช้โดยไม่ต้องขอครอบครัวบ่อยๆ จำนวน 34 คน (คิดเป็นร้อยละ 9.0) ตามลำดับ

ผลการศึกษาแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการ ด้านครอบครัวและสิ่งแวดล้อม พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ ดูสื่อออนไลน์ (เช่น YouTube, TikTok, Facebook) กระตุ้นให้เกิดความคิดอยากทำธุรกิจ จำนวน 163 คน (คิดเป็นร้อยละ 43.1) รองลงมา ได้แก่ ครอบครัวมีบทบาทสนับสนุนให้ลองทำธุรกิจของตนเอง จำนวน 108 คน (คิดเป็นร้อยละ 28.6) พ่อแม่หรือญาติเป็นผู้ประกอบการทำให้ได้รับแรงบันดาลใจ จำนวน 48 คน (คิดเป็นร้อยละ 12.7) เพื่อนหรือคนใกล้ชิดมีธุรกิจส่วนตัวทำให้รู้สึกอยากมีเช่นกัน จำนวน 39 คน (คิดเป็นร้อยละ 10.3) ค่านิยมของสังคมที่มองว่าการเป็นเจ้าของธุรกิจคือความสำเร็จ จำนวน 20 คน (คิดเป็นร้อยละ 5.3) ตามลำดับ

ผลการศึกษาระดับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ความตั้งใจของการเป็นผู้ประกอบการ	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
ด้านความคิดเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ	1.87	0.798	น้อย
ด้านการวางแผนการเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ	2.25	1.068	น้อย
ด้านพฤติกรรมเตรียมตัวเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ	2.34	1.139	น้อย
รวม	2.16	0.912	น้อย

จากตารางที่ 2 ระดับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.16$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านพฤติกรรมเตรียมตัวเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ ($\bar{X} = 2.34$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการวางแผนการเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ ($\bar{X} = 2.25$) และด้านความคิดเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ ($\bar{X} = 1.87$) ตามลำดับ

ผลการเปรียบเทียบระดับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการ

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยระดับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ในภาพรวม เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการ

ตัวแปร	ความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์				ผลการ
	ด้านความคิด	ด้านการวางแผน	ด้านพฤติกรรม		ทดสอบ
	เริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ	เริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ	เตรียมตัวเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ	ภาพรวม	สมมติฐาน
ปัจจัยส่วนบุคคล					
เพศ	4.153*	8.643**	8.975**	7.653**	ยอมรับ
ชั้นปีที่กำลังศึกษา	7.383*	13.389**	14.197**	12.768**	ยอมรับ
คณะที่กำลังศึกษา	2.663*	7.495**	7.254**	6.251**	ยอมรับ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	44.283**	59.630**	58.521**	61.281**	ยอมรับ
แรงจูงใจของการเป็นผู้ประกอบการ					
1.แรงจูงใจด้านความสำเร็จ	2.253	3.794*	4.083*	3.654*	ยอมรับ
2.แรงจูงใจด้านอิสรภาพ	2.117	9.514**	11.187**	8.951**	ยอมรับ
3.แรงจูงใจด้านรายได้	7.263**	9.788**	9.817**	9.945**	ยอมรับ
4.แรงจูงใจจากครอบครัวและสิ่งแวดล้อม	7.068**	14.722*	16.020**	15.480**	ยอมรับ

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบระดับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ในภาพรวมรายด้าน เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ชั้นปีที่กำลังศึกษา คณะที่กำลังศึกษาและรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และแรงจูงใจของการเป็นผู้ประกอบการ ได้แก่ แรงจูงใจด้านความสำเร็จ แรงจูงใจด้านอิสรภาพ แรงจูงใจด้านรายได้ แรงจูงใจจากครอบครัวและสิ่งแวดล้อมสรุปได้ดังนี้

1. นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ที่มีเพศต่างกันมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการในภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านความคิดเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ แตกต่างกัน

7. นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ที่มีแรงจูงใจด้านรายได้ต่างกันมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการในภาพรวมภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

0.01 และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ที่มีแรงจูงใจด้านความอิสระภาพต่างกัน มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการด้านความคิดเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ ด้านการวางแผนการเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ และด้านพฤติกรรมเตรียมตัวเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

8. นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ที่มีแรงจูงใจจากครอบครัวและสิ่งแวดล้อมต่างกันมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ที่มีแรงจูงใจด้านความอิสระภาพต่างกัน มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการด้านความคิดเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ ด้านการวางแผนการเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ และด้านพฤติกรรมเตรียมตัวเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สรุปได้ว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ที่มีเพศ อายุ ชั้นปีที่ศึกษา คณะที่ศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แรงจูงใจด้านอิสรภาพ แรงจูงใจด้านรายได้ และแรงจูงใจจากครอบครัวและสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ที่มีแรงจูงใจด้านความสำเร็จในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การอภิปรายผลศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล และแรงจูงใจที่มีผลต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

จากการศึกษาพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่างกว่า 18-20 ปี ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2 คณะวิทยาการจัดการ และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท/เดือน อาจเป็นเพราะกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย ราชภัฏสุรินทร์ ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2 เป็นช่วงอายุที่ศึกษาในระดับอุดมศึกษา มา 1 ปีแล้ว จึงอาจรับรู้ถึงความต้องการ หรือมองหาอาชีพที่สนใจที่จะสร้างรายได้ที่คาดหวังในอนาคต สอดคล้องกับผลการวิจัย สมหญิง ศรีสวัสดิ์ (2564) ได้นิยามว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ช่วยให้นักวิจัยและผู้บริหารสามารถคาดการณ์และอธิบายพฤติกรรมของบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากข้อมูลประชากรศาสตร์สามารถสะท้อนความแตกต่างของกลุ่มเป้าหมายและอธิบายสาเหตุที่ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมแตกต่างกัน เช่น ความแตกต่างระหว่างเพศและอายุ อาจนำไปสู่ความแตกต่างด้านการยอมรับความเสี่ยง การตัดสินใจทางธุรกิจ และระดับการศึกษาอาจสะท้อนถึงความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่มีต่อการบริหารจัดการ ขณะที่รายได้และสถานภาพทางเศรษฐกิจอาจกำหนดระดับความมั่นคงและศักยภาพในการลงทุน

การอภิปรายผลการศึกษาแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผลการศึกษา พบว่า แรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการด้านความสำเร็จ นักศึกษาต้องการเป็นผู้ประกอบการเพราะอยากพิสูจน์ความสามารถของตัวเอง ในขณะที่แรงจูงใจด้านอิสรภาพส่วนใหญ่ พบว่า

ต้องการเป็นผู้ประกอบการเพื่อจะได้เป็นนายของตัวเอง แรงจูงใจด้านรายได้ พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการมีรายได้เพิ่มเติมระหว่างเรียน ส่วนแรงจูงใจจากครอบครัวและสิ่งแวดล้อม พบว่า ส่วนใหญ่เกิดจากสื่อออนไลน์ (เช่น YouTube, TikTok, Facebook) กระตุ้นให้เกิดความคิดอยากทำธุรกิจ อาจเป็นเพราะนักศึกษา เป็นกลุ่ม Generation Z ซึ่งมีความโดดเด่นคือเป็นคนดิจิทัลที่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีและโซเชียลมีเดีย ทำให้มีความมั่นใจในตัวเองสูง กล้าแสดงออก และอยากรู้ อยากเห็น แต่ก็อาจมีความอดทนต่ำ หรือใจร้อน เพราะชินกับการได้รับความสะดวกรวดเร็ว นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับความเป็นอิสระ ความจริงใจ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม รวมถึงมีทัศนคติเรื่องการเงินที่รอบคอบและจริงจัง สอดคล้องกับผลการวิจัย ศิริพร พัฒนกิจ (2566) ได้นิยามความหมาย ในแง่ของการประกอบธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการว่า แรงจูงใจถือเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้นักศึกษาหรือบุคคลทั่วไปเกิดความกล้าในการริเริ่มธุรกิจใหม่ แม้จะมีความเสี่ยงและอุปสรรคก็ตาม การมีแรงจูงใจที่ชัดเจน เช่น ความต้องการความสำเร็จ ความปรารถนาอิสรภาพทางการทำงาน รายได้ที่ยั่งยืน หรือแรงสนับสนุนจากครอบครัวและสิ่งแวดล้อม จะช่วยสร้างความมุ่งมั่นและความเพียรพยายามในการดำเนินธุรกิจได้มากขึ้น

ผลการศึกษาระดับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผลการศึกษา พบว่า ระดับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยพบว่า ด้านพฤติกรรมเตรียมตัวเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการวางแผนการเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ และด้านความคิดเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ ตามลำดับ อาจเป็นเพราะกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมเตรียมตัวเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ และมองว่าเข้าร่วมอบรม/กิจกรรม/หลักสูตรที่เกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการ ต้องการพัฒนาทักษะและสร้างความมั่นคงในอนาคต ท่ามกลางตลาดงานที่ไม่แน่นอน ต้องการเรียนรู้การสร้างสรรค์นวัตกรรมและความคล่องตัวทางธุรกิจ และต้องการสร้างเครือข่ายกับผู้ที่มีแนวคิดเดียวกันเพื่อโอกาสในการเติบโต ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านการวางแผนการเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ และด้านความคิดเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ เนื่องจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความกลัวความล้มเหลว และความไม่แน่นอนที่สูงขาดทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการเริ่มต้นธุรกิจ ขาดแรงจูงใจ หรือโอกาสในการลงมือทำจริง อุปสรรคด้านการเงินและทรัพยากร อิทธิพลจากสภาพแวดล้อมทางสังคมที่อาจไม่สนับสนุน และความเห็นว่าการเป็นผู้ประกอบการมีความเสี่ยงสูง เมื่อเทียบกับการทำงานในองค์กร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรณสิยา นิธิกิตติสุขเกษม และบุญทวารณ วิงวอน (2564) ได้กล่าวว่า ลักษณะของผู้ประกอบการเป็นคุณสมบัติที่แสดงถึงความกล้าในการตัดสินใจ ความคิดสร้างสรรค์ ความมุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จ และความสามารถในการรับมือกับความเสี่ยงทางธุรกิจ ซึ่งบุคคลที่มีคุณลักษณะเหล่านี้มักสามารถมองเห็นโอกาสทางธุรกิจใหม่ๆ และมีความพร้อมที่จะลงมือปฏิบัติจริง นอกจากนี้ ผู้ประกอบการที่มีความคิดเชิงบวกและมีความเพียรพยายาม มักจะมีแนวโน้มในการปรับตัวได้ดีในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน

การอภิปรายผลการเปรียบเทียบระดับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการ

ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ที่มีเพศ ชั้นปีที่ศึกษา คณะที่ศึกษา และ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการในภาพรวม และรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 อาจเป็นเพราะนักศึกษาในแต่ละชั้นปีมี ระดับความคิดเห็นและความเข้าใจเกี่ยวกับผู้ประกอบการแตกต่างกัน ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยต่างๆ เช่น ความรู้ ประสบการณ์เดิม และความมั่นใจของนักศึกษาแต่ละคน สอดคล้องกับผลวิจัยของ Kingl (2020) อธิบาย เพิ่มเติมเกี่ยวกับเกี่ยวกับความแตกต่างของเจเนอเรชั่น โดยพิจารณาเพิ่มเติมในประเด็นด้านการปรับตัวเข้าสู่ ยุคดิจิทัลและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของคนในแต่ละ ช่วงเจเนอเรชั่น อันเป็นผลมาจากการที่คนในแต่ละ ช่วงเจเนอเรชั่นนั้นมีช่วงเวลาในการก้าวเข้าสู่ยุค ดังกล่าวต่างกันออกไป โดยกลุ่มคนในเจเนอเรชั่นเบบี้ บูมเมอร์ (Baby Boomer) จะก้าวเข้าสู่ยุค ดิจิตอลในช่วงวัยกลางคนแล้ว ส่วนคนในเจเนอเรชั่นเอกซ์ (Generation X) จะก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น สำหรับคนในเจเนอเรชั่นวาย (Generation Y) จะก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลตั้งแต่ช่วงวัยเด็กที่มีอัตราการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพในระดับที่สูง และคนในเจเนอเรชั่นซี (Generation Z) จะเกิดมาในยุคที่ดิจิทัลเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตอยู่แล้ว ประกอบกับการจัดการเรียน การสอนในแต่ละคณะแตกต่างกัน ซึ่งอาจจะส่งผลต่อการรับรู้โอกาส ความสามารถ ทักษะ และแรงจูงใจใน การเป็นผู้ประกอบการ ตัวอย่างเช่น นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจอาจมองหาโอกาสทางธุรกิจที่เน้นนวัตกรรม เทคโนโลยี ในขณะที่นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจอาจมุ่งเน้นไปที่ การสร้างธุรกิจที่เกี่ยวกับบริการหรือการค้า สอดคล้องกับผลวิจัยของ สุรศักดิ์ อินทรประเสริฐ (2563) ที่ระบุว่า พื้นฐานการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละ คณะมีผลต่อการสร้าง “กรอบความคิดผู้ประกอบการ” (Entrepreneurial Mindset) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ ส่งผลต่อระดับความตั้งใจในการเริ่มต้นธุรกิจของนักศึกษา

นอกจากนี้ยังพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ที่มีแรงจูงใจด้านอิสรภาพ แรงจูงใจด้าน รายได้ และแรงจูงใจจากครอบครัวและสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ที่มีแรงจูงใจด้านความสำเร็จในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาจเป็นเพราะปัจจัยภายในและภายนอก เช่น กรอบความคิด (Mindset) ที่ มองว่าสติปัญญาพัฒนาได้หรือคงที่ ประสบการณ์ในอดีตที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในตนเอง และสภาพแวดล้อม การเรียนรู้ ที่มีผลต่อแรงผลักดัน และเกิดจากแรงจูงใจจากครอบครัวซึ่งมาจากความคาดหวัง การสนับสนุน และค่านิยมของคนในครอบครัว ซึ่งเป็นปัจจัยภายในตัวบุคคลที่ค่อนข้างใกล้ชิด ส่วนแรงจูงใจจากสิ่งแวดล้อม มาจากปัจจัยภายนอกที่หลากหลาย เช่น สังคม สถาบันการศึกษา หรือโอกาสทางอาชีพ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้ เกิดความอยากทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับผลวิจัยของ สุธาสินี พิทักษ์ชัย (2564) แรงจูงใจเป็นพลังผลักดันที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งอาจเกิดจากความ ต้องการภายใน เช่น ความภาคภูมิใจ หรือจากสิ่งเร้าภายนอก เช่น เงินรางวัลและการยอมรับ แรงจูงใจถือเป็น กลไกที่สำคัญต่อการกำหนดความตั้งใจและความพยายามของบุคคล นอกจากนี้ นักศึกษามีความคิดเริ่มต้น เป็นผู้ประกอบการ ด้านการวางแผนการเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ และด้านพฤติกรรมเตรียมตัวเริ่มต้นเป็น ผู้ประกอบการ อาจเป็นเพราะต้องการค่าตอบแทนที่คุ้มค่ากว่าการทำงานเป็นลูกจ้าง และต้องการความมั่นคง ทางการเงินในอนาคต สอดคล้องกับผลวิจัยของ ธนขพร สังข์ศรี (2563) พบว่า ในบริบทของนักศึกษาที่มีผล

ต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการแรงจูงใจด้านรายได้ คือ ความต้องการประกอบธุรกิจเพื่อให้ได้ผลตอบแทนทางการเงินที่สูงขึ้น มีรายได้ที่มั่นคงหรือมากกว่าการเป็นลูกจ้าง ซึ่งเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้นักศึกษาตัดสินใจอยากเริ่มต้นธุรกิจของตนเองตัวอย่างแรงจูงใจประเภทนี้ เช่น ต้องการรายได้ที่ไม่จำกัดตามเงินเดือนอยากมีรายได้เสริมเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระครอบครัว มองว่าการเป็นผู้ประกอบการมีโอกาสสร้างกำไรมากกว่าการทำงานประจำ

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

คณะผู้วิจัยจึงนำเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากข้อค้นพบในประเด็นต่างๆ ที่สำคัญดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติที่ได้จากข้อค้นพบต่อมหาวิทยาลัยในสร้างแรงจูงใจหรือเสริมประสบการณ์ในการเป็นผู้ประกอบการให้กับนักศึกษา

1. ด้านความคิดเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ มหาวิทยาลัยควรจัดกิจกรรมหรือโครงการที่ส่งเสริมแนวคิดด้านการเป็นผู้ประกอบการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 1 เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีและแรงบันดาลใจตั้งแต่เริ่มต้น เช่น การจัดบรรยายพิเศษจากผู้ประกอบการต้นแบบ การอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการสร้างธุรกิจ หรือการจำลองสถานการณ์ประกอบการจริง เพื่อให้นักศึกษามีความเข้าใจและเห็นความเป็นไปได้ของการสร้างอาชีพอิสระ

2. ด้านการวางแผนการเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ ควรมีการจัดหลักสูตรหรือกิจกรรมเสริมเกี่ยวกับการวางแผนธุรกิจ การจัดการด้านการเงิน การตลาด และการบริหารจัดการความเสี่ยง เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ และความมั่นใจในการเริ่มต้นธุรกิจของตนเอง

3. ด้านพฤติกรรมเตรียมตัวเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการเป็นผู้ประกอบการ เช่น การคิดเชิงสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และภาวะผู้นำ ผ่านโครงการจำลองธุรกิจ การประกวดแผนธุรกิจ หรือกิจกรรม Start-up Camp ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาได้ฝึกฝนประสบการณ์จริงและพัฒนาความกล้าแสดงออกในการเป็นผู้ประกอบการในอนาคต

4. จากการศึกษาพบว่านักศึกษาที่อยู่ในช่วงอายุ 18–20 ปี ส่วนใหญ่อยู่ระหว่างการศึกษาระดับปริญญาตรีและยังไม่มีรายได้ประจำ ทำให้แรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการยังไม่สูงนัก มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญในการสร้างแรงจูงใจตั้งแต่ช่วงต้นของการศึกษา เช่น การแนะนำอาชีพ การจัดค่ายฝึกอบรมผู้ประกอบการรุ่นเยาว์ หรือการส่งเสริมให้นักศึกษาเห็นตัวอย่างของผู้ที่ประสบความสำเร็จจากการเริ่มต้นธุรกิจตั้งแต่อายุยังน้อย เพื่อเป็นแรงบันดาลใจและสร้างความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพอิสระในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. นักวิชาการหรือผู้ที่สนใจที่จะนำผลการวิจัยไปศึกษาต่อควรเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมทุกชั้นปีและหลากหลายสาขาวิชา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนภาพรวมของนักศึกษามากยิ่งขึ้น

2. นักวิชาการหรือผู้ที่สนใจที่จะนำผลการวิจัยไปศึกษาต่อควรศึกษาปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มเติม เช่น การสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อน อาจารย์ หรือสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย ซึ่งอาจมีผลต่อแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา

3. นักวิชาการหรือผู้ที่สนใจที่จะนำผลการวิจัยไปศึกษาต่อควรใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อให้เข้าใจเจตคติและแรงจูงใจที่แท้จริงของนักศึกษาอย่างละเอียดมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง(References)

- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2563). *การพัฒนาผู้ประกอบการไทยสู่ความยั่งยืน*. กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม.
- ธนัชร สังข์ศรี. (2563). การเรียนรู้เพื่อการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 8(1), 22–35.
- พรรณลียา นิธิกิตติสุขเกษม และบุญทวรรณ วิงวอน. (2564). คุณลักษณะของผู้ประกอบการยุคใหม่. *วารสารบริหารธุรกิจและเศรษฐศาสตร์*, 15(1), 77–88.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. (2568). *รายงานยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้ประกอบการท้องถิ่น*. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์. (2564). *รายงานการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทรัพยากรท้องถิ่น*. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. (2568). *ข้อมูลประชากรนักศึกษา ประจำปีการศึกษา 2568*. สำนักงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ศิริพร พัฒนกิจ. (2566). ปัจจัยประชากรศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ. *วารสารการจัดการธุรกิจและเศรษฐศาสตร์*, 11(2), 67–81.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *รายงานการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการในสถาบันอุดมศึกษา*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สมหญิง ศรีสวัสดิ์. (2564). การศึกษาปัจจัยเชิงประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อแรงจูงใจของผู้ประกอบการ. *วารสารเศรษฐศาสตร์และการบริหารธุรกิจ*, 9(3), 55–69.
- สุรศักดิ์ อินทรประเสริฐ. (2563). กรอบความคิดผู้ประกอบการในนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย. *วารสารอุดมศึกษาไทย*, 5(2), 33–44.
- สุธาสนี พิทักษ์ชัย. (2564). แรงจูงใจกับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัย. *วารสารบริหารธุรกิจและการจัดการ*, 9(4), 89–102.
- Kingl, S. (2020). *Next Generation Leadership: How to Ensure Young Talent Will Thrive with Your Organization*. Bloomsbury Publishing.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). Harper and Row.

การวิเคราะห์เปรียบเทียบภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและภาพลักษณ์ การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตาก ตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวจังหวัดตาก

The comparative analysis of natural attraction image and cultural attraction image of
Tak province from the opinions of Tak province tourists

อัชฌลธิ์ อังกินันธน^{1*}, ประสิทธิ์ อังกินันธน², อัชฌพร อังกินันธน³

Atchasi Ankinandana,^{1*} Prasit Ankinandana,² Atcharporn Ankinandana³

^{1,2,3}นักวิชาการอิสระ

^{1,2,3}Independent Scholar

*Corresponding Author E-mail : Atchasi@gmail.com

วันที่รับบทความ 9 สิงหาคม 2568

วันแก้ไขบทความ 11 มีนาคม 2569

วันที่ตอบรับบทความ 18 เมษายน 2569

บทคัดย่อ(Abstract)

การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตากตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติของจังหวัดตากตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในจังหวัดตาก 2) ศึกษาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตากตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในจังหวัดตาก 3) เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวในจังหวัดตากต่อภาพลักษณ์ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติของจังหวัดตาก 4) เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวในจังหวัดตากต่อภาพลักษณ์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตาก การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิธีการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทยอายุ 20 ปีขึ้นไป โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุระหว่าง 26-35 ปีมีการศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพพนักงานบริษัทเอกชนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,000 – 29,000 บาท สถานภาพโสด เคยเดินทางมาจังหวัดตากกับครอบครัวและรับข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์ นักท่องเที่ยวชาวไทยมีการรับรู้ภาพลักษณ์ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตากที่แตกต่างกัน โดยนักท่องเที่ยวมีการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสูงกว่าภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติด้านสิ่งดึงดูดใจและด้านที่พัก มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}$ =4.06) สูงสุดเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านการบริการที่นักท่องเที่ยวควรได้รับ ($\bar{X}$ =4.05) ส่วนนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ($\bar{X}$ =4.20) สูงสุดเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X}$ =4.12) และนักท่องเที่ยวชาวไทย

ที่มีลักษณะประชากรศาสตร์ด้านเพศ อายุ สถานภาพและช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติของจังหวัดตากต่างกัน ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีลักษณะประชากรศาสตร์ด้านสถานภาพ และช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตากต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5 โดยผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้เป็นแนวทางต่อยอดและส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตากให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายลักษณะประชากรของนักท่องเที่ยวชาวไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ (Keywords) : ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ, ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, นักท่องเที่ยวชาวไทย, จังหวัดตาก

Abstract

This research presents a comparative analysis between the natural tourism image and the cultural tourism image of Tak Province, as perceived by Thai tourists. The objectives of this study were: 1) to examine the natural tourism image of Tak Province; 2) to examine the natural tourism image and the cultural tourism image of Tak Province; 3) to compare the influence of tourists' personal factors on the perceived natural tourism image; and 4) to compare the influence of tourists' personal factors on the perceived cultural tourism image. This study employed a quantitative survey research design. Data were collected via questionnaires from Thai tourists aged 20 years and older using a convenience sampling method. The data analysis revealed that the majority of respondents were single females, aged between 26–35 years, holding a bachelor's degree, employed in the private sector, with an average monthly income of 20,000–29,000 Baht. Most had previously visited Tak Province with their families and received travel information through social media. The results indicated a significant difference in tourists' perceptions between the natural and cultural tourism images of Tak Province, with the perception of the cultural tourism image being higher than that of the natural tourism image. Regarding the natural tourism image, the highest-rated factors were attractions and accommodation (equal mean = 4.06), followed by the quality of services provided (mean = 4.05). For the cultural tourism image, attractions received the highest rating (mean = 4.20), followed by tourism activities (mean = 4.12). Furthermore, the study found that Thai tourists with different demographic characteristics—specifically gender, age, marital status, and information channels—perceived the natural tourism image of Tak Province differently. Meanwhile, tourists with different marital status and information channels showed significant differences in their perceptions of the cultural tourism image at a statistical significance level of 0.05. These findings serve as a guideline for enhancing and promoting the

public relations of Tak's natural and cultural tourism images to effectively reach specific target demographic groups.

Keywords : Nature-based tourism image, Cultural tourism image, Tak Province, Thai tourists

บทนำ (Introduction)

เนื่องจากสภาพภูมิประเทศและสภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างกัน จึงส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน โดยแหล่งท่องเที่ยวจะมีทั้งประเภททรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ นันทนาการหรือแหล่งท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะร่วมกัน (กาญจนา สุคันธสิริกุล , 2560) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวถือเป็นรายได้หลักให้ประเทศไทยมาอย่างยาวนาน มีชื่อเสียงติดในระดับโลก ทั้งในด้านความสวยงามทางเลือกของสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลายและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ดึงดูด และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงตามเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม แม้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะนำมา ซึ่งการสร้างรายได้และมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ แต่ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวนั้น หากไม่มีการบริหารจัดการที่ดี จึงได้เกิดมีแนวความคิดในการพัฒนา การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องสามารถความต้องการของนักท่องเที่ยว และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่น เป็นการตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคมและความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะเดียวกันจะต้องรักษาและอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศไว้ให้คนรุ่นหลังด้วยการดำเนินการท่องเที่ยว โดยเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและทรัพยากร ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมน้อยที่สุด และจะต้องเกิดการกระจายรายได้และการจ้างงานของคนในชุมชนท้องถิ่นด้วย ให้มีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน รักษาวัฒนธรรม ระบบนิเวศ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นนั้นโดยเกิดผลกระทบน้อยที่สุดเพื่อที่จะใช้ประโยชน์ได้ในระยะยาว เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งสร้างพลังให้ชุมชน โดยให้อำนาจแก่ชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวได้บริหารจัดการ การดำเนินงานนำเสนอประเพณีท้องถิ่น วิถีชีวิต อนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและวัฒนธรรม และส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมและเป็นประโยชน์ร่วมกัน เป็นการให้บริการสินค้าและบริการให้แก่ นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมเยือน การอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นแนวคิดที่ผสมผสานระหว่างการพัฒนา การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแหล่งท่องเที่ยวมีการบริหารจัดการที่ดี จำเป็นต้องสร้างความน่าเชื่อถือ การจดจำคาดหวัง และมีภาพลักษณ์ที่ดีที่ส่งผลต่อความประทับใจ และความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว (วิไลวรรณ สว่างแก้ว, 2561) และดังที่ (ฤดี หลิมไพโรจน์, 2559) กล่าวว่า ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวนั้น

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์ นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นการท่องเที่ยวที่เคารพ ธรรมชาติและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ช่วยรักษาและเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น นักท่องเที่ยว

สามารถเรียนรู้ประวัติศาสตร์และประเพณีของชุมชน การกระจายรายได้ ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ชนบทที่ห่างไกล เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และกระจายรายได้ จังหวัดตากมีการจัดการท่องเที่ยวในหลายพื้นที่ เน้นการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรมที่สอดคล้องส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมและเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน พื้นที่สำคัญที่จัด การท่องเที่ยวในจังหวัดตาก ได้แก่ อำเภอแม่สอด เป็นพื้นที่ชายแดนที่มีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการค้าชายแดน ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้และรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภออุ้มผาง มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม เช่น น้ำตกทีลอซู มี การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เคารพธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอเมืองตาก มีการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เช่น วัดพระบรมธาตุ และมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับชุมชนท้องถิ่น มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเช่นอุทยานแห่งชาติตากสินมหาราช มีการส่งเสริม การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2558) นับเป็น การท่องเที่ยวทางเลือกที่บริหารจัดการโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ และเป็นเครื่องมือพัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนก่อให้เกิดการเรียนรู้และเกิดความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่ดีที่จะส่งผลต่อการเลือกการท่องเที่ยวรูปแบบการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวในจังหวัดตาก โดยการวิจัยครั้งนี้สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางต่อยอดและส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวในจังหวัดตาก เพื่อสร้างการรับรู้ถึงแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดตากได้อย่างมีประโยชน์มากขึ้นและสนองต่อความต้องการ และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว ทั้งยังอาจเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจท่องเที่ยวอีกต่อไปในอนาคต

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบความโดดเด่นระหว่างการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อความคิดเห็นระหว่างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตากตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในจังหวัดตากโดยมีความมุ่งหมายของการวิจัยดังนี้

สมมุติฐานการวิจัย

1. นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีลักษณะประชากรศาสตร์ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติของจังหวัดตากต่างกัน
2. นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีลักษณะประชากรศาสตร์ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตากต่างกัน

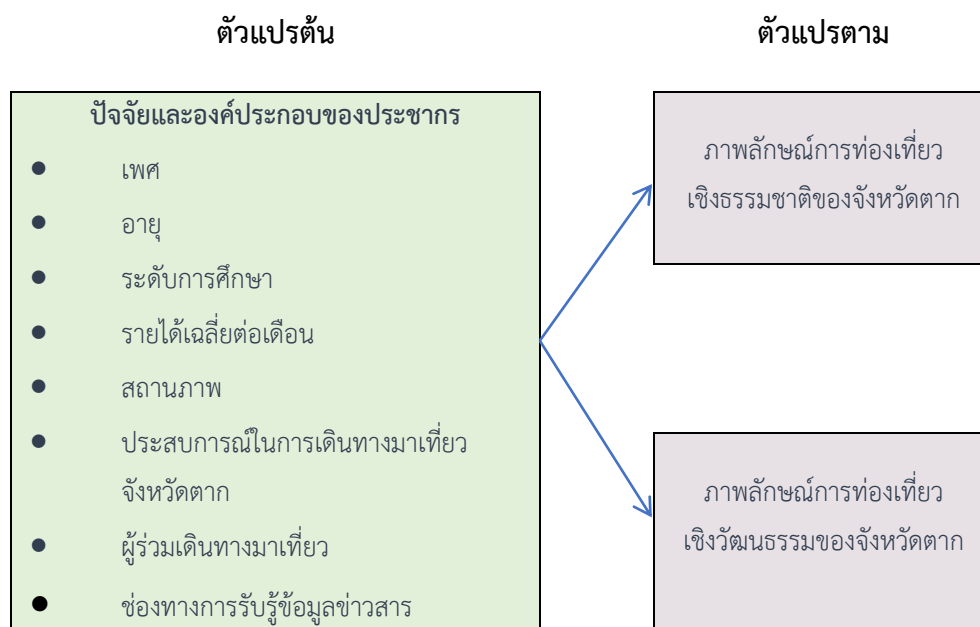
วัตถุประสงค์การวิจัย(Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติของจังหวัดตากตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในจังหวัดตาก

2. เพื่อศึกษาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตากตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในจังหวัดตาก
3. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวในจังหวัดตากต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติของจังหวัดตาก
4. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวในจังหวัดตากต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตาก

กรอบแนวคิดในการวิจัย (ถ้ามี)

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ (Natural Based Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม(Cultural Based Tourism) ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว ข้อมูลการท่องเที่ยวของจังหวัดตาก ผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยไว้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คือนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดตาก จำนวน 400 คน ใช้วิธีคำนวณเพื่อหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง(Sample Size) โดยใช้สูตรการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ยามาเน่ (Yamane,1967) รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 400 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตากตาม ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในจังหวัดตาก โดยมีรายละเอียดเป็น 2 ส่วน คือ

2.1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพ ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยว ประสบการณ์การมาเที่ยวจังหวัดตาก ผู้ร่วมเดินทาง และช่องทางการรับข้อมูลข่าวสาร มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Close-end Question) โดยเลือกคำตอบแบบคำตอบเดียว (Multiple Choice Questions)

2.2 ข้อมูลการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดตากของนักท่องเที่ยวในจังหวัดตากที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดตากใน 2 ลักษณะได้แก่ ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและภาพลักษณ์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตาก เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ของ Liker (นงลักษณ์ วิรัชย์, 2553) เพื่อวัดระดับความคิดเห็น 5 ระดับ

5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

การแปลความหมายของคะแนน ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์สำหรับวัดระดับความคิดเห็น โดยนำค่าเฉลี่ย (Mean) ของคะแนนเป็นตัวชี้วัด กำหนดเกณฑ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2553)

ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
4.21-5.00	เห็นด้วยมากที่สุด
3.41-4.20	เห็นด้วยมาก
2.61-3.40	เห็นด้วยปานกลาง
1.81-2.60	เห็นด้วยน้อย
1.00-1.80	เห็นด้วยน้อยที่สุด

การตรวจสอบเครื่องมือ นำเสนอแบบสอบถามที่สร้างขึ้นต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความครบถ้วนและความสอดคล้องของเนื้อหา และดำเนินการตรวจสอบความเชื่อมั่น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่มีลักษณะใกล้เคียงหรือเหมือนกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจริงจำนวน 30 คนเพื่อนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha) ของครอนบาค (Cronbach)(Cronbach's\pha Coefficient, 1990 : 202-204) โดยใช้เกณฑ์มากกว่า 0.80

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) เก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม ลงรหัสข้อมูลและนำข้อมูลไปวิเคราะห์ผล

ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการวิจัยทั้ง 4 ระยะ มีดังนี้

การศึกษาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติของจังหวัดตากตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในจังหวัดตาก

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิธีการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีสัญชาติไทยอายุ 20 ปีขึ้นไปที่เคยเดินทางไปท่องเที่ยวจังหวัดตากและไม่เคยเดินทางไปท่องเที่ยวจังหวัดตากจำนวน 400 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีลักษณะประชากรศาสตร์ด้านเพศ อายุ สถานภาพ และช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติของจังหวัดตากต่างกัน ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีลักษณะประชากรศาสตร์ด้านสถานภาพ และช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตากต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวเป็นเพศหญิงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.50 รองลงมาเป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 31.50 อายุระหว่าง 26-35 ปีมีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.25 รองลงมาอายุระหว่าง 36-40 ปีมีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.25 และอายุระหว่าง 41-45 ปีมีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 10.50 ระดับการศึกษาปริญญาตรีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.00 ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 24.50 และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 12.50 อาชีพพนักงานเอกชนจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.75 รองลงมาได้แก่นักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 16.75 รับราชการ คิดเป็นร้อยละ 13.50 และเจ้าของกิจการ คิดเป็นร้อยละ 11.25 รายได้เฉลี่ยเดือนละ 20,000 – 29,000 บาทมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 47.50 รองลงมารายได้เฉลี่ยเดือนละ 10,000 – 19,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 24.25 และรายได้เฉลี่ยเดือนละ 40,000 – 49,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 14.25 สภาพโสดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65.00 รองลงมาสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 25.50 และสถานภาพอยู่ร้าง คิดเป็นร้อยละ 9.50 การเดินทางกับครอบครัวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.00 รองลงมาคือ การเดินทางร่วมกับกลุ่มเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 30.50 และการเดินทางคนเดียว คิดเป็นร้อยละ 7.25 ช่องทาง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อออนไลน์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.75 รองลงมา คือ สังคมเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 21.75 และโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 16.25

การศึกษาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตากตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในจังหวัดตาก

นักท่องเที่ยวชาวไทยมีการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตากที่แตกต่างกัน โดยนักท่องเที่ยวมีการรับรู้ภาพลักษณ์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสูงกว่าภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติด้านสิ่งดึงดูดใจและด้านที่พัก มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}$ =4.06) สูงสุดเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านการบริการที่นักท่องเที่ยวควรได้รับ ($\bar{X}$ =4.05) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X}$ =3.96) ด้าน สิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X}$ =3.87) ด้านอื่นๆ ($\bar{X}$ =3.87) และด้านการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว ($\bar{X}$ =3.48)

ส่วนนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ($\bar{X}$ =4.20) สูงสุดเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X}$ =4.12) ด้านบริการที่นักท่องเที่ยวควรได้รับ ($\bar{X}$ =4.08) ด้านที่พัก ($\bar{X}$ =4.06) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X}$ =4.06) ด้านอื่นๆ ($\bar{X}$ =4.00) และด้านการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว ($\bar{X}$ =3.99)

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเปรียบเทียบภาพลักษณ์การท่องเที่ยว เชิงธรรมชาติ กับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของจังหวัดตากตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทย

ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว ของจังหวัดตาก	การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ			การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความเห็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความเห็น
1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ	4.06	.856	มาก	4.20	.749	มาก
2. ด้านการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว	3.48	.808	มาก	3.99	.787	มาก
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.87	.754	มาก	4.06	.773	มาก
4. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.96	.806	มาก	4.12	.728	มาก
5. ด้านที่พัก	4.06	.819	มาก	4.06	.720	มาก
6. ด้านบริการที่นักท่องเที่ยวควรได้รับ	4.05	.809	มาก	4.08	.727	มาก
7. ด้านอื่นๆ	3.87	.911	มาก	4.00	.838	มาก
รวม	4.06	.819	มาก	4.07	.753	มาก

การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวในจังหวัดตากต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยว เชิงธรรมชาติของจังหวัดตาก

ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวในจังหวัดตากต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ด้านสิ่งดึงดูดใจ และด้านที่พักสูงสุดเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ด้านบริการที่นักท่องเที่ยวควรได้รับ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว ด้านอื่นๆ และด้านการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยด้านบริการที่นักท่องเที่ยวควรได้รับส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวในจังหวัดตากต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่าสูงกว่าภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติในทุกด้าน ยกเว้นด้านที่พัก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน

การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวในจังหวัดตากต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตาก

ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวในจังหวัดตากต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตากด้านสิ่งดึงดูดใจ สูงสุดเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านบริการที่นักท่องเที่ยวควรได้รับ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก ด้านอื่นๆ ด้านการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวชาวไทยมีการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตากสูงกว่าภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติในทุกด้าน ยกเว้นด้านที่พัก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน

บทสรุป

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษา ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดตาก โดยมุ่งเน้นไปที่ 2 มิติหลัก คือ มิติด้านธรรมชาติ และ มิติด้านวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียดสำคัญดังนี้

วัตถุประสงค์หลัก เพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวทั้ง 2 ด้านเพื่อเปรียบเทียบว่า "ปัจจัยส่วนบุคคล" (เช่น เพศ อายุ อาชีพ ฯลฯ) ส่งผลต่อมุมมองด้านภาพลักษณ์การท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างไร กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาคือ นักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดตาก

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย (Research Suggestions)

ผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ส่วน เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในเชิงปฏิบัติและเชิงวิชาการ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ (Practical Implications) การตลาดและการประชาสัมพันธ์ ใช้ข้อมูลที่ได้ไปวางแผนโปรโมทการท่องเที่ยวจังหวัดตากให้ "ตรงจุด" โดยเฉพาะการเลือกสื่อหรือเนื้อหาให้เหมาะสมกับลักษณะประชากร (Demographics) ของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม การวางกลยุทธ์การตลาดให้ใช้ผลการเปรียบเทียบภาพลักษณ์ทั้งสองด้านมาเป็นแนวทางในการช่วยให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น หรือเพื่อสร้างจุดขายที่ชัดเจนให้กับจังหวัด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต (Future Research) ขยายกลุ่มเป้าหมาย (Non-visitors) ควรศึกษาความคาดหวังหรือภาพลักษณ์ในสายตาของคนที่ยังไม่เคยไป จังหวัดตาก เพื่อหาวิธีดึงดูดนักท่องเที่ยวหน้าใหม่ ขยายกลุ่มเป้าหมาย (Foreigners) ควรศึกษาความคิดเห็นของ "นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ" เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับชาวไทย และนำไปสู่การพัฒนาระดับมาตรฐานการบริการที่ตอบโจทย์สากล ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม งานวิจัยนี้ให้ความสำคัญกับ "การรับรู้" (Perception) เป็นหลัก ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างแบรนด์จังหวัด (City Branding) ให้แข็งแกร่ง

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การวิจัยเปรียบเทียบภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของจังหวัดตากตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทย อันจะส่งผลต่อกาตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดตากและเป็นฐานข้อมูลที่จะเผยแพร่สู่หน่วยงานและบุคคลในการจัดการการท่องเที่ยว เป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวในอนาคต จากผลการวิจัยภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสูงกว่าภาพลักษณ์ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา ตรีสวัสดิ์ (2561)

ศึกษาการศึกษาภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ภาพลักษณ์ที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นึกถึงจังหวัดเชียงใหม่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวคืออารยธรรมและวัฒนธรรมที่ยาวนานและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธรและ ฌภัทร ทิพย์ศรี(2559) ได้ศึกษาเรื่องเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของถนนนครเดินจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดได้ และด้านศิลปะวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวถนนคนเดินอย่างยั่งยืน

ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติด้านสิ่งดึงดูดใจและด้านที่พักสูงสุดเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านการบริการที่นักท่องเที่ยวนั้น สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ(Natural Attractions) ถือเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากที่สุด เพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ สวยงาม แปลกตา มีผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติผลิตผลจากชุมชนและส่วนใหญ่มีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา สุระ (2559) ศึกษาการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า จังหวัดมีศักยภาพ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติในรูปแบบของการเกษตร การเยี่ยมชม ศึกษา เรียนรู้วิถีของเกษตรกร จัดแสดงจำหน่ายสินค้าเกษตร

ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านสิ่งดึงดูดใจสูงสุดเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านกิจกรรม การท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิตา ตรีสวัสดิ์ (2561) ศึกษาการศึกษาภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า จังหวัดเชียงใหม่มีสภาพถนนที่ดีในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิสากร บุญเลิศ(2556) วิจัยเรื่อง ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การที่มีเส้นทางเข้าถึงได้สะดวกส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีทัศนคติที่ดีต่อภาพลักษณ์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดสมุทรปราการ นอกจากนี้นักท่องเที่ยวชาวไทยยังมีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่หลากหลายทำให้ได้รับองค์ความรู้และการให้คุณค่าทางสังคม ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว (กระทรวงวัฒนธรรม, 2555)

นักท่องเที่ยวชาวไทยมีการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตากสูงกว่าภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติในทุกด้านเนื่องจากจังหวัดตากมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่มีภูมิทัศน์งดงาม ศิลปกรรม วรรณคดี วิถีชีวิต แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ประเพณีมีเอกลักษณ์ของตน

และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีลักษณะประชากรศาสตร์ด้านเพศ อายุ สถานภาพ และช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติของจังหวัดตากต่างกัน นักท่องเที่ยว ชาวไทยที่มีลักษณะประชากรศาสตร์ด้านสถานภาพ และช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตากต่างกันที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แคทรียา ปันทะนะ(2557) ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่ออุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนมีระดับความพึงพอใจแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญที่ .05

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

การวิจัยการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตากตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ดังนี้

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการศึกษาครั้งนี้ใช้เป็นแนวทางต่อยอดและส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว เชิงธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตากให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายลักษณะประชากรของนักท่องเที่ยวชาวไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบนี้ใช้เป็นข้อมูลและแนวทางการตัดสินใจเดินทางไปท่องเที่ยวตามภาพลักษณ์ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตาก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ไม่เคยเดินทางไปเที่ยวจังหวัดตากแต่มีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตาก ในความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่างชาติเพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปวางแผนการจัดการบริการการท่องเที่ยวให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

เอกสารอ้างอิง (References)

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2555). *ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม*. [http://www. Creative culture Thailand .com/detail page. php ? su b id= 3833](http://www.CreativecultureThailand.com/detail_page.php?su_b_id=3833)
- กาญจนา สุคันธสิริกุล. (2560). การพัฒนคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *รายงานการวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี*.
- กาญจนา สุระ. (2559). การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดเชียงใหม่. *รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.
- แคทรียา ปันทะนะ. (2557). *ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่ออุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2553). *ชุดวิชา 21701 การวิจัยหลักสูตรและการเรียนการสอน หน่วยที่ 10 สถิติวิเคราะห์เชิงปริมาณ : สถิติบรรยายและสถิติพาราเมตริก*
- นิศากร บุญเลิศ. (2556). *ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรปราการ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธรและ ณภัทร ทิพย์ศรี. (2559). เศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของถนนคนเดิน จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคม มหาวิทยาลัยธนบุรี*. 10 (21), 80-90.
- ฤดี หลิมไพโรจน์. (2559). อิทธิพลของภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความตั้งใจกลับมาเที่ยวซ้ำที่จังหวัดระนองศรีอยุธยา. *รายงานการประชุมวิชาการ และนำเสนอผลการวิจัยระดับชาติและนานาชาติ กลุ่มระดับชาติด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 6,448-460.
- วนิดา ตรีสวัสดิ์. (2561). *การรับรู้ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต] มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- วิไลวรรณ สว่างแก้ว.(2561). *อิทธิพลของภาพลักษณ์การท่องเที่ยว องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวและแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวตลาดน้ำของนักท่องเที่ยวชาวไทย กรณีศึกษาตลาดน้ำคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ* [กรณีศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2558). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โคคู่น แอนด์ โค.
- Cronbach, Lee. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. 5nd Ed. New York : Harper & Row.
- Yamane, T. (1967). *Statistics, an introductory analysis* (2nd Ed.). NewYork : Harper and Row].

รูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 1

Sustainable Leadership Styles of School Administrators under the Nakhon Phanom
Primary Educational Service Area Office, 1.

รัชภูมิ พระพรหม¹, นาวัน นิลแสงรัตน์²

Rachaphoom parprom¹, Navin Nilsangrat²

^{1,2} สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยปทุมธานี

^{1,2} Department of Educational Administration, Pathum Thani University

*Corresponding Author E-mail:rachphumiphraphrm34@gmail.com

วันที่รับบทความ 19 สิงหาคม 2568

วันแก้ไขบทความ 17 กุมภาพันธ์ 2569

วันตอบรับบทความ 18 กุมภาพันธ์ 2569

บทคัดย่อ (Abstract)

มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและลักษณะของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา 2) พัฒนารูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา และ 3) ประเมินคุณภาพของรูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนที่พัฒนาขึ้น การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development: R&D) ดำเนินการเป็น 3 ระยะ

ระยะที่ 1 ศึกษาารูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์อย่างยั่งยืน 2) ภาวะผู้นำเชิงการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม 3) ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมและธรรมาภิบาล 4) ภาวะผู้นำเชิงการเรียนรู้และนวัตกรรม 5) ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลและการรู้เท่าทันสื่อ และ 6) ภาวะผู้นำเชิงวัฒนธรรมและชุมชน

ระยะที่ 2 นำองค์ประกอบที่ได้จากระยะที่ 1 มาสังเคราะห์และออกแบบเป็นรูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนเชิงระบบ โดยกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ กระบวนการขับเคลื่อน และผลลัพธ์ที่คาดหวังของสถานศึกษาในด้านคุณภาพการจัดการศึกษา สมรรถนะและความผูกพันของครู คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน และความเข้มแข็งและความยั่งยืนของสถานศึกษาระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการประเมินพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความถูกต้องเชิงทฤษฎี สอดคล้องกับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษายั่งยืนได้

คำสำคัญ(Keywords) : ภาวะผู้นำแบบยั่งยืน, ผู้บริหารสถานศึกษา, การวิจัยเชิงพัฒนา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1

Abstract

This research aimed to 1) study the components and characteristics of sustainable leadership among school administrators, 2) develop a sustainable leadership model appropriate to the context of primary schools, and 3) evaluate the quality of the developed sustainable leadership model. The research employed a Research and Development (R&D) methodology and was conducted in three phases.

Phase 1: Studying sustainable leadership models through in-depth interviews with experts in educational administration and experienced school administrators. Qualitative data was analyzed using content analysis. The research found that sustainable leadership among school administrators comprises six components: 1) sustainable visionary leadership, 2) decentralized and participatory leadership, 3) ethical and good governance leadership, 4) learning and innovative leadership, 5) digital and media literacy leadership, and 6) cultural and community leadership.

Phase 2: Synthesizing the components from Phase 1, the research designed a systemic sustainable leadership model, defining the relationships between components, driving processes, and expected outcomes for schools in terms of educational quality, teacher competence, and engagement. The third phase of the research, focusing on the desirable characteristics of learners and the strength and sustainability of educational institutions, involved evaluating a sustainable leadership model by experts.

The evaluation revealed a high level of appropriateness, feasibility, and usefulness. This demonstrates that the developed model is theoretically sound, aligns with the context of the Nakhon Phanom Primary Educational Service Area Office 1, and can be used as a guideline for developing school administrators to sustainably improve the quality of education.

Keywords : Sustainable leadership, school administrators, developmental research, Nakhon Phanom Primary Educational Service Area Office 1

บทนำ (Introduction)

ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้ระบบการศึกษา เป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี

(พ.ศ. 2561 – 2580) และให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อให้สามารถนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในอีก 20 ปี โดยจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการการพัฒนาทั้งในระยะกลางและระยะยาว โดยเฉพาะ “คุณภาพผู้เรียน” ที่จะต้องเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีสิ่งที่สำคัญที่สุดคือทักษะการเรียนรู้และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการจัดการศึกษาที่โลกต้องเผชิญกับสถานการณ์วิกฤตต่าง ๆ ซึ่งเป็นโจทย์ท้าทายสำหรับนักการศึกษาทั่วโลกรวมถึงประเทศไทย จึงได้มีการเตรียมความพร้อมรับมือโดยการจัดทำแผนการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางของแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มีเป้าหมายให้คนไทย เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพพร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่ต้องวางแผนส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาให้ไปสู่การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง เพื่อให้ผู้ที่เข้าสู่ระบบการศึกษาเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพสามารถก้าวไปเป็นกำลังหลักในการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับประเทศ การบริหารจัดการสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารมืออาชีพที่มีวิสัยทัศน์ ความรู้ความสามารถ คุณธรรม และมีหัวใจรักและศรัทธาในอาชีพการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทและสภาพปัญหาของประเทศอย่างแท้จริงโดยยึดหลักการว่า หัวใจแห่งการบริหารสถานศึกษา คือ การที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ เพื่อตอบสนองความจำเป็นของสังคมได้อย่างเหมาะสม (ไพฑูริย์สินลาร์ตันและคณะ, 2560) ภาวะผู้นำของผู้บริหารจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารงานและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ให้สำเร็จผล ความสำเร็จในผลงานมีส่วนสัมพันธ์กับความสามารถของผู้บริหารหรือผู้นำภาวะผู้นำจึงเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่า หน่วยงานนั้นมีลักษณะการปฏิบัติงานอย่างไรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงใดทั้งนี้ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญที่สุดที่จะต้องใช้ความรู้ความสามารถในความเป็นผู้นำในการบริหารงาน เพื่อรวมพลังและใช้ประโยชน์ของบุคลากรที่มีอยู่ให้ช่วยกันทำงานและต้องรู้จักเลือกวิธีแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้การดำเนินการต่าง ๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ภาวะผู้นำที่มีความเหมาะสมกับยุคการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันนี้มีแนวคิดทฤษฎีที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับกันมาก คือ แนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Leithwood and Jantzi (1996 : 38-61) ซึ่งให้ความเห็นว่า ภาวะผู้นำที่มีความเหมาะสมกับยุคปัจจุบัน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยผู้นำจะต้องจัดการภายในองค์กร เพื่ออำนวยความสะดวกให้ทรัพยากรที่เป็นตัวคนและวัตถุประสานเข้าด้วยกัน สามารถทำงาน

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครพนม ได้นำยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสองพ.ศ. 2560-2564 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 นโยบายรัฐบาล นโยบายความมั่นคงแห่งชาติพ.ศ. 2558-2564 นโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณพ.ศ. 2562 ของกระทรวงศึกษาธิการ แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

แผนพัฒนาจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 -2564 แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดตรัง พ.ศ. 2562-2565 และบริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงกับอำนาจหน้าที่ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตรัง มากำหนดเป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครพนม(แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

คำถามวิจัย

1. รูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 มีสภาพและองค์ประกอบเป็นอย่างไร
2. การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ควรมีลักษณะอย่างไร
3. ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 เป็นอย่างไร

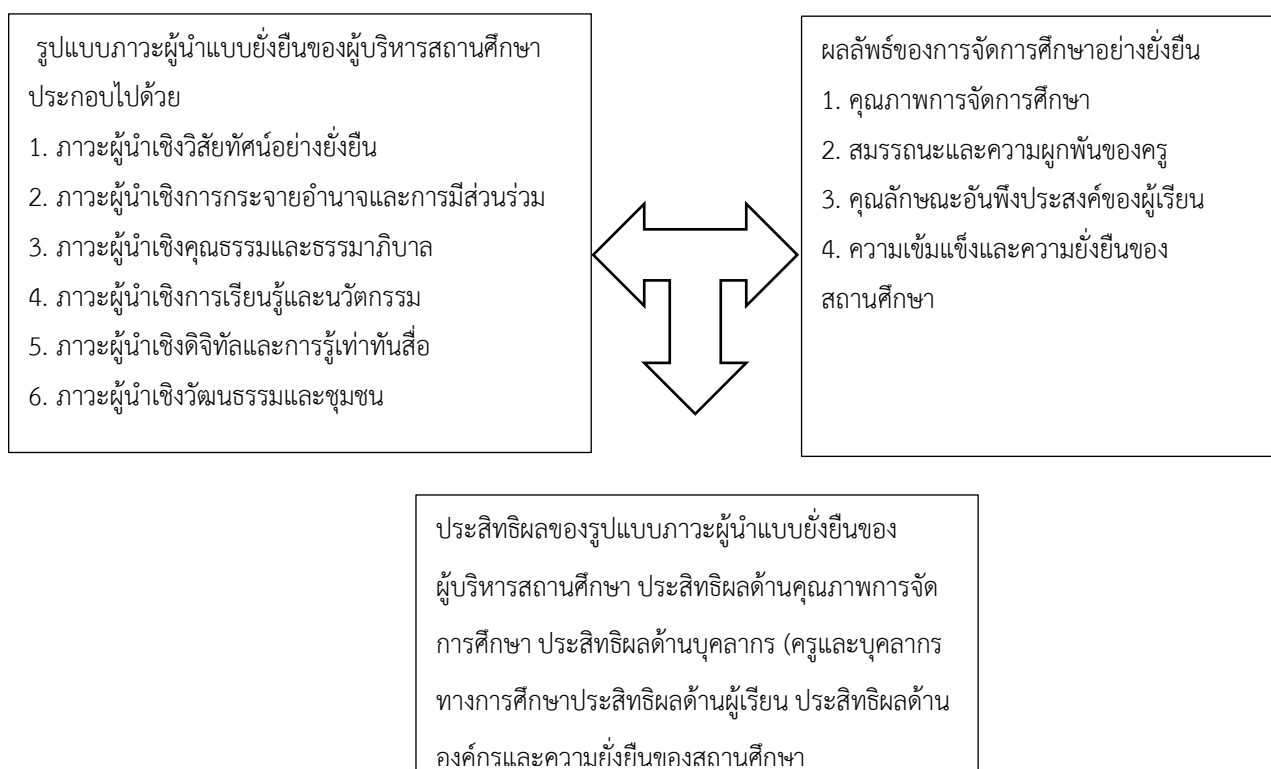
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1
2. เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1
3. เพื่อประเมินประสิทธิผลและความเหมาะสมของรูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (R&D) ครอบคลุมสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 โดยศึกษาภาวะผู้นำแบบยั่งยืน 6 องค์ประกอบ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) โดยมุ่งศึกษาสภาพ องค์ประกอบ พัฒนารูปแบบ และประเมินประสิทธิผลของรูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืน เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่การศึกษา และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

การวิจัยครั้งนี้ใช้ ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ดำเนินการเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพและองค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบยั่งยืน

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืน

ระยะที่ 3 การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืน

โดยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ทรงคุณวุฒิ ครู และผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ได้รูปแบบที่มีความเหมาะสม เป็นไปได้ และสอดคล้องกับบริบทจริงของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1

ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักวิชาการการศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการบริหาร การศึกษา จำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีผลงานทางวิชาการในระดับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป โดยใช้ วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ถูกต้อง ครบคลุม และสอดคล้องกับบริบทการพัฒนา รูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา

ตารางที่ 1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ระยะ	วัตถุประสงค์	ประชากรกลุ่มเป้าหมาย
ระยะที่ 1	ศึกษารูปแบบภาวะผู้นำ	นักวิชาการ 5 คน ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ระยะที่ 2	พัฒนารูปแบบ	ผู้ทรงคุณวุฒิ 5คน ครูเชี่ยวชาญ
ระยะที่ 3	ประเมินประสิทธิผล	ผู้บริหาร 5 คน ชำนาญการพิเศษ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายและเหมาะสมกับลักษณะของการวิจัยในแต่ละระยะ ทั้งเชิง ปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษารูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืน

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

ใช้สำหรับสัมภาษณ์ นักวิชาการการศึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพื่อ ศึกษาสภาพปัจจุบัน แนวคิด ทฤษฎี และองค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบยั่งยืน โดยแบบสัมภาษณ์มีลักษณะ เป็นคำถามปลายเปิด ครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่

ความหมายและความสำคัญของภาวะผู้นำแบบยั่งยืน

องค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาและขับเคลื่อนภาวะผู้นำแบบยั่งยืนในบริบทสถานศึกษา

แบบสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบ ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้จริง

2. แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale Questionnaire)

ใช้สำหรับเก็บข้อมูลจาก ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถาม มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา

ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ เช่น

ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์อย่างยั่งยืน

ภาวะผู้นำเชิงการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม

ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมและธรรมาภิบาล

ภาวะผู้นำเชิงการเรียนรู้และนวัตกรรม

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลและการรู้เท่าทันสื่อ

ภาวะผู้นำเชิงวัฒนธรรมและชุมชน

แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และหาค่าความเชื่อมั่นด้วย ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ก่อนนำไปใช้จริง

ระยะที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืน

1. แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

เป็นแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ใช้สำหรับให้ ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่านครูเชี่ยวชาญ ประเมินร่างรูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนในด้าน

ความเหมาะสมขององค์ประกอบ

ความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่

ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้

ความครบถ้วนและความชัดเจนของรูปแบบ

2. แบบบันทึกข้อเสนอแนะเชิงคุณภาพ

ใช้สำหรับบันทึกความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และแนวทางปรับปรุงรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ เพื่อพัฒนารูปแบบให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ระยะที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ

1. แบบสอบถามประเมินผลการใช้รูปแบบ

เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ใช้สำหรับเก็บข้อมูลจาก

ผู้บริหาร 5 คน ข้าราชการพิเศษ เพื่อประเมินผลลัพธ์ที่เกิดจากการใช้รูปแบบใน 4 มิติ ได้แก่

คุณภาพการจัดการศึกษา

สมรรถนะและความผูกพันของครู

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

ความเข้มแข็งและความยั่งยืนของสถานศึกษา

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ใช้สำหรับเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อสะท้อนผลการใช้รูปแบบ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาต่อยอด

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

จากการวิเคราะห์เอกสารทางวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำแบบยั่งยืน ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการการศึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พบว่า ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องเป็นภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นการพัฒนาองค์กรในระยะยาวอย่างต่อเนื่อง โดยไม่จำกัดเพียงผลสัมฤทธิ์ระยะสั้น แต่ต้องคำนึงถึงการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน บุคลากร ระบบบริหาร และความสัมพันธ์กับชุมชนควบคู่กัน

ผลการสังเคราะห์ข้อมูลทำให้สามารถกำหนด องค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำแบบยั่งยืน จำนวน 6 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์อย่างยั่งยืน

ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นตรงกันว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำแบบยั่งยืนต้องมี วิสัยทัศน์ระยะยาว สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ นโยบายการศึกษา และการเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21 โดยวิสัยทัศน์ดังกล่าวต้องไม่เป็นเพียงแนวคิดของผู้บริหารเท่านั้น แต่ต้องถูกถ่ายทอดให้เกิด การรับรู้และการมีส่วนร่วมของครู บุคลากร นักเรียน และชุมชน

การมีวิสัยทัศน์ร่วมจะช่วยให้ทุกฝ่ายเกิดความเข้าใจตรงกัน เห็นเป้าหมายเดียวกัน และสามารถร่วมกันขับเคลื่อนองค์กรไปในทิศทางที่ยั่งยืน

2. ภาวะผู้นำเชิงการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สะท้อนว่า การบริหารสถานศึกษายุคใหม่ไม่สามารถใช้รูปแบบสั่งการจากบนลงล่างเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้อง เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางแผน และดำเนินงานผู้บริหารควรมอบหมายอำนาจหน้าที่อย่างเหมาะสม เพื่อให้ครูเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน (Ownership) และมีแรงจูงใจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งผลให้เกิดบรรยากาศการทำงานแบบร่วมมือ เกื้อกูล และมีพลังในการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง

3. ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมและธรรมาภิบาล

ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับ บทบาทผู้นำเชิงคุณธรรม โดยเห็นว่า ผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างทางจริยธรรม (Ethical Role Model) มีความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ยุติธรรม และรับผิดชอบต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นแก่ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจ ความร่วมมือ และบรรยากาศองค์กรที่ดี ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของความยั่งยืน

4. ภาวะผู้นำเชิงการเรียนรู้และนวัตกรรม

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องสร้าง องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เปิดรับแนวคิดใหม่ และสร้างนวัตกรรมทางการเรียนรู้การสนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียน การใช้เทคโนโลยี และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู จะช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน และนำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนที่สูงขึ้นอย่างยั่งยืน

5. ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลและการรู้เท่าทันสื่อ

ผู้ทรงคุณวุฒิสะท้อนว่า ผู้บริหารจำเป็นต้องมีบทบาทเชิงรุกในการนำ เทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้ทั้งด้านการบริหารและการจัดการเรียนรู้ ควบคู่กับการส่งเสริม ทักษะการรู้เท่าทันสื่อการใช้เทคโนโลยีอย่างมี

วิจารณ์ญาณ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ลดภาระงานเอกสาร และสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ที่หลากหลายแก่ผู้เรียน

6. ภาวะผู้นำเชิงวัฒนธรรมและชุมชน

ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า สถานศึกษาที่มีความยั่งยืนต้องสามารถเชื่อมโยง อัตลักษณ์ วัฒนธรรม และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ากับการจัดการศึกษา พร้อมทั้งสร้างความร่วมมือกับชุมชนการเปิดพื้นที่ให้ชุมชนเข้ามามีบทบาท จะช่วยเสริมสร้างพลังทางสังคม และทำให้สถานศึกษากลายเป็น “โรงเรียนของชุมชน” อย่างแท้จริง

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ลำดับ	องค์ประกอบภาวะผู้นำแบบยั่งยืน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความคิดเห็น
1	ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์อย่างยั่งยืน	4.52	0.48	มากที่สุด
2	ภาวะผู้นำเชิงการกระจายอำนาจและ การมีส่วนร่วม	4.47	0.51	มาก
3	ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมและธรรมาภิบาล	4.63	0.42	มากที่สุด
4	ภาวะผู้นำเชิงการเรียนรู้และนวัตกรรม	4.49	0.47	มาก
5	ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลและการรู้เท่าทันสื่อ	4.31	0.55	มาก
6	ภาวะผู้นำเชิงวัฒนธรรมและชุมชน	4.44	0.50	มาก
รวม	ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนโดยภาพรวม	4.48	0.49	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.48$, S.D. = 0.49) แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 มีพฤติกรรมการบริหารที่สอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำแบบยั่งยืนในระดับที่เหมาะสม

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมและธรรมาภิบาล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.63$, S.D. = 0.42) อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการบริหารงานโดยยึดหลักคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์อย่างยั่งยืน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.52$, S.D. = 0.48) สะท้อนว่า ผู้บริหารสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาในระยะยาว และสื่อสารวิสัยทัศน์ให้บุคลากรเข้าใจร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาวะผู้นำเชิงการเรียนรู้และนวัตกรรม ($\bar{x} = 4.49$, S.D. = 0.47) และ ภาวะผู้นำเชิงการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 4.47$, S.D. = 0.51) อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารส่งเสริมการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม และการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง

ภาวะผู้นำเชิงวัฒนธรรมและชุมชน ($\bar{x} = 4.44$, S.D. = 0.50) อยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงความสามารถของผู้บริหารในการเชื่อมโยงสถานศึกษากับบริบทท้องถิ่น และสร้างความร่วมมือกับชุมชน

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลและการรู้เท่าทันสื่อ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 4.31$, S.D. = 0.55) แม้ยังอยู่ในระดับมาก แต่สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารยังมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมในด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เชิงกลยุทธ์ การจัดการข้อมูล และการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของครูและผู้เรียน

โดยสรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำแบบยั่งยืนในระดับสูง โดยเฉพาะด้าน คุณธรรม จริยธรรม และวิสัยทัศน์ ขณะที่ด้าน ดิจิทัลและการรู้เท่าทันสื่อ เป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้การบริหารสถานศึกษา มีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การวิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบยั่งยืน พัฒนารูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืน และประเมินประสิทธิผลของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายเชิงลึก โดยเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ดังต่อไปนี้

1. อภิปรายผลการศึกษาสภาพและองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบยั่งยืน

ผลการวิจัยระยะที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์อย่างยั่งยืน ภาวะผู้นำเชิงการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมและธรรมาภิบาล ภาวะผู้นำเชิงการเรียนรู้และนวัตกรรม ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลและการรู้เท่าทันสื่อ และภาวะผู้นำเชิงวัฒนธรรมและชุมชน องค์ประกอบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Hargreaves และ Fink (2006) ที่เสนอว่าภาวะผู้นำแบบยั่งยืนต้องมุ่งพัฒนาองค์กรให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง โดยไม่สร้างภาระต่อคนรุ่นหลัง พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ ความร่วมมือ และคุณธรรมควบคู่กัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2023) ที่มองว่าผู้นำการศึกษายุคใหม่ต้องมีเป้าหมายเชิงคุณค่าทางการศึกษา (Moral Purpose) และสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว

ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสะท้อนว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำแบบยั่งยืนต้องสามารถ เชื่อมโยงวิสัยทัศน์กับการปฏิบัติจริง เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วม และสร้างความร่วมมือกับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Leithwood (2011) และ Hallinger (2013) ที่ระบุว่าภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำเชิงการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพสถานศึกษาและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

2. อภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามพบว่า ระดับภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมและธรรมาภิบาล รองลงมาคือ ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์อย่างยั่งยืน และ ภาวะผู้นำเชิงการเรียนรู้และนวัตกรรม ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงานโดยยึดหลักคุณธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประเวศ วะสี (2554) และ ชีระ รุญเจริญ (2560) ที่ระบุว่า การบริหารสถานศึกษาเพื่อความยั่งยืนต้องตั้งอยู่บนฐานของคุณธรรมและธรรมาภิบาล เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในองค์กรในขณะเดียวกัน ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลและการรู้เท่าทันสื่อ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แม้อยู่ในระดับมาก แต่สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารยังต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมในด้านการใช้เทคโนโลยีอย่างมียุทธศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sheninger (2019) และ UNESCO (2011) ที่ชี้ให้เห็นว่า ผู้นำยุคดิจิทัลต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มคุณค่าทางการศึกษา ไม่ใช่เพียงการใช้เครื่องมือเพื่อความทันสมัยเท่านั้น

3. อภิปรายผลการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืน

ผลการวิจัยระยะที่ 2 พบว่า รูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนที่พัฒนาขึ้นมีโครงสร้าง 4 ส่วนหลัก ได้แก่ หลักการ องค์ประกอบ กระบวนการ และผลลัพธ์ ซึ่งได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดรูปแบบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด Research and Development (R&D) ของ Borg และ Gall (2007) ที่เน้นการพัฒนานวัตกรรมโดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ การทดลองใช้ และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Senge (2019) เกี่ยวกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบโจทย์บริบทพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 ซึ่งเป็นพื้นที่ชนบท มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร แต่มีทุนทางสังคมและวัฒนธรรมสูง การเน้นภาวะผู้นำเชิงวัฒนธรรมและชุมชนจึงเป็นจุดเด่นสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนของสถานศึกษา

4. อภิปรายผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ

ผลการวิจัยระยะที่ 3 พบว่า การนำรูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนไปใช้ ส่งผลให้ คุณภาพการจัดการศึกษา สมรรถนะและความผูกพันของครู คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน และความเข้มแข็งของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุดผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Hallinger (2013) ที่ระบุว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีอิทธิพลโดยตรงและโดยอ้อมต่อผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ผ่านกลไกการพัฒนาครูและวัฒนธรรมองค์กร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hargreaves และ Fink (2006) ที่ชี้ว่า ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในระยะยาว ทั้งในมิติคุณภาพการเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากร และความสัมพันธ์กับชุมชน

ข้อเสนอแนะการวิจัย(Research Suggestions)

จากผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ซึ่งได้ศึกษาสภาพและองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบยั่งยืน พัฒนา รูปแบบ และประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ เพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์และการพัฒนางานวิจัยต่อยอดในอนาคต ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Suggestions)

1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาบนฐานภาวะผู้นำแบบยั่งยืน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ควรบรรจุแนวคิดภาวะผู้นำแบบยั่งยืน เป็นกรอบหลักในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งในกระบวนการคัดเลือก การแต่งตั้ง การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การบริหารสถานศึกษามีทิศทางที่ชัดเจนและยั่งยืน

1.2 ควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนภาวะผู้นำแบบยั่งยืนในระดับเขตพื้นที่ที่กำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัด และกลไกการติดตามประเมินผลที่สอดคล้องกับองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนทั้ง 6 ด้าน เพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้บริหารอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

1.3 ส่งเสริมระบบพี่เลี้ยงและเครือข่ายผู้นำสถานศึกษา ควรสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืน และขยายผลสู่สถานศึกษาอื่นในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคต (Suggestions for Future Research)

2.1 ควรศึกษาผลของรูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนในระดับพื้นที่ที่หลากหลายเพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ระหว่างเขตพื้นที่ชนบท เมือง และกึ่งเมืองกึ่งชนบท อันจะช่วยยืนยันความทั่วไปของรูปแบบ (Generalizability)

2.2 ควรศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำแบบยั่งยืนกับผลลัพธ์ทางการศึกษา เช่น คุณภาพการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะครู ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน โดยใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM)

2.3 ควรพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาตามรูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนและศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมผ่านการวิจัยเชิงทดลองหรือกึ่งทดลอง เพื่อสร้างแนวทางพัฒนาผู้บริหารที่มีความเป็นระบบและยั่งยืน

2.4 ควรศึกษาบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลในฐานะกลไกเสริมภาวะผู้นำแบบยั่งยืนโดยมุ่งเน้นการพัฒนา Digital Leadership Model เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลและสังคมฐานข้อมูล

เอกสารอ้างอิง (References)

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาสู่ความยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- ธีระ รุญเจริญ. (2560). *ภาวะผู้นำทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2554). *ระบบการศึกษาเพื่อความยั่งยืนของสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ.
- วรกรณ์ สามโกเศศ. (2561). *การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1. (2566). *รายงานผลการจัดการศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2566*. นครพนม : สพป.นครพนม เขต 1.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2559). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ติรภานันท์. (2561). *การวิจัยทางการศึกษา : แนวคิดและการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2559). *การบริหารสถานศึกษาเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Borg, W. R., & Gall, M. D. (2007). *Educational research : An introduction (8th ed.)*. Boston, MA: Pearson.
- Fullan, M. (2023). *Leading in a culture of change*. San Francisco, CA : Jossey-Bass.
- Hallinger, P. (2013). A conceptual framework for systematic reviews of research in educational leadership and management. *Journal of Educational Administration*, 51(2), 126–149.
- Hargreaves, A., & Fink, D. (2006). *Sustainable leadership*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Leithwood, K., & Jantzi, D. (2011). Transformational school leadership effects on student achievement. *Leadership and Policy in Schools*, 10(2), 133–162.
- Senge, P. M. (2019). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. New York, NY: Doubleday.
- Sheninger, E. (2019). *Digital leadership: Changing paradigms for changing times*. Thousand Oaks, CA : Corwin.
- UNESCO. (2011). *Education for sustainable development: An expert review of processes and learning*. Paris : UNESCO.

ความรอบรู้ดิจิทัลและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในฐานะปัจจัยกำหนดทัศนคติของนักศึกษา
มหาวิทยาลัย ต่อปัญญาประดิษฐ์

Digital Literacy and Academic Achievement as Determinants of University Students'
Attitudes toward Artificial Intelligence

ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี^{1*}

Chaiyaset Promsri¹

¹ สาขาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

¹ Department of Management, Faculty of Business Administration,
Rajamangala University of Technology Phra Nakhon

*Corresponding Author Email: Chaiyaset.p@rmutp.ac.th

วันที่รับบทความ 24 สิงหาคม 2568

วันแก้ไขบทความ 8 กุมภาพันธ์ 2569

วันตอบรับบทความ 18 กุมภาพันธ์ 2569

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเลือกใช้แพลตฟอร์มปัญญาประดิษฐ์ ระดับความรอบรู้ดิจิทัล และทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย รวมทั้งวิเคราะห์ความแตกต่างของทัศนคติตามผลการเรียนเฉลี่ยสะสม (GPA) และตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ดิจิทัลกับทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาจำนวน 177 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านช่องทางออนไลน์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ และร้อยละ และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณด้วยตัวแปรจำลอง การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เลือกใช้ ChatGPT มากที่สุด รองลงมาคือ Google Gemini และ Microsoft Copilot นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างมีระดับความรอบรู้ดิจิทัลและทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์อยู่ในระดับสูง สำหรับ GPA โดยรวมไม่สามารถทำนายทัศนคติได้อย่างมีนัยสำคัญ ยกเว้นนักศึกษาที่มี GPA สูงสุด (3.50–4.00) ที่มีทัศนคติเชิงบวกสูงกว่ากลุ่ม GPA ต่ำสุดอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยยังพบว่าความรอบรู้ดิจิทัลมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ และสามารถทำนายได้ร้อยละ 40 ของความแปรปรวน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาความรอบรู้ดิจิทัลเพื่อส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในระดับอุดมศึกษา

คำสำคัญ (Keywords) : ความรอบรู้ดิจิทัล, ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา, ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์, การศึกษาระดับอุดมศึกษา

Abstract

This study aimed to examine university students' behavior in choosing artificial intelligence (AI) platforms, their levels of digital literacy, and their attitudes toward AI. It also sought to analyze differences in attitudes based on cumulative grade point average (GPA) and to investigate the relationship between digital literacy and attitudes toward AI. The sample consisted of 177 students obtained through simple random sampling, with data collected using an online questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean, standard deviation, frequency, and percentage, as well as inferential statistics, including dummy multiple regression, Pearson's correlation, and simple linear regression. The results showed that most students preferred to use ChatGPT, followed by Google Gemini and Microsoft Copilot. In addition, students demonstrated high levels of digital literacy and attitudes toward AI. Overall GPA did not significantly predict attitudes, except that students with the highest GPA (3.50–4.00) had significantly more positive attitudes than those with the lowest GPA. The findings also revealed that digital literacy was positively and moderately correlated with attitudes toward AI, accounting for 40% of the variance. These results highlighted the importance of enhancing digital literacy to promote positive attitudes toward AI use in higher education.

Keywords : Digital literacy, Academic performance, Attitudes toward artificial intelligence, Higher education

บทนำ (Introduction)

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 ทำให้ความรอบรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) กลายเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นในด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ หรือการเข้าถึงสังคม โดยแนวคิดเรื่องความรอบรู้ดิจิทัลมีพัฒนาการจากการรู้เท่าทันสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ (Gilster, 1997) มาสู่การครอบคลุมทักษะที่หลากหลาย เช่น การใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินแหล่งข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ และการใช้อย่างปลอดภัยและมีความรับผิดชอบ (Xiu & Li, 2024) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า แม้นักศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่คุ้นชินกับเทคโนโลยีดิจิทัล ยังประสบปัญหาการขาดทักษะพื้นฐานในการแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้อง รวมถึงข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดิจิทัลอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อทั้งการเรียนรู้และการพัฒนาความสามารถในอนาคต

ในขณะเดียวกัน ทักษะการตอบสนองต่อปัญญาประดิษฐ์ (AI Attitudes) ถือเป็นปัจจัยเชิงจิตวิทยาที่มีบทบาทสำคัญต่อการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ โดยทัศนคติประกอบด้วยองค์ประกอบด้านการรับรู้ อารมณ์ และพฤติกรรม (Stein et al., 2024; Gnambs et al., 2025) งานวิจัยในช่วงที่ผ่านมาระบุว่า นักศึกษามีทัศนคติโดยรวมเชิงบวกต่อปัญญาประดิษฐ์ในหลายสาขาวิชา อาทิ เศรษฐศาสตร์ การศึกษา หรือ

วิชาชีพด้านการแพทย์ (Emon et al., 2024) อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดในเชิงวิธีวิจัย เช่น การไม่แยกองค์ประกอบของทัศนคติอย่างชัดเจน และผลการศึกษาที่รายงานแตกต่างกันเกี่ยวกับบทบาทของปัจจัยด้านผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและคุณลักษณะประชากรที่อาจส่งผลต่อทัศนคติที่มีต่อปัญญาประดิษฐ์ (Tin et al., 2024; Bancoro, 2024)

นอกจากนี้ ผลการศึกษาที่ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ดิจิทัลและทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ยังแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด งานวิจัยของ Sim et al. (2024) พบว่าความรู้ดิจิทัลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติ ในขณะที่ Dhahir et al. (2024) รายงานว่าความรู้ดิจิทัลในระดับปานกลางไม่ได้ส่งผลต่อทัศนคติที่มีต่อปัญญาประดิษฐ์หากขาดการพัฒนาการคิดเชิงวิพากษ์สอดคล้องกับ การศึกษาของ Visković et al. (2024) และ Abuadas & Albikawi (2025) ที่พบว่า ความรู้ดิจิทัลมีความสัมพันธ์กับทัศนคติเชิงบวก แต่ยังคงอาศัยปัจจัยเสริมอื่น ๆ เช่น จริยธรรมและการรับรู้ความสามารถตนเอง ขณะที่ Sergeeva et al. (2025) พบว่ามิติของความรู้ดิจิทัลมีผลในทิศทางที่แตกต่างกัน โดยบางมิติ เช่น การเข้าถึงเนื้อหาและการสร้างสรรค์ส่งผลบวกต่อทัศนคติ ในทางกลับกันความเข้าใจเชิงเทคนิคกลับมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์

จากหลักฐานเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่ายังมีความไม่ชัดเจนในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ดิจิทัลและทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่มีบทบาททั้งในฐานะผู้เรียนในปัจจุบันและแรงงานคุณภาพในอนาคต การศึกษาที่เน้นการตรวจสอบความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงมีความจำเป็น เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ช่วยอธิบายว่าระดับความรู้ดิจิทัลส่งผลต่อทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อปัญญาประดิษฐ์อย่างไร และเป็นประโยชน์ต่อการออกแบบนโยบายการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสังคมในยุคดิจิทัล ด้วยเหตุนี้ จุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ดิจิทัลกับทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย

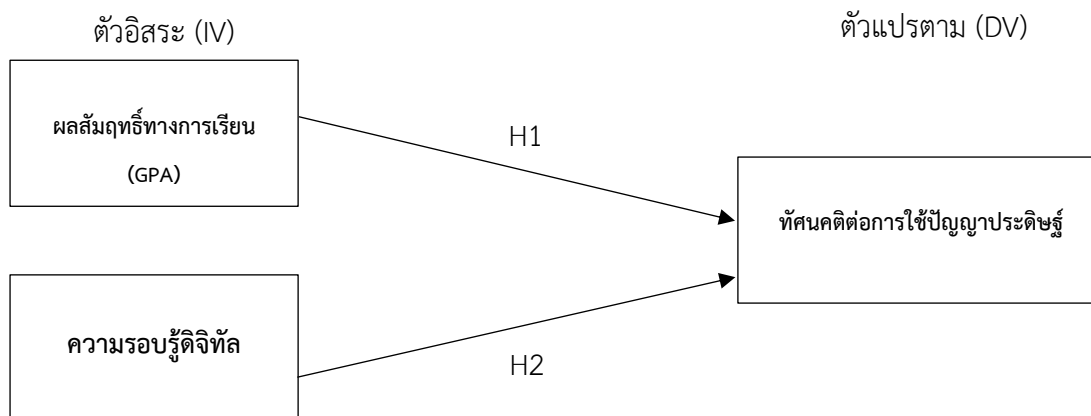
วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเลือกใช้แพลตฟอร์มปัญญาประดิษฐ์ของนักศึกษา ระดับความรู้รอบรู้ดิจิทัล และระดับทัศนคติต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ (AI attitude) ของนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (วัดจากคะแนนเฉลี่ยสะสม: GPA) ในระดับที่ต่างกัน
3. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ดิจิทัลกับทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ของนักศึกษาด้านการจัดการ
4. เพื่อศึกษาอิทธิพลของความรู้ดิจิทัลที่มีต่อทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ของนักศึกษาด้านการจัดการ

สมมติฐานของการวิจัย (Research Hypotheses)

1. นักศึกษาที่มีกลุ่มผลการเรียนเฉลี่ยสะสม (GPA) แตกต่างกันมีทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. ความรอบรู้ดิจิทัลมีอิทธิพลเชิงบวกต่อทัศนคติของนักศึกษาต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (วัดจากคะแนนเฉลี่ยสะสม) ความรอบรู้ดิจิทัลและทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ของนักศึกษาสาขาการจัดการ ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติที่เหมาะสม เพื่ออธิบายลักษณะประชากร กลุ่มตัวอย่าง ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ตลอดจนการตรวจสอบสมมติฐานการวิจัย โดยครอบคลุมประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการศึกษานี้ประกอบด้วยนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการจัดการ จำนวน 333 คน ขนาดตัวอย่างที่ต้องการถูกคำนวณโดยใช้โปรแกรม G*Power 3.1 สำหรับการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Regression) ที่มีตัวแปรอิสระหนึ่งตัว โดยอ้างอิงจากขนาดอิทธิพลขนาดเล็ก ($f^2 = 0.0625$) กำลังการทดสอบทางสถิติ (Statistical Power) ที่ 0.70 และระดับนัยสำคัญ (α) ที่ 0.05 ผลการวิเคราะห์ระบุว่าต้องมีจำนวนตัวอย่างขั้นต่ำ 103 คน ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงเก็บข้อมูลเกินกว่าจำนวนขั้นต่ำดังกล่าวเพื่อให้มั่นใจว่ามีความสามารถในการทดสอบทางสถิติที่เพียงพอ (Erdfelder et al. 1996) อย่างไรก็ตาม นักศึกษาชั้นปีที่หนึ่งถูกตัดออกจากระบวนการสุ่มตัวอย่าง เนื่องจากเพิ่งเข้าศึกษาและยังไม่มีข้อมูลเกรดเฉลี่ยสะสม การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) เพื่อให้มั่นใจว่านักศึกษาแต่ละคนในประชากรมีโอกาสถูกเลือกเท่าเทียมกัน (Etikan & Bala, 2017) วิธีการนี้ช่วยเพิ่มความเป็นตัวแทน

ของกลุ่มตัวอย่างและอคติในการเลือก (selection bias) ทำให้ผลการศึกษาความสามารถในการอธิบายไปยังประชากรนักศึกษาด้านการจัดการทั้งหมดได้ดียิ่งขึ้น

2. เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบรายการตรวจสอบ (Checklist) จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปี เกรดเฉลี่ยสะสม (GPA) และโปรแกรมหรือช่องทางปัญญาประดิษฐ์ที่เลือกใช้มากที่สุด 3 อันดับแรก

ตอนที่ 2 แบบวัดความรู้ดิจิทัล (Digital Literacy Scale) ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 12 ข้อ โดยปรับมาจาก Digital Literacy Awareness Scale ของ Promsri (2019) ใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบ Likert 5 ระดับ (5 = เห็นด้วยมากที่สุด ถึง 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด) การตรวจสอบความเชื่อมั่นพบว่ามีค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ .913 อยู่ในระดับสูงมาก แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นเหมาะสมในการนำไปใช้ (Cronbach, 1951)

ตอนที่ 3 แบบวัดทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence Attitude Scale) ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ โดยปรับมาจาก Artificial Intelligence Attitude Scale ของ Aktay et al. (2024) ใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบ Likert 5 ระดับ (5 = เห็นด้วยมากที่สุด ถึง 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด) การตรวจสอบความเชื่อมั่นพบว่ามีค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ .891 อยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกัน

ทั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ผลการตรวจสอบพบว่ามีค่า ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ .50 ที่กำหนดไว้ (Rovinelli & Hambleton, 1977) จึงถือว่าแบบสอบถามมีความตรงเชิงเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับการวิจัยครั้งนี้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยของรัฐแห่งหนึ่ง โดยใช้ แบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) ซึ่งผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขอบเขตของการวิจัย และการรักษาความลับของข้อมูลแก่ผู้เข้าร่วมก่อนการตอบแบบสอบถาม ผู้เข้าร่วมได้รับสิทธิในการยินยอมเข้าร่วม (Informed Consent) อย่างสมัครใจ รวมทั้งสามารถหยุดหรือตอบแบบสอบถามได้ทุกเมื่อ โดยไม่ส่งผลเสียใด ๆ โดยมีเกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion Criteria) ได้แก่ เป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในสาขาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจตั้งแต่ชั้นปีที่สองขึ้นไป ยินยอมเข้าร่วมการวิจัยและตอบแบบสอบถามออนไลน์จนเสร็จสมบูรณ์ ขณะที่นักศึกษาชั้นปีหนึ่งหรือผู้ที่ปฏิเสธการให้ความยินยอมจะถูกตัดออกจากการศึกษา สำหรับเกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria) ได้แก่ ตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วน หรือข้ามข้อสำคัญจนไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ และถอนตัวหรือหยุดการทำแบบสอบถามกลางคัน ภายหลังการดำเนินการตามขั้นตอน

ดังกล่าว ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 177 ชุด ซึ่งเพียงพอต่อการวิเคราะห์เชิงสถิติและเป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามผ่าน Google Form จะถูกตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนนำเข้าสู่การวิเคราะห์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

4.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) เพื่อนำเสนอข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและความคิดเห็นโดยรวมภาพรวม โดยมีเกณฑ์การแปลผลดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

4.51 –5.00: มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 –4.50: มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

2.51 –3.50: มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 –2.50: มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

1.00–1.50: มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติเชิงอนุมานหลายรูปแบบเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

4.2.1 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณด้วยตัวแปรจำลอง (Dummy Multiple Regression Analysis) ใช้เพื่อตรวจสอบความแตกต่างของทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ (AI attitude) ระหว่างนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (GPA) ในระดับต่าง ๆ โดยมีการจัดกลุ่ม GPA ออกเป็น 4 ช่วง (2.00–2.49, 2.50–2.99, 3.00–3.49 และ 3.50–4.00) และแปลงเป็นตัวแปรจำลอง (Dummy variables) โดยกำหนดให้กลุ่ม GPA 2.00–2.49 เป็นกลุ่มอ้างอิง (reference group) เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ

4.2.2 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ใช้ตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรความรู้ดิจิทัล (Digital Literacy Awareness) และทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ (AI attitude)

4.2.3 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Regression Analysis) ใช้เพื่อทดสอบความสามารถของตัวแปรอิสระ ได้แก่ ความรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) ในการทำนายทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ (AI attitude)

ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการวิจัยครั้งนี้นำเสนอใน 3 ส่วนหลัก ได้แก่ ข้อมูลเชิงพรรณนาของกลุ่มตัวอย่างตามเพศ อายุ ชั้นปี และผลการเรียนเฉลี่ยสะสม (GPA) ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมเลือกใช้แพลตฟอร์มปัญญาประดิษฐ์ที่นิยมมากที่สุด ตลอดจนระดับความรู้ดิจิทัลและทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ของนักศึกษา รวมถึงการทดสอบความสัมพันธ์และการพยากรณ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา

ตารางที่ 1 ข้อมูลเชิงพรรณนาของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ อายุ ชั้นปี และผลการเรียนเฉลี่ยสะสม (GPA)

ตัวแปร	รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	61	34.5
	หญิง	116	65.5
อายุ	18–20 ปี	88	49.7
	21 ปีขึ้นไป	89	50.3
ชั้นปี	ปี 2	60	33.9
	ปี 3	72	40.7
	ปี 4	45	25.4
เกรดเฉลี่ยสะสม	2.00–2.49	40	22.6
	2.50–2.99	64	36.2
	3.00–3.49	53	29.9
	3.49–4.00	20	11.3
รวม		177	100.0

ตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนทั้งสิ้น 177 คน โดยเพศหญิงมีจำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 65.5 และเพศชายมีจำนวน 61 คนคิดเป็นร้อยละ 34.5 สำหรับอายุของกลุ่มตัวอย่างกระจายใกล้เคียงกันระหว่างกลุ่มอายุ 18–20 ปี จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 49.7 และกลุ่มอายุ 21 ปีขึ้นไป จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 50.3 ส่วนชั้นปีพบว่าส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 40.7 รองลงมาคือชั้นปีที่ 2 จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 33.9 และชั้นปีที่ 4 จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 25.4 สำหรับผลการเรียนเฉลี่ยสะสม (GPA) พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีผลการเรียนเฉลี่ยสะสมอยู่ในช่วง 2.50–2.99 จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 36.2 รองลงมาคือช่วง 3.00–3.49 จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 29.9 ช่วง 2.00–2.49 จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 22.6 และช่วง 3.49–4.00 จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 11.3

ตารางที่ 2 โปรแกรมปัญญาประดิษฐ์ที่นักศึกษาเลือกใช้มากที่สุด

โปรแกรม/ช่องทาง	ค่าความถี่ (f)	ร้อยละ (%)
ChatGPT	167	94.9%
Google Gemini	73	41.5%
Microsoft Copilot	19	10.8%
Notion AI	8	4.5%
Claude	5	2.8%
Jasper AI	4	2.3%

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลโปรแกรมหรือช่องทางปัญญาประดิษฐ์ที่นักศึกษาใช้มากที่สุดพบว่า ChatGPT คือ ช่องทางที่นักศึกษาใช้มากที่สุด จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 94.9 รองลงมาคือ Google Gemini จำนวน 73 คน (ร้อยละ 41.5) และ Microsoft Copilot จำนวน 19 คน (ร้อยละ 10.8) ส่วนโปรแกรมอื่น ๆ มีการใช้น้อยกว่า ได้แก่ Notion AI 8 คน (ร้อยละ 4.5), Claude 5 คน (ร้อยละ 2.8) และ Jasper AI 4 คน (ร้อยละ 2.3)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรอบรู้ดิจิทัล (n = 177)

ความรอบรู้ดิจิทัล (Digital Literacy)	Mean	SD	แปลค่า
1. ความรู้เท่าทันด้านดิจิทัลมีความสำคัญต่อการทำงานในปัจจุบันมากกว่าความรู้และทักษะด้านอื่น	3.84	.903	มาก
2. องค์กรในปัจจุบันจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีความรู้เท่าทันด้านดิจิทัลในระดับสูง	4.06	.820	มาก
3. ฉันมีความรู้ด้านดิจิทัลเพียงพอต่อการทำงานในสถานประกอบการในปัจจุบัน	3.48	.867	มาก
4. ฉันทราบและเข้าใจความคาดหวังขององค์กรต่อความรู้ด้านดิจิทัลของผู้สมัครงาน	3.77	.815	มาก
5. ฉันเชื่อว่ามหาวิทยาลัยได้เตรียมความรู้และทักษะด้านดิจิทัลให้เพียงพอสำหรับการทำงานในอนาคต	3.58	.974	มาก
6. ฉันเข้าใจความหมายของ “ความรู้เท่าทันด้านดิจิทัล”	3.75	.838	มาก
7. ฉันรู้สึกสนุกกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตประจำวัน	3.97	.862	มาก
8. ฉันรู้สึกสะดวกสบายกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต	4.11	.885	มาก
9. ฉันตระหนักถึงประโยชน์ที่หลากหลายของเทคโนโลยีดิจิทัล	4.06	.896	มาก
10. ฉันมีความตั้งใจที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลเพิ่มเติม	3.97	.852	มาก
11. ฉันมองเห็นความสำคัญของการพัฒนาทักษะด้านความรู้เท่าทันดิจิทัลของตนเอง	3.90	.899	มาก
12. ฉันเชื่อว่าสามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของตนเองได้ผ่านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในฐานะเครื่องมือพื้นฐาน	3.95	.916	มาก
ภาพรวม	3.87	.627	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรอบรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) อยู่ในระดับมาก ทุกข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ “ฉันรู้สึกสะดวกสบายกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต” (Mean

= 4.11, SD = .885) ขณะที่ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ “ฉันมีความรู้ด้านดิจิทัลเพียงพอต่อการทำงานในสถานประกอบการในปัจจุบัน” (Mean = 3.48, SD = .867) โดยภาพรวมสะท้อนว่ากลุ่มตัวอย่างตระหนักถึงความสำคัญของการมีทักษะดิจิทัลและมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้และการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตประจำวัน

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ (n = 177)

ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ (AI Attitude)	Mean	SD	แปลค่า
1. ฉันคิดว่า AI จะช่วยให้ชีวิตสะดวกสบายขึ้น	4.33	.795	มาก
2. ฉันเชื่อว่า AI จะสามารถช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น	4.24	.860	มาก
3. ฉันมีทัศนคติเชิงบวกต่อการพัฒนา AI	3.92	.859	มาก
4. ฉันเปิดรับการใช้งาน AI ในชีวิตประจำวัน	3.89	.920	มาก
5. ฉันรู้สึกตื่นเต้นกับความสามารถของ AI ในอนาคต	4.03	.950	มาก
6. ฉันมองว่า AI เป็นเทคโนโลยีที่มีศักยภาพสูงในการแก้ปัญหาในสังคม	3.74	.905	มาก
7. ฉันสนใจที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานของ AI	3.89	.863	มาก
8. ฉันเชื่อว่า AI สามารถช่วยลดภาระงานของมนุษย์ได้	3.96	.925	มาก
9. ฉันยินดีใช้แอปพลิเคชันที่ใช้ AI หากมันช่วยให้ชีวิตง่ายขึ้น	4.05	.868	มาก
10. ฉันรู้สึกว่าการใช้ AI ในอนาคตเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้	4.08	.907	มาก
ภาพรวม	4.01	.629	มาก

ตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ (AI Attitude) ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ “ฉันคิดว่า AI จะช่วยให้ชีวิตสะดวกสบายขึ้น” (Mean = 4.33, SD = .795) รองลงมาคือ “ฉันเชื่อว่า AI จะสามารถช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น” (Mean = 4.24, SD = .860) ซึ่งอยู่ในระดับมาก ขณะที่ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ “ฉันมองว่า AI เป็นเทคโนโลยีที่มีศักยภาพสูงในการแก้ปัญหาในสังคม” (Mean = 3.74, SD = .905) แต่อยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยรวมแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ดีต่อ AI และมีแนวโน้มเปิดรับการใช้งาน AI ในชีวิตประจำวัน

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณระหว่างคะแนนเฉลี่ยสะสม (จัดกลุ่ม) กับทัศนคติต่อปัญหาประดิษฐ์

(n = 177)

ตัวแปรอิสระ (Predictors)	B	SE	β	t	p
Constant	3.943	0.099	–	39.82	<.001
(GPA 2.00–2.49)					
GPA 2.50–2.99	0.022	0.126	0.017	0.171	0.865
GPA 3.00–3.49	0.080	0.131	0.059	0.611	0.542
GPA 3.50–4.00	0.342	0.171	0.173	1.997	0.047*

R = .162, R² = .026, Adj. R² = .009, F = 1.562, p > .05, Durbin-Watson = 2.051

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นโดยใช้ GPA (จัดกลุ่มและแปลงเป็น Dummy) เพื่อทำนายทัศนคติต่อปัญหาประดิษฐ์พบว่า โมเดลโดยรวมไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (F = 1.562, p = 0.200, R² = 0.026) แสดงว่า GPA โดยรวมยังไม่สามารถอธิบายความแตกต่างของทัศนคติต่อปัญหาประดิษฐ์ได้อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม เมื่อตรวจสอบรายกลุ่มพบว่า นักศึกษาที่มี GPA 3.50–4.00 มีทัศนคติต่อปัญหาประดิษฐ์สูงกว่ากลุ่มอ้างอิง (GPA 2.00–2.49) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (B = 0.342, p = 0.047) ขณะที่กลุ่ม GPA 2.50–2.99 และ GPA 3.00–3.49 ไม่แตกต่างจากกลุ่มอ้างอิงอย่างมีนัยสำคัญ (p > .05)

ตารางที่ 6 ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างความรอบรู้ดิจิทัลกับทัศนคติต่อปัญหาประดิษฐ์ (n = 177)

ตัวแปร	1	2	N	Sig. (2-tailed)
ความรอบรู้ดิจิทัล	1	.635**	177	< .001
ทัศนคติต่อ ปัญหาประดิษฐ์	.635**	1	177	< .001

ตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) พบว่าความรอบรู้ดิจิทัลมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับทัศนคติต่อปัญหาประดิษฐ์ของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r=.635, p<.001) ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าความรอบรู้ดิจิทัลมีแนวโน้มที่จะเป็นตัวทำนาย (Predictor) ที่มีความหมายต่อทัศนคติต่อปัญหาประดิษฐ์ของนักศึกษา ด้วยเหตุนี้ จึงได้นำตัวแปรความรู้ดิจิทัลเข้าสู่การวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Regression) เพื่อทดสอบว่า ความรอบรู้ดิจิทัลสามารถทำนายทัศนคติต่อปัญหาประดิษฐ์ได้อย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ โดยก่อนดำเนินการวิเคราะห์

ถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย ได้ทำการตรวจสอบข้อสันนิษฐานเบื้องต้น ด้วยการตรวจสอบสมมติฐานการแจกแจงปกติของค่าคลาดเคลื่อนด้วย Normal P-P Plot พบว่าจุดข้อมูลกระจายใกล้เคียงเส้นทแยงมุมตลอดช่วง จึงสรุปได้ว่าค่าคลาดเคลื่อนมีการแจกแจงใกล้เคียงปกติสอดคล้องกับข้อสมมติของการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้น และตรวจสอบความเป็นอิสระของค่าความคลาดเคลื่อน (Independence of Errors) ด้วยสถิติ Durbin-Watson พบว่ามีค่าเท่ากับ 1.933 ซึ่งอยู่ในช่วงที่ยอมรับได้ระหว่าง 1.50–2.50 (Field, 2018) จึงสรุปได้ว่าไม่มีปัญหาอัตโนมัติสัมพันธ์ (Autocorrelation) ในข้อมูล

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นอย่างง่ายของความรอบรู้ดิจิทัลในการทำนายทัศนคติต่อปัญหาประดิษฐ์ (n = 177)

ตัวแปรพยากรณ์	B	SE	β	t	p
(Constant)	1.551	0.229	—	6.758	< .001
ความรอบรู้ดิจิทัล	0.636	0.059	0.635	10.869	< .001

R = .635, R² = .403, Adj. R² = .400, F(1, 175) = 118.136, p < .001, Durbin-Watson = 1.933

ตารางที่ 7 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย พบว่า ความรอบรู้ดิจิทัลสามารถทำนายทัศนคติต่อปัญหาประดิษฐ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F(1,175) = 118.136, p < .001) โดยโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของทัศนคติต่อปัญหาประดิษฐ์ได้ร้อยละ 40.03 (R² = .403) และเมื่อนำค่าที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted R²) พบว่ายังอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 40 (Adjusted R² = .400) ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ความรอบรู้ดิจิทัลสามารถอธิบายความแปรปรวนของทัศนคติต่อปัญหาประดิษฐ์ได้ร้อยละ 40.03 ซึ่งบ่งชี้ว่ายังมีตัวแปรอื่น ๆ ที่สามารถอธิบายทัศนคติต่อการใช้ปัญหาประดิษฐ์ของนักศึกษาเหล่านี้ได้ แต่ไม่ได้ถูกรวมไว้ในการศึกษาครั้งนี้ โดยสมการถดถอยที่ได้คือ ทัศนคติต่อปัญหาประดิษฐ์ = 1.551 + 0.636 (ความรอบรู้ดิจิทัล) ดังนั้น สมมติฐานการวิจัยของการศึกษานี้จึงได้รับการยืนยัน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลตามประเด็นต่อไปนี้

1. **ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1** พบว่า ช่องทางหรือแพลตฟอร์มที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ChatGPT เป็นโปรแกรมที่นักศึกษาเลือกใช้มากที่สุด รองลงมาคือ Google Gemini และ Microsoft Copilot (10.8%) ข้อค้นพบนี้สะท้อนว่า ChatGPT ได้รับความนิยมสูงเนื่องจากเข้าถึงง่าย ใช้งานฟรี และให้คำตอบที่รวดเร็วและยืดหยุ่นต่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Kasneci et al. (2023) ที่ระบุว่านักศึกษานิยมใช้ ChatGPT ในการทำการบ้านและเตรียมสอบ ส่วน Google Gemini และ Microsoft Copilot แม้ได้รับความนิยมรองลงมา แต่ก็สะท้อนถึงแนวโน้มที่ผู้เรียนเริ่มใช้เครื่องมือ AI หลากหลายขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Dwivedi et al. (2023) ที่ชี้ว่าการเลือกใช้ AI ของผู้เรียนขึ้นอยู่กับความ

สะดวกและคุณสมบัติของแพลตฟอร์มที่ตอบสนองการเรียนรู้ได้ตรงจุดมากที่สุด นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรอบรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) อยู่ในระดับสูงในทุกรายการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในข้อที่ นักศึกษารู้สึก “สะดวกสบายกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต” ซึ่งสะท้อนถึงทักษะพื้นฐานที่ แข็งแกร่งในกลุ่มคนรุ่นใหม่ ขณะเดียวกัน ความรู้ด้านดิจิทัลที่พอเพียงต่อการทำงานในสถานประกอบการนั้น มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่น แม้อยู่ในระดับสูง สะท้อนถึงความไม่มั่นใจในทักษะด้านอาชีพ ผลลัพธ์ดังกล่าว สอดคล้องกับการศึกษาของ Kayyali (2024) ที่ระบุว่า มีช่องว่างระหว่างความสามารถด้านดิจิทัลใน ชีวิตประจำวันกับความสามารถเชิงวิชาชีพ และเน้นให้มหาวิทยาลัยยกระดับการบูรณาการทักษะจริงเพื่อ เตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนเข้าสู่ตลาดแรงงาน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างมี ทักษะคิดต่อ ปัญญาประดิษฐ์ (AI Attitude) อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในข้อ “AI จะช่วยทำให้ชีวิตสะดวกสบาย ขึ้น” (Mean = 4.33) และ “AI จะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น” (Mean = 4.24) ซึ่งสะท้อนว่า นักศึกษามีมุมมองเชิงบวกต่อบทบาทของ AI ในการอำนวยความสะดวกและเสริมประสิทธิภาพการทำงาน ข้อ ค้นพบนี้สอดคล้องกับงานของ Stein et al. (2024) ที่พบว่า ผู้ที่มีทัศนคติบวกมักเชื่อว่า AI เป็นเครื่องมือที่ช่วย สนับสนุนงานและการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ข้อที่ได้ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ “AI มีศักยภาพสูงในการแก้ปัญหาใน สังคม” (Mean = 3.74) แม้ยังอยู่ในระดับมาก แต่สะท้อนว่าผู้ตอบแบบสอบถามอาจมอง AI ในเชิงประโยชน์ ส่วนบุคคลหรือเชิงอาชีพมากกว่าบทบาทในเชิงสังคม ซึ่งใกล้เคียงกับข้อค้นพบของ Lien et al. (2025) ที่ระบุ ว่านักศึกษาและอาจารย์ในอุดมศึกษาใช้ AI เพื่อช่วยในงานการเรียนการสอน แต่ยังคงมีความกังวลต่อผลกระทบ เชิงกว้างด้านจริยธรรมและสังคม

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า โมเดลการถดถอยเชิงเส้นโดยรวมไม่มีนัยสำคัญทาง สถิติ แสดงว่า GPA ในภาพรวมไม่สามารถทำนายทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม เมื่อ พิจารณารายกลุ่มพบว่า นักศึกษาที่มี GPA สูงสุด (3.50–4.00) มีทัศนคติต่อ AI สูงกว่ากลุ่มอ้างอิง (2.00–2.49) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($B = .342, p = .047$) ในขณะที่กลุ่ม GPA 2.50–2.99 และ GPA 3.00–3.49 ไม่แตกต่างจากกลุ่มอ้างอิงอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนสูงมีความสามารถ ในการจัดการเรียนรู้และการใช้ทรัพยากรสารสนเทศที่ดีกว่า อีกทั้งมีแรงจูงใจและความมั่นใจมากขึ้นในการ ประยุกต์เทคโนโลยี AI เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดทัศนคติเชิงบวกมากกว่ากลุ่มที่มีผล การเรียนระดับต่ำหรือปานกลาง ซึ่งอาจยังขาดทักษะการจัดการตนเองหรือความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยี ซึ่ง ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับงานของ Farooq et al. (2024) ที่พบว่าเกรดเฉลี่ยสะสมมีความสัมพันธ์เชิงบวก กับการรับรู้และทัศนคติต่อ AI ในกลุ่มนักศึกษาแพทย์ และ สอดคล้องกับ Tin et al. (2024) ที่ยืนยันว่าปัจจัย ด้านประชากรรวมถึงผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษามีความเชื่อมโยงกับทัศนคติต่อ AI นอกจากนี้ผลการวิจัยนี้ยัง สามารถโยงกับ งานของ Emon & Hassan (2023) ที่ชี้ว่าทัศนคติเป็นปัจจัยสำคัญในการยอมรับการใช้ ChatGPT โดยสะท้อนให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอาจมีอิทธิพลต่อทัศนคติทางอ้อมผ่านการเปิดรับและ การใช้ AI อย่างไรก็ตามผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับงานของ Bancoro (2024) ที่ศึกษานักศึกษาด้านบริหารธุรกิจ ในฟิลิปปินส์ ที่พบว่าการใช้ AI ไม่ได้ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาโดยตรง แต่เป็นเพียงปัจจัยสนับสนุนการ เรียนรู้ ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่า แม้ GPA โดยรวมจะไม่สามารถทำนายทัศนคติต่อการใช้ AI ได้อย่างชัดเจน แต่

กลุ่มนักศึกษาที่มีผลการเรียนสูงสุดกลับมีทัศนคติเชิงบวกที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญจากกลุ่มที่มีผลการเรียนต่ำที่สุด อันเป็นการยืนยันสมมติฐานบางส่วนที่ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (ที่วัดจากคะแนนเฉลี่ยสะสม) ที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์

โดยสรุปการวิจัยครั้งนี้พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (GPA) โดยรวมไม่สามารถทำนายทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม นักศึกษาที่มี GPA สูงสุด (3.50–4.00) มีทัศนคติต่อ AI เชิงบวกแตกต่างจากนักศึกษาที่มี GPA ต่ำที่สุด (2.00–2.49) อย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่าผลการเรียนที่สูงสัมพันธ์กับทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้เทคโนโลยี AI มากกว่า

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความรอบรู้ดิจิทัลมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับทัศนคติต่อ AI ของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่านักศึกษาที่มีความรอบรู้ดิจิทัลสูงมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติต่อการใช้ AI ในเชิงบวกมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้ที่มีความรอบรู้ดิจิทัลสูงสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีมุมมองที่เอื้อต่อการยอมรับและการใช้ AI ในเชิงการเรียนรู้และการทำงาน ขณะที่ผู้ที่มีความรอบรู้ดิจิทัลต่ำอาจยังเผชิญข้อจำกัดในการเข้าถึงและทำความเข้าใจเทคโนโลยี ทำให้ทัศนคติเชิงบวกต่อปัญญาประดิษฐ์น้อยกว่า ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับ Sim et al. (2024) ที่ชี้ว่าการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพช่วยเสริมสร้างทั้งความรอบรู้ดิจิทัลและทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ และสอดคล้องกับ Visković et al. (2024) ที่พบว่าผู้มีความรอบรู้ดิจิทัลสูงมีแนวโน้มใช้เครื่องมือ AI ในการตลาดมากกว่า

4. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ความรอบรู้ดิจิทัลสามารถทำนายทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยอธิบายความแปรปรวนได้ถึงร้อยละ 40 ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่มีความรอบรู้ดิจิทัลสูงมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้ AI มากกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ความรอบรู้ดิจิทัลช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยีใหม่ การเข้าถึงและจัดการข้อมูลที่มีคุณภาพ ตลอดจนการใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้และสร้างสรรค์ ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดมุมมองเชิงบวกต่อ AI และพร้อมที่จะยอมรับการบูรณาการเทคโนโลยีดังกล่าวมากขึ้น ขณะเดียวกันความรอบรู้ดิจิทัลยังสะท้อนทักษะที่ครอบคลุมทั้งความเข้าใจเชิงเทคนิค การคิดวิพากษ์ และความสามารถเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการยอมรับ AI อย่างยั่งยืน ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับงานของ Sim et al. (2024) ที่พบว่าการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้สมาร์ทโฟนเพื่อการเรียนรู้ สามารถเสริมทั้งความรอบรู้ดิจิทัลต่อทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ และยัง สอดคล้องกับงานของ Visković et al. (2024) ที่ยืนยันว่า ความรอบรู้ดิจิทัลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการใช้ AI-based tools ในภาคธุรกิจการตลาด โดยผู้ที่มีความรอบรู้ดิจิทัลสูงมีแนวโน้มที่จะใช้และยอมรับ AI มากกว่า รวมทั้งยังสอดคล้องกับงานของ Abuadas & Albikawi (2025) ที่ชี้ว่า ความรอบรู้ดิจิทัลเป็นหนึ่งในตัวแปรทำนายสำคัญของความตั้งใจเชิงพฤติกรรมในการใช้ AI ของนักศึกษาพยาบาล อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบนี้ไม่สอดคล้องกับงานของ Dhahir et al. (2024) ที่ศึกษากลุ่ม Generation X ในอินโดนีเซีย ซึ่งพบว่า ความรอบรู้ดิจิทัลไม่ได้มีอิทธิพลต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และทัศนคติในด้านความคิดและอารมณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ดิจิทัลและทัศนคติอาจขึ้นอยู่กับปัจจัยร่วมอื่น ๆ เช่น ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์หรือกรอบบริบทของการใช้สื่อ ดังนั้น ข้อค้นพบในครั้งนี้สนับสนุน

แนวคิดที่ว่า ความรอบรู้ดิจิทัลเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่ส่งผลต่อทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อปัญญาประดิษฐ์ และยืนยันสมมติฐานวิจัยว่าความรอบรู้ดิจิทัลมีอิทธิพลเชิงบวกต่อทัศนคติต่อการใช้นวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์

ข้อเสนอแนะ (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 มหาวิทยาลัยควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้หรือรายวิชาที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะดิจิทัลอย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้นวัตกรรม AI มากขึ้น
 - 1.2 มหาวิทยาลัยควรบูรณาการ การฝึกใช้เครื่องมือดิจิทัลและ AI ในงานวิชาการและการทำงานจริง เพื่อให้นักศึกษาได้ใช้ทักษะดิจิทัลในเชิงสร้างสรรค์และเชิงวิชาชีพ ซึ่งจะช่วยให้พวกเขามีความมั่นใจและเปิดรับการใช้ AI มากขึ้น
 - 1.3 ควรมีการพัฒนาการอบรมหรือเวิร์กช็อปที่เน้น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลควบคู่กับ AI เช่น การสืบค้นข้อมูล การสร้างเนื้อหา และการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ เพื่อสร้างทัศนคติบวกและการยอมรับ AI อย่างยั่งยืน
2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมสาขาวิชาและมหาวิทยาลัยที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถสะท้อนภาพรวมของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้อย่างกว้างขวาง
 - 2.2 ควรพิจารณาการใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณผ่านแบบสอบถามควบคู่กับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้เข้าใจมุมมองทัศนคติ และประสบการณ์ของผู้เรียนต่อปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างครอบคลุมและลึกซึ้งยิ่งขึ้น
 - 2.3 ควรเพิ่มตัวแปรใหม่ที่มีศักยภาพในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ดิจิทัลกับทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ เช่น ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และการรับรู้ด้านจริยธรรม ซึ่งจะช่วยให้การอธิบายผลการวิจัยมีมิติที่หลากหลายมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement)

ผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครที่สนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง (References)

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

- Abuadas, M., & Albikawi, Z. (2025). Predicting nursing students' behavioral intentions to use AI : The interplay of ethical awareness, digital literacy, moral sensitivity, attitude, self-efficacy, anxiety, and social influence. *Journal of Human Behavior in the Social Environment online publication*. <https://doi.org/10.1080/10911359.2025.2472852>
- Aktay, S., Gok, S., & Yildirim, A. (2024). Artificial intelligence attitude scale. *International Technology and Education Journal*, 8(2), 14–24.
- Bancoro, J. C. M. (2024). The relationship between artificial intelligence (AI) usage and academic performance of business administration students. *International Journal of Asian Business and Management*, 3(1), 27–48. <https://doi.org/10.55927/ijabm.v3i1.7876>
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297–334. <https://doi.org/10.1007/BF02310555>
- Dhahir, D. F., Kenda, N., Dirgahayu, D., Syarifuddin, D., Djaffar, R., Widiastuti, R., Rustam, M., & Pala, R. (2024). The relationship of digital literacy, exposure to AI-generated deepfake videos, and the ability to identify deepfakes in Generation X. *Jurnal Pekommas*, 9(2), 357–368. <https://doi.org/10.56873/jpkm.v9i2.5873>
- Dwivedi, Y. K., Hughes, L., Baabdullah, A. M., Ribeiro-Navarrete, S., Giannakis, M., Al-Debei, M. M., Dennehy, D., Metri, B., Buhalis, D., Cheung, C. M. K., Conboy, K., Doyle, R., Dubey, R., Dwivedi, R., Edwards, J., Gupta, S., Ilavarasan, P. V., Janssen, M., Kim, Y., ... & Wamba, S. F. (2023). Artificial Intelligence (AI): Multidisciplinary perspectives on emerging challenges, opportunities, and agenda for research, practice and policy. *International Journal of Information Management*, 71, 102642. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2023.102642>
- Emon, M. H. H., Hassan, F., Nahid, M. H., & Rattanawiboonsom, V. (2023). Predicting adoption intention of artificial intelligence: A study on ChatGPT. *AIUB Journal of Science and Engineering*, 22(2), 189–196. <https://doi.org/10.53799/ajse.v22i2.797>
- Erdfelder, E., Faul, F., & Buchner, A. (1996). *GPOWER: A general power analysis program*. *Behavior Research Methods, Instruments, & Computers*, 28(1), 1–11.
- Etikan, I., & Bala, K. (2017). Sampling and sampling methods. *Biometrics & Biostatistics International Journal*, 5(6), 00149. <https://doi.org/10.15406/bbij.2017.05.00149>

- Faroog, Z., Dirar, Q.S., Zaidi, A.R., Khan, M.S., Mahamud, G., Ambia, S.R., & Al-Hazzaa, S.A. (2024). Knowledge and attitude of medical students towards artificial intelligence in ophthalmology in Riyadh, Saudi Arabia: a cross-sectional study. *Annals of Medicine and Surgery*, 86, 4377 - 4383. <https://doi.org/10.1097/MS9.0000000000002238>
- Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (5th ed.). Sage.
- Gilster, P. (1997). *Digital Literacy*. New York : Wiley.
- Gnambs, T., Stein, J.-P., Zinn, S., Griesse, F., & Appel, M. (2025). Attitudes, experiences, and usage intentions of artificial intelligence: A population study in Germany. *Telematics and Informatics*, 98, 102265. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2025.102265>
- Kasneci, E., Sessler, K., Küchemann, S., Bannert, M., Dementieva, D., Fischer, F., ... & Kasneci, G. (2023). ChatGPT for good? On opportunities and challenges of large language models for education. *Learning and Individual Differences*, 103, 102274. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2023.102274>
- Kayyali, M. (2024). *Digital literacy in higher education: Preparing students for the workforce of the future*. *International Journal of Information Science and Computing*, 11(1), 53–73. <https://doi.org/10.30954/2348-7437.1.2024.6>
- Lien, S., Skogli, E. W., Abamosa, J. Y., Glomdal, S., & Filkuková, P. (2025). Experience and attitudes toward the use of artificial intelligence in higher education. *Uniped*, 48(1), 1–14. <https://doi.org/10.18261/uniped.48.1.1>
- Promsri, C. (2019). The association between digital literacy and social intelligence. *International Journal of English, Literature and Social Science (IJELS)*, 4(8), 1674–1678. <https://ijels.com/detail/the-association-between-digital-literacy-and-social-intelligence>
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2(2), 49–60.
- Sergeeva, O. V., Masalimova, A. R., Zheltukhina, M. R., Chikileva, L. S., Lutskovskai, L. Y., & Luzin, A. (2025). Impact of digital media literacy on attitude toward generative AI acceptance in higher education. *Frontiers in Education*, 10, 1563148. <https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1563148>

- Sim, S.-J., Kim, J.-H., Hong, M.-H., Hong, S.-M., & Lee, M.-J. (2024). Study on the attitudes toward artificial intelligence and digital literacy of dental hygiene students. *Journal of Dental Hygiene Science*, 24(3), 171–180.
<https://doi.org/10.17135/jdhs.2024.24.3.171>
- Stein, J.-P., Messingschlager, T., Gnamb, T., Hutmacher, F., & Appel, M. (2024). *Attitudes towards AI: Measurement and associations with personality*. Scientific Reports, 14, 2909. <https://doi.org/10.1038/s41598-024-20053-9>
- Tin, T. T., Chor, K. Y., Hui, W. J., Cheng, W. Y., Kit, C. J., Husin, W. N. A.-A. W., Aitizaz, A., Tiung, L. K., Afolalu, S. A., & Khattak, U. F. (2024). Demographic factors shaping artificial intelligence (AI) perspectives: Exploring their impact on university students' academic performance. *Pakistan Journal of Life and Social Sciences*, 22(2), 12248–12264. <https://doi.org/10.57239/PJLSS-2024-22.2.000876>
- Visković, L., Đerić, E., & Luić, L. (2024). Assessment of the digital literacy influence on the adoption of AI-based tools. *Media, Culture and Public Relations*, 15(1), 1–12.
<https://doi.org/10.63191/mcpr.15.1.1>
- Xiu, A., & Li, X. (2024). The importance of digital literacy for university students in the new media era. In F. Zeng et al. (Eds.), *Proceedings of the 2024 7th International Conference on Humanities Education and Social Sciences (ICHESS 2024)* (pp. 417–422). Atlantis Press. https://doi.org/10.2991/978-2-38476-323-8_49

การลดต้นทุนค่าไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อนของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดสุรินทร์ด้วย เทคโนโลยีประหยัดพลังงาน

Reducing the cost of electricity of the mulberry planting plant watering system of Surin farmers with energy-saving technology

ทรงยศ หวังชอบ^{1*} กนกกานต์ ลายสนธิ² ศุภวัชร นิยมพันธ์³ สุรเชษฐ์ วงศ์ชัยประทุม⁴

Songyot Wungchop^{1*} Kanokgan Laison² Supawatchara Niyomphant³

Surachet Wongchaipratum⁴

^{1,2,3,4}สาขาวิชาเทคโนโลยีไฟฟ้า คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

^{1,2,3,4}Department of Electrical Technology, Faculty of Industrial Technology, Surindra Rajabhat University,
Thailand

*Corresponding Author E-mail : s.wungchop@gmail.com

วันที่รับบทความ 28 สิงหาคม 2568

วันที่แก้ไขบทความ 20 กันยายน 2568

วันที่ตอบรับบทความ 10 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบและสร้างเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อนของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดสุรินทร์ การหาประสิทธิภาพการทำงานของเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อน การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้ามาใช้ในการลดค่าไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อนเพื่อลดภาระและประหยัดค่าใช้จ่ายค่าไฟฟ้าในการให้น้ำแปลงปลูกหม่อน

ผลจากการวิจัยก่อนการติดตั้งระบบเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อน ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลประวัติการใช้พลังงานไฟฟ้าจากใบแจ้งค่าไฟฟ้าการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ในช่วงเดือน สิงหาคม - ธันวาคม 2567 โดยมีค่าไฟฟ้าเฉลี่ยอยู่ที่ 300.2 หน่วย/เดือน เป็นเงิน 1,343 บาท/เดือน โดยในพื้นที่แปลงปลูกหม่อนใช้ปั๊มซับเมอร์สในการควบคุมน้ำบาดาล ขนาด 1,500 วัตต์ การเปิดน้ำจะเปิดช่วงเวลา 07.00 น. ถึง 13.00 น. หลังการติดตั้งระบบเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อน ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลประวัติการใช้พลังงานไฟฟ้าจากใบแจ้งค่าไฟฟ้าการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ช่วงเดือน มกราคม - พฤษภาคม 2568 โดยในพื้นที่แปลงปลูกหม่อนใช้ปั๊มซับเมอร์สในการควบคุมน้ำบาดาล ขนาด 1,500 วัตต์ การเปิดน้ำจะเปิดช่วงเวลา 07.00 น. ถึง 13.00 น. โดยมีค่าไฟฟ้าเฉลี่ยอยู่ที่ 214.6 หน่วย/เดือน เป็นเงิน 924 บาท/เดือน แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อนมีประสิทธิภาพการประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อนโดยรวมลดลง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20.

คำสำคัญ (Keywords) : หม่อนไหม,ระบบให้น้ำ,เทคโนโลยีประหยัดพลังงาน

Abstract

This research aims to design and create energy-saving technology for watering mulberry plantations of farmers in Surin Province. Finding the efficiency of the electrical energy saving technology of the mulberry plantation irrigation system. This study focuses on the application of energy-saving technology to reduce the electricity cost of mulberry irrigation systems in order to reduce the burden and save electricity costs of mulberry irrigation.

The research results show that before installing the energy-saving technology system for watering mulberry fields, the researcher collected data on the history of electricity usage from the Provincial Electricity Authority electricity bills during August - December 2024. average electrical energy is 300.2 units and the average electricity bill is 1,343.2 baht. In the mulberry plantation area, a submersible pump with a capacity of 1,500 watts. The water supply was scheduled to open between 7:00 a.m. and 1:00 p.m. After installing the energy-saving technology system for watering mulberry fields, the researcher went to the area to collect data on electricity usage history from the Provincial Electricity Authority electricity bills from January to May 2025. In the mulberry plantation area, a submersible pump with a capacity of 1,500 watts is used to draw groundwater. The water supply is opened from 7:00 a.m. to 1:00 p.m. From the measurements, the average electrical energy is 214.6 units and the average electricity cost is 924 baht. The month shows that the energy saving technology of the mulberry plantation irrigation system has an efficiency in reducing the overall energy saving of the mulberry plantation irrigation system by not less than 20 percent.

Keywords : silk mulberry, watering system, energy saving technology

บทนำ (Introduction)

การเพาะปลูกต้นหม่อน เป็นพืชอีกประเภทหนึ่งที่น้ำมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโต และเป็นพืชหลักที่ใช้ในการผลิตเส้นไหมที่ได้จากหนอนไหมที่กินเพียงใบหม่อนเป็นอาหาร ตัวหนอนวัยที่ 1-2 ไข่ไหมจะฟักออกมาเป็นตัวหนอนเล็กๆ กินใบหม่อนหั่นฝอยละเอียดอยู่ประมาณ 3-4 วัน จากนั้นจะลอกคราบเพื่อให้ลำตัวยาวโตขึ้น หลังการลอกคราบแล้วตัวหนอนไหมจะนอนเหยียดตรง นิ่ง ไม่กินอาหารเป็นเวลา 1 วัน 1 คืน เรียกว่า “ไหมนอน” เมื่อครบกำหนดจึงกินอาหารต่อเป็นหนอนระยะที่สอง ประมาณ 2-3 วัน แล้วลอกคราบอีกครั้ง จากนั้นจะนอนต่อ 1 วัน 1 คืน เมื่อตื่นมาก็คจะเป็นหนอนระยะที่สาม ตัวหนอนวัยที่ 3 หนอนวัยนี้จะสามารถกินใบหม่อนทั้งใบไม่ต้องหั่นฝอยระยะนี้ใช้เวลา 3-4 วัน หลังจากนั้นจะลอกคราบนอน 1 วัน 1 คืน แล้วจะเข้าสู่ระยะที่สี่ ตัวหนอนระยะที่ 4 นี้จะกินอาหารจำนวนมากโตเร็วใช้เวลาประมาณ 3-4 วัน แล้วจะลอกคราบครั้งสุดท้ายเพื่อเข้าสู่ระยะที่ 5 ซึ่งเป็นระยะสุดท้ายใช้เวลาประมาณ 7-8 วันเป็นระยะที่หนอนไหมกินใบหม่อนมากเมื่อโตเต็มที่แล้วจะมีต่อมไหมเกิดขึ้นภายในตัวไหม ทำให้ตัวหนอนไหมมีสีเหลืองเรียกว่า “ไหมสุก”

ตัวโหมสูกจะมีลำตัวสั้นและเล็กลงเล็กน้อย ตัวโตโสและหยุดกินใบหมอนเริ่มชูหัวส่ายหาที่ทำรัง จะสังเกตได้ว่าใบหมอนมีความสำคัญต่อหนอนโหมในทุกช่วงวัย ดังนั้นการดูแลแปลงปลูกหมอนที่มีระบบให้น้ำที่เพียงพอและเหมาะสมทำให้ต้นหมอนสามารถผลิตใบได้ทันความต้องการทำให้เกษตรกรมีใบหมอนที่มีทั้งปริมาณและคุณภาพเหมาะสมกับการเลี้ยงไหมทำให้ได้ผลผลิตรังไหมสูงย่อมส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ดี ประสบความสำเร็จในอาชีพนี้ด้วย ทั้งนี้การให้น้ำแปลงปลูกหมอนของเกษตรกรเองปัจจุบันใช้ปั้มน้ำในการให้น้ำเป็นส่วนใหญ่โดยปั้มน้ำเองเป็นอุปกรณ์ที่ใช้พลังงานไฟฟ้าเพื่อเปลี่ยนเป็นพลังงานกลและในปัจจุบันค่าไฟฟ้ามีการปรับตัวสูงขึ้นเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจและค่าพลังงานที่เพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบกับเกษตรกรทำให้ต้นทุนในการปลูกและดูแลรักษาแปลงหมอนปรับตัวสูงขึ้นตามไปด้วย

วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณท์ชุมชนตำบลตาเบา ตั้งอยู่ที่ บ้านเลขที่ 1 หมู่ 11 ตำบลตาเบา อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ รหัสไปรษณีย์ 32140 รายได้และอาชีพหลักของประชาชนส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทำนาเพียงอย่างเดียว และมีบางครัวเรือนที่มีอาชีพเสริมคือการเลี้ยงสัตว์และปลูกพืช เมื่อเสร็จสิ้นฤดูกาลเก็บเกี่ยว ผู้หญิงสูงอายุบางส่วนจะทอผ้าไหมซึ่งผ้าไหมตำบลตาเบา จะมีเอกลักษณ์เฉพาะคือผ้าไหมที่ทอจะมีความหนา เพราะใช้ไหมพื้นเมืองที่เลี้ยงเอง และสาวเอง ยังคงอัตลักษณ์วิถีเดิม มีจุดเด่นเรื่องลายผ้าไหมประจำตำบลที่ไม่เหมือนกับตำบลอื่น คือการเหี่ยบลายไหม ชื่อลาย “อันลวยบายชรัย” ปัจจุบันมีนางพัสดิ์ เสถียรรัตน์ เป็นประธานกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณท์ชุมชนตำบลตาเบาเป็นพื้นที่ที่มีการปลูกหมอนเลี้ยงไหมเป็นจำนวนมาก การลงในพื้นที่ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงกระบวนการและขั้นตอนการปลูกหมอนที่กลุ่มสตรีปลูกหมอนเลี้ยงไหมดำเนินการอยู่เป็นประจำ อาทิเช่น การเตรียมกล้าหมอน การเปิดร่องดินแปลงหมอน การเตรียมปุ๋ยบำรุงดินสำหรับการปลูกหมอน การตัดแต่งกิ่งหมอนตามช่วงวัยและการให้น้ำของแปลงปลูกหมอนการให้น้ำแปลงปลูกหมอนของเกษตรกรเองปัจจุบันใช้ปั้มน้ำในการให้น้ำเป็นส่วนใหญ่ จากการสอบถามและสำรวจพื้นที่วิจัย พบว่า ทางกลุ่มสตรีปลูกหมอนเลี้ยงไหม ประสบกับปัญหาการดูแลแปลงปลูกหมอนที่มีระบบให้น้ำที่ไม่เพียงพอและค่าพลังงานไฟฟ้ามีการปรับตัวสูงขึ้นเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจและค่าพลังงานที่เพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบกับเกษตรกรทำให้ต้นทุนในการปลูกและดูแลรักษาแปลงหมอนปรับตัวสูงขึ้นตาม

คณะผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น จึงมีแนวคิดในการนำเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้ามาใช้ในการลดค่าไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหมอนเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายค่าไฟฟ้าในการให้น้ำแปลงปลูกหมอน อีกทั้งยังสามารถใช้งานได้จริงและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย(Research Objectives)

1. เพื่อออกแบบและสร้างเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหมอนของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อหาประสิทธิภาพการทำงานของเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหมอนของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อน และดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลตาเบา ตำบลตาเบา อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มประชากรทั้งหมดมาเพียงหนึ่งกลุ่ม คือ กลุ่มสตรีปลูกหม่อนเลี้ยงไหมอนุรักษ์พันธุ์ไทยพื้นบ้านตำบลตาเบา บ้านละเบ็ก หมู่ที่10 ตำบลตาเบา อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์พิจารณาจากความพร้อมในการมีส่วนร่วม ความสนใจและบทบาทในหน่วยงาน/ชุมชน เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมต่อการศึกษาค้นคว้าวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย

2.1 เทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อน

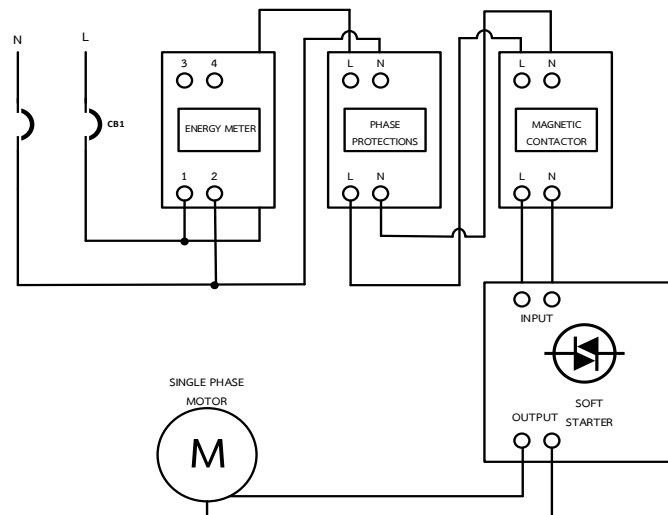
2.1.1 ศึกษากระบวนการและขั้นตอนการปลูกหม่อน โดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มสตรีปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมอนุรักษ์พันธุ์ไทยพื้นบ้านตำบลตาเบา ถึงกระบวนการปลูกหม่อน และปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการปลูกหม่อน ทำให้รู้กระบวนการทั้งหมด เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้นในกระบวนการปลูกหม่อน

2.1.2 ศึกษารวบรวมข้อมูล ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา เกี่ยวกับเนื้อหาหลักการสร้างและออกแบบเทคโนโลยีทางด้านวิศวกรรมไฟฟ้า และวัสดุที่ใช้ในการสร้างเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อน

2.1.3 ศึกษาตัวแปร ความเร็วรอบมอเตอร์ และค่าพลังงานไฟฟ้า เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพการทำงานของเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกเพื่อใช้ปรับปรุงและแก้ไขการทำงานให้สะดวกและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

2.1.4 ออกแบบและสร้างเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อนจากทฤษฎีและหลักการด้านวิศวกรรมไฟฟ้า

2.1.5 นำเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อนที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขและทำการเก็บข้อมูลมาทดลองใช้กับพื้นที่เป้าหมาย ทำการหาประสิทธิภาพเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อนสำหรับใช้ในกลุ่มสตรีปลูกหม่อนเลี้ยงไหมอนุรักษ์พันธุ์ไทยพื้นบ้านตำบลตาเบา โดยพิจารณาจากค่าแรงดันไฟฟ้า กระแสไฟฟ้า ค่ากำลังไฟฟ้าและพลังงานไฟฟ้า (KWh) โดยเปรียบเทียบก่อนและหลังการติดตั้งเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อนเพื่อหาประสิทธิภาพการประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อน

ภาพที่ 1 วงจร SOFT STARTER

2.2 ขั้นตอนการทำตารางบันทึกผลการทดลอง

2.2.1 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลค่าตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลุกหม่อน

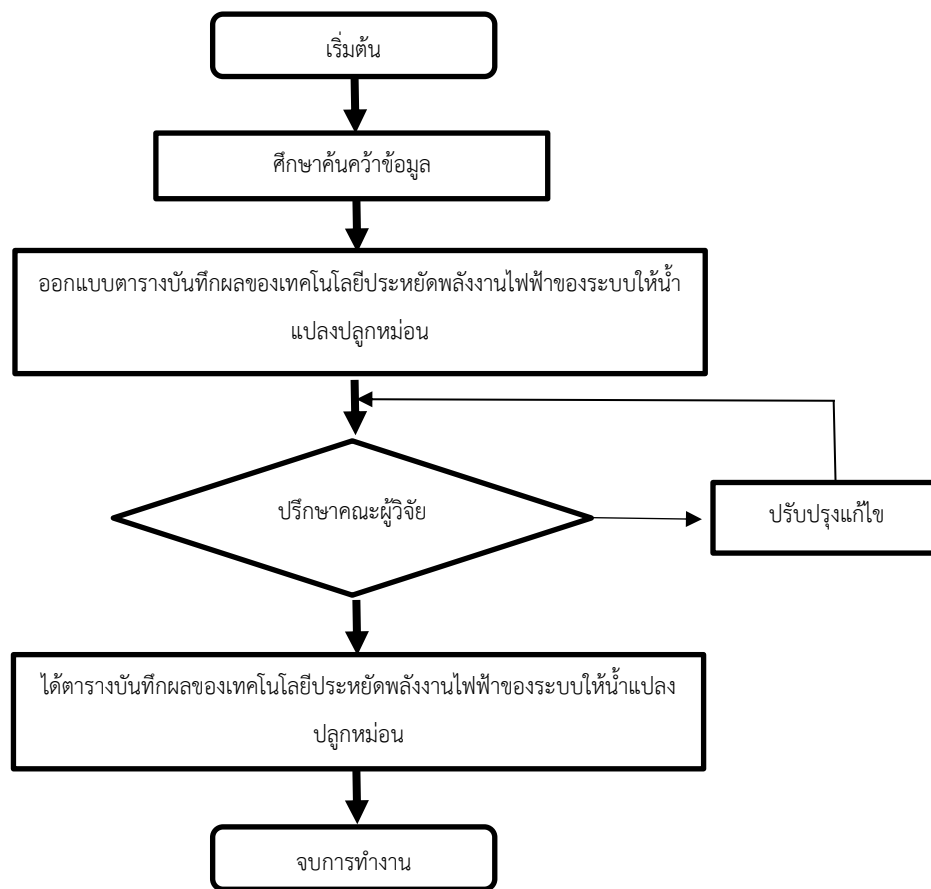
2.2.2 ออกแบบตารางบันทึกผลของเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลุกหม่อนให้มีความเหมาะสมกับการทดลองหาประสิทธิภาพ

2.2.3 นำตารางบันทึกผลของเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลุกหม่อนเข้าปรึกษาคณะผู้วิจัยและชุมชนกลุ่มตัวอย่าง ปรับปรุงจนสมบูรณ์

2.2.4 ทำการสร้างตารางบันทึกผลของเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลุกหม่อน

2.2.5 นำตารางบันทึกผลของเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลุกหม่อนที่ได้ไปบันทึกการใช้ปั้มน้ำในช่วงก่อนและหลังการติดตั้งเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลุกหม่อนโดยกำหนดเวลาเปิด-ปิด 07.00 ถึง 13.00 น. เป็นเวลา 5 เดือน

2.2.6 ได้ตารางบันทึกผลของเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลุกหม่อนสามารถนำไปทดลองบันทึกค่าแรงดันไฟฟ้า(โวลต์), กระแสไฟฟ้า(แอมป์), กำลังไฟฟ้า(วัตต์), ค่า power factor (pf) และจำนวนหน่วยที่ใช้ (KWh) โดยกำหนดเวลาเปิด-ปิด 07.00 ถึง 13.00 น. เป็นเวลา 5 เดือน

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการสร้างตารางบันทึกผลของเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลุกหม่อน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การหาค่าการใช้พลังงานไฟฟ้า

1,000 วัตต์-ชั่วโมง = 1 กิโลวัตต์-ชั่วโมง = 1 ยูนิต

$$W = P \times T$$

เมื่อ W = พลังงานไฟฟ้า (หน่วยเป็นวัตต์-ชั่วโมง Wh)

P = กำลังไฟฟ้า (หน่วยเป็นวัตต์ W)

T = เวลาที่ใช้ (หน่วยเป็นชั่วโมง h)

กำลังไฟฟ้า (วัตต์) $\times$ จำนวนเครื่องใช้ไฟฟ้า $\div$ 1000 $\times$ จำนวนชั่วโมงที่ใช้ใน 1 วัน = จำนวนหน่วยต่อวัน (ยูนิต)

ผลการวิจัย (Research Results)

ผลวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อน และหาสมรรถนะการทำงานของเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อนมี ประสิทธิภาพการประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อน และการใช้พลังงานไฟฟ้าของระบบ ให้น้ำแปลงปลูกหม่อนโดยรวมลดลงไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยตามรายวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. ผลการทดลองหาประสิทธิภาพของเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อน

1.1 ข้อมูลก่อนการติดตั้งเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อน

จากการออกแบบและสร้างเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อน สำหรับใช้ในศูนย์วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลตาเบา ผู้วิจัยได้นำเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของ ระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อน ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขมาติดตั้งในพื้นที่แปลงปลูกหม่อน เพื่อให้ทราบถึง ประสิทธิภาพเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อน

ตารางที่ 1 ข้อมูลค่าไฟฟ้าก่อนการติดตั้งระบบเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อน

เดือน / ปี	จำนวนหน่วยที่ใช้	จำนวนเงิน (บาท)
08/67	312	1401
09/67	297	1328
10/67	305	1368
11/67	286	1274
12/67	301	1345
เฉลี่ย	300.2	1343.2

จากตารางที่ 1 ผลจากลงเก็บข้อมูลก่อนการติดตั้งระบบเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของ ระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อน ข้อมูลประวัติการใช้พลังงานไฟฟ้าจากใบแจ้งค่าไฟฟ้าการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ในช่วงเดือน สิงหาคม - ธันวาคม 2567 โดยใช้ปั๊มซัมเมอร์สในการดูดน้ำบาดาล ขนาด 1,500 การเปิดน้ำจะเปิด ช่วงเวลา 07.00 น. ถึง 13.00 น. มีการคิดค่าไฟฟ้าโดยอ้างจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค หน่วยที่ (1 – 150) ราคา บาท/หน่วย = 3.2484 , หน่วยที่ (151 - 400) ราคาบาท/หน่วย = 4.2218 ,ค่าบริการรายเดือน 24.62 บาท ,ค่าภาษีมูลค่าเพิ่ม 7 เปอร์เซ็นต์ , ค่า FT ก.ย - ธ.ค 67 = 0.3972 บาท/หน่วย จำนวนหน่วยที่ใช้เฉลี่ย 300.2 หน่วย และค่าไฟฟ้าเฉลี่ยอยู่ที่ 1,343.2 บาท

1.2 ข้อมูลหลังการติดตั้งเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูก

หม่อน

ผลจากลงเก็บข้อมูลหลังการติดตั้งระบบเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อน ข้อมูลประวัติการใช้พลังงานไฟฟ้าจากใบแจ้งค่าไฟฟ้าการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บผลในช่วงเดือน มกราคม - พฤษภาคม 2568 โดยปั๊มที่ใช้เป็นปั๊มซับเมอร์สขนาด 1,500 วัตต์ดูดน้ำบาดาล กำหนดให้การเปิดน้ำจะเปิดช่วงเวลา 07.00 น. ถึง 13.00 น. มีการคิดค่าไฟฟ้าโดยอ้างอิงจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค หน่วยที่ (1 – 150) ราคาบาท/หน่วย = 3.2484 , หน่วยที่ (151 - 400) ราคาบาท/หน่วย = 4.2218, ค่าบริการรายเดือน 24.62 บาท, ค่าภาษีมูลค่าเพิ่ม 7 เปอร์เซ็นต์, ค่า FT ม.ค - เม.ย 68 = 0.3672 บาท/หน่วย จำนวนหน่วยที่ใช้เฉลี่ย 214 หน่วย และค่าไฟฟ้าเฉลี่ยอยู่ที่ 915 บาท ดังแสดงตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลค่าไฟฟ้าหลังการติดตั้งระบบเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อน

เดือน / ปี	จำนวนหน่วยที่ใช้	จำนวนเงิน (บาท)
01/68	215	920
02/68	215	920
03/68	213	910
04/68	213	910
05/68	214	915
เฉลี่ย	214	915

จากตารางที่ 1 คือก่อนการติดตั้งระบบเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อน โดยเปรียบกับผลจากตารางที่ 2 หลังการติดตั้งระบบเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อน โดยพิจารณาจากจำนวนหน่วยที่ใช้เฉลี่ยก่อนการติดตั้ง มีค่าเท่ากับ 300.2 หน่วย ค่าไฟฟ้าเฉลี่ยอยู่ที่ 1,343 บาท เปรียบเทียบกับจำนวนหน่วยที่ใช้เฉลี่ยหลังการติดตั้งเท่ากับ 214.6 หน่วย และค่าไฟฟ้าเฉลี่ยอยู่ที่ 924 บาท แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อนมีประสิทธิภาพในการประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อน ส่งผลทำให้การใช้พลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อนโดยรวมลดลง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการดำเนินการวิจัย การลดต้นทุนค่าไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อนของกลุ่มเกษตรกร จังหวัดสุรินทร์ด้วยเทคโนโลยีประหยัดพลังงาน ผู้วิจัยได้นำเทคโนโลยีซอฟสตาร์ทเตอร์ (Soft starter) เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการควบคุมการเริ่มต้นทำงานของปั๊มน้ำให้เป็นไปอย่างนุ่มนวล โดยค่อยๆ เพิ่มแรงดันไฟฟ้าและกระแสไฟฟ้าให้กับปั๊มน้ำในระหว่างการสตาร์ท ช่วยลดกระแสไฟฟ้ากระชาก (Inrush current) ที่สูงมากใน

ช่วงแรก ช่วยปรับปรุงค่าตัวประกอบกำลัง (Power factor) ให้ดีขึ้น ทำให้ปั้มน้ำและอุปกรณ์กลไกต่างๆ มีอายุการใช้งานยาวนานขึ้น ผลจากการที่ช่วยลดกระแสไฟฟ้ากระชาก (Inrush current) ลดลงยังช่วยลดพลังงานสูงสุดที่ใช้ในช่วงเริ่มต้นการทำงานของปั้มน้ำ ส่งผลทำให้การใช้พลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อนโดยรวมลดลง อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ก่อนการติดตั้งระบบเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อน ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลประวัติการใช้พลังงานไฟฟ้าจากใบแจ้งค่าไฟฟ้าการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในช่วงเดือน สิงหาคม - ธันวาคม 2567 โดยในพื้นที่แปลงปลูกหม่อนใช้ปั้มน้ำซีเมนต์ในการดูดน้ำบาดาล ขนาด 1,500 วัตต์ การเปิดน้ำจะเปิดช่วงเวลา 07.00 น. ถึง 13.00 น. จำนวนหน่วยที่ใช้เฉลี่ย 300.2 หน่วย และค่าไฟฟ้าเฉลี่ยอยู่ที่ 1,343.2 บาท หลังการติดตั้งระบบเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อน ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บผลจากประวัติการใช้พลังงานไฟฟ้าจากใบแจ้งค่าไฟฟ้าการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ในช่วงเดือน มกราคม - พฤษภาคม 2568 โดยในพื้นที่แปลงปลูกหม่อนใช้ปั้มน้ำซีเมนต์ในการดูดน้ำบาดาล ขนาด 1,500 วัตต์ กำหนดให้เปิดน้ำจะเปิดช่วงเวลา 07.00 น. ถึง 13.00 น. จำนวนหน่วยที่ใช้เฉลี่ย 214.6 หน่วย และค่าไฟฟ้าเฉลี่ยอยู่ที่ 924 บาท แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อนสามารถลดค่าไฟฟ้าในการให้น้ำแปลงปลูกหม่อนและมีประสิทธิภาพการประหยัดพลังงานไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อนไม่น้อยกว่าร้อยละ 20

ข้อเสนอแนะการวิจัย(Research Suggestions)

จากการวิจัยเรื่อง การลดต้นทุนค่าไฟฟ้าของระบบให้น้ำแปลงปลูกหม่อนของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดสุรินทร์ด้วยเทคโนโลยีประหยัดพลังงาน จะเห็นได้ว่าสามารถพัฒนาได้เพิ่ม

1. ปรับระบบโดยการนำเทคโนโลยี IOT เข้ามาช่วยในการควบคุมและแจ้งเตือนผ่านสมาร์ทโฟน (Smartphone) เพื่อช่วยให้ทำงานได้สะดวกยิ่งขึ้น
2. ออกแบบและสร้างชุดควบคุมที่สามารถควบคุมและแจ้งเตือนผ่านระบบสมาร์ทโฟน (Smartphone) ได้

เอกสารอ้างอิง (References)

การหาค่าพลังงานไฟฟ้า. *ทำความเข้าใจหน่วยวัดทางไฟฟ้ากัน*. แหล่งที่มา: www.stable.co.th/blogrp.

นฤตย์ จันทรน้อยจิต และคณะ (2562). *การศึกษาการทำงานของเครื่องสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์ ขนาดเล็ก*.

นครปฐม : ภาควิชาวิศวกรรมชลประทาน คณะวิศวกรรมศาสตร์กำแพงแสน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

ณรงค์ โพธิ์พิกุลนันทน์ และปริญญญวิทย์ ธนนาถเขาวรินทร์. (2562). “การศึกษาความต้องการการฝึกอบรมระยะสั้น”. รายงานวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2562 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2565). ระบบการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์
ที่ ติดตั้งบนหลังคา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

Soft Starters. เทคโนโลยี Soft Starters. แหล่งที่มา : www.wazzadu.com/article/7001

การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา พื้นที่ตำบลบึงยี่โถ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

Public awareness of the rights of victims in criminal cases in bueng yitho subdistrict,
thanyaburi district, pathum thani province

ชวิศา สารโจน

Chavisa Saroj

สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

Master of Public and Private Management, Faculty of Political Science, North Bangkok University, Thailand

*Corresponding Author E-mail : Chavisa.saroj@northbkk.ac.th

วันที่รับบทความ 8 ตุลาคม 2568

วันแก้ไขบทความ 10 พฤศจิกายน 2568

วันที่ตอบรับบทความ 13 พฤศจิกายน 2569

บทคัดย่อ(Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา พื้นที่ตำบลบึงยี่โถ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี และ 2) เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลบึงยี่โถ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 400 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane เพื่อให้ได้จำนวนที่เหมาะสมและเป็นตัวแทนของประชากรจริง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามออนไลน์ โดยเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) และได้ตรวจสอบความตรงและความเชื่อมั่นของเครื่องมือก่อนนำไปใช้จริง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA) พร้อมทั้งการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี LSD เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนและถูกต้องตามหลักวิชาการ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา พื้นที่ตำบลบึงยี่โถ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.90$, S.D.= 0.85) โดยสิทธิที่ประชาชนมีการรับรู้มากที่สุดคือ สิทธิในการร้องทุกข์ให้มีการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด ซึ่งมีระดับการรับรู้มากที่สุด ($\bar{X}=3.50$, S.D.= 1.01) ส่วนสิทธิที่ประชาชนรับรู้น้อยที่สุดคือ สิทธิในการร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ ซึ่งมีระดับการรับรู้ต่ำ ($\bar{X}=2.40$, S.D.= 1.14)

2. การเปรียบเทียบการรับรู้สิทธิของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพที่แตกต่างกันส่งผลให้การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

คำสำคัญ (Keywords) : การรับรู้ของประชาชน, สิทธิของผู้เสียหาย, คดีอาญา, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, ตำบลบึงยี่โถ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the level of public awareness regarding the rights of victims in criminal cases in Bueng Yitho Subdistrict, Thanyaburi District, Pathum Thani Province, and 2) to compare the awareness of such rights among the public classified by personal factors. This study was quantitative research, and the samples were 396 residents living in Bueng Yitho Subdistrict, Thanyaburi District, Pathum Thani Province. The sample size was calculated using Taro Yamane's formula to obtain an appropriate and representative number of the actual population. The research instrument used for data collection was an online questionnaire, with convenience sampling as the selected method. The validity and reliability of the instrument were examined before actual use. The data were analyzed using basic statistics: frequency, percentage, mean, and standard deviation, including hypothesis testing with t-test and one-way analysis of variance (ANOVA), together with pairwise comparison by LSD method to obtain accurate and clear conclusions.

The research results showed that

1. The level of public awareness of the rights of victims in criminal cases in Bueng Yitho Subdistrict, Thanyaburi District, Pathum Thani Province was at a moderate level ($\bar{X} = 2.90$, S.D.= 0.85). The right most recognized by the public was the right to file a complaint to initiate legal proceedings against the offender, which was at a high level of awareness ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 1.01). The least recognized right was the right to request to be a joint plaintiff with the public prosecutor, which was at a low level of awareness ($\bar{X} = 2.40$, S.D. = 1.14).

2. The comparison of public awareness of the rights of victims in criminal cases classified by personal factors found that gender, age, educational level, and occupation made a statistically significant difference in public awareness at the .05 level.

Keywords: Public Awareness, Rights of Victims, Criminal Cases, Criminal Procedure Code, Bueng Yitho Subdistrict

บทนำ (Introduction)

ในระดับสากล องค์การและหน่วยงานชั้นนำ อาทิ UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime) และ OHCHR (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights) ได้

เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมอย่างเคร่งครัด การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมเป็นรากฐานสำคัญของสังคมที่มีหลักนิติธรรม ดังที่บัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่มุ่งเน้นการให้ความคุ้มครองแก่บุคคลทุกคนอย่างเท่าเทียม อย่างไรก็ตาม การฟ้องร้องดำเนินคดีที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นทั่วประเทศ บ่งชี้ว่าประชาชนจำนวนไม่น้อยยังคงขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิทางกฎหมายที่พึงได้รับ โดยเฉพาะในฐานะ ผู้เสียหาย ในคดีอาญา ซึ่งอาจนำไปสู่การไม่ได้รับการเยียวยาอย่างเพียงพอหรือถูกละเมิดสิทธิโดยไม่รู้ตัว

ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิทางกฎหมายเป็นประเด็นที่พบได้ในวงกว้าง กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ (2562) ได้รายงานว่ามีประชาชนเพียงร้อยละ 35.8 ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงช่องว่างอย่างมีนัยสำคัญในการเข้าถึงข้อมูลและการให้ความรู้ สาเหตุของปัญหานี้มาจากหลายปัจจัย เช่น การขาดการเผยแพร่ข้อมูลอย่างทั่วถึง การเข้าถึงข้อมูลที่จำกัด และความไม่เชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม ซึ่งส่งผลให้ผู้เสียหายต้องเสียเปรียบและไม่สามารถเรียกร้องสิทธิของตนเองได้อย่างเต็มที่

เพื่อเจาะลึกปัญหานี้ การวิจัยจึงมุ่งเน้นที่ประชากรในพื้นที่ที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว เช่น ตำบลบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีการเคลื่อนย้ายประชากรหลากหลายอาชีพเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดความเสี่ยงสูงต่อการตกเป็นเหยื่อของคดีอาญา วิชัย ปฐมพร (2563) ชี้ให้เห็นว่าประชากรในพื้นที่นี้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาในระดับที่ต่ำมาก โดยกว่าร้อยละ 42 ไม่เคยได้รับข้อมูลใดๆ เกี่ยวกับเรื่องนี้เลย การขาดความรู้ในกลุ่มประชากรนี้ยิ่งทำให้พวกเขาอยู่ในสถานะที่เปราะบางและเสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิในกระบวนการยุติธรรม

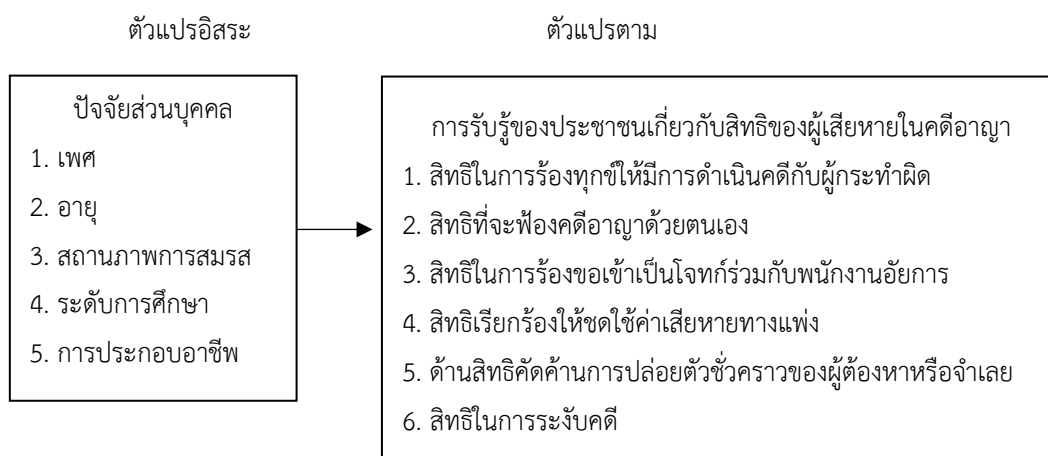
การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจระดับการรับรู้สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาในพื้นที่เฉพาะเจาะจงอย่างตำบลบึงยี่โถ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างในการคุ้มครองทางกฎหมายที่แท้จริง ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำไป กำหนดนโยบายและมาตรการ ที่เหมาะสมในการเผยแพร่ความรู้และส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิอย่างเท่าเทียม ซึ่งจะนำไปสู่การเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อระบบยุติธรรม และทำให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา พื้นที่ตำบลบึงยี่โถ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดด้านการรับรู้มาประยุกต์ใช้ โดยตัวแปรตามทั้ง 6 ด้านเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญานั้น มีที่มาจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา เพื่อใช้เป็นกรอบในการประเมินระดับการรับรู้ของประชาชน ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย (Research Hypothesis)

การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาในพื้นที่ตำบลบึงยี่โถ อำเภोधัญบุรี จังหวัดปทุมธานี โดยผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อนำมาวิเคราะห์และสรุปผลตามหลักสถิติ

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือประชาชนที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไปอาศัยอยู่ในตำบลบึงยี่โถ อำเภोधัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 33,926 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 26 สิงหาคม 2567)

กลุ่มตัวอย่าง

จากจำนวนประชากรทั้งหมด ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง 5% ($e = 0.05$) ซึ่งคำนวณได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมเท่ากับ 396 คน เพื่อให้ข้อมูลมีความครอบคลุมและเชื่อถือได้ ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจริงไว้ที่ 400 คน โดยการสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก โดยการเผยแพร่แบบสอบถามออนไลน์ไปยังกลุ่มตัวอย่างผ่านช่องทางต่างๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับเพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ระดับการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับสิทธิ 6 ด้าน ได้แก่ สิทธิในการร้องทุกข์ให้มีการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด สิทธิที่จะฟ้องคดีอาญาด้วยตนเอง สิทธิในการร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ สิทธิเรียกร้องให้ชดเชยค่าเสียหายทางแพ่ง สิทธิคัดค้านการปล่อยตัวชั่วคราว และสิทธิในการระงับคดี โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ และมีเกณฑ์การให้คะแนนตั้งแต่ 1 (รับรู้น้อยที่สุด) ถึง 5 (รับรู้มากที่สุด)

การแปลผลความหมายคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาจัดระดับความสำคัญเป็น 5 ระดับ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.21 - 5.00	อยู่ในเกณฑ์รับรู้มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.41 - 4.20	อยู่ในเกณฑ์รับรู้มาก
คะแนนเฉลี่ย	2.61 - 3.40	อยู่ในเกณฑ์รับรู้ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.81 - 2.60	อยู่ในเกณฑ์รับรู้น้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.80	อยู่ในเกณฑ์รับรู้น้อยที่สุด

เพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แบบสอบถามถูกนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติ และผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหา โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.87 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (0.67) แสดงว่าเครื่องมือมีความเที่ยงตรงสูง

2. การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability Test) แบบสอบถามฉบับที่ปรับปรุงแล้วถูกนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนำร่องจำนวน 30 คนในพื้นที่ใกล้เคียง คือ ตำบลประชาธิปไตย จังหวัดปทุมธานี เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งผลการทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.987 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับโดยทั่วไป (0.7) แสดงว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงได้

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยใช้แบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ (Google Forms) จำนวน 400 ชุด โดยผู้วิจัยได้ขอหนังสืออนุญาตจากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ เพื่อขออนุเคราะห์จากนายกเทศมนตรีเมืองบึงยี่โถในการเผยแพร่แบบสอบถามให้แก่ประชาชนในพื้นที่

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติเชิงอนุมาน เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยใช้ การทดสอบค่าที (t-test) ในการเปรียบเทียบข้อมูลที่จำแนกตามเพศ และใช้ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) สำหรับการเปรียบเทียบข้อมูลที่จำแนกตามอายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพ หากพบความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบรายคู่ด้วยวิธี LSD ต่อไป

ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้เป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.2 อายุระหว่าง 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 33 สถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 51.5 ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 66.2 ประกอบอาชีพลูกจ้าง/ พนักงานบริษัท คิดเป็นร้อยละ 37.5

ประเด็นที่ 2 ผลการวิเคราะห์การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา พื้นที่ตำบลบึงยี่โถ อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลค่าระดับคะแนนเฉลี่ยของการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา พื้นที่ตำบลบึงยี่โถ อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม

(n=400)

การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการรับรู้	ลำดับ
1. ด้านสิทธิในการร้องทุกข์ให้มีการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด	3.50	1.01	มาก	1
2. ด้านสิทธิที่จะฟ้องคดีอาญาด้วยตนเอง	3.35	1.02	ปานกลาง	2
3. ด้านสิทธิในการร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ	2.40	1.14	น้อย	6
4. ด้านสิทธิเรียกร้องให้ชดเชยค่าเสียหายทางแพ่ง	2.59	1.10	น้อย	4
5. ด้านสิทธิคัดค้านการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลย	2.55	1.14	น้อย	5
6. ด้านสิทธิในการระงับคดี	2.81	1.00	ปานกลาง	3
ค่าเฉลี่ยรวม	2.90	0.85	ปานกลาง	

จากตารางที่ 1 พบว่า การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.90$, S.D. = 0.85) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การรับรู้เกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาลำดับแรกอยู่ในระดับมาก คือ ด้านสิทธิในการร้องทุกข์ให้มีการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด ($\bar{X} = 3.50$,

S.D. = 1.01) รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านสิทธิที่จะฟ้องคดีอาญาด้วยตนเอง ($\bar{X}$ = 3.35, S.D. = 1.02) ด้านสิทธิในการระงับคดี ($\bar{X}$ = 2.81, S.D. = 1.00) ระดับน้อย คือ ด้านสิทธิเรียกร้องให้ชดเชยค่าเสียหายทางแพ่ง ($\bar{X}$ = 2.59, S.D. = 1.10) ด้านสิทธิคัดค้านการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลย ($\bar{X}$ = 2.55, S.D. = 1.14) และด้านสิทธิในการร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ ($\bar{X}$ = 2.40, S.D. = 1.14)

ประเด็นที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

(n = 400)

ตัวแปรอิสระ	ค่าสถิติ		ผลการทดสอบสมมติฐาน	
	ค่าที (t)	ค่าเอฟ (F)	เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
เพศ	5.77**	=	✓	
อายุ		6.735**	✓	
สถานภาพการสมรส		2.096		✓
ระดับการศึกษา		9.871**	✓	
การประกอบอาชีพ		8.829**	✓	

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาแตกต่างกันเมื่อปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาแยกปัจจัยส่วนบุคคลแต่ละตัวแปร พบว่า การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาแตกต่างกันเมื่อเพศ อายุ ระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ส่วนการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาไม่แตกต่างกันเมื่อสถานภาพสมรส แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

เมื่อเปรียบเทียบการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา กับเพศ อายุ ระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพ พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้มีการทดสอบเป็นรายคู่โดยใช้วิธีของ LSD ดังนี้

1. เพศ

เพศที่แตกต่างกันทำให้การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพบว่าเพศชาย ($\bar{X} = 3.15$, S.D. = 0.92) มีการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาสูงกว่าเพศหญิง ($\bar{X} = 2.67$, S.D. = 0.72)

2. อายุ

อายุที่แตกต่างกันทำให้การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้มีการทดสอบเป็นรายคู่โดยใช้วิธีของ LSD พบว่า กลุ่มอายุ 20-30 ปี ($\bar{X} = 3.16$) กลุ่มอายุ 31-40 ปี ($\bar{X} = 2.80$) มีการรับรู้ต่ำกว่ากลุ่มอายุ 51 ปีขึ้นไป ($\bar{X} = 3.16$) ขณะที่กลุ่มอายุ 41-50 ปี ($\bar{X} = 2.67$) มีการรับรู้ต่ำกว่ากลุ่มอายุ 51 ปีขึ้นไป ($\bar{X} = 3.16$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการเปรียบเทียบในคู่อื่นๆ ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันทำให้การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้มีการทดสอบเป็นรายคู่โดยใช้วิธีของ LSD พบว่า กลุ่มที่มีการศึกษาต่ำกว่า 5 ปี ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. การประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพที่แตกต่างกันทำให้การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้มีการทดสอบเป็นรายคู่โดยใช้วิธีของ LSD พบว่า กลุ่มที่ประกอบอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ/ข้าราชการ ($\bar{X} = 3.33$) มีการรับรู้สูงกว่ากลุ่มที่ประกอบอาชีพค้าขาย/อาชีพอิสระ ($\bar{X} = 2.62$) กลุ่มที่ประกอบอาชีพรับจ้าง ($\bar{X} = 2.69$) และกลุ่มที่ประกอบอาชีพลูกจ้าง/พนักงานบริษัท ($\bar{X} = 2.77$) และกลุ่มอื่น ๆ ($\bar{X} = 2.95$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการเปรียบเทียบในคู่อื่น ๆ ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา พื้นที่ตำบลบึงยี่โถ อำเภอดุสิต จังหวัดปทุมธานี ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า สิทธิที่ประชาชนมีการรับรู้มากเป็นอันดับแรกคือ คือ สิทธิในการร้องทุกข์ให้มีการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด ซึ่งเป็นพื้นฐานที่คนส่วนใหญ่ทราบดีอยู่แล้ว เนื่องจากเป็นขั้นตอนแรกและเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นบ่อยที่สุดในการเผชิญหน้ากับคดีอาญา รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง คือ สิทธิที่จะฟ้องคดีอาญาด้วยตนเอง และสิทธิในการระงับคดี ส่วนสิทธิที่ประชาชนรับรู้น้อยมี 3 ด้านคือ สิทธิเรียกร้องให้ชดเชยค่าเสียหายทางแพ่ง สิทธิคัดค้านการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลย และสิทธิในการร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ เนื่องจากสิทธิเหล่านี้เป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนและ

ต้องอาศัยความรู้ทางกฎหมายเฉพาะทาง ประชาชนทั่วไปอาจไม่เคยได้ยิน เข้าถึง หรือเข้าใจขั้นตอนการใช้สิทธิเหล่านี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พีร์ พวงมะลิ (2560) ซึ่งทำการศึกษาเรื่อง ทักษะคดีและการรับรู้ของประชาชนต่อกฎหมาย เกี่ยวกับการปล่อยโคมลอย ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครต่อกฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยโคมลอย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = 0.85) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ แสงเทียนน้อย คะสา (2564) ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่อง การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา : ศึกษาการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา ผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยยังขาดบทบัญญัติทางกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการแจ้งข้อมูลและความคืบหน้าในคดีอาญาให้แก่ผู้เสียหายอย่างครอบคลุม ทำให้ผู้เสียหายไม่ทราบสิทธิของตนเอง ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายของต่างประเทศที่บัญญัติหลักการและเงื่อนไขไว้อย่างชัดเจน ทำให้มีการทราบสิทธิและคุ้มครองสิทธิอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า

2. เพศที่แตกต่างกันทำให้การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า เพศชายมีการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาสูงกว่าเพศหญิง เนื่องจากมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายมากกว่าซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมศักดิ์ อัจจุกุล และसानิต ศิริวิศิษฐ์กุล (2565) ซึ่งทำการศึกษาเรื่อง การรับรู้สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาของนักศึกษา ระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ พบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา

3. อายุที่แตกต่างกันทำให้การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า ประชาชนที่มีอายุน้อยกว่ามีการรับรู้สิทธิต่ำกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับประชาชนที่มีอายุมากกว่า ซึ่งมีประสบการณ์ชีวิตและความสนใจต่อกฎหมายมากกว่า ส่งผลให้สามารถทำความเข้าใจและเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิได้มากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พีร์ พวงมะลิ (2560) ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่อง ทักษะคดีและการรับรู้ของประชาชนต่อกฎหมาย เกี่ยวกับการปล่อยโคมลอย พบว่า อายุที่ต่างกันมีการรับรู้กฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยโคมลอยแตกต่างกัน

4. สถานภาพการสมรสที่แตกต่างกันทำให้การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า ประชาชนที่สมรสแล้วมีการรับรู้มากกว่ากลุ่มที่โสด เนื่องจากมักมีภาระครอบครัว และความรับผิดชอบทางสังคมมากกว่า จึงให้ความสำคัญกับการเรียนรู้สิทธิและการปกป้องตัวเอง รวมถึงการปกป้องสมาชิกในครอบครัว

5. ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันทำให้การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงมีการรับรู้สิทธิในคดีอาญามากกว่าประชาชนที่มีการศึกษาน้อยกว่า เนื่องจากการศึกษาเป็นปัจจัยส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูล ความเข้าใจในกฎหมาย และการตีความสิทธิของตนเองได้อย่างถูกต้อง

6. การประกอบอาชีพที่แตกต่างกันทำให้การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า กลุ่มที่ประกอบอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ/ข้าราชการ มีการรับรู้สูงกว่ากลุ่มที่ประกอบอาชีพอื่น ส่วนกลุ่มที่ประกอบอาชีพค้าขาย/ อาชีพอิสระ มีการรับรู้

สูงกว่ากลุ่มที่ประกอบอาชีพอื่น เนื่องจากลักษณะงานเอื้อให้ได้รับข้อมูล ความรู้ หรือประสบการณ์เกี่ยวกับสิทธิทางกฎหมายมากกว่า ขณะที่บางอาชีพมีข้อจำกัดด้านเวลาและโอกาสในการเข้าถึงข้อมูล ทำให้ระดับการรับรู้สิทธิต่ำกว่า

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาอยู่ในระดับปานกลาง และมีความแตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ) ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานยุติธรรมจังหวัด สถานีตำรวจ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลสิทธิอย่างสม่ำเสมอ โดยเน้นการใช้สื่อที่เข้าถึงง่าย เช่น สื่อดิจิทัล แผ่นพับ และจัดกิจกรรมเชิงรุกในชุมชน เพื่อยกระดับความรู้ความเข้าใจ นอกจากนี้ ควรปรับปรุงมาตรการส่งเสริมให้มีความหลากหลายและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่มีระดับการรับรู้ต่ำ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสิทธิทางกฎหมาย

งานวิจัยต่อไปควรขยายผลและเจาะลึกการรับรู้สิทธิในคดีอาญาของประชาชนอย่างเป็นระบบ โดยมีแนวทาง 3 ประเด็นหลัก คือ

1. การวิจัยเชิงทดลอง เพื่อประเมินประสิทธิผลโดยตรงของมาตรการส่งเสริมการรับรู้ เช่น การเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการให้ความรู้สิทธิในหลักสูตรการศึกษา และควรมีการเปรียบเทียบประสิทธิผลของมาตรการส่งเสริมการรับรู้ที่ใช้ในพื้นที่/บริบทที่แตกต่างกัน
2. การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อทำความเข้าใจเชิงลึกผ่านการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลาย รวมถึงผู้เคยเป็นคู่กรณีและบุคลากรทางกฎหมาย เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงสิทธิ
3. การวิจัยเชิงสำรวจขนาดใหญ่ระดับประเทศ เพื่อวัดระดับการรับรู้สิทธิทางกฎหมายของประชากรทั่วประเทศ และสร้างฐานข้อมูลเชิงสถิติสำหรับระบุกลุ่มประชากรที่มีความรู้ต่ำกว่าเกณฑ์อย่างแม่นยำ

เอกสารอ้างอิง (References)

- เชมจุฑา สุวรรณจินดา. (2540). *กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับการคุ้มครองสิทธิเด็กผู้เสียหายในคดีความผิดทางเพศ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต.มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จุฑามาศ สิทธิขวา. (2542). *ความต้องการรับรู้ข่าวสารของผู้บริหาร อาจารย์ข้าราชการ จากงานประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิมพ์ณัฏฐ์ สิงห์สุวรรณ และคณะ. (2557). *การรับรู้สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา ของประชาชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดจันทบุรี*. รายงานวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์. (2544). *ผู้เสียหายในคดีอาญา การศึกษาสิทธิและการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต,มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- แสงเทียนน้อย คะสา (2564). *การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา : ศึกษาการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สมศักดิ์ อัจจุกุล, และसानิต ศิริวิศิษฐ์กุล. (2565). “การรับรู้สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ”. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- Duncan, K. (1980). Toward an Historical Understanding of Legal Consciousness: the Case of Classical Legal Thought in America, 1850-1940. *Research in Law and Sociology*, 3 (1980).
- Hertogh, Marc. (2004). A European Conception of Legal Consciousness : Rediscovering Eugen Ehrlich. *Journal of Law and Society*, 31 (2004).

การพัฒนาแบบฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ทฟาร์ม

The development of a competency-based training model for smart farm technicians

วิฑูรย์ คงผล,^{1*} ภราดร เสถียรไชยกิจ²

Witoon Kongphon,^{1*} Paradorn Satienchaiyakij²

^{1,2}สาขาวิชาเทคโนโลยีดิจิทัลเทคนิคศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

^{1,2}Department of Digital Technology for Technical Education, Faculty of Technical Education, King

Mongkut's University of Technology North Bangkok, Thailand

*Corresponding Author E-mail : witoon.k@rmutsv.ac.th

วันที่รับบทความ 3 พฤศจิกายน 2568

วันแก้ไขบทความ 18 มีนาคม 2569

วันที่ตอบรับบทความ 20 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ(Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ทฟาร์ม และพัฒนาแบบฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ทฟาร์ม โดยมีการดำเนินการวิจัยทั้งหมด 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ทฟาร์ม ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ทฟาร์ม และระยะที่ 3 การพัฒนาแบบฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ทฟาร์ม ทั้งนี้ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ทฟาร์มผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น มีทั้งหมดจำนวน 5 หน้าที่หลัก 9 หน่วยสมรรถนะ และ 24 สมรรถนะย่อย ได้แก่ หน้าที่หลัก 1 ศึกษาพื้นฐานระบบสมาร์ทฟาร์ม ประกอบไปด้วย 2 หน่วยสมรรถนะ คือ 1) ศึกษาพื้นฐานระบบสมาร์ทฟาร์ม โดยมีสมรรถนะย่อย คือ อธิบายแนวคิดและความสำคัญของสมาร์ทฟาร์ม และจำแนกประเภทของระบบสมาร์ทฟาร์ม 2) อธิบายองค์ประกอบระบบสมาร์ทฟาร์ม โดยมีสมรรถนะย่อย คือ อธิบายองค์ประกอบพื้นฐานของระบบสมาร์ทฟาร์ม และวิเคราะห์ประโยชน์และผลกระทบ หน้าที่หลัก 2 ปฏิบัติการใช้เครื่องมือระบบสมาร์ทฟาร์ม ประกอบไปด้วย 2 หน่วยสมรรถนะ คือ ใช้เครื่องมือพื้นฐานระบบสมาร์ทฟาร์ม และปฏิบัติการพื้นฐานระบบสมาร์ทฟาร์ม หน้าที่หลัก 3 ออกแบบพัฒนาระบบสมาร์ทฟาร์ม ประกอบไปด้วย 2 หน่วยสมรรถนะ คือ ออกแบบระบบสมาร์ทฟาร์ม และพัฒนาระบบสมาร์ทฟาร์ม หน้าที่หลัก 4 ปฏิบัติการติดตั้งระบบสมาร์ทฟาร์ม ประกอบไปด้วย 2 หน่วยสมรรถนะ คือ ตรวจสอบความพร้อม ก่อนการติดตั้งระบบสมาร์ทฟาร์ม และติดตั้งใช้งานระบบสมาร์ทฟาร์ม โดยมีสมรรถนะย่อย และหน้าที่หลัก 5 ปฏิบัติการบำรุงรักษาระบบสมาร์ทฟาร์ม ประกอบไปด้วย 1 หน่วยสมรรถนะ คือ บำรุงรักษาระบบสมาร์ทฟาร์ม

การพัฒนาแบบฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ทฟาร์ม ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้เป้าหมายของรูปแบบการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ทฟาร์ม ผ่านกระบวนการที่มีความยืดหยุ่นเหมาะสม และสอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริง โดยตอบสนองต่อความต้องการด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะวิชาชีพที่จำเป็น

ต่อการปฏิบัติงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ (Keywords) : การพัฒนารูปแบบ, สมรรถนะวิชาชีพ, การฝึกอบรมแบบฐานสมรรถนะ, ช่างสมาร์ตฟาร์ม

Abstract

This research aimed to develop smart farm technician professional competencies and to develop a training model for smart farm technician professional competencies. The research was conducted in three phases: Phase 1 Development of smart farm technician professional competencies, Phase 2 - Development of a competency-based curriculum for smart farm technicians, and Phase 3 - Development of a training model for smart farm technician professional competencies. The research findings revealed that the developed smart farm technician professional competencies comprised a total of 5 main functions, 9 competency units, and 24 sub-competencies, as follows Main Function 1 Study the fundamentals of smart farm systems, consisting of 2 competency units 1) Study the fundamentals of smart farm systems, with sub-competencies including explaining the concepts and importance of smart farms and classifying types of smart farm systems; 2) Explain the components of smart farm systems, with sub-competencies including explaining the basic components of smart farm systems and analyzing benefits and impacts. Main Function 2 Operate smart farm system tools, consisting of 2 competency units: use basic smart farm system tools and perform basic smart farm system operations. Main Function 3 Design and develop smart farm systems, consisting of 2 competency units design smart farm systems and develop smart farm systems. Main Function 4 Install smart farm systems, consisting of 2 competency units inspect readiness before installing smart farm systems and install and operate smart farm systems with sub-competencies. Main Function 5 Maintain smart farm systems, consisting of 1 competency unit: maintain smart farm systems. Regarding the development of the training model for smart farm technician professional competencies, the research findings indicated that the overall level was excellent. Development of a Professional Competency Training Model for Smart Farm Technicians. The research findings revealed that the overall results were at an excellent level. The objective of the training model is to develop participants' competencies in alignment with the professional competencies required for smart farm technicians through flexible, appropriate processes that correspond with actual work practices. The model responds to the needs for knowledge, skills, and professional attributes

necessary for efficient performance in real work situations. This approach enables trainees to effectively apply their acquired knowledge to real-world professional practice.

Keywords : Development Model, Professional Competency, Competence-Based Training, Smart Farm Technicians

บทนำ (Introduction)

สถานการณ์แนวโน้มในการพัฒนาประเทศ ในปัจจุบันประเทศไทยยังคงมีประเด็นความท้าทายการพัฒนาในหลายมิติ ทั้งในมิติเศรษฐกิจที่โครงสร้างเศรษฐกิจยังไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมอย่างเต็มที่ ผลผลิตการผลิตของภาคบริการและภาคเกษตรยังอยู่ในระดับต่ำ คุณภาพและสมรรถนะของแรงงานยังไม่สอดคล้อง กับความต้องการในการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) มิติทางสังคมที่การยกระดับรายได้ของประชากรการแก้ปัญหาด้านความยากจนและความเหลื่อมล้ำ การพัฒนาคุณภาพการให้บริการ และการขยายโอกาสในการเข้าถึงระบบบริการสาธารณะ ยังคงมีช่องว่างที่สามารถพัฒนาต่อไปได้ มิติสิ่งแวดล้อมที่การฟื้นฟูและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังเป็นประเด็นสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน และมิติของการบริหารจัดการภาครัฐที่ยังขาดความต่อเนื่อง และความยืดหยุ่นในการตอบสนองความต้องการในการแก้ปัญหาของประชาชนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) เป็นแผนการพัฒนาประเทศที่กำหนดกรอบและแนวทาง การพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องปฏิบัติตาม เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน จากความเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่ได้รับการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด จะก่อให้เกิดนวัตกรรมอย่างพลิกผัน เมื่อมองยุทธศาสตร์ชาติ ในด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ที่มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ 1) ต่อยอดอดีต 2) ปรับปัจจุบัน และ 3) สร้างคุณค่าใหม่ ในอนาคต ทั้งนี้ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ประกอบด้วย 5 ประเด็น โดยเฉพาะประเด็นที่ 1) การเกษตรสร้างมูลค่า ที่ให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลผลิตการผลิตทั้งเชิงปริมาณ และมูลค่า และความหลากหลายของสินค้าเกษตร ประกอบด้วยเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เกษตรปลอดภัย เกษตรชีวภาพ เกษตรแปรรูป และเกษตรอัจฉริยะ

ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) เป็นยุทธศาสตร์ที่ได้จัดทำขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของภาคเกษตร โดยการวิเคราะห์ปัจจัยภายในด้วยการวิเคราะห์ จุดแข็งและจุดอ่อนที่มีต่อภาคเกษตร และการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกด้วยการวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรค โดยแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาคเกษตรในด้านความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเกิดจาก การบูรณาการความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์ควบคู่กับเทคโนโลยีดิจิทัล (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัล เพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) รวมทั้งความรู้ด้านต่าง ๆ หลากหลายสาขา เพื่อสร้างคุณค่าและก่อให้เกิด สิ่งสร้างสรรค์และนวัตกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโลกในทุกภาคส่วน และในปัจจุบันได้มีการนำเทคโนโลยีการเกษตรและนวัตกรรมมาใช้กันอย่างแพร่หลาย และถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยเพิ่ม

ความสามารถในการแข่งขัน (สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2561) ช่วยลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลิตภาพ และผลิตสินค้าที่มีคุณภาพสูงขึ้น เช่น การนำเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่งมาใช้ในการบริหารจัดการฟาร์ม และจากแผนดังกล่าวในประเด็น การพัฒนาที่ 1 “การยกระดับศักยภาพเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร ผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรสมัยใหม่” ได้มีแนวทางการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้และพัฒนาทักษะผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรสมัยใหม่ โดยเสริมสร้างองค์ความรู้สมัยใหม่และพัฒนาทักษะให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตร การผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตร ที่มีศักยภาพและมีแนวโน้มเติบโตที่ดีในอนาคต เพื่อยกระดับความสามารถไปเป็นสมรรถภาพพร้อมทั้งมี การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเกษตรกรในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรม ทางเกษตร และพัฒนาเกษตรกรให้เป็น “เกษตรกรอัจฉริยะ” ที่มีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยมีการสนับสนุนและส่งเสริมระบบฟาร์มอัจฉริยะผ่านการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีในราคาที่เข้าถึงได้ ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและข้อมูล ในการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพื่อเพิ่มผลิตภาพและผลผลิตทางการเกษตร ทั้งเชิงมูลค่าและปริมาณต่อพื้นที่สูงสุด ทดแทนการผลิตแบบดั้งเดิม (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565)

จากหลักการและเหตุผลทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งต่อขบวนการสนับสนุนการพัฒนาประเทศในการส่งเสริมการทำระบบสมรรถภาพฟาร์มในประเทศให้มีทั้งคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยผู้วิจัยเองมีพื้นฐานทักษะความรู้และมีโอกาสในการเป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ดังกล่าว รวมถึงมีความสนใจเป็นส่วนตัวในการค้นคว้าและศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ “ช่างสมรรถภาพฟาร์ม” ทั้งนี้เป็น สายงานหรือศาสตร์ความรู้ที่ผู้วิจัยมีพื้นฐาน และมีความต้องการพัฒนาสายงานดังกล่าวให้มีคุณภาพซึ่งจะเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาภาคเกษตรในยุคดิจิทัล โดยเป็นการบูรณาการเทคโนโลยี อาทิเช่น เซ็นเซอร์ ระบบควบคุมอัตโนมัติ และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดความเสี่ยงจากปัจจัยแวดล้อม (Meghan Brown, 2018) ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรในระดับสากลที่เน้นการเชื่อมโยงข้อมูลและระบบอัตโนมัติในการจัดการฟาร์ม (Kaloxyllos & Eigenmann, 2012) พร้อมสอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐและรองรับนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบัน และจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูล และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพช่างสมรรถภาพฟาร์ม ผู้วิจัย ยังไม่ค้นพบสมรรถนะวิชาชีพช่างสมรรถภาพฟาร์มโดยตรง เพียงแต่พบข้อมูลจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ที่มีการให้องค์ความรู้ รวมไปถึงการจัดอบรมในสายงานที่เกี่ยวข้องใกล้เคียง และจากการศึกษาเชิงลึก รวมถึงการสอบถามเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญด้านดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่าองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสายงานนี้ยังคง มีความหลากหลายและแตกต่างกัน ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้เข้ารับการอบรมหรือผู้ที่สนใจศึกษาในสายงานดังกล่าว เกิดทักษะและความรู้ที่คลาดเคลื่อน หรือมีทักษะความรู้ที่ไม่ครบถ้วน

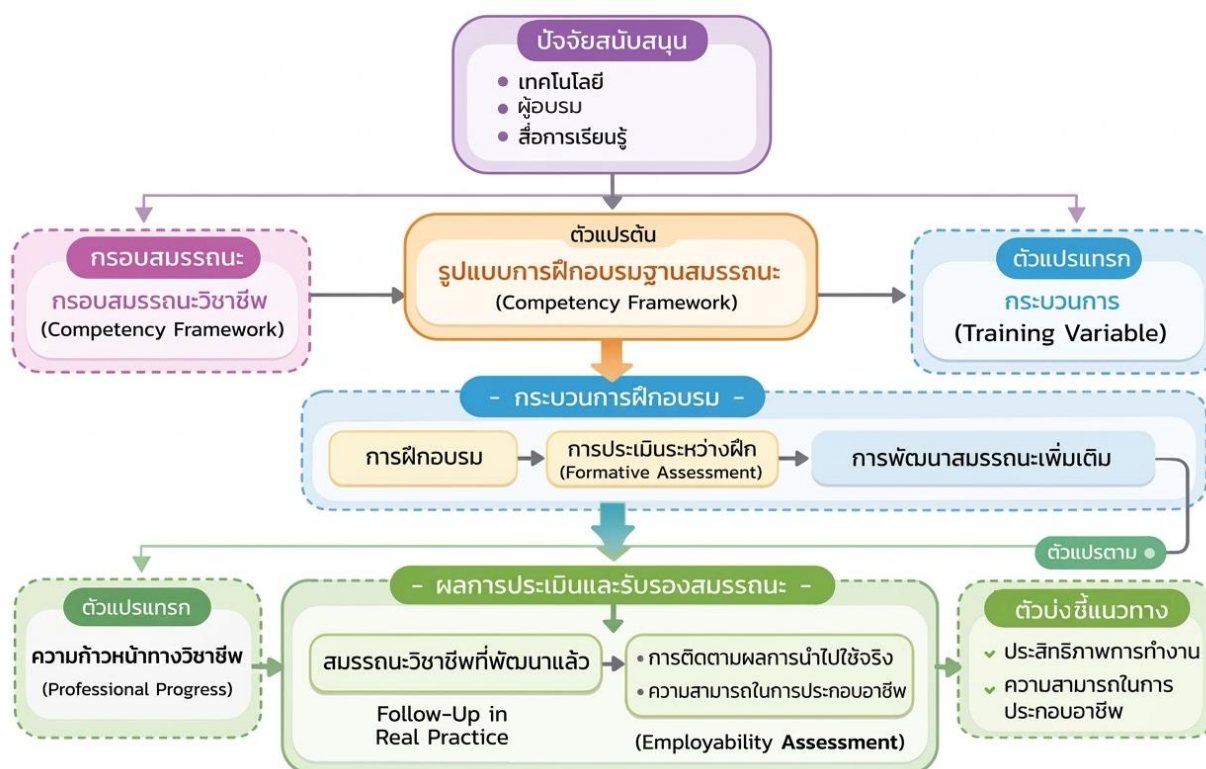
ดังนั้น เพื่อลดปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น และเพื่อเป็นการจัดการองค์ความรู้และทักษะให้ถูกต้องตามหลักวิชาชีพ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพช่างสมรรถภาพฟาร์ม” โดยผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนาสมรรถนะทางด้านนี้เป็นอีกหนึ่งช่องทางที่เกษตรกรหรือผู้ที่มีความสนใจด้านระบบควบคุมดูแลสมรรถภาพฟาร์ม จะได้เรียนรู้แนวทาง เทคนิค วิธีการ อุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ

รวมถึงนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เกษมสันต์ วัฒนารงค์, 2553) โดยสามารถนำทักษะความรู้ดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในอาชีพ หรือสายงานที่เกี่ยวข้องได้ทั้งในฐานะอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้เพิ่มเติม อีกทั้งยังสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับสายงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในอนาคตได้ ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของภาครัฐในการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พัฒนาอาชีพ และพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม

1. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ในระยะนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1.1 ศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม เป็นขั้นตอนที่ศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะและวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์มทั้งในและต่างประเทศจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแหล่งข้อมูลบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จากนั้นนำมาวิเคราะห์หลักการ แนวคิด โครงสร้าง กรอบการปฏิบัติงาน การจัดแบ่งหมวดหมู่ และข้อกำหนดอื่น ๆ เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนในการจัดทำโครงสร้างสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์มให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของประเทศ

1.2 ร่างสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม ผู้วิจัยใช้หลักการวิเคราะห์หน้าที่ โดยเริ่ม จากการกำหนดจุดมุ่งหมายหลัก กำหนดบทบาทหลัก หน้าที่หลัก หน่วยสมรรถนะ และสมรรถนะย่อย จากนั้นจัดทำให้อยู่ในรูปแบบของแผนภาพหน้าที่งาน

1.3 ตรวจสอบร่างสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม และแบบประเมินร่างสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม และปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

1.4 กำหนดคุณสมบัติผู้ทรงคุณวุฒิ กำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิที่จะพิจารณาร่างสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม

1.5 คัดเลือกและแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดจากนั้นประสานงาน ทำหนังสือแต่งตั้งให้เป็นผู้พิจารณาร่างสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม

1.6 วิเคราะห์และปรับปรุงผลการประเมิน นำผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์ และปรับปรุงร่างสมรรถนะตามข้อเสนอแนะ

1.7 สรุปและรับรองผลการพิจารณา สรุปผลและรับรองร่างสมรรถนะให้เป็นสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์มฉบับสมบูรณ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในระยะที่ 1 ประกอบไปด้วย ร่างสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม และแบบประเมินร่างสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในระยะที่ 1 นำส่งร่างสมรรถนะและแบบประเมินร่างสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์มไปยังผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรับการประเมินจำนวน 15 ท่าน โดยใช้วิธีการประเมินแบบการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) และเลือกใช้ข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

การดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม

1. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ในระยะนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้

1.2 แปลงหน่วยสมรรถนะเป็นมอดูลการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะ แปลงข้อกำหนดในหน่วยสมรรถนะหลักและสมรรถนะย่อยมาเป็นรายละเอียดในมอดูลการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การแปลงสมรรถนะวิชาชีพสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ

สมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม	หลักสูตรฐานสมรรถนะ วิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม
ชื่อหน่วยสมรรถนะ	→ ชื่อมอดูลฝึกอบรม
สมรรถนะย่อย	→ ผลลัพธ์การเรียนรู้
เกณฑ์การปฏิบัติงาน	→ เกณฑ์การประเมินผล
ขอบเขต	→ ขอบเขตเนื้อหา
แนวทางในการประเมินผล	→ วิธีการประเมินผล

1.3 วิเคราะห์วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม วิเคราะห์วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของแต่ละหัวข้อการเรียนรู้

1.4 ออกแบบมอดูลการเรียนรู้ ออกแบบมอดูลการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยประกอบด้วย เนื้อหา แผนการสอน สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ วิธีการประเมิน

1.5 กำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ กำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณา ด้านเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม และด้านการวัดและประเมินผล

1.6 คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดเพื่อตรวจสอบเครื่องมือ

1.7 การประเมินและปรับปรุงมอดูล นำผลการประเมินมาวิเคราะห์และปรับปรุง ตามข้อเสนอแนะ

1.8 สรุปและรับรองมอดูลการเรียนรู้ สรุปและรับรองผลการพิจารณามอดูลการเรียนรู้แบบ ฐานสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในระยะที่ 2 ประกอบไปด้วย ร่างมอดูลการเรียนรู้ฐานสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์มและแบบประเมินมอดูลการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ด้านแผนการจัดฝึกอบรมและกิจกรรม ด้านเครื่องมือในการวัดผล ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในระยะที่ 2 ใช้สถิติ ดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ทำการตรวจสอบความเหมาะสม ของแต่ละข้อในแบบประเมินมอดูลการเรียนรู้ และเลือกใช้อ้างอิงที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

การดำเนินการวิจัยระยะที่ 3 การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม

1. ลำดับขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบการฝึกอบรมสมรรถนะแบบต่าง ๆ

1.2 สังเคราะห์รูปแบบการฝึกอบรมสมรรถนะที่เหมาะสม จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.3 นำรูปแบบการฝึกอบรมสมรรถนะไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความสมบูรณ์ และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

1.4 กำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาร่างรูปแบบการฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม

1.5 คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด เมื่อได้รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด และดำเนินการทำหนังสือแต่งตั้งให้เป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาร่างรูปแบบการฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม

1.6 นำผลการประเมินรูปแบบการฝึกอบรมมาวิเคราะห์และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะต่าง ๆ

1.7 สรุปและรับรองผลการพิจารณารูปแบบการฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์มฉบับสมบูรณ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในระยะที่ 3 ประกอบไปด้วย ร่างรูปแบบการฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม และแบบสอบถามสำหรับประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในระยะที่ 3 นำส่งโครงร่างรูปแบบการฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพ ช่างสมาร์ตฟาร์ม และแบบสอบถามสำหรับประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพ ช่างสมาร์ตฟาร์มไปยังผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยผู้เชี่ยวชาญเลือกประเมินความคิดเห็นในแต่ละข้อตามเกณฑ์ 5 ระดับ ได้แก่ ระดับ 5 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด ระดับ 4 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก ระดับ 3 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง ระดับ 2 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย และระดับ 1 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

ผลการวิจัย (Research Results)

1. การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม ผลการวิจัย พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 15 ท่านได้ประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของหน่วยสมรรถนะย่อยในสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.70 - 1.00 โดยการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์มผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมีทั้งหมดจำนวน 5 หน้าหลัก 9 หน่วยสมรรถนะ และ 24 สมรรถนะย่อย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หน้าที่หลัก 1 ศึกษาพื้นฐานระบบสมาร์ตฟาร์ม ประกอบไปด้วย 2 หน่วยสมรรถนะ คือ 1) ศึกษาพื้นฐานระบบสมาร์ตฟาร์ม โดยมีสมรรถนะย่อย คือ อธิบายแนวคิดและความสำคัญของสมาร์ตฟาร์ม และจำแนกประเภทของระบบสมาร์ตฟาร์ม 2) อธิบายองค์ประกอบระบบสมาร์ตฟาร์ม โดยมีสมรรถนะย่อย คือ อธิบายองค์ประกอบพื้นฐานของระบบสมาร์ตฟาร์ม และวิเคราะห์ประโยชน์และผลกระทบ

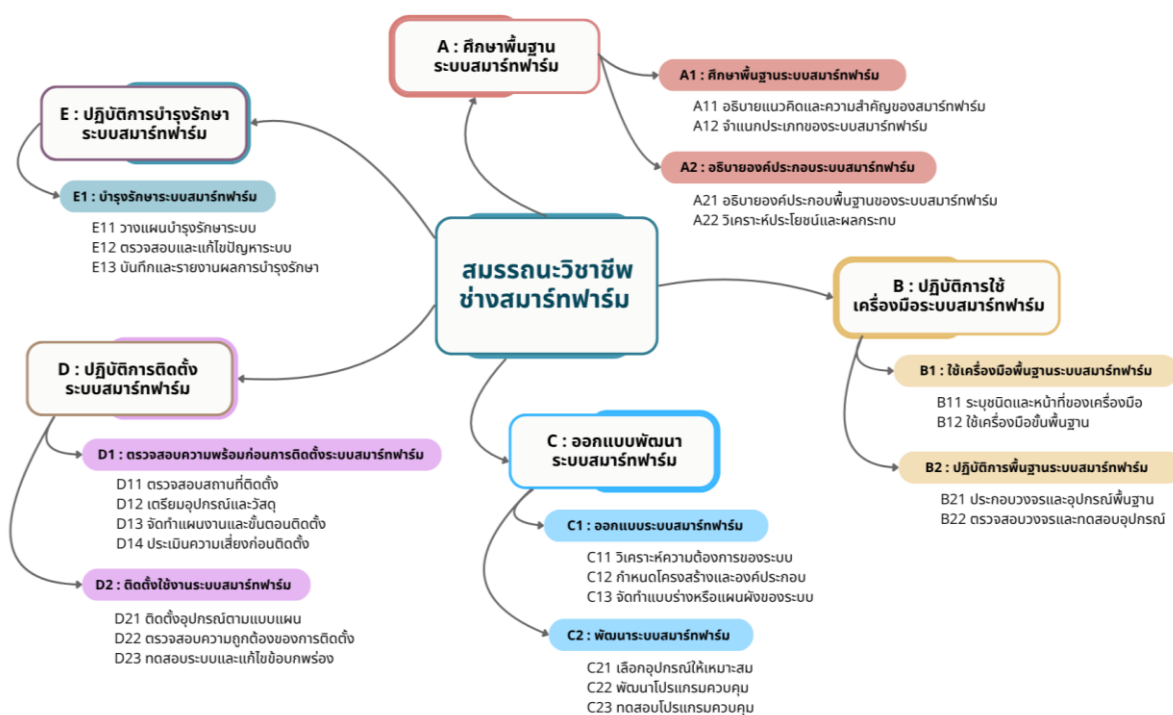
หน้าที่หลัก 2 ปฏิบัติการใช้เครื่องมือระบบสมาร์ตฟาร์ม ประกอบไปด้วย 2 หน่วยสมรรถนะ คือ 1) ใช้เครื่องมือพื้นฐานระบบสมาร์ตฟาร์ม โดยมีสมรรถนะย่อย ได้แก่ ระบุชนิดและหน้าที่ของเครื่องมือ และใช้เครื่องมือขั้นพื้นฐาน 2) ปฏิบัติการพื้นฐานระบบสมาร์ตฟาร์ม โดยมีสมรรถนะย่อย ได้แก่ ประกอบวงจรและอุปกรณ์พื้นฐาน ตรวจสอบวงจรและทดสอบอุปกรณ์

หน้าที่หลัก 3 ออกแบบพัฒนาระบบสมาร์ตฟาร์ม ประกอบไปด้วย 2 หน่วยสมรรถนะ คือ 1) ออกแบบระบบสมาร์ตฟาร์ม โดยมีสมรรถนะย่อย ได้แก่ วิเคราะห์ความต้องการของระบบ กำหนดโครงสร้างและองค์ประกอบ และจัดทำแบบร่างหรือแผนผังของระบบ 2) พัฒนาระบบสมาร์ตฟาร์ม โดยมีสมรรถนะย่อย ได้แก่ เลือกอุปกรณ์ที่เหมาะสม พัฒนาโปรแกรมควบคุม และทดสอบโปรแกรมควบคุม

หน้าที่หลัก 4 ปฏิบัติการติดตั้งระบบสมาร์ตฟาร์ม ประกอบไปด้วย 2 หน่วยสมรรถนะ คือ 1) ตรวจสอบความพร้อมก่อนการติดตั้งระบบสมาร์ตฟาร์ม โดยมีสมรรถนะย่อย ได้แก่ ตรวจสอบสถานที่ติดตั้งเตรียมอุปกรณ์และวัสดุ จัดทำแผนงานและขั้นตอนติดตั้ง และประเมินความเสี่ยงก่อนติดตั้ง 2) ติดตั้งใช้งานระบบสมาร์ตฟาร์ม โดยมีสมรรถนะย่อย ได้แก่ ติดตั้งอุปกรณ์ตามแบบแผน ตรวจสอบความถูกต้องของการติดตั้ง และทดสอบระบบและแก้ไขข้อบกพร่อง

หน้าที่หลัก 5 ปฏิบัติการบำรุงรักษาระบบสมาร์ตฟาร์ม ประกอบไปด้วย 1 หน่วยสมรรถนะ คือ บำรุงรักษาระบบสมาร์ตฟาร์ม โดยมีสมรรถนะย่อย ได้แก่ วางแผนบำรุงรักษาระบบ ตรวจสอบและแก้ไขปัญหาระบบ บันทึกและรายงานผลการบำรุงรักษา

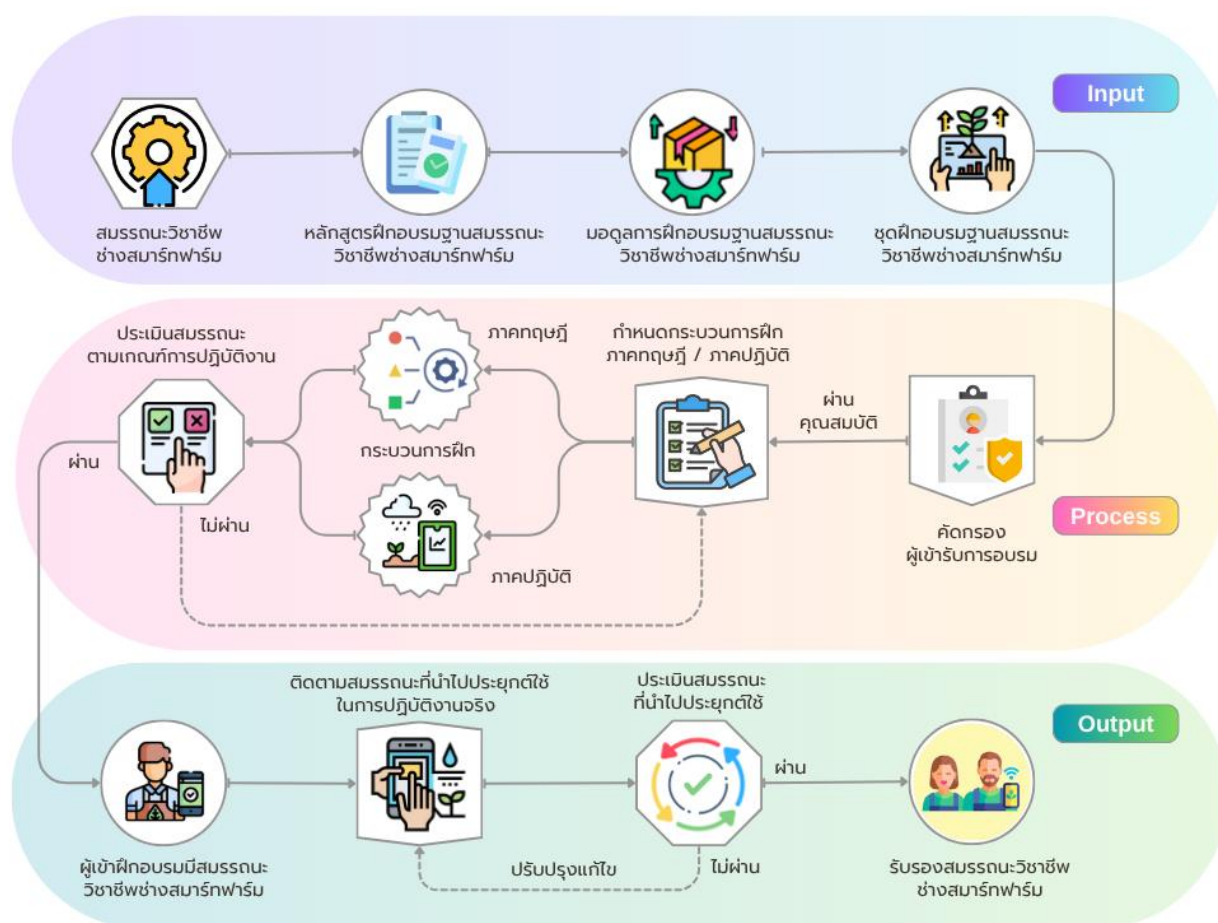
ทั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดทำเป็นแผนภาพหน้าทำงาน (Functional Map) วิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนภาพหน้าทำงาน (Functional Map) วิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม

2. การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม ผลการวิจัยพบว่าผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์มภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมฐาน

สมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม และประเมินสมรรถนะตามเกณฑ์การปฏิบัติงานในสมรรถนะวิชาชีพ ส่วนประเด็นที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับต่ำสุด คือ การคัดกรองคุณสมบัติและประเมินสมรรถนะแรกเข้าของผู้รับการฝึก ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของรูปแบบการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม ผ่านกระบวนการที่มีความยืดหยุ่น เหมาะสม และสอดคล้อง กับการปฏิบัติงานจริงโดยตอบสนองต่อความต้องการด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะวิชาชีพที่จำเป็น ต่อการปฏิบัติงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงอย่างต่อเนื่อง ของแต่ละขั้นตอนของรูปแบบการฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์มอย่างเป็นระบบ แสดงไว้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 รูปแบบการฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์มที่พัฒนาขึ้นมีความครอบคลุมทั้งด้านองค์ความรู้พื้นฐาน ทักษะทางเทคนิค และกระบวนการดำเนินงานของระบบสมาร์ตฟาร์มอย่างครบวงจร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด การจัดการศึกษาแบบฐานสมรรถนะ (Competency-Based Education) ที่มุ่งออกแบบการฝึกอบรมให้ตอบสนองต่อความสามารถที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานจริง โดยเฉพาะการกำหนด 5 หน้าที่หลักของช่าง

สมาร์ตฟาร์ม ซึ่งสอดคล้องกับวงจรชีวิตของระบบสมาร์ตฟาร์ม ตั้งแต่การเรียนรู้แนวคิดพื้นฐานไปจนถึงการติดตั้งและบำรุงรักษา ช่วยให้ผู้ใช้รับการอบรมสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตามความหมายของสมรรถนะในเชิงวิชาชีพ โดยหน้าที่หลักที่ 1 ศึกษาพื้นฐานระบบสมาร์ตฟาร์ม มุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจในแนวคิด ฟังก์ชัน และประเภทของระบบฟาร์มอัจฉริยะ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านเกษตรที่ให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยการเรียนรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบสำคัญ เช่น เซ็นเซอร์ ระบบควบคุม และการจัดการข้อมูล ช่วยให้ผู้ใช้รับการอบรมมีความรู้ที่เพียงพอในการพัฒนาทักษะขั้นสูง ในขั้นตอนต่อไป หน้าที่หลักที่ 2 ปฏิบัติการใช้เครื่องมือระบบสมาร์ตฟาร์ม เน้นการฝึกปฏิบัติจริงกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และเซ็นเซอร์เบื้องต้น เพื่อให้ผู้ใช้รับการอบรมสามารถระบุชนิดและหน้าที่ของอุปกรณ์ ประกอบวงจร และทดสอบการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางหลักสูตรช่วง IoT (Internet of Things) ในต่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับการสร้างพื้นฐานทางเทคนิคก่อนเข้าสู่การออกแบบระบบขั้นสูง หน้าที่หลักที่ 3 ออกแบบและพัฒนาระบบสมาร์ตฟาร์ม มุ่งเสริมสร้างสมรรถนะในการวิเคราะห์ความต้องการของระบบ กำหนดโครงสร้างและองค์ประกอบ รวมถึงพัฒนาโปรแกรมควบคุมระบบ ซึ่งตอบสนองต่อความต้องการของภาคการเกษตรยุค 4.0 ที่เน้นเทคโนโลยีแม่นยำและการจัดการดิจิทัล ข้อมูลจากงานวิจัยชี้ว่าทักษะด้านการออกแบบและการเลือกใช้อุปกรณ์เป็นหนึ่งในสมรรถนะที่มีความต้องการสูงในตลาดแรงงาน หน้าที่หลักที่ 4 ปฏิบัติการติดตั้งระบบสมาร์ตฟาร์ม ครอบคลุมการวางแผน เตรียมอุปกรณ์ และติดตั้งเซ็นเซอร์ภาคสนามตามแบบแผน รวมถึงการทดสอบและปรับปรุงระบบ ซึ่งช่วยลดช่องว่างของทักษะเชิงปฏิบัติจริง และสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพด้าน IoT (Internet of Things) และเทคโนโลยีเกษตรในระดับสากล และหน้าที่หลักที่ 5 ปฏิบัติการบำรุงรักษาระบบสมาร์ตฟาร์ม เน้นการตรวจสอบ ซ่อมบำรุง และบันทึกผลการทำงานของระบบ ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในการยืดอายุการใช้งานและรักษาประสิทธิภาพของระบบสมาร์ตฟาร์ม การฝึกให้ผู้เข้ารับ การอบรมสามารถแก้ไขปัญหาในสถานการณ์จริงได้ ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการ ของอุตสาหกรรมเกษตรสมัยใหม่ ทั้งนี้การพัฒนาสมรรถนะทั้ง 5 ด้านดังกล่าวไม่เพียงแต่ตอบโจทย์ต่อการเรียนรู้เชิงบูรณาการเท่านั้น แต่ยังช่วยลดความคลาดเคลื่อนทางองค์ความรู้ที่เคยกระจายกระจายในสายงานช่าง สมาร์ตฟาร์ม ทำให้เกิดมาตรฐานสมรรถนะที่ชัดเจนและสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทอาชีพ สอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาเกษตรอัจฉริยะทั้งในระดับประเทศและสากล อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพแรงงานและความยั่งยืนของอาชีพในอนาคต

การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม มีพื้นฐานมาจากแนวคิดเรื่องสมรรถนะ (Competency) ซึ่งมุ่งเน้นองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Attributes) ที่ส่งผลให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยบอยยาทซีส (Boyatzis) ได้ให้นิยามไว้ว่า สมรรถนะ หมายถึง ความสามารถหรือคุณลักษณะที่อยู่ภายในบุคคลซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผล ส่วนแมคเคลแลนด์ (McClelland) ได้ชี้ให้เห็นว่าองค์ประกอบของสมรรถนะประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและผลลัพธ์ในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า การออกแบบการฝึกอบรมในครั้งนี้มุ่งเน้นการเสริมสร้างสมรรถนะของผู้เข้ารับการอบรม เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้

ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้อิงสมรรถนะ (Competency-Based Education: CBE) โดยรูปแบบการฝึกอบรมได้รับ การออกแบบให้สอดคล้องกับมาตรฐานอาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม ตามแนวทางของสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (สคช.) ซึ่งกำหนดให้หลักสูตรฝึกอบรมต้องพัฒนาตามองค์ประกอบสมรรถนะที่ระบุไว้ในมาตรฐานอาชีพ เพื่อให้ผู้ผ่านการฝึกอบรมสามารถสะสมสมรรถนะและนำไปเทียบโอนกับระบบการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า รูปแบบการฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพช่างสมาร์ตฟาร์มที่พัฒนาขึ้น สามารถตอบสนองต่อความต้องการ ของตลาดแรงงาน และเป็นกลไกสำคัญในการผลิตและพัฒนากำลังคนในยุคดิจิทัลอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดระบบคุณวุฒิวิชาชีพ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ปฏิบัติงานในอาชีพ เห็นความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพ สามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพของช่างสมาร์ตฟาร์มในหน่วยสมรรถนะอื่น ๆ ให้มากขึ้น พร้อมทั้งเชื่อมโยงเป็นระบบ เพื่อเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนากำลังคนในอาชีพช่างสมาร์ตฟาร์ม
3. ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการอบรมในระยะยาว เพื่อวัดผลกระทบของการพัฒนาสมรรถนะต่อการประกอบอาชีพ รายได้ และประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร

เอกสารอ้างอิง (References)

- กฤษมันต์ วัฒนารงค์. (2553). *สมรรถนะวิชาชีพ*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผลิตตำราเรียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน. (2565). *แผนปฏิบัติการราชการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566-2570)*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.dsd.go.th/ita/fileita/o25/plan5.pdf>. สืบค้น 28 ตุลาคม 2566.
- ธีรพงษ์ วิริยานนท์. (2549). *การพัฒนามาตรฐานอาชีพของผู้ประเมินสมรรถนะวิชาชีพตามระบบคุณวุฒิวิชาชีพ*. [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิตสาขารัฐศาสตร์] สาขาวิชาบริหารอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษา ภาควิชาบริหารเทคนิคศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- วสันต์ สอนเขียว. (2559). *การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพช่างเทคนิคงานก่อนพิมพ์ดิจิทัล*. [วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีเทคนิคศึกษา ภาควิชาครุศาสตร์เทคโนโลยี บัณฑิตวิทยาลัย] มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2565). *แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://planning.dld.go.th/th/index.php/th/plan-menu/337-12-2560>. สืบค้น 25 ตุลาคม 2566.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.nesdc.go.th/download/Plan13/Doc/กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่13.pdf>. สืบค้น 20 ตุลาคม 2566.

Alexandros Kaloxyllos & Robert Eigenmann. (2012). *Farm management systems and the Future Internet era*. [Online]. Available: <https://www.sciencedirect.com/abs/pii/S016816902219>. Retrieved 12 Nov. 2023.

Boyatzis, R. E. (1982). *The competent manager: A model for effective performance*. 1st ed. New York : John Wiley & Sons.

McClelland, D. C. (1973). *Testing for competence rather than for intelligence*. Proceedings of the FOLEB Conference. H. Heckhausen & W. Edelstein (Eds.).

Meghan Brown. (2018). *Smart Farming: Automated and Connected Agriculture*. [Online]. Available: <https://www.engineering.com/smart-farming-automa-agriculture>. Retrieved 10 Nov. 2023.

กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในฐานะเครื่องมือทางกฎหมายเพื่อการอำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชน

The dispute mediation process as a legal tool for providing justice to the public

ปกรณ์เกียรติ ไพวัลย์^{1*} ชุตินา มุลดัด² ณัฐนันท์ ทุนดี³

Pakonkiad Paiwan^{1*} Chutima. Mooldab² Natthanan Toondee³

¹วิทยาลัยนครราชสีมา นครราชสีมา ประเทศไทย อาจารย์พิเศษ,²สำนักงานนิติการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์,³สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สุรินทร์

¹Nakhon Ratchasima College, Nakhon Ratchasima, Thailand. Special Lecturer. ² Office of Legal Affairs, Surin Rajabhat University. ³ Office of Academic Affairs and Registration, Surin Rajabhat University,

*Corresponding Author E-mail : drkongpakonkiad@gmail.com

วันที่รับบทความ 28 พฤศจิกายน 2568

วันแก้ไขบทความ 7 มกราคม 2569

วันที่ตอบรับบทความ 8 มกราคม 2569

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิชาการนี้มุ่งนำเสนอกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในฐานะเครื่องมือทางกฎหมายเพื่อการอำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชน ด้วยวิธีการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการสังเคราะห์ พบว่า มีขั้นตอนการไกล่เกลี่ย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การรับคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง ได้แก่ บุคคลธรรมดา นิติบุคคล และผู้รับมอบอำนาจ ช่องทางการยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องสามารถยื่นคำร้องด้วยตนเอง ยื่นคำร้องทางไปรษณีย์หรือไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือผู้รับส่งพัสดุภัณฑ์ต่อศาลที่มีเขตอำนาจหรือยื่นคำร้องผ่านระบบบริการออนไลน์ศาลยุติธรรม 2) การแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย หลังจากรับคำร้องแล้ว จะมีการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2562 คุณสมบัติผู้ไกล่เกลี่ยต้องเป็นบุคคลธรรมดาที่มีสัญชาติไทย เป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะ มีภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ในเขตที่จะขอขึ้นทะเบียนศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน และมีคณะทำงานบริหารประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน 3) การดำเนินกระบวนการไกล่เกลี่ย โดยการติดต่อประสานคู่กรณีเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย โดยความสมัครใจของคู่กรณีของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หากคู่กรณีตกลงกันได้ คู่กรณีต้องลงลายมือชื่อในหนังสือบันทึกข้อตกลงหรือสัญญา คู่กรณีมีสิทธิถอนตัวจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และ 4) การสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เมื่อคู่กรณีตกลงระงับข้อพิพาทด้วยการถอนคำร้องหรือขอให้ศาลมีคำพิพากษาตามหนังสือบันทึกข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความ และรายงานผลและการจัดกิจกรรม เมื่อสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยนำส่งรายงานไปยังพนักงานคุมครองสิทธิและเสรีภาพหรือสำนักงานยุติธรรมในพื้นที่แต่ละจังหวัด และมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เมื่อสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เช่น การประชาสัมพันธ์เชิงรุก การใช้เวทีประชุมขององค์กรชุมชน และการจัดทำโครงการที่เกี่ยวกับการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน

คำสำคัญ (Keywords) : กระบวนการไกล่เกลี่ย, การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท, เครื่องมือทางกฎหมาย, การอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับประชาชน

Abstract

This academic article aims to present the dispute mediation process as a legal tool for providing justice to the public, using a content synthesis method. The synthesis revealed four steps in the mediation process: 1) Receiving a request for dispute mediation. Those entitled to request pre-litigation mediation include individuals, legal entities, and their authorized representatives. Requests can be submitted in person, by mail or email, via parcel delivery to the court with jurisdiction, or through the online court service system. 2) Appointing a mediator. After receiving the request, a mediator will be appointed according to the Ministry of Justice regulations on the appointment of mediators, B.E. 2562 (2019). The mediator must be a Thai national, of legal age, have domicile or residence in the area where the community dispute mediation center is to be registered, and have a management team for the center. 3) Conducting the mediation process. This involves contacting and coordinating the parties to participate in mediation, based on their mutual consent. If the parties reach an agreement, the process continues. The parties must sign the memorandum of understanding or contract. The parties have the right to withdraw from mediation. 4) The mediation ends when the parties agree to resolve the dispute by withdrawing the petition or requesting the court to issue a judgment based on the memorandum of understanding or compromise agreement. A report of the results and related activities must be submitted to the rights and liberties protection officer or the justice office in each province upon completion of the mediation. Activities related to mediation must also be organized, such as proactive public relations, utilizing community organization meetings, and implementing projects to provide legal education to the public.

Keywords : Mediation process, dispute mediation, legal instrument, providing justice to the public

บทนำ (Introduction)

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 เป็นกฎหมายฉบับแรกของประเทศไทยที่บัญญัติเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นการเฉพาะ มีเป้าหมายเพื่อลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาล ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความสมานฉันท์ในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข โดยมีหน่วยงานของรัฐเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน เผยแพร่ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

และพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 แก่ประชาชนอย่างแพร่หลาย เพื่อให้เกิดกระบวนการยุติธรรมและเกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม (วิมาน กฤตพล วิมาน และคณะ, 2563 : 453)

ปัญหาที่พบจากการดำเนินการกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน คือ การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาของพนักงานสอบสวน ขาดแนวทางและหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการที่จะนำมาปฏิบัติร่วมกัน และปัญหาความไม่แน่นอนจากการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท อีกทั้งกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของพนักงานสอบสวนนั้น มีวัตถุประสงค์หลัก คือ การยุติคดีเพื่อให้พ้นจากกระบวนการยุติธรรม โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการเยียวยาผลกระทบอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นต่อผู้ที่ได้รับความเสียหายรวมทั้งชุมชนที่ได้รับผลกระทบไม่ว่าจะเป็นการเยียวยาทั้งในด้าน ความเสียหายที่คำนวณเป็นตัวเงินได้ รวมทั้งความเสียหายด้านจิตใจและอารมณ์ และแนวทางในการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างตัวผู้เสียหาย ตัวผู้กระทำความผิด และชุมชนเท่าที่ควร อีกทั้งยังขาดแนวคิดและกระบวนการในการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิดที่จะทำให้เขาเกิดความสำนึกและความรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิดเกิดขึ้นซ้ำซาก รวมถึงขาดโอกาสในการให้ชุมชนที่ได้รับผลกระทบ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการดังกล่าว ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้นั้นล้วน แล้วแต่เป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้สังคมเกิดความสมานฉันท์ และเกิดความสงบสุขขึ้น (ณัฐพล เสนวงษ์, 2566 : 2) อีกทั้งปัญหาปริมาณคดีอาญาเข้าสู่การพิจารณาและคำพิจารณาในศาลจำนวนมากและปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ จึงเป็นที่มาของแนวคิดการระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolutions หรือ ADRs) สู่การใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกและการยุติข้อพิพาททางอาญาบางประเภท ด้วยวิธีการที่นำไปสู่ผลลัพธ์แห่งความสันติสุขยุติธรรมในสังคม โดยเกิดขึ้นในลักษณะของวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือกรูปแบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (ปวันรัตน์ เอื้อสทาพรกิจ, 2561 : 81)

แม้จะมีกฎหมายแล้ว แต่ประชาชนยังเข้าถึงน้อย หรือยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนระหว่างการใช้การไกล่เกลี่ยในศาลกับนอกศาล ซึ่งปัจจุบันจะมีกระบวนการไกล่เกลี่ยในฐานะเครื่องมือทางกฎหมายเพื่อความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และการประเมินประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์อย่างเป็นระบบ แต่ยังมีข้อจำกัดการใช้กระบวนการเชิงสมานฉันท์ (Strang & Sherman, 2015 : 6) ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ส่งผลด้านบวกในการลดความถี่และความรุนแรงของการกระทำความผิดซ้ำได้ และจะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเมื่อมีการเจาะจงเป้าหมายไปที่ผู้กระทำความผิดที่มีความเสี่ยงสูงและกระทำความผิดอาญาร้ายแรง (Umbreit, Coates&Vos, 2008 : 52) การแก้ปัญหาที่ประสบความสำเร็จและผลลัพธ์จากกระบวนการเชิงสมานฉันท์ด้วยการไกล่เกลี่ยระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และตอบสนองความต้องการของประชาชนมากขึ้น (สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 2564 : 9) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ จึงมีการนำมาใช้ทั้งในระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และนอกกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งชุมชนสามารถนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในการแก้ไขปัญหา หาทงอกร่วมกันทั้งการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดด้วยการไกล่เกลี่ย และการเยียวยา (Zehr, 2004, p.2)

การไกล่เกลี่ยตามกฎหมายไทย จึงเป็นกลไกสำคัญของความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในปัจจุบัน ที่สามารถลดขั้นตอนของกระบวนการวิธีพิจารณาหรือเร่งรัดการดำเนินคดี อันมีผลเป็นการลดปริมาณคดีที่เข้าสู่การพิจารณาและค้างพิจารณาในศาล รวมทั้งมีผลลดปริมาณผู้ต้องขังในเรือนจำ ซึ่งกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ไม่ได้มุ่งค้นหาและลงโทษ ผู้กระทำความผิดเป็นหลัก แต่มุ่งแก้ไขปัญหาและเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดเป็นสำคัญ พยายามเปลี่ยนกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจากเดิมที่มุ่งเน้นการค้นหา และลงโทษผู้กระทำความผิดให้เป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญในการฟื้นฟูความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้กระทำความผิดและผู้เสียหาย (วศาชกร ทองขาวขำ, 2562 : 6) ซึ่ง อรรถพร บุญทวี (2568 : 164) กล่าวว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นแนวทางที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างสังคมที่สงบสุขและมีความเป็นธรรมตามแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นกระบวนการที่ช่วยลดความขัดแย้ง ลดภาระของศาล และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีช่องทางในการแก้ไขปัญหาที่สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น โดยไม่ต้องพึ่งพากระบวนการยุติธรรม

จากการศึกษาแนวคิดและผลจากการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ควบคู่กับกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ทำให้ผู้เขียนให้ความสำคัญและตระหนักในการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้เพื่อระงับหรือการยุติข้อพิพาทคดีบางประเภททั้งทางแพ่งและทางอาญา บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในฐานะเครื่องมือทางกฎหมายเพื่อการอำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชน ด้วยวิธีการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา ประกอบด้วย ขั้นตอนการไกล่เกลี่ย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การรับคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย การดำเนินกระบวนการไกล่เกลี่ย และการสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ดังนี้

การรับคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

เป็นขั้นตอนแรกในการยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ย โดยเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะตรวจสอบคำร้องและพิจารณาสั่งรับคำร้อง

ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง ได้แก่ 1) บุคคลธรรมดา บุคคลที่จะเป็นคู่ความ ซึ่งอาจจะ เป็นประชาชน (บุคคลธรรมดา) รวมถึงบุคคลผู้มีสิทธิกระทำแทนบุคคลนั้น ๆ ตามกฎหมาย ได้แก่ ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาลของ ผู้ไร้ความสามารถ และผู้แทนเฉพาะคดี หรือในฐานะทนายความ 2) นิติบุคคล นิติบุคคลได้แก่ คนหมู่หนึ่งหรือกองทรัพย์สิน หรือกิจการอันใดอันหนึ่งซึ่งกฎหมายให้สิทธิและหน้าที่ไว้ต่างหากจากบุคคลธรรมดา และจะเป็นนิติบุคคลได้โดยก่อตั้งขึ้น ด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือกฎหมายอื่นที่บัญญัติว่า เป็นนิติบุคคล ยังรวมถึงผู้จัดการหรือผู้แทนอื่นของนิติบุคคล 3) ผู้รับมอบอำนาจจากบุคคลในข้อ 1 และข้อ 2 หากบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลหรือบุคคล มีสิทธิกระทำแทนบุคคลนั้น ๆ ตามกฎหมายไม่ดำเนินการ เข้าร่วมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเอง อาจมอบอำนาจให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้แทนในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก็ได้ (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2567 : 3) การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องสามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งได้ทุกลักษณะ โดยไม่จำกัดทุนทรัพย์ เช่น ซื้อขาย ให้เช่าทรัพย์ เช่าซื้อ ละเมิด ยืม ค้ำประกัน จำนำ จำนอง ตัวเงิน ที่ดิน ชัปลั และข้อพิพาท เกี่ยวกับสิทธิแห่งสภาพบุคคล เช่น ผู้เยาว์ บุคคลวิกลจริต คนไร้

ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ รวมทั้งข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิในครอบครัว เช่น มรดก หย่า สิทธิ ในการเลี้ยงดูบุตร แบ่งสินสมรส เรียกค่าทดแทน เรียกค่าเลี้ยงชีพ และข้อพิพาทแรงงาน เช่น สินจ้างแทนการบอกกล่าวล่วงหน้า ค่าชดเชย ค่าเสียหายจากการเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรม ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด ค่าจ้างค้างจ่าย นอกจากนี้ ยังสามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งที่เกี่ยวข้องกับ คดีอาญา เช่น ฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 เป็นต้น (เนติภูมิ มายสกุล, 2566 : 3)

ช่องทางการยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง 1) คู่กรณียื่นคำร้องด้วยตนเองต่อศาลที่มีเขตอำนาจ หรือ 2) คู่กรณียื่นคำร้องทางไปรษณีย์หรือไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือผู้รับส่งพัสดุภัณฑ์ต่อศาลที่มีเขตอำนาจ หรือ 3) คู่กรณียื่นคำร้องผ่านระบบบริการออนไลน์ศาลยุติธรรมที่เรียกว่า CIOSทางเว็บไซต์ <https://mediation.coj.go.th> ได้ (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2567 : 4) คู่กรณีสามารถแจ้งความประสงค์ขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกับสำนักอำนวยการประจำศาล หรือสำนักงานประจำศาล หรือสำนักส่งเสริมงานตุลาการ โดยยื่นคำร้องเป็นหนังสือด้วยตนเองต่อผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำศาล หรือผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาล หรือผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมงานตุลาการหรือทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือช่องทางอื่นตามที่นายทะเบียนกำหนด เช่น ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจังหวัด หรือศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบล (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2562 : 7)

รูปแบบของคำร้อง คำร้องต้องทำเป็นหนังสือประกอบด้วย รายละเอียด ดังนี้ 1) ข้อพิพาทหรือข้อเรียกร้องตามกฎหมาย 2) คำบรรยายอันเกี่ยวกับลักษณะแห่งข้อพิพาท ได้แก่ ข้อเท็จจริงอันเป็นมูลเหตุแห่งข้อเรียกร้องข้อกฎหมายหรือข้ออ้างทั้งหลายที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อพิพาท และคำขอให้ปลดเปลื้องทุกข์หรือจำนวนเงินที่เรียกร้อง สถานที่ที่มูลคดีเกิดหรือข้อเท็จจริงทั้งหลายเกี่ยวกับการกระทำความผิด สถานที่ซึ่งเกิดการกระทำนั้นและฐานความผิด 3) ชื่อและที่อยู่ของคู่กรณีอีกฝ่าย และ 4) หนังสือแสดงความสมัครใจเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของคู่กรณีอีกฝ่าย (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2562 : 8)

การพิจารณาคำร้องไกล่เกลี่ย 1) เมื่อศาลหรือสำนักส่งเสริมงานตุลาการได้รับคำร้องแล้ว ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำศาล หรือผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาล หรือผู้อำนวยการ สำนักส่งเสริมงานตุลาการ ตรวจสอบข้อความในคำร้องและเอกสารประกอบ เมื่อเห็นว่าคำร้องมีข้อความและหลักฐานครบถ้วน เจ้าหน้าที่ลงทะเบียนรับคำร้องพร้อมกับออกหลักฐาน แสดงการรับให้แก่ผู้ยื่นคำร้อง กรณีที่ตรวจสอบคำร้องแล้วเห็นว่า คำร้องไม่ถูกต้องหรือมีรายการไม่ครบถ้วน มีคำสั่งไม่รับ หรือคืนคำร้องนั้นไปให้คู่กรณีทำมาใหม่ หรือแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้องครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนดและกำหนด เงื่อนไขใด ๆ ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำศาล หรือผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาล หรือผู้อำนวยการ สำนักส่งเสริมงานตุลาการ มีคำสั่งรับคำร้อง เมื่อมีหลักเกณฑ์ครบถ้วน ภายในเวลา 3 วันทำการ 2) เมื่อผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำศาลหรือผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาล หรือผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมงานตุลาการมีคำสั่งรับคำร้องแล้ว ให้สอบถามความสมัครใจของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง โดยส่งหนังสือแจ้งให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งทราบโดยเร็ว และให้ตอบกลับมายังศาล หรือสำนักส่งเสริมงานตุลาการ หรือทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ภายใน 7 วันนับแต่วันที่ได้มีคำสั่งรับคำร้อง หากคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งตอบปฏิเสธหรือไม่ตอบกลับมายภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้จำหน่ายคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และแจ้งให้ผู้ยื่นคำร้องทราบ กรณี

ที่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งตอบรับเข้าร่วมไกล่เกลี่ยให้แจ้งแก่ผู้ยื่นคำร้องทราบโดยเร็วกรณีที่คู่กรณีมากกว่าสองฝ่าย และคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ตอบรับเข้าร่วมไกล่เกลี่ยก็สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยระหว่างคู่กรณีที่สมัครใจเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยได้ และ 3) เมื่อคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งตอบรับเข้าร่วมไกล่เกลี่ยแล้ว ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการ ประจำศาลหรือ ผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาลหรือผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมงานตุลาการ ส่งหนังสือแจ้ง คู่กรณีทุกฝ่ายทราบพร้อมทั้ง กำหนดวัน เวลาและสถานที่ ให้คู่กรณีทุกฝ่ายมาพร้อมกันและกำหนดจำนวนผู้ไกล่เกลี่ยและเลือกผู้ไกล่เกลี่ย (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2562 : 7)

การแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย

หลังจากรับคำร้องแล้ว จะมีการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยที่มีความเหมาะสมเพื่อดำเนินการไกล่เกลี่ยต่อไป โดยทำการนัดวัน กำหนดจำนวนผู้ไกล่เกลี่ยและเลือกผู้ไกล่เกลี่ย คู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงกันกำหนดจำนวนผู้ไกล่เกลี่ย และเลือกผู้ไกล่เกลี่ยจากบัญชีผู้ไกล่เกลี่ยต่อสำนักอำนวยการประจำศาลยุติธรรม หรือสำนักงาน ประจำศาลยุติธรรม หรือสำนักส่งเสริมงานตุลาการแล้วแต่กรณี เพื่อแต่งตั้งเป็นผู้ไกล่เกลี่ยการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยดำเนินการ (สำนักส่งเสริมงานตุลาการ, 2562 : 9) 1) และระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2562 อาศัยอำนาจตามความมาตรา 7 มาตราและมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เพื่อให้คู่กรณีแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยคนหนึ่ง หรือหลายคนจากบัญชีผู้ไกล่เกลี่ยที่หน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจัดทำไว้หากคู่กรณี ไม่สามารถตกลงแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยได้ คู่กรณีอาจขอให้หน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยจากบัญชีดังกล่าว พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 บัญญัติให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนรวมตัวกันเป็นศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เพื่อดำเนินงานเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน โดยประชาชนจำนวนไม่น้อยกว่า 5 คน ที่ประสงค์จะดำเนินการเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

คุณสมบัติ 1) เป็นบุคคลธรรมดาที่มีสัญชาติไทย 2) เป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะ 3) มีภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ในเขตที่จะขอขึ้นทะเบียนศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน

ลักษณะต้องห้าม 1) เป็นบุคคลล้มละลาย 2) เป็นบุคคลที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถหรือคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ 3) เป็นผู้เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ทั้งนี้ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จะดำเนินการตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของคณะทำงานบริหารประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจากเอกสาร หลักฐาน และฐานข้อมูลของทางราชการ หากมีคุณสมบัติครบถ้วน จึงมีคำสั่งแต่งตั้งเป็นคณะทำงานบริหารประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน

การจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เมื่อภาคประชาชนรวมตัวกันเป็นศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตามพระราชบัญญัติ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และคัดเลือกกันเอง เพื่อทำหน้าที่เป็นคณะทำงานบริหารประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เหนรัญญิก และเลขานุการ ทั้งนี้ ประธานควรมีคุณสมบัติเป็นผู้นำชุมชน ผู้นำท้องที่หรือท้องถิ่น หรือเป็นผู้นำ

ภาคประชาสังคมที่ดำเนินการอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยไม่แสวงหาผลประโยชน์ โดยมีผู้ผ่านการอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักสูตรที่คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ตามกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติรับรองอย่างน้อย 1 คน และอาจแต่งตั้งที่ปรึกษาคณะทำงานได้ตามความเหมาะสม

คณะกรรมการบริหารประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน มีวาระดำรงตำแหน่งคราวละ 3 ปี มีหน้าที่และอำนาจ ดังนี้ 1) ประสานจัดกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท 2) จัดทำแผนการดำเนินงานและการใช้จ่ายงบประมาณของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน 3) เสนอขอรับเงินอุดหนุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน 4) ส่งเสริมการรับรู้เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน 5) ประสานการดำเนินงานเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ 6) รายงานผลการดำเนินงานต่อกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นประจำทุกเดือน ทั้งนี้ คณะกรรมการบริหารประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ 1) ตาย 2) ลาออก 3) นายทะเบียนให้ออก เพราะบกพร่องไม่สุจริตต่อหน้าที่ ความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ 4) เป็นบุคคลล้มละลาย 5) เป็นบุคคลที่ศาลมี คำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ และ 6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำ โดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ กรณีบุคคลในคณะทำงานพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระให้คณะทำงานดำเนินการสรรหาบุคคล เพื่อมาดำรงตำแหน่งแทน โดยต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่นายทะเบียนกำหนด และให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของบุคคลในคณะทำงานซึ่งตนแทน

การขึ้นทะเบียนศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ระเบียบกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทภาคประชาชน พ.ศ. 2562 หมวด 3 ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ส่วนที่ 2 การขึ้นทะเบียนศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน กำหนดขั้นตอนการขึ้นทะเบียน ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ประธานคณะทำงานยื่นคำขอขึ้นทะเบียน ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนต่ออธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามแบบคำขอพร้อมแนบเอกสารประกอบคำขอให้ครบถ้วน ขั้นตอนที่ 2 กองส่งเสริมการระงับข้อพิพาทหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย รับคำขอขึ้นทะเบียน และดำเนินการตรวจสอบข้อความในคำขอและเอกสารหลักฐานประกอบคำขอเมื่อเห็นว่าถูกต้อง ครบถ้วนแล้ว ให้ลงทะเบียนรับคำขอและออกใบรับคำขอให้แก่ผู้ยื่นคำขอ หากข้อความในคำขอและเอกสารหลักฐาน ประกอบคำขอไม่ถูกต้องครบถ้วนให้มีหนังสือแจ้งผู้ยื่นคำขอทราบเพื่อดำเนินการแก้ไขให้แล้วเสร็จ ภายใน 30 วันนับแต่วันที่รับหนังสือหากพ้นระยะเวลาดังกล่าวให้จำหน่ายคำขอ ขั้นตอนที่ 3 ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนที่จะได้รับการขึ้นทะเบียนต้องได้รับการตรวจสอบศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน โดยผ่านเกณฑ์ตามที่นายทะเบียนกำหนด คือ ต้องผ่านเกณฑ์มาตรฐานศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ขั้นตอนที่ 4 กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ โดยอนุกรรมการตรวจประเมินมาตรฐานศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ซึ่งมีผู้อำนวยการกองส่งเสริมการระงับข้อพิพาท หรือผู้อำนวยการสำนักงาน ยุติธรรมจังหวัด หรือยุติธรรมจังหวัด เป็นประธาน ดำเนินการตรวจมาตรฐานศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ภาคประชาชน สรุปและ

รายงานผลการตรวจประเมินเสนอแนะระเบียบ ขั้นตอน ที่ 5 กรณีผ่านมาตรฐานอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในฐานะ นายทะเบียนมีประกาศขึ้นทะเบียนเป็นศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตามกฎหมาย ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตามกฎหมาย มีภารกิจ ดังนี้ 1) รับคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท 2) ดำเนินงานเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท 3) ประสานงานและสนับสนุนการดำเนินงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาท 4) ส่งเสริม และเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และ 5) ดำเนินงานอื่น ๆ ตามที่นายทะเบียนกำหนด

การขับเคลื่อนงานของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน คณะทำงานบริหารประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนควรมีการประชุมคณะทำงาน อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง หรือตามที่คณะทำงานบริหารประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนเห็นสมควร อาทิ 1) การประชุมกำหนดแนวทางการดำเนินงาน การจัดทำโครงการและวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณ การขอรับเงินอุดหนุนศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน 2) การพิจารณาเสนอขอรับเงินอุดหนุน 3) การประชุมรายงานผลการดำเนินงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การจัดกิจกรรมตามภารกิจของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน การเบิกจ่ายงบประมาณประจำปีของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน 4) เรื่องอื่น ๆ ตามภารกิจของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน โดยการประชุมคณะทำงานบริหารประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ต้องมีคณะทำงานเข้าร่วมการประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง (ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน. 2562 : 17 ; ชีวีวัฒน์ หวานอารมณ์. 2566 : 6)

การดำเนินกระบวนการไกล่เกลี่ย

กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี ขั้นตอนการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง มีดังนี้

การติดต่อประสานคู่กรณีเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องแล้ว กรณีที่ผู้ร้อง เป็นสถาบันการเงินหรือนิติบุคคลเจ้าหน้าที่จะส่งหนังสือเชิญชวน เข้าร่วมการไกล่เกลี่ยให้แก่คู่กรณีอีกฝ่ายพร้อมสำเนาคำร้อง โดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ โดยใช้ซองจดหมายผนึก ดวงตราไปรษณียากรที่ผู้ร้องจัดเตรียมไว้และให้คู่กรณีอีกฝ่าย ตอบกลับภายใน 15 วันนับแต่วันที่ส่ง หรือโทรศัพท์สอบถาม กรณีที่ผู้ร้องเป็นบุคคลธรรมดา และเจ้าหน้าที่ไม่สามารถส่ง หนังสือเชิญชวนโดยวิธีอื่น ให้ส่งหนังสือเชิญชวนไปให้คู่กรณีอีกฝ่ายพร้อมกับสำเนาคำร้องทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ (สำนักส่งเสริมงานศาลยุติธรรม, 2566 : 1) และให้คู่กรณีอีกฝ่ายตอบกลับภายใน 15 วันนับแต่วันที่ส่ง หรือโทรศัพท์สอบถาม นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่อาจส่งหนังสือเชิญชวน เข้าร่วมการไกล่เกลี่ยให้แก่คู่กรณีอีกฝ่ายพร้อมสำเนาคำร้อง ทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) และให้คู่กรณีอีกฝ่ายตอบกลับภายใน 15 วันนับแต่วันที่ส่งไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ในกรณีที่คู่กรณีอีกฝ่ายมีหลายคน เจ้าหน้าที่ส่งหนังสือเชิญชวนให้คู่กรณีอีกฝ่ายทุกคน (คณะทำงานพัฒนาระบบไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง, 2566 : 2,6) กรณีที่ผู้ร้องกรอกที่อยู่ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) ของคู่กรณีอีกฝ่ายและคู่กรณีอีกฝ่ายตอบรับเข้าร่วมไกล่เกลี่ย ระบบ CIOS จะแจ้งเตือนให้ผู้ร้องทราบ หรือผู้ร้อง ตรวจสอบการตอบรับเข้าร่วมไกล่เกลี่ย

ได้ที่สถานะคำร้อง ในระบบ CIOS เมื่อครบกำหนดตอบรับเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยแล้ว หากคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งตอบรับเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย เจ้าหน้าที่จะประสานคู่กรณีทุกฝ่ายเพื่อกำหนดวัน เวลา สถานที่นัดไกล่เกลี่ย และวิธีการไกล่เกลี่ยโดยเร็ว พร้อมทั้งแจ้งวัน เวลาและสถานที่ นัดไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีทุกฝ่ายทราบ ในกรณีที่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งไม่ตอบรับเข้าร่วม การไกล่เกลี่ยภายในระยะเวลาที่กำหนด ศาลจะมีคำสั่งให้ จำหน่ายคำร้องออกจากสารบบ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถติดต่อผู้ร้อง หรือคู่กรณีได้ เจ้าหน้าที่อาจขอให้ศาลมีคำสั่งประกาศทางระบบ e-Notice เพื่อแจ้งวันนัดให้ผู้ร้องหรือคู่กรณีทราบ (สำนักส่งเสริมงานศาลยุติธรรม, 2566 : 1)

ความสมัครใจของคู่กรณีของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การไกล่เกลี่ยเป็นวิธีการที่คู่กรณีมีอิสระที่จะเลือกใช้ในการระงับข้อพิพาท ฉะนั้น จึงต้องอาศัยความสมัครใจ และความยินยอมของคู่กรณีทุกฝ่ายเป็นสำคัญ

การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เมื่อได้กำหนดวันนัดไกล่เกลี่ยแล้ว เจ้าหน้าที่เสนอศาลเพื่อพิจารณาแต่งตั้งผู้ประนีประนอม เมื่อศาลแต่งตั้ง ผู้ประนีประนอมแล้ว ผู้ประนีประนอมจะดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในวันและเวลานัด ในการประชุมไกล่เกลี่ย คู่กรณีที่เป็นบุคคลธรรมดา ควรเข้าร่วมประชุมไกล่เกลี่ยด้วยตนเอง หากคู่กรณีประสงค์จะมีทนายความมาด้วยในวันประชุมไกล่เกลี่ยก็สามารถทำได้ ส่วนคู่กรณีที่เป็นนิติบุคคลควรแต่งตั้งตัวแทนที่มีอำนาจ ตัดสินใจและทำสัญญาประนีประนอมยอมความ เข้าร่วมประชุมไกล่เกลี่ย เนื่องจากในวันประชุมไกล่เกลี่ย หากคู่กรณี ตกลงกันได้ คู่กรณีต้องลงลายมือชื่อในข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความด้วยตนเอง เว้นแต่เป็นกรณีมีเหตุจำเป็น และได้รับอนุญาตจากศาล ในวันประชุมไกล่เกลี่ย คู่กรณีสามารถตกลงกันได้ ผู้ประนีประนอมเสนอข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลเพื่อพิจารณาว่าข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น เป็นไปตามเจตนาของคู่กรณีหลักแห่งความสุจริต เป็นธรรม และไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายหรือไม่ หากข้อตกลงนั้น เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวก็ให้คู่กรณีทำบันทึกข้อตกลง หรือสัญญาประนีประนอมยอมความ หากคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเจรจาตกลงกันไม่ได้ ผู้ประนีประนอมก็ยุติการไกล่เกลี่ย

คู่กรณีมีสิทธิถอนตัวจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หลังจากเข้าร่วมกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแล้ว คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสิทธิถอนตัวจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ เนื่องจากการเข้าใช้วิธีการไกล่เกลี่ยเกิดจากความสมัครใจและความยินยอมของคู่พิพาททั้งสองฝ่าย เมื่อปรากฏว่าคู่พิพาททั้งสองฝ่าย ไม่สมัครใจ หรือยินยอมที่จะใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่อไป คู่กรณีฝ่ายนั้นจึงมีสิทธิถอนตัวจากกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ได้ตลอดเวลา

สัญญาประนีประนอมยอมความ สัญญาประนีประนอมยอมความเป็นสัญญา ชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการตกลงกันระงับข้อพิพาทระหว่าง คู่กรณีทั้งสองฝ่าย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 17 มาตรา 850 ถึง มาตรา 852 1) ลักษณะของสัญญาประนีประนอมยอมความ

1. เป็นสัญญาซึ่งประกอบด้วยคู่สัญญาสองฝ่ายขึ้นไป ซึ่งแต่ละฝ่ายจะมีคนเดียวหรือหลายคน และจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้

2. เป็นสัญญาที่ระงับข้อพิพาทให้เสร็จสิ้นไป กล่าวคือ คู่สัญญาต้องมีวัตถุประสงค์ในการทำสัญญาเพื่อระงับข้อพิพาทซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นให้เสร็จสิ้นไป หากแม้คู่กรณีตั้งใจทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันแต่ข้อความในสัญญา ไม่เป็นการระงับข้อพิพาทให้เสร็จสิ้นไป สัญญานั้นก็ไม่เป็นสัญญาประนีประนอมยอม

ความ เช่น กรณีบันทึกถ้อยคำเรื่องแบ่งกรรมสิทธิ์รวมและแบ่งหักที่สาธารณประโยชน์มีข้อความว่า “โจทก์และจำเลยทั้งสองตกลงแบ่งกรรมสิทธิ์รวมในที่ดินพิพาท โดยไม่ได้ระบุส่วนของเจ้าของรวมแต่ละคนมีแนวเขตตั้งแต่บริเวณใดถึงบริเวณใด จำนวนเนื้อที่เท่าใด” ไม่มีลักษณะเป็นการระบุข้อพิพาทซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน จึงไม่เป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850 นอกจากนี้ ในสัญญาจะต้องมีรายละเอียดข้อตกลงต่อกันที่แน่นอนเกี่ยวกับจำนวนเงินหรือการปฏิบัติ เพื่อการชำระหนี้ วิธีชำระหนี้ อันจะทำให้ปราศจากการโต้แย้งกันอีก จึงจะถือว่าเป็นการระบุข้อพิพาทให้เสร็จสิ้นไป กรณีที่ไม่มีรายละเอียดข้อตกลงที่แน่นอน อันปราศจากการโต้แย้ง เช่น ยังต้องตกลงจำนวนค่าเสียหาย หรือค่ารักษาพยาบาลกันอีกเป็นต้น หรือเป็นเพียงการแสดงเจตนา เพื่อระบุข้อพิพาทแต่ฝ่ายเดียวอันเป็นเพียงข้อเสนอเท่านั้น ยังไม่มีการระบุข้อพิพาทให้เสร็จสิ้นไป จึงไม่ถือว่าเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ

3. คู่สัญญาต่างยอมผ่อนผันให้แก่กันและกัน การระบุข้อพิพาทให้เสร็จสิ้นไป อันจะส่งผลให้เป็นสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น คู่สัญญาทุกฝ่ายต้องต่างยอมผ่อนผันให้แก่กันและกัน หากยอมผ่อนผันเพียงฝ่ายเดียว ก็ไม่ถือว่าเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ

ตัวอย่างเช่น กรณีบันทึกของเจ้าพนักงานที่ดินที่ได้สอบสวนใกล้เคียง เรื่องการคัดค้านแนวเขตที่ดินระหว่างผู้ขอหรือจำเลย และผู้คัดค้านหรือโจทก์ที่ 1 ทั้งสองฝ่ายทราบถึงแนวเขตของที่ดินโดยยึดถือหลักฐานแผนที่เดิมและหลักฐานแผนที่แสดงแนวเขต คัดค้าน ตกลงกันได้โดยรูปแผนที่แนวเขตที่คัดค้านกันนั้น ให้เป็นของผู้ขอหรือจำเลยประมาณ 1-1-52 ไร่ เป็นของผู้คัดค้านหรือโจทก์ที่ 1 เนื้อที่ 0-2-00 ไร่ และผู้คัดค้านหรือโจทก์ที่ 1 ยอมยกเลิกการคัดค้าน จึงเป็นกรณีที่จำเลยและโจทก์ที่ 1 ตกลงกันว่าที่ดินในแนวเขตที่คัดค้านกันนั้นตามหลักฐานแผนที่เดิมเป็นที่ดินของจำเลย ตกลงให้เป็นของ จำเลยเนื้อที่ประมาณ 1-1-52 ไร่ และเป็นของโจทก์ที่ 1 เนื้อที่ 0-2-00 ไร่ และโจทก์ที่ 1 ยกเลิกการคัดค้าน อันเป็น การที่จำเลยและโจทก์ที่ 1 ตกลงระบุข้อพิพาทในแนวเขต ที่ดินที่คัดค้านให้เสร็จสิ้นไปโดยยอมผ่อนผันให้แก่กันแล้ว จึงเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความตามประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850 (สำนักส่งเสริมงานตุลาการ, 2562 : 5)

3. เมื่อเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ และมีหลักฐานเป็นหนังสือ หากฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง ในสัญญา ถือว่าเป็นผู้ผิดสัญญา คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งฟ้องร้อง ให้บังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความได้ แต่จะฟ้องตาม มูลหนี้เดิมไม่ได้ เพราะมูลหนี้เดิมระงับไปแล้ว และเกิดสิทธิขึ้นใหม่ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ตามประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 852 1) แบบของสัญญาประนีประนอมยอมความ สัญญาประนีประนอมยอมความเป็นสัญญาต่างตอบแทนที่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ หรือลายมือชื่อตัวแทนฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ มิฉะนั้นจะฟ้องร้องบังคับคดีมิได้ ฉะนั้น ผู้ประนีประนอมจัดให้คู่กรณีทำสัญญาประนีประนอมยอมความก่อนที่จะยุติการใกล้เคียงข้อพิพาท เพื่อเป็นหลักฐานในการปฏิบัติตามข้อตกลงของคู่กรณี และเป็นหลักฐานในการฟ้องคดี เมื่อคู่กรณี ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ 2) หลักการสำคัญในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ คู่สัญญาต้องมีความสามารถในการทำนิติกรรม กรณีที่บุคคลเป็นผู้เยาว์ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ไม่สามารถทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาตามยอมได้ เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและ

พาณิชย์ มาตรา 1574 (12) 19 กำหนดให้สัญญาประนีประนอม ยอมความอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ เป็นนิติกรรมที่ผู้ใช้อำนาจปกครองจะกระทำมิได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต และผู้ใช้อำนาจปกครองก็ไม่อาจให้ความยินยอมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 2120 หากผู้ใช้อำนาจปกครอง ในฐานะผู้แทนโดยชอบธรรมทำสัญญาประนีประนอมยอมความ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล นิติกรรมที่ทาลงไปไม่มีผลผูกพัน ผู้เยาว์ และถือว่าเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ย่อมตกเป็นโมฆะ

ตัวอย่างเช่น กรณีมีผู้กระทำความผิดต่อผู้เยาว์อันมีผลให้ผู้เยาว์มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนนั้น เป็นการที่ผู้เยาว์จะได้มาซึ่ง ทรัพย์สินอย่างหนึ่ง หากมีการประนีประนอมยอมความกัน ผู้ใช้อำนาจปกครองจะต้องทำสัญญาแทนผู้เยาว์ ผู้ใช้อำนาจ ปกครองในฐานะผู้แทนโดยชอบธรรมชอบที่จะต้องขออนุญาตศาลเสียก่อน เพราะเป็นการทำสัญญาประนีประนอม ยอมความอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ตามที่บังคับไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574 (12) เมื่อบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้เยาว์กับจำเลยได้ทำข้อตกลงเรื่องค่าเสียหายและค่ารักษาพยาบาลของโจทก์ ผู้เยาว์กับของบิดา โดยไม่ตั้งใจเรียกร้องค่าเสียหายใด ๆ ทั้งทางแพ่งและทางอาญาจากจำเลยอีก เป็นการระงับข้อพิพาท ในมูลละเมิด จึงเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ การที่บิดา โดยชอบด้วยกฎหมายทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับจำเลยตามลำพังโดยมิได้รับอนุญาตจากศาล ย่อมเป็นการฝ่าฝืน บทบัญญัติดังกล่าว จึงตกเป็นโมฆะ และไม่มีผลผูกพันโจทก์ แต่ประการใด สิทธินาคดีมาฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนของ โจทก์ จึงไม่ระงับไป 21 กรณีบุคคลใดเป็นบุคคลวิกลจริตไม่สามารถ จัดการงานของตนเองได้ บุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 28 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่ง ให้บุคคลนั้นเป็นคนไร้ความสามารถ เมื่อศาลสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนไร้ความสามารถแล้ว ซึ่งจะเกิดผลในทางกฎหมาย คือ คนไร้ความสามารถต้องอยู่ในความดูแลของผู้อนุบาล และคนไร้ความสามารถไม่สามารถทำนิติกรรมได้เอง การทำนิติกรรมของคนไร้ความสามารถต้องให้ผู้อนุบาลเป็นผู้ทำแทนเท่านั้นนิติกรรมใด ๆ ที่คนไร้ความสามารถได้ทำลงไป ตกเป็นโมฆียะ 22 ฉะนั้น หากคนไร้ความสามารถทำสัญญาประนีประนอมยอมความเอง สัญญานั้นตกเป็นโมฆียะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 29 จึงต้องมีผู้อนุบาลทำสัญญาประนีประนอมยอมความ แทนคนไร้ความสามารถ กรณีบุคคลใดเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ บุคคลตามที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 28 ร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ เมื่อศาลมีคำสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถแล้ว ศาลจะมีคำสั่งตั้งผู้พิทักษ์ด้วย มีผลให้คนเสมือนไร้ความสามารถจะทำการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 34 วรรคหนึ่ง (1) ถึง (11) ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน โดยจัดว่าเป็นผู้หย่อนความสามารถเฉพาะการทำนิติกรรมต่าง ๆ ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 34 วรรคหนึ่ง (1) ถึง (11) เท่านั้นที่จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน จึงจะมีความสามารถทำได้ ส่วนในกรณีที่คนเสมือนไร้ความสามารถ ไม่สามารถทำการอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 34 วรรคหนึ่ง หรือวรรคสอง ได้ด้วยตนเอง เพราะเหตุมีกายพิการหรือมีจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ ศาลจะสั่งให้ผู้พิทักษ์เป็นผู้มีอำนาจกระทำการนั้น แทนคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้ ดังนั้น คนเสมือนไร้ความสามารถ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อนจึงจะสามารถทำสัญญาประนีประนอมยอมความได้ตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 34 วรรค 1 (11) กรณีนิติบุคคลต้องมีผู้แทนคนหนึ่งหรือหลายคนตามที่กฎหมายหรือข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้ง ได้กำหนดไว้

และจะจัดการกิจการใด ๆ ต้องอาศัยผู้แทน จัดการแทน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 70 วรรคสอง ฉะนั้น สัญญาหรือนิติกรรมใด ๆ ซึ่งนิติบุคคลจะเข้ากระทำ ผู้แทนของนิติบุคคลก็ทำแทน ทั้งนี้ การมอบอำนาจของนิติบุคคล ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยตัวแทนมาใช้บังคับแก่ความเกี่ยวพันระหว่างนิติบุคคลกับผู้แทนของนิติบุคคล และระหว่างนิติบุคคลหรือผู้แทนของนิติบุคคลกับบุคคลภายนอก โดยอนุโลม หากผู้แทนของนิติบุคคลได้กระทำภายในขอบวัตถุประสงค์แห่งข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้งนิติบุคคลนั้นแล้ว ถือว่าเป็นการ ทำแทนนิติบุคคลนั้นแล้ว ผู้แทนของนิติบุคคล ไม่ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว แต่นิติบุคคลต้องรับผิดชอบต่อ บุคคลภายนอก หากผู้แทนของนิติบุคคลกระทำเกินขอบ วัตถุประสงค์หรือขอบอำนาจ ผู้แทนนั้นต้องรับผิดชอบ เป็นการส่วนตัว ดังนั้น กรณีที่นิติบุคคลมีวัตถุประสงค์ในการประนีประนอม ยอมความข้อพิพาทกับผู้อื่น ผู้แทน นิติบุคคลต้องเข้าร่วมไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและทำสัญญาประนีประนอมยอมความภายในขอบวัตถุประสงค์ของ นิติบุคคล จึงจะมีผลผูกพันนิติบุคคลให้ต้องรับผิดชอบตามสัญญาประนีประนอมยอมความ (สำนักส่งเสริมงาน ตุลาการ, 2562 : 6-7)

ตัวอย่างเช่น กรณีที่ จำเลยที่ 3 เป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัด ไม่มีวัตถุประสงค์ การค้าประกัน การชำระหนี้ของผู้อื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 66 ผู้แทนนิติบุคคล ต้องกระทำการกิจการหรือนิติกรรมภายในขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล จึงจะมีผลผูกพันนิติบุคคล เมื่อจำเลยที่ 3 ไม่มีวัตถุประสงค์ในการค้าประกันหนี้ของผู้อื่น สัญญาค้าประกัน ระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 3 จึงเป็นเรื่องนอก ขอบวัตถุประสงค์ของจำเลยที่ 3 ไม่มีผลผูกพันจำเลยที่ 3 ให้ต้องรับผิดชอบตามสัญญาค้าประกันดังกล่าว ทั้งนี้ กรณี ที่ผู้แทนเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย แทนคู่กรณีที่เป็นผู้เยาว์ หรือคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ ผู้ประนีประนอมจะต้องตรวจสอบ อำนาจของผู้แทนว่าได้รับมอบอำนาจให้เข้าทำสัญญาประนีประนอมยอม ความด้วยหรือไม่ หากผู้เข้าทำสัญญามีความบกพร่องในเรื่องความสามารถตามกฎหมายแล้ว จะส่งผลให้สัญญา ประนีประนอมยอมความเป็นโมฆียะ (สำนักส่งเสริมงานตุลาการ, 2562 : 8)

การคัดค้านผู้ไกล่เกลี่ย กรณีที่มีข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุอันควรสงสัย ถึงความเป็นกลางและความเป็น อิสระของผู้ไกล่เกลี่ยในการปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 13 และคู่กรณี ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งคัดค้าน หรือผู้ไกล่เกลี่ยเห็นเองว่าตนมี กรณีดังกล่าว ผู้ไกล่เกลี่ยหยุดการ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไว้ก่อน และแจ้งให้ศาลหรือสำนักส่งเสริมงานตุลาการมีคำสั่งต่อไป หากปรากฏความใน ภายหลังที่มีการทำบันทึก ข้อตกลงระงับข้อพิพาทแล้วว่าผู้ไกล่เกลี่ยที่ทำการไกล่เกลี่ย มิได้เปิดเผยข้อเท็จจริง ซึ่งอาจเป็นเหตุอันควรสงสัยถึง ความเป็นกลางและความเป็นอิสระของผู้ไกล่เกลี่ย หรือการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยไม่ ชอบด้วยกฎหมาย บันทึกข้อตกลงนั้น ไม่เสียไป แต่ไม่ตัดสิทธิคู่กรณีในการพิสูจน์เพื่อให้ศาลมีคำสั่ง ไม่บังคับ ตามข้อตกลงดังกล่าว (พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562, 2562 : 8)

การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. การดำเนินการไกล่เกลี่ย การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และให้แล้วเสร็จ โดยเร็ว โดยผู้ไกล่เกลี่ยอาจ ตกลงกับคู่กรณีเพื่อกำหนดกรอบเวลาและแผนการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ก่อนเริ่มต้นไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ผู้ไกล่เกลี่ยสอบถามข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับข้อพิพาท ความประสงค์ของคู่กรณีที่จะ ระงับข้อพิพาท และข้อเท็จจริงอื่นที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จากนั้นผู้ไกล่เกลี่ยอธิบายให้คู่กรณี

เข้าใจซึ่งกันและกัน หรือผ่อนปรนเข้าหากันอันนำไปสู่การตกลงกันได้ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่อหน้าคู่กรณีทุกฝ่าย เว้นแต่เพื่อประโยชน์ ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในบางสถานการณ์ ผู้ไกล่เกลี่ยอาจดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทลับหลังคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด แต่ผู้ไกล่เกลี่ยต้องแจ้งถึงการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ให้คู่กรณีฝ่ายที่มีได้เข้าร่วมทราบด้วย ผู้ไกล่เกลี่ยอาจอนุญาตให้ทนายความหรือที่ปรึกษาของคู่กรณี หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

2. สิทธิของคู่กรณีระหว่างการไกล่เกลี่ย และการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันในระหว่างการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสิทธิถอนตัวจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยทำเป็นหนังสือแจ้งต่อผู้ไกล่เกลี่ยคู่กรณีมีสิทธิเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันได้โดยอิสระ ทั้งนี้ ข้อตกลงนั้นต้องไม่เป็นการต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย เป็นการพันวิสัย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (สำนักส่งเสริมงานตุลาการ, 2562 : 10 3)

3. การทำบันทึกข้อตกลงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เมื่อคู่กรณีทั้งสองฝ่ายสามารถเจรจาตกลงกันได้ ผู้ไกล่เกลี่ยบันทึกข้อตกลงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หรือจัดให้มีการบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และให้คู่กรณีและผู้ไกล่เกลี่ยลงลายมือชื่อไว้แล้ว โดยบันทึกข้อตกลงนั้น ต้องมีรายละเอียด ดังนี้ 1) ชื่อและที่อยู่ของคู่กรณี 2) ข้อพิพาทตามกฎหมาย 3) ความสมัครใจเข้าร่วม การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท 4)สาระสำคัญของข้อตกลงอันเป็นผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เช่น การชดใช้เยียวยาความเสียหาย เงื่อนไขที่คู่กรณีต้องปฏิบัติหรืองดเว้นปฏิบัติ ระยะเวลาดำเนินการ และข้อตกลงที่ไม่ตั้งใจที่จะรับการชดใช้เยียวยาความเสียหาย หากคู่กรณีไม่สามารถตกลงระงับข้อพิพาท ให้ยุติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และจำหน่ายคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

4. การบังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาททางแพ่ง เมื่อคู่กรณีเจรจาไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จ และมีการทำบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทกันแล้ว หากคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าว คู่กรณีฝ่ายที่เรียกร้องสามารถยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อให้บังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทได้ ซึ่งมีกระบวนการดังนี้

4.1 การร้องขอต่อศาลให้บังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาท เมื่อคู่กรณีฝ่ายหนึ่งเรียกร้องให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทแล้วแต่คู่กรณี ฝ่ายที่ถูกเรียกร้องนั้นไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงระงับข้อพิพาท คู่กรณีฝ่ายที่เรียกร้องต้องยื่นคำร้องขอต่อศาลที่มีการทำบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทในเขตศาลนั้น หรือศาลที่คู่กรณี ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือศาลที่มีเขตอำนาจ พิจารณาพิพากษา ซึ่งได้มีการไกล่เกลี่ยนั้น ภายใน 3 ปีนับแต่ วันที่อาจบังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทได้ เพื่อให้บังคับ ตามข้อตกลงระงับข้อพิพาท และให้เสียค่าขึ้นศาลตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในอัตราเดียวกับคำร้อง ขอให้ศาลบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการในประเทศ (ทนายทรัพย์ไม่เก็นห้าสิบล้านบาท เสียอัตราร้อยละ 0.5 ของ จำนวนที่ร้องขอให้ศาลบังคับ แต่ไม่เกินห้าหมื่นบาท ส่วนที่ เกินห้าสิบล้านบาทขึ้นไป เสียอัตราร้อยละ 0.1) หากคู่กรณี ไม่ได้ร้องขอต่อศาลให้บังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาท ภายในกำหนดเวลาดังกล่าว มีผลให้มูลหนี้ตามข้อตกลงระงับ ข้อพิพาทนั้นเป็นอันระงับไป (สำนักส่งเสริมงานตุลาการ, 2562 : 11)

4.2 การมีคำสั่งและการอุทธรณ์ คำสั่งบังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาท เมื่อศาลได้สวนแล้ว ศาลจะมีคำสั่งบังคับ ตามข้อตกลงระงับข้อพิพาท เว้นแต่ความปรากฏแก่ศาลหรือ คู่กรณีซึ่งถูกบังคับตาม

ข้อตกลงนั้น พิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า 1) คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้บกพร่อง ในเรื่องความสามารถที่จะเข้าทำข้อตกลงระดับข้อพิพาท 2) มูลเหตุแห่งข้อพิพาทหรือข้อตกลง ระดับข้อพิพาทมีลักษณะเป็นการต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย เป็นการพันวิสัย หรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือ ศีลธรรมอันดีของประชาชน 3) ข้อตกลงระดับข้อพิพาทเกิดจาก กลฉ้อฉล บังคับ ชูเชื้อ หรือกระทำการโดยมิชอบด้วยประการใด ๆ 4) มีเหตุเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย ตามมาตรา 24 ที่มีผลต่อการทำบันทึกข้อตกลงอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 33 วรรคท้าย ยังได้บัญญัติห้ามมิให้คู่กรณีอุทธรณ์คำสั่งของศาลตามวรรคหนึ่ง เว้นแต่ให้อุทธรณ์ได้ หากเป็นกรณีดังนี้ 1) ศาลมีคำสั่งไม่บังคับตามข้อตกลงระดับข้อพิพาท 2) ศาลมีคำสั่งไม่เป็นไปตามข้อตกลงระดับข้อพิพาท 3) ศาลมีคำสั่งบังคับตามข้อตกลง ระดับข้อพิพาทโดยฝ่าฝืนวรรคหนึ่ง คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด

การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา หากคดีอยู่ระหว่างสอบสวน หรือพิจารณาคดีของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล ศาลหรือสำนักส่งเสริมงานตุลาการ แจ้งให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลทราบ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลอาจรอการสอบสวน การสั่งคดี การพิจารณาคดีหรือพิพากษาคดีไว้ก่อนจนกว่า จะรู้ผลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก็ได้ เมื่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เสร็จสิ้นแล้ว ให้ศาลหรือสำนักส่งเสริมงานตุลาการแจ้งผล การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลทราบ ในกรณีที่คู่กรณีตกลงระดับข้อพิพาทกันได้ ให้ส่งสำเนานำบันทึกข้อตกลงดังกล่าวไปด้วย ส่วนกรณีที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่เป็นผล ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล สอบสวน สั่งคดีหรือพิจารณาพิพากษาคดีต่อไปกรณีที่คู่กรณีทำข้อตกลงระดับข้อพิพาททางอาญา โดยที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสิทธิฟ้องคดีแพ่ง ที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ เมื่อคู่กรณีได้ปฏิบัติตามข้อตกลงระดับข้อพิพาทในส่วนแพ่งแล้ว หากคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงระดับ ข้อพิพาทในส่วนแพ่ง ให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งดำเนินการขอให้ มีการบังคับตามข้อตกลงระดับข้อพิพาทได้ (สำนักส่งเสริมงานตุลาการ, 2562 : 10)

การสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

เมื่อการไกล่เกลี่ยเสร็จสิ้น จะมีการสรุปผล ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าคู่กรณีสามารถตกลงกันได้ (อาจทำสัญญาประนีประนอมยอมความ) หรือไม่สามารถตกลงกันได้ กระบวนการไกล่เกลี่ยในศาลจะสิ้นสุดลงในกรณีดังต่อไปนี้ 1) คู่กรณีตกลงระดับข้อพิพาทด้วยการถอนคำร้อง หรือขอให้ศาลมีคำพิพากษาตามข้อตกลงหรือสัญญา ประนีประนอมยอมความ 2) คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ประสงค์ให้ทำการไกล่เกลี่ยอีกต่อไป 3) คู่กรณีไม่สามารถระงับข้อพิพาทได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด 4) ผู้ประนีประนอมเห็นว่าการดำเนินการไกล่เกลี่ยต่อไป จะไม่เป็นประโยชน์แก่คดี 5) ผู้รับผิดชอบราชการศาลเห็นว่าการดำเนินการ ไกล่เกลี่ยต่อไป จะไม่เป็นประโยชน์แก่คดี (สำนักส่งเสริมงานตุลาการ, 2562 : 31) ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน (2562 : 64) กล่าวว่า การสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของ ได้แก่ 1) คู่กรณีระงับ ข้อพิพาทกันได้ 2) จัดทำบันทึก ข้อตกลงการระงับข้อพิพาท 3) คู่กรณีและผู้ไกล่เกลี่ยลงลายมือชื่อในบันทึกข้อตกลง 4) ลงทะเบียนคุม และจัดเก็บเป็นระบบ 5) คู่กรณีถอนตัว จากการไกล่เกลี่ย 6) รับหนังสือ ขอลถอนตัวและเสนอนายทะเบียน 7) พิจารณามีคำสั่ง 8) แจ้ง

ผลผู้ที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 9) ผู้ใกล้ชิดเห็นว่า การใกล้ชิดไม่เป็นประโยชน์ และ 10) รับหนังสือขอยุติ และตรวจสอบ และ 11) พิจารณานุมัติ ไม่นุมัติ

ความเป็นผู้ใกล้ชิดสิ้นสุด คือ 1) เหตุแห่งการสิ้นสุดของผู้ใกล้ชิดตามกฎหมาย ดังนี้ 1) ตาย 2) ลาออก 3) สิ้นสภาพการเป็นผู้ใกล้ชิดหรือถูกเพิกถอนการเป็นผู้ใกล้ชิด 4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 10 2) เมื่อได้รับทราบเหตุแห่งการสิ้นสุดดังกล่าวข้างต้น ให้รวบรวมข้อเท็จจริงและเอกสารหลัก ฐานแล้วทำความเห็นเสนอนายทะเบียนเพื่อพิจารณามีคำสั่งคัดรายชื่อผู้ใกล้ชิดนั้นออกจากทะเบียน และบัญชีรายชื่อผู้ใกล้ชิด และแจ้งผลผู้ที่เกี่ยวข้อง 3) สิทธิของผู้ใกล้ชิดที่จะได้ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นพระราชบัญญัติการใกล้ชิดข้อพิพาท พ.ศ.2562 กำหนด ในการปฏิบัติหน้าที่ผู้ใกล้ชิดในหน่วยงานซึ่งดำเนินการใกล้ชิดข้อพิพาท ให้ผู้ใกล้ชิดได้รับค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นในการดำเนินการใกล้ชิดข้อพิพาทตามระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

การรายงานผลและการจัดกิจกรรมเมื่อสิ้นสุดการใกล้ชิดข้อพิพาท 1) เมื่อกระบวนการใกล้ชิดข้อพิพาทสิ้นสุดลง ผู้ใกล้ชิดจะต้องแจ้งผลการใกล้ชิดข้อพิพาทให้นายทะเบียนทราบ ภายในวันที่ 10 ของเดือนถัดไป โดยนำส่งรายงานไปยังพนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในพื้นที่ รวบรวมข้อมูลรายงานให้นายทะเบียนทราบต่อไป เพื่อประเมินผลการดำเนินงานด้านการใกล้ชิดข้อพิพาท และพัฒนางานด้านการใกล้ชิดข้อพิพาทนอกจากนั้น ข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการของบประมาณ เพื่อสนับสนุนการทำงานของหน่วยงานซึ่งดำเนินการใกล้ชิดข้อพิพาท และศูนย์ใกล้ชิดข้อพิพาทภาคประชาชนในปีถัดไป 2) การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใกล้ชิดข้อพิพาท เมื่อสิ้นสุดการใกล้ชิดข้อพิพาท มีภารกิจ ดังนี้ การประชาสัมพันธ์เชิงรุก เช่น การใช้เวทีประชุมขององค์กรชุมชน หรือเวทีการประชุมประจำเดือนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือการออกหน่วยร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบถึงภารกิจ ศูนย์ใกล้ชิดข้อพิพาทภาคประชาชน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งให้แก่ประชาชนในพื้นที่ การจัดทำโครงการที่เกี่ยวกับการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน ลักษณะบรรยายสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการใกล้ชิดข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เช่น ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิที่ประชาชนพึงได้รับจากกระทรวงยุติธรรม เช่น พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ความรู้เกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา ตามมาตรา 134/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยควรอธิบายให้อยู่ในรูปแบบที่ เข้าใจง่ายว่าประชาชนจะได้รับประโยชน์อะไรจากกฎหมายดังกล่าว กรณีต้องการติดต่อขอรับบริการ ในสิทธิต่าง ๆ ที่มีการระบุไว้ในกฎหมายต้องดำเนินการอย่างไร และกฎหมายอื่น ๆ ในชีวิตประจำวันตามบริบทแต่ละพื้นที่ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน กฎหมายเกี่ยวกับมรดกกฎหมายเกี่ยวกับการเช่าซื้อ เป็นต้น (ศูนย์ใกล้ชิดข้อพิพาทภาคประชาชน. 2562 : 10)

บทสรุป (Conclusion)

กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในฐานะเครื่องมือทางกฎหมายเพื่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับประชาชน ด้วยวิธีการสังเคราะห์เนื้อหา ประกอบด้วย ขั้นตอนการไกล่เกลี่ย 4 ขั้นตอน สรุปได้ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 1 ขั้นตอนการไกล่เกลี่ย

การรับคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	การแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย	การดำเนินกระบวนการไกล่เกลี่ย	การสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง ได้แก่ - บุคคลธรรมดา นิติบุคคล และผู้รับมอบอำนาจ - การยื่นคำร้องทางไปรษณีย์ หรือไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือผู้รับส่งพัสดุภัณฑ์ต่อศาลที่มีเขตอำนาจ - การยื่นคำร้องผ่านระบบบริการออนไลน์ศาลยุติธรรมที่ CIOS ทางเว็บไซต์ https://mediation.coj.go.th ต้องทำเป็นหนังสือประกอบด้วยข้อพิพาทหรือข้อเรียกร้องตามกฎหมาย คำบรรยายอันเกี่ยวกับลักษณะแห่งข้อพิพาท ชื่อและที่อยู่ของคู่กรณีอีกฝ่าย และหนังสือแสดงความสมัครใจเข้าร่วม การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของคู่กรณีอีกฝ่าย	คุณสมบัติ - มีการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2562 เพื่อให้คู่กรณีแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยจากบัญชีผู้ไกล่เกลี่ยที่หน่วยงาน ซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจัดทำไว้ - ผู้ไกล่เกลี่ยต้องเป็นบุคคลธรรมดาที่มีสัญชาติไทย - เป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะ - มีภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ในเขตที่จะขอขึ้นทะเบียนศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ลักษณะต้องห้าม - เป็นบุคคลล้มละลาย - เป็นบุคคลที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ - เป็นผู้เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ - กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ดำเนินการตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม หากมีคุณสมบัติครบถ้วน จึงมีคำสั่งแต่งตั้งเป็นคณะทำงานบริหารประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน	กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี โดย - การติดต่อประสานคู่กรณีเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องแล้ว เพื่อเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยให้แก่คู่กรณีอีกฝ่ายพร้อมสำเนาคำร้อง โดยทางไปรษณีย์ -ลงทะเบียนตอบรับ โดยใช้ซองจดหมายผนึก ดวงตราไปรษณียากรที่ผู้ร้องจัดเตรียมไว้และให้คู่กรณีอีกฝ่าย ตอบกลับภายใน 15 วันนับแต่วันที่ส่ง หรือโทรศัพท์สอบถาม กรณีที่ผู้ร้องเป็นบุคคลธรรมดา และเจ้าหน้าที่ไม่สามารถส่ง หนังสือเชิญชวนโดยวิธีอื่น ให้ส่งหนังสือเชิญชวนไปให้คู่กรณีอีกฝ่าย พร้อมกับสำเนาคำร้องทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ และให้คู่กรณีอีกฝ่ายตอบกลับภายใน 15 วันนับแต่วันที่ส่ง หรือโทรศัพท์สอบถาม หรือเจ้าหน้าที่อาจส่งหนังสือเชิญชวนเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยให้แก่คู่กรณีอีกฝ่ายพร้อมสำเนาคำร้องทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) และให้คู่กรณีอีกฝ่ายตอบกลับภายใน 15 วันนับแต่วันที่ส่งไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ กรณีที่ผู้ร้องกรอกที่อยู่ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) ของคู่กรณีอีกฝ่ายและคู่กรณีอีกฝ่ายตอบรับเข้าร่วมไกล่เกลี่ย ร - ระบบ CIOS จะแจ้งเตือนให้ผู้ร้องทราบ เจ้าหน้าที่จะประสานคู่กรณีทุกฝ่ายเพื่อกำหนดวัน เวลา สถานที่นัดไกล่เกลี่ย พร้อมทั้งแจ้งวัน เวลาและสถานที่ นัดไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีทุกฝ่าย	- คู่กรณีตกลงระงับข้อพิพาทด้วยการถอนคำร้อง หรือขอให้ศาลมีคำพิพากษาตามข้อตกลง หรือสัญญา ประนีประนอมยอมความ - คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ประสงค์ให้ทำการไกล่เกลี่ยอีกต่อไป - คู่กรณีไม่สามารถระงับข้อพิพาทได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด - ผู้ประนีประนอมเห็นว่าการดำเนินการไกล่เกลี่ยต่อไป จะไม่เป็นประโยชน์แก่คดี - ผู้รับผิดชอบราชการศาลเห็นว่า การดำเนินการ ไกล่เกลี่ยต่อไป จะไม่เป็นประโยชน์แก่คดี ความเป็นผู้ไกล่เกลี่ยสิ้นสุด คือ ตาย ลาออก สิ้นสภาพการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยหรือถูกเพิกถอนการเป็นผู้ไกล่เกลี่ย ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 10 และรายงานผลและการจัดกิจกรรมเมื่อสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยนำเสนอรายงานไปยังพนักงานคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพในพื้นที่ - มีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เมื่อสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เช่น การประชาสัมพันธ์เชิงรุก การใช้เวทีประชุมขององค์กรชุมชน หรือเวทีการประชุมประจำเดือนของ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การรับคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	การแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย	การดำเนินกระบวนการไกล่เกลี่ย	การสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
- สามารถจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เป็นคณะทำงานบริหารประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน	ทราบ โดยความสมัครใจของคู่กรณีของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท - เมื่อได้กำหนดวันนัดไกล่เกลี่ยแล้วเจ้าหน้าที่เสนอศาลเพื่อพิจารณาแต่งตั้งผู้ประนีประนอม อาจมีทนายความมาด้วยก็ได้ หากคู่กรณีตกลงกันได้ คู่กรณีต้องลงลายมือชื่อในข้อตกลงหรือสัญญา คู่กรณีมีสิทธิถอนตัวจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หลังจากเข้าร่วมกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแล้ว กรณีที่มีข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุอันควรสงสัย คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งคัดค้านหากปรากฏความในภายหลังที่มีการทำบันทึก ข้อตกลงระงับข้อพิพาทแล้วว่าผู้ไกล่เกลี่ยที่ทำการไกล่เกลี่ย มิได้เปิดเผยข้อเท็จจริง	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือการออกหน่วยร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบถึงภารกิจของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน การจัดทำโครงการที่เกี่ยวกับการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน	

ทั้งนี้ ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรวางแผนกำหนดนโยบายส่งเสริมกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในฐานะเครื่องมือทางกฎหมายเพื่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับประชาชน การกำหนดบทบาทหน้าที่ นโยบายส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของไทย มุ่งเน้นการใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่าย รวดเร็ว ประหยัด และเป็นธรรม โดยมีเป้าหมายลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล สร้างความสมานฉันท์ และพัฒนากฎหมายรองรับ รวมถึงส่งเสริมศักยภาพบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยและสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน ผ่านการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ย พัฒนาบุคลากร และนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ โดยบูรณาการทั้งกระบวนการก่อนและหลังฟ้อง เป็นทางเลือกให้ประชาชนในการยุติข้อพิพาทนอกศาล โดยมีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการฟ้องร้องดำเนินคดี มีความรวดเร็วและง่าย มีกระบวนการไม่ยุ่งยาก และสามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่าการฟ้องศาล บนพื้นฐานความยินยอมของคู่กรณีด้วยความสมัครใจและสิทธิถอนตัว และความเท่าเทียมของคู่กรณี เป็นการลดจำนวนคดีที่ต้องขึ้นสู่ศาล ทำให้ศาลมีเวลาพิจารณาคดีที่ซับซ้อนได้มากขึ้น มุ่งเน้นการหาทางออกที่ทุกฝ่ายยอมรับ นำไปสู่ความสงบสุขในสังคม สร้างกลไกและแนวทางการส่งเสริมด้านกฎหมาย และควรมีการศึกษาแนวทางกระบวนการไกล่เกลี่ยจากต่างประเทศ การจัดอบรมพัฒนาศักยภาพผู้ไกล่เกลี่ยและคณะทำงาน แต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยที่มีคุณสมบัติเหมาะสม จัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ทั้งส่วนกลางและภูมิภาครวมถึงในชุมชน บูรณาการกระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง พัฒนาระบบสารสนเทศกลางสำหรับการไกล่เกลี่ย มีการประชาสัมพันธ์และการเข้าถึงกระบวนการไกล่เกลี่ยโดยให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนทั่วไป เพื่อสร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อการไกล่เกลี่ย ทำให้การเข้าถึงกระบวนการง่ายและสะดวก เช่น การไกล่เกลี่ยออนไลน์ มีการประเมินผลการไกล่เกลี่ยโดยตั้งเป้าหมายและ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมที่รวดเร็วและประหยัด ลดความขัดแย้งและสร้างความปรองดองในสังคมลดปริมาณคดีในศาล และเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมโดยรวม

เอกสารอ้างอิง (References)

- คณะทำงานพัฒนาระบบไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง. (2566). *คู่มือแนวปฏิบัติการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี สำหรับเจ้าหน้าที่ สำนักงานศาลยุติธรรม*.
- ชีวิวัฒน์ หวานอารมณ์. (2566). พัฒนาการการไกล่เกลี่ยโดยคนกลางในประเทศไทยจากอดีตถึงปัจจุบันสู่อนาคต. สถาบันพระปกเกล้า.
- ณัฐพล เสงวนษ์. (2566). การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ปฏิบัติในการไกล่เกลี่ยของกลุ่มงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตรบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- เนติภูมิ มายสกุล. (2566, August 20). คำถาม-คำตอบ ไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี. <https://oja.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/84/iid/386008>.
- ปวันรัตน์ เอื้อสถาพรกิจ. (2561). มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนในความผิดฐานกระทำความผิดต่อชีวิตและร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญา. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตรบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562. (2562, 22 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 67 ก. หน้า 7-8.
- วศาซกร ทองขาวขำ. (2562). การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในการระงับข้อพิพาท : ศึกษาการไกล่เกลี่ยคดีอาญาที่มีอัตราโทษ จำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปีในชั้นศาล. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตรบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิมาน กฤตพลวิมาน และคณะ. (2563). วิเคราะห์ประเด็นสำคัญภายใต้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562. *วารสารกฎหมายและนโยบายสาธารณะ*. 6 (2), 453.
- ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน. (2562). *คู่มือปฏิบัติงานศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน*. ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน.
- สำนักงานศาลยุติธรรม. (2562). *ระเบียบสำนักงานศาลยุติธรรมว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562*. สำนักงานศาลยุติธรรม.สำนักงานศาลยุติธรรม. (2567).
- สำนักส่งเสริมงานตุลาการ. (2562). *คู่มือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562*. สำนักส่งเสริมงานตุลาการ.

สำนักส่งเสริมงานศาลยุติธรรม. (2566). *ประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม เรื่อง การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2566*. สำนักส่งเสริมงานศาลยุติธรรม.

อรรถพร บุญทวี. (2568). *การศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

Zehr, H. (2004). *Critical issues in restorative justice*. Criminal Justice.

Strang, H. and Sherman, L.W. (2015). The Morality of Evidence. *Restorative Justice*, 3(1), 6.

Umbreit, M.S., Coates, R.B. and Vos, B. (2008). *Victim-Offender Mediation : An evolving evidence-based practice*. Abingdon Oxon Routledge.

ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Digital leadership indicators of secondary school principals
under the office of the basic education commission

ฉัตรชัย รอดแก้ว

Chatchai Roakaew

โรงเรียนสุรนารีวิทยา จังหวัดนครราชสีมา

Sura Nari Witthaya School, Nakhon Ratchasima, Thailand

Corresponding Author E-mail: chatchai@srn.ac.th

วันที่รับบทความ 17 กันยายน 2568

วันแก้ไขบทความ 13 มกราคม 2569

วันที่ตอบรับบทความ 17 มกราคม 2569

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเริ่มจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เพื่อศึกษาความหมาย องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำดิจิทัล จากนั้นจัดทำโมเดลการวัดภาวะผู้นำดิจิทัลที่ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ (1) วิสัยทัศน์ดิจิทัล (2) การรู้ดิจิทัล (3) การจัดการดิจิทัล (4) ความเป็นมืออาชีพดิจิทัล และ (5) วัฒนธรรมดิจิทัล โดยมี 24 องค์ประกอบย่อย 72 ตัวบ่งชี้ จากนั้นพัฒนาแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สพฐ. จำนวน 592 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิเคราะห์พบว่า โมเดลการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างเหมาะสม โดยมีค่า $\chi^2 = 252.998$, $df = 220$, $\chi^2/df = 1.149$, $p = 0.063$, $GFI = 0.966$, $AGFI = 0.954$, $RMSEA = 0.016$ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ทุกค่า และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.973-0.995 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อยตั้งแต่ 0.685-0.855 และค่าน้ำหนักตัวบ่งชี้ตั้งแต่ 0.556-0.735 ซึ่งมีค่าเป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกค่า แสดงถึงความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลและมีความเหมาะสมในการนำไปใช้วัดภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สพฐ.

คำสำคัญ (Keywords): ภาวะผู้นำดิจิทัล, ตัวบ่งชี้, ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

This research aimed to develop digital leadership indicators for secondary school principals under the Office of the Basic Education Commission (OBEC) and validate the measurement model against empirical data. Indicators were constructed through a review of relevant literature and semi-structured interviews with five experts to synthesize the definition, components, and indicators of digital leadership. The developed measurement model comprised five main components: (1) digital vision, (2) digital literacy, (3) digital management, (4) digital professionalism, and (5) digital culture, including 24 subcomponents and 72 indicators in total. A five-point Likert scale questionnaire was distributed to 592 secondary school principals under OBEC. Data were analyzed using Confirmatory Factor Analysis (CFA). The analysis revealed that the measurement model was appropriately consistent with the empirical data, with $\chi^2 = 252.998$, $df = 220$, $\chi^2/df = 1.149$, $p = 0.063$, $GFI = 0.966$, $AGFI = 0.954$, $RMSEA = 0.016$ — all of which fall within acceptable thresholds. The factor loadings for the five components ranged from 0.973 to 0.995, for subcomponents from 0.685 to 0.855, and for indicators from 0.556 to 0.735, with all values being positive and statistically significant at the 0.01 level. These findings confirmed the structural validity and suitability of the model for assessing digital leadership in the OBEC context.

Keywords: Digital leadership, Indicators, Secondary school principals, Office of the Basic Education Commission

บทนำ (Introduction)

ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลต่อทุกมิติของชีวิตมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งในด้านการทำงาน การสื่อสาร และการศึกษา ความก้าวหน้าของอินเทอร์เน็ต ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการและวิเคราะห์ข้อมูล (Brynjolfsson & McAfee, 2014; Castells, 2010) ในด้านการศึกษา รูปแบบการเรียนรู้เปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบออนไลน์และการเรียนรู้แบบผสมผสาน ซึ่งส่งเสริมการเข้าถึงความรู้ได้อย่างยืดหยุ่น โรงเรียนจึงต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับพลวัตเทคโนโลยี โดยเฉพาะผู้บริหารที่ต้องมีภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) ในการบริหารจัดการและพัฒนาระบบการเรียนรู้ให้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 (Bonk & Graham, 2012)

ภาวะผู้นำดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของโรงเรียนในยุคดิจิทัล โดยครอบคลุมการสร้างวิสัยทัศน์ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ การส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและนักเรียน (Harris & Jones, 2017; Wang & Wang, 2019) ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลสามารถวางวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ดิจิทัล และสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ (Leithwood & Riehl, 2013) งานวิจัยชี้ว่า ผู้นำที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีจะสามารถส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี

ในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Anderson & Dexter, 2005) การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการใช้เทคโนโลยีจะช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และการเตรียมนักเรียนให้พร้อมรับมือกับความท้าทายในศตวรรษที่ 21

ในบริบทของประเทศไทย ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ยังเผชิญกับความท้าทายหลายด้าน ทั้งด้านความรู้และทักษะทางเทคโนโลยี การเข้าถึงทรัพยากรดิจิทัล และนโยบายที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ รายงานของ สพฐ. (2562) ระบุว่าโรงเรียนหลายแห่งยังขาดแคลนอุปกรณ์ โครงสร้างพื้นฐาน และการฝึกอบรมที่เหมาะสม ส่งผลให้ผู้บริหารไม่สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานและการเรียนการสอนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ความท้าทายดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลให้แก่ผู้บริหารในระดับมัธยมศึกษาอย่างเป็นระบบและตรงจุด

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง เช่น AlAjmi (2022) Zhong (2017) Sirisooksilp et al. (2022) จิราภรณ์ ปกรณ์ (2564) และ พรมา จันทระ (2567) ที่เสนอองค์ประกอบ เช่น วิสัยทัศน์ดิจิทัล ความเป็นมืออาชีพ ทักษะดิจิทัล วัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล และการจัดการดิจิทัล องค์ประกอบเหล่านี้สะท้อนแนวคิดทั้งจากงานวิจัยไทยและต่างประเทศ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์เพื่อพัฒนาโครงสร้างตัวบ่งชี้ที่สอดคล้องกับบริบทโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทยได้อย่างเหมาะสม

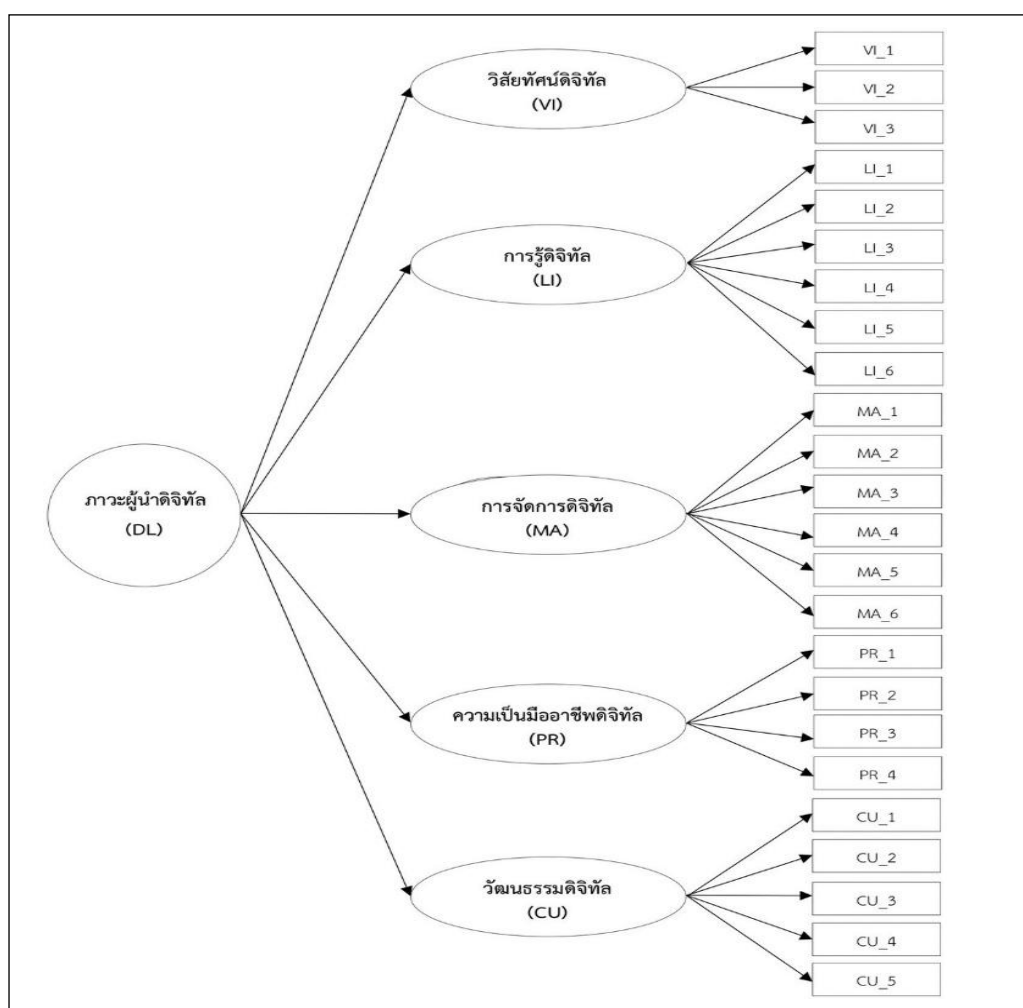
ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงมีความสำคัญในฐานะที่ช่วยเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการ โดยมุ่งพัฒนาตัวบ่งชี้อันเป็นเครื่องมือที่สามารถประเมินภาวะผู้นำดิจิทัลได้และสอดคล้องกับบริบทของการศึกษาไทย นำไปสู่การพัฒนาผู้บริหารและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลอย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สพฐ.
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดกับข้อมูลเชิงประจักษ์

กรอบแนวคิดของการวิจัย (Conceptual Framework)

การวิจัยครั้งนี้ อาศัยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจำนวน 12 แหล่งอ้างอิง ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ได้แก่ Westerman, Bonnet, and McAfee (2014) Kane, Palmer, Phillips, Kiron, and Buckley (2016) Zhong (2017) Sebastian, Ross, Beath, Mocker, Moloney, and Fonstad (2017) Sheninger (2019) Ready, Cohen, Kiron, and Pring (2020) Claassen (2021) Karakose, Polat, and Papadakis (2021) Adie, Tate, Cho, and Valentine (2022) Musid, Mohd Matore, and Hamid (2022) AlAjmi (2022) และ Sirisooksilp, Kampang, and Ariratana (2022) ผลจากการสังเคราะห์ พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัล ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) วิสัยทัศน์ดิจิทัล (2) การรู้ดิจิทัล (3) การจัดการดิจิทัล (4) ความเป็นมืออาชีพดิจิทัล และ (5) วัฒนธรรมดิจิทัล ซึ่งใช้เป็นฐานในการสร้างตัวบ่งชี้และโมเดลการวัดต่อไป โดยสามารถนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สพฐ.

1.1 ผู้วิจัยดำเนินการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำดิจิทัล เพื่อศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบ นิยามศัพท์ และตัวบ่งชี้ จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน โดยมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด เช่น มีความเชี่ยวชาญด้านภาวะผู้นำดิจิทัล

1.2 เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยจัดทำคำถามจากเนื้อหาที่สังเคราะห์จากเอกสาร และผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อใช้ในการสร้างโมเดลการวัดภาวะผู้นำดิจิทัล

2. การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สพฐ. กับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.1 นำผลการวิเคราะห์ในข้อที่ 1. มาสร้างโมเดลการวัดภาวะผู้นำดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 24 องค์ประกอบย่อย และ 72 ตัวบ่งชี้ จากนั้นพัฒนาแบบสอบถามมาตรฐานค่า 5 ระดับ ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน โดยค่า IOC เท่ากับ 1.000 ทุกข้อ แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 60 คน และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีของ Cronbach ได้เท่ากับ 0.928 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นสูง

โมเดลการวัดดังกล่าวพัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์องค์ประกอบแนวคิดจากวรรณกรรม และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยกำหนดให้แต่ละองค์ประกอบมีองค์ประกอบย่อยจำนวน 3-6 รายการ และแต่ละองค์ประกอบย่อยมีตัวบ่งชี้ 3 รายการ รวมเป็น 72 ตัวบ่งชี้ ทั้งนี้ ตัวบ่งชี้แต่ละข้อได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้จริงของผู้บริหารโรงเรียน และสามารถเชื่อมโยงย้อนกลับได้อย่างชัดเจนกับองค์ประกอบย่อยและองค์ประกอบหลักตามกรอบแนวคิดที่ปรากฏในภาพที่ 1 เพื่อให้โมเดลการวัดมีความครบถ้วนทั้งในเชิงโครงสร้างและเชิงพฤติกรรม

2.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สพฐ. ปีการศึกษา 2567 จำนวน 592 คน (ภาคเหนือ 116 คน ภาคกลาง 157 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 217 คน และภาคใต้ 102 คน) ซึ่งได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิชนิดเป็นสัดส่วน (Proportional stratified random sampling) จาก 4 ภาคของประเทศ โดยใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวทางของ Hair et al. (2018) ที่กำหนดให้ไม่น้อยกว่า 10-20 เท่าของจำนวนตัวแปร

2.3 ก่อนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง ได้ดำเนินการตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูล (Data suitability) เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลมีคุณสมบัติเหมาะสมต่อการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยใช้ค่า Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) และ Bartlett's test of sphericity พบว่า ค่า KMO เท่ากับ 0.980 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ 0.500 และค่าเข้าใกล้ 1 มาก แสดงว่าข้อมูลมีความเพียงพอของการสุ่มตัวอย่าง (Sampling adequacy) ที่ดี และค่า Bartlett's test มีค่าสถิติ $\chi^2 = 27499.537$ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าข้อมูลมีความสัมพันธ์กันอย่างเพียงพอ เหมาะสมต่อการวิเคราะห์องค์ประกอบ นอกจากนี้ ได้ตรวจสอบค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และค่าสัมประสิทธิ์ของความแปรปรวน (CV) ของแต่ละตัวบ่งชี้ พบว่า อยู่ในช่วงที่เหมาะสม ($M = 3.836-4.000$, $SD = 0.689-0.793$, $CV = 0.175-0.199$) และความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรในเมทริกซ์มีค่าอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง ($r = 0.356-0.783$) โดยไม่พบภาวะพหุร่วมเชิงเส้น (multicollinearity)

จากนั้นนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยประเมินจากค่าดัชนีความสอดคล้อง ได้แก่ ไค-สแควร์ (χ^2) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) โดยใช้เกณฑ์ที่ยอมรับได้ แล้วคัดเลือกเฉพาะ ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่า 0.500

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการทบทวนวรรณกรรมและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สพฐ. สรุปได้ว่า เป็นความสามารถของผู้บริหารในการคาดการณ์อนาคต วางแผนกลยุทธ์ ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การส่งเสริมการเรียนรู้ และการสร้างสภาพแวดล้อมดิจิทัลในโรงเรียนอย่างยั่งยืน โดยประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 24 องค์ประกอบย่อย และ 72 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

1.1 วิสัยทัศน์ดิจิทัล มุ่งเน้นการวางวิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อขับเคลื่อนการบริหารและนวัตกรรมในโรงเรียน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ (1) การวางแผนกลยุทธ์ดิจิทัล (2) การมองเห็นโอกาสและผลกระทบจากเทคโนโลยีใหม่ๆ และ (3) การสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ โดยมี ตัวบ่งชี้รวม 9 ตัวบ่งชี้

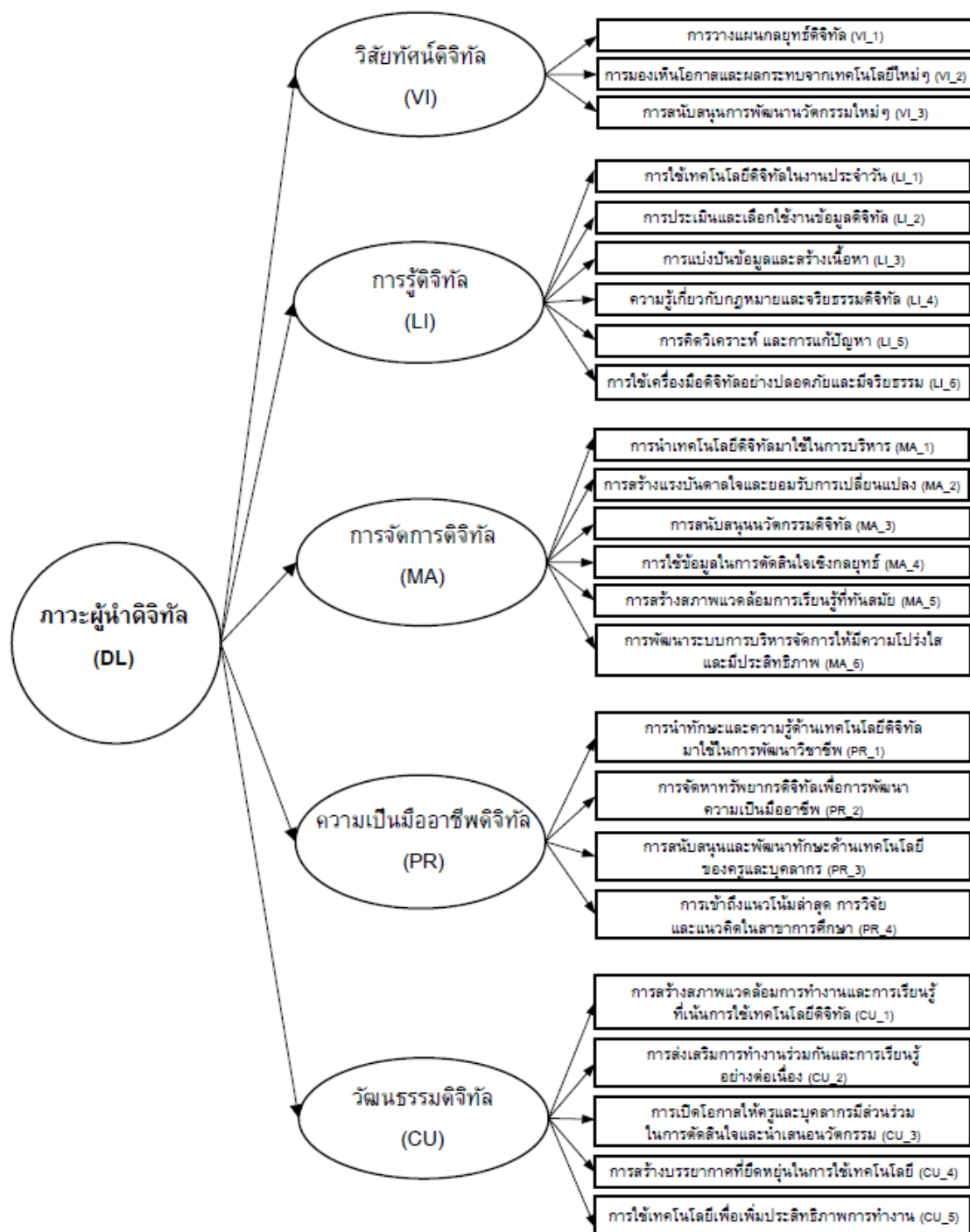
1.2 การรู้ดิจิทัล มุ่งเน้นทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารงาน ค้นหาประเมิน และสื่อสารข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมและกฎหมายดิจิทัล ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ (1) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในงานประจำวัน (2) การประเมินและเลือกใช้งานข้อมูลดิจิทัล (3) การแบ่งปันข้อมูลและสร้างเนื้อหา (4) ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและจริยธรรมดิจิทัล (5) การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา และ (6) การใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่างปลอดภัยและมีจริยธรรม โดยมีตัวบ่งชี้รวม 18 ตัวบ่งชี้

1.3 การจัดการดิจิทัล มุ่งเน้นการขับเคลื่อนการบริหารโรงเรียนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและข้อมูลเชิงกลยุทธ์อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสนับสนุนนวัตกรรมเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้สมัยใหม่ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ (1) การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหาร (2) การสร้างแรงบันดาลใจและยอมรับการเปลี่ยนแปลง (3) การสนับสนุนนวัตกรรมดิจิทัล (4) การใช้ข้อมูลในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ (5) การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ทันสมัย และ (6) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ โดยมีตัวบ่งชี้รวม 18 ตัวบ่งชี้

1.4 ความเป็นมืออาชีพดิจิทัล มุ่งเน้นการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารและบุคลากรผ่านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การจัดอบรม การจัดหาทรัพยากรดิจิทัล และการเข้าถึงองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อสนับสนุนการและเปลี่ยนเรียนรู้กับทีมงาน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ (1) การนำทักษะและความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาวิชาชีพ (2) การจัดหาทรัพยากรดิจิทัลเพื่อการพัฒนาความเป็นมืออาชีพ (3) การสนับสนุนและพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีของครูและบุคลากร และ (4) การเข้าถึงแนวโน้มล่าสุด การวิจัย และแนวคิดในสาขาการศึกษา โดยมีตัวบ่งชี้รวม 12 ตัวบ่งชี้

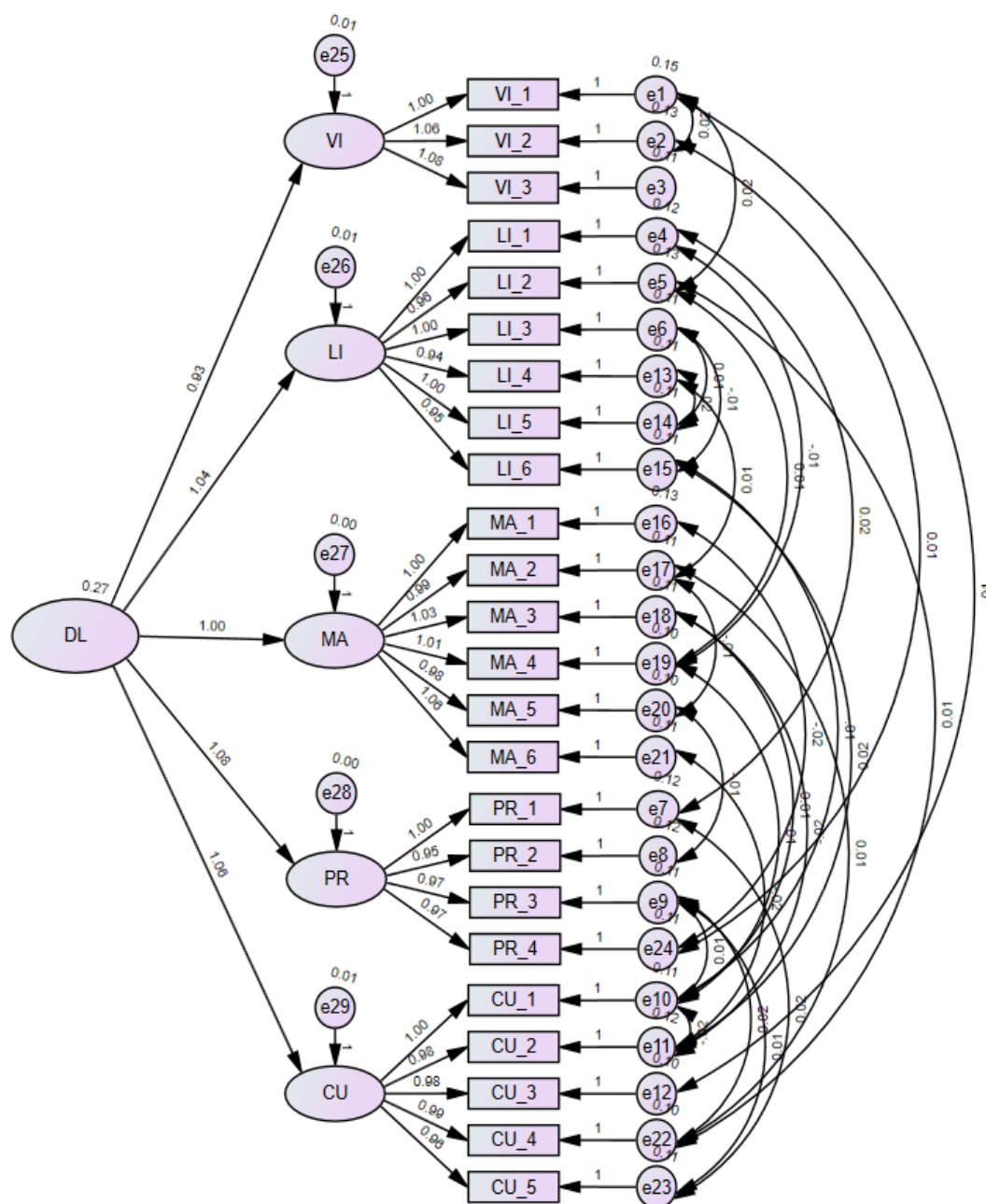
1.5 วัฒนธรรมดิจิทัล มุ่งเน้นการสร้างและสนับสนุนสภาพแวดล้อมการทำงานและการเรียนรู้ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สร้างบรรยากาศที่ทันสมัยและยืดหยุ่น ส่งเสริมการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ (1) การสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานและการเรียนรู้ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (2) การส่งเสริมการทำงานร่วมกันและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (3) การเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและนำเสนอนวัตกรรม (4) การสร้างบรรยากาศที่ยืดหยุ่นใน

การใช้เทคโนโลยี และ (5) การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน โดยมีตัวบ่งชี้รวม 15 ตัวบ่งชี้ ซึ่งโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สพฐ. ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สพฐ.

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สพฐ. มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างเหมาะสม โดยทุกค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดลอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ($\chi^2 = 252.998$, $p = 0.063$, $df = 220$, $\chi^2/df = 1.149$, $GFI = 0.966$, $AGFI = 0.954$, $RMSEA = 0.016$) ดังแสดงในภาพที่ 3

$$\chi^2 = 252.998, df = 220, \chi^2/df = 1.149, p = 0.063, GFI = 0.966, AGFI = 0.954, RMSEA = 0.016$$

ภาพที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ โมเดลตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สพฐ.

จากภาพที่ 3 พบว่า ค่าไค-สแควร์ เท่ากับ 252.998 องศาอิสระ เท่ากับ 220 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p = 0.063$) ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ และค่าไค-สแควร์/องศาอิสระ เท่ากับ 1.149 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน เท่ากับ 0.966 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว เท่ากับ 0.954 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ เท่ากับ 0.016 ซึ่งทั้งหมดเป็นไปตามเกณฑ์เช่นกัน แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ พบว่า ทั้ง 5 องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลมีค่าเป็นบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกค่า โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความเป็นมืออาชีพดิจิทัล (0.995) การจัดการดิจิทัล (0.992) การรู้ดิจิทัล (0.989) วัฒนธรรมดิจิทัล (0.985) และวิสัยทัศน์ดิจิทัล (0.973) แสดงให้เห็นว่าทั้ง 5 องค์ประกอบมีอิทธิพลสูงต่อโครงสร้างภาวะผู้นำดิจิทัล และสะท้อนความสอดคล้องกับแนวคิดเชิงทฤษฎีอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนี้ องค์ประกอบแต่ละด้านมีองค์ประกอบย่อยที่สำคัญซึ่งสะท้อนความหมายขององค์ประกอบหลักได้อย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น ด้านความเป็นมืออาชีพดิจิทัล ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด มีองค์ประกอบย่อยที่สำคัญ ได้แก่ การนำทักษะและความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาวิชาชีพ (0.732) และการเข้าถึงแนวโน้มล่าสุด การวิจัย และแนวคิดทางการศึกษา (0.729) ด้านการจัดการดิจิทัล มีองค์ประกอบย่อยที่โดดเด่น เช่น การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ทันสมัย (0.732) และการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ (0.731) ด้านการรู้ดิจิทัล พบว่าองค์ประกอบย่อยที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุดคือ การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา (0.855) และการแบ่งปันข้อมูลและสร้างเนื้อหา (0.850) ด้านวัฒนธรรมดิจิทัล มีองค์ประกอบย่อยที่โดดเด่นคือ การสร้างบรรยากาศที่ยืดหยุ่นในการใช้เทคโนโลยี (0.756) และการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและนำเสนอนวัตกรรม (0.755) ขณะที่องค์ประกอบด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ซึ่งแม้จะมีค่าน้ำหนักโดยรวมต่ำกว่าด้านอื่นเล็กน้อย แต่ก็ยังคงมีองค์ประกอบย่อยที่สะท้อนถึงความสามารถด้านการวางแผนอนาคตที่ชัดเจน เช่น การสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ (0.849)

สำหรับค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้ทั้งหมดจำนวน 72 ข้อ พบว่า มีค่าตั้งแต่ 0.556-0.735 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือวัดที่พัฒนาขึ้นสามารถวัดพฤติกรรมด้านภาวะผู้นำดิจิทัลได้อย่างแม่นยำในทุกมิติ สะท้อนถึงความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) ที่อยู่ในระดับดี และสนับสนุนความเหมาะสมของโมเดลทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงสถิติ

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สพฐ.

1.1 ความสอดคล้องขององค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลกับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากผลการทบทวนวรรณกรรมและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สพฐ. ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ดิจิทัล 2) การรู้ดิจิทัล 3) การจัดการดิจิทัล 4) ความเป็นมืออาชีพดิจิทัล และ 5) วัฒนธรรมดิจิทัล ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดทางวิชาการทั้งในระดับสากลและบริบทของไทย โดย 1) วิสัยทัศน์ดิจิทัล เน้น

ความสามารถในการคาดการณ์อนาคต การออกแบบวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ และการสนับสนุนนวัตกรรม สอดคล้องกับ Fernández-Portillo et al. (2023) ที่ระบุว่าผู้นำต้องใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีในการขับเคลื่อน การเปลี่ยนแปลง และ จีระนันท์ มูลมาตร (2564) ที่เน้นบทบาทของเทคโนโลยีในการผลักดันแผนพัฒนา โรงเรียน 2) การรู้ดิจิทัล มุ่งเน้นทักษะด้านเทคโนโลยี การประเมินข้อมูล การสื่อสาร และจริยธรรมดิจิทัล สอดคล้องกับ DigCompEdu ของ Redecker (2017) ที่เน้นสมรรถนะดิจิทัลของผู้นำ และ จินณวัตร ปะโคทั้ง (2561) ที่เสนอว่า ผู้นำต้องรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล คิววิเคราะห์ และใช้เทคโนโลยีอย่างมีคุณธรรม 3) การจัดการ ดิจิทัล เป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อขับเคลื่อนการบริหารงาน พัฒนาระบบที่โปร่งใส และสนับสนุน นวัตกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ Fernández-Portillo et al. (2023) ที่กล่าวถึงการใช้ข้อมูลและดิจิทัล ในการบริหารเชิงกลยุทธ์ และ ชุตีรัตน์ กาญจนธนะชัย (2562) ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารงานใน โรงเรียนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ 4) ความเป็น มีอาชีพดิจิทัล เน้นการพัฒนาตนเองและบุคลากร ด้วยเทคโนโลยี ทั้งในด้านการเรียนรู้ การฝึกอบรม และการเข้าถึงองค์ความรู้ใหม่ๆ โดยสอดคล้องกับแนวทาง ของ International Society for Technology in Education [ISTE] (2021) ที่ระบุว่า ผู้นำควรเป็น แบบอย่างในการใช้เทคโนโลยีและส่งเสริมการเติบโตทางวิชาชีพของครู และ จิราภรณ์ ปกรณ์ (2564) ที่เน้น บทบาทผู้นำในการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนานวัตกรรมการสอน และ 5) วัฒนธรรมดิจิทัล มุ่งสร้างสภาพแวดล้อม ที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการทำงานและการเรียนรู้ การเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วม และการ เรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ Sheninger (2019) ที่เสนอว่าผู้นำดิจิทัลควรสร้างวัฒนธรรมการ เปลี่ยนแปลงที่ใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน และ ชัดสร พิกุลทอง (2565) ที่เสนอว่า การสร้างแพลตฟอร์มการ สื่อสารและการเรียนรู้ร่วมกันในโรงเรียนจะส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมดิจิทัลอย่างแท้จริง

สรุปว่า องค์ประกอบทั้ง 5 ด้านของภาวะผู้นำดิจิทัลนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดใน วรรณกรรมทั้งในระดับสากลและระดับชาติ อีกทั้งสะท้อนบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาไทยด้วย

1.2 ความครอบคลุมและความสมดุลของตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำดิจิทัล

โครงสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สพฐ. ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 24 องค์ประกอบย่อย และ 72 ตัวบ่งชี้ ซึ่งมีการกระจายตัวระหว่าง 9-18 ตัวต่อ องค์ประกอบอย่างสมดุล ตัวบ่งชี้ทั้งหมดครอบคลุมบทบาทที่หลากหลายของผู้บริหาร ทั้งด้านการวางแผน กลยุทธ์ การใช้เทคโนโลยีในการบริหาร การพัฒนาบุคลากร และการสร้างวัฒนธรรมที่ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างดังกล่าวสอดคล้องกับ Fernández-Portillo et al. (2023) ที่เสนอว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลควร ประกอบด้วยมิติด้าน กลยุทธ์ ข้อมูล วัฒนธรรม บุคลากร และจริยธรรมดิจิทัล และ ชุตีรัตน์ กาญจนธนะชัย (2562) ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีจริยธรรมและการเปลี่ยนผ่านสู่การบริหารในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ ตัวบ่งชี้ยังครอบคลุมทั้งระดับนโยบาย เช่น การกำหนดแผนและจัดสรรทรัพยากร และระดับ ปฏิบัติการ เช่น การใช้ระบบสารสนเทศหรือการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลในโรงเรียน แสดงให้เห็นถึงความสมดุล ระหว่างวิสัยทัศน์เชิงนโยบายและทักษะการปฏิบัติ

สรุปได้ว่า ตัวบ่งชี้ทั้ง 72 ตัว มีความครอบคลุมทั้งในเชิงกลยุทธ์ เทคโนโลยี การพัฒนา และวัฒนธรรมองค์กร อีกทั้งยังมีความสมดุลในเชิงเนื้อหาและการประยุกต์ใช้

2. การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สพฐ. กับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.1 ความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแสดงว่า โมเดลการวัดภาวะผู้นำดิจิทัลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับที่ดี โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ตั้งแต่ 0.973-0.995 ซึ่งมีค่าสูงและมีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกค่า สะท้อนว่าโมเดลสามารถอธิบายโครงสร้างแนวคิดได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับ Hair et al. (2018) ที่เสนอว่า ค่าน้ำหนักที่เกิน 0.900 แสดงถึงความเหมาะสมของโมเดลในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรแฝงได้อย่างมั่นใจ ซึ่งความสอดคล้องนี้เกิดจากกระบวนการพัฒนาโมเดลที่อ้างอิงแหล่งข้อมูลเชิงลึก ทั้งจากการทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการทดสอบด้วยสถิติขั้นสูง จึงถือได้ว่าโมเดลได้รับการตรวจสอบทั้งด้านเนื้อหาและข้อมูลจริงอย่างรอบด้าน

สำหรับด้านความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อย ตั้งแต่ 0.685-0.855 และค่าน้ำหนักตัวบ่งชี้ ตั้งแต่ 0.556-0.735 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ แสดงให้เห็นว่าทั้งองค์ประกอบย่อยและตัวบ่งชี้สามารถสะท้อนแนวคิดหลักได้อย่างชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อน และมีลำดับตรรกะที่เหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ ชูติรัตน์ กาญจนธนชัย (2562) ที่ระบุว่า เครื่องมือวัดที่ดีต้องมีตัวบ่งชี้ที่เชื่อมโยงกับโครงสร้างแฝงอย่างมีความสำคัญ

สรุปได้ว่า โมเดลนี้มีคุณภาพในระดับสูง และสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือวัดภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สพฐ. ได้อย่างแม่นยำ

2.2 ลำดับความสำคัญขององค์ประกอบ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบแสดงให้เห็นว่า ทั้ง 5 องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลมีค่าน้ำหนักเป็นบวก และมีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกองค์ประกอบ โดยเรียงลำดับ จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความเป็นมืออาชีพดิจิทัล (0.995) การจัดการดิจิทัล (0.992) การรู้ดิจิทัล (0.989) วัฒนธรรมดิจิทัล (0.985) และวิสัยทัศน์ดิจิทัล (0.973) แสดงให้เห็นว่าแต่ละองค์ประกอบมีความสำคัญต่อโครงสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลในระดับสูง แต่มีลำดับความสำคัญแตกต่างกัน

องค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ ความเป็นมืออาชีพดิจิทัล ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของผู้บริหารในการเป็นผู้นำทางวิชาชีพที่สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้และสนับสนุนการพัฒนาครูได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ ISTE (2021) ที่เน้นบทบาทของผู้นำในการเป็นแบบอย่างของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูอย่างยั่งยืน ส่วนองค์ประกอบอื่นๆ ได้แก่ การจัดการดิจิทัล การรู้ดิจิทัล และวัฒนธรรมดิจิทัล แม้มีค่าน้ำหนักรองลงมา แต่ล้วนมีบทบาทสำคัญในเชิงปฏิบัติ โดยสะท้อนถึงความสามารถของผู้บริหารในการบริหารจัดการข้อมูล การใช้เทคโนโลยีเพื่อการวางแผนและตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของบุคลากร และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยืดหยุ่นและเปิดรับนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ Sheninger (2019) และ Redecker (2017) ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีด้วยความรับผิดชอบ การส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านเครื่องมือดิจิทัล และการจัดการที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล

ที่น่าสนใจคือ องค์ประกอบวิสัยทัศน์ดิจิทัล ซึ่งแม้จะเป็นแนวคิดสำคัญในเชิงทฤษฎี แต่กลับมีค่าน้ำหนักเชิงโครงสร้างต่ำที่สุด อาจสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการแปลงวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติในระดับโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ชูติรัตน์ กาญจนธนชัย (2562) ที่ระบุว่า ความสามารถด้านกลยุทธ์มักเป็นจุดอ่อนของผู้บริหาร เนื่องจากต้องอาศัยการวางแผนระยะยาวและไม่สามารถเห็นผลในระยะสั้น

สรุปว่า ลำดับความสำคัญของทั้ง 5 องค์ประกอบ ซึ่งว่าองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติและการบริหารในโรงเรียนมีน้ำหนักสูง ขณะที่องค์ประกอบเชิงนโยบายและกลยุทธ์มีความสำคัญน้อยกว่า

2.3 ความเป็นไปได้ในการนำโมเดลไปใช้ประเมินจริง

จากความสอดคล้องทั้งเชิงทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์ โมเดลนี้จึงสามารถใช้เป็นเครื่องมือประเมินภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สพฐ. ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ Redecker (2017) ที่เสนอว่า โมเดลประเมินสมรรถนะดิจิทัลที่ดีต้องมีความถูกต้องของโครงสร้างสอดคล้องกับบริบท และสามารถสะท้อนพฤติกรรมที่นำไปใช้ได้จริง ซึ่งโมเดลนี้ได้ผ่านกระบวนการพัฒนาตามแนวทางดังกล่าว ทั้งจากการทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการทดสอบทางสถิติขั้นสูง นอกจากนี้ ตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้น ยังสามารถสะท้อนพฤติกรรมที่วัดได้จริง เช่น การใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร การส่งเสริมการใช้นวัตกรรมของครู และการสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งสามารถนำไปใช้จัดทำเครื่องมือประเมินเชิงพฤติกรรมได้อย่างมีระบบ สอดคล้องกับ ชูติรัตน์ กาญจนธนชัย (2562) ที่เสนอว่า เครื่องมือที่มีคุณภาพต้องสามารถประเมินพฤติกรรมได้จริง มีความแม่นยำ และสอดคล้องกับบริบทของผู้ใช้

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สพฐ. ควรกำหนดนโยบายหรือแนวทางสนับสนุนภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม โดยยึด 5 องค์ประกอบที่ได้รับการยืนยันความเที่ยงตรงแล้วในงานวิจัยนี้ เพื่อให้เป็นกรอบมาตรฐานเดียวกันสำหรับการพัฒนาและประเมินสมรรถนะของผู้บริหาร

1.2 กระทรวงศึกษาธิการ ควรสนับสนุนการใช้โมเดลการวัดภาวะผู้นำดิจิทัลจากงานวิจัยนี้เป็นเครื่องมือประกอบการพิจารณาวางแผนพัฒนาผู้บริหารในระยะยาว โดยเฉพาะในด้านที่มีความสำคัญมาก เช่น ความเป็นมืออาชีพดิจิทัล และการจัดการดิจิทัล

2. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

2.1 โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัด สพฐ. ควรนำโมเดลการวัดภาวะผู้นำดิจิทัลที่ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 24 องค์ประกอบย่อย และ 72 ตัวบ่งชี้ ไปประยุกต์ใช้ในการประเมินตนเองของผู้บริหารโรงเรียนเพื่อระบุจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนา และต่อยอดสู่การจัดทำแผนพัฒนารายบุคคลอย่างมีทิศทาง

2.2 โรงเรียนควรใช้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำดิจิทัลจากงานวิจัยนี้เป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมส่งเสริมภาวะผู้นำ เช่น การพัฒนาความเป็นมืออาชีพของครู การจัดการนวัตกรรมในโรงเรียน และการสร้างวัฒนธรรมในการมีส่วนร่วม ผ่านกิจกรรมที่สะท้อนพฤติกรรมจริงตามที่ระบุในตัวบ่งชี้

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักสูง เช่น ความเป็นมืออาชีพดิจิทัล เพื่อออกแบบแนวทางพัฒนาเฉพาะด้านที่ลึกซึ้งและตอบโจทย์การใช้จริงในโรงเรียนให้มากขึ้น

3.2 ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาแนวทางเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัล โดยอิงจากองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ในงานวิจัยนี้ เพื่อให้ได้แนวทางที่ใช้ได้จริงในบริบทโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สพฐ.

เอกสารอ้างอิง (References)

- จิณณวัตร ปะโคทัง. (2561). ภาวะผู้นำดิจิทัล สำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ. อุบลราชธานี : ศรีธรรม
ออฟเซ็ท.
- จิราภรณ์ ปกรณ์. (2564). รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน. [วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จีระนันท์ มูลมาตร. (2564). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลทรานส์ฟอร์
เมชัน. วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย, 17(2), 21-32.
- ชัตสกร พิกุลทอง. (2565). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียน
มัธยมศึกษา. [วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชุตีรัตน์ กาญจนธนะชัย. (2562). ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. [วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).
- พрма จันทรโคตร (2567). องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิจัยวิชาการ, 7(2), 163-180.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). รายงานประจำปี 2562. กรุงเทพฯ: สพฐ.
- Adie, B. U., Tate, M., Cho, W., & Valentine, E. (2022). Digital leaders and digital leadership: A
literature review and research agenda. In *Proceedings of the Pacific Asia Conference on
Information Systems (PACIS)*. Retrieved January 9, 2024, from
<https://aisel.aisnet.org/pacis2022/115>
- AlAjmi, M. K. (2022). The impact of digital leadership on teachers' technology integration during
the COVID-19 pandemic in Kuwait. *International Journal of Educational Research*,
112, Article 101928. Retrieved January 18, 2024, from [https://doi.org/
10.1016/j.ijer.2022.101928](https://doi.org/10.1016/j.ijer.2022.101928)
- Anderson, R. E., & Dexter, S. L. (2005). School technology leadership: An empirical
investigation of prevalence and effect. *Educational Administration Quarterly*, 41(1),
49-82.
- Bonk, C. J., & Graham, C. R. (2012). *The handbook of blended learning: Global perspectives,
local designs*. San Francisco, CA: John Wiley & Sons.

- Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). *The second machine age: Work, progress, and prosperity in a time of brilliant technologies*. New York, NY: W. W. Norton & Company.
- Castells, M. (2010). *The rise of the network society: The information age: Economy, society, and culture* (2nd ed.). Malden, MA: Wiley-Blackwell.
- Claassen, K. (2021). How to evaluate digital leadership: A cross-sectional study. *Journal of Occupational Medicine and Toxicology*, 16(1), 1-15.
- Fernández-Portillo, A., Almodóvar-González, M., Sánchez-Escobedo, M. C., & Coca-Pérez, J. L. (2023). The Digital Leadership Emerging Construct: A Multi-Method Approach. *Management Review Quarterly*. Retrieved March 25, 2025, from <https://doi.org/10.1007/s11301-023-00395-9>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2018). *Multivariate data analysis* (8th ed.). Andover, UK: Cengage Learning.
- Harris, A., & Jones, M. (2017). Leading educational change and improvement at scale: Some inconvenient truths about system performance. *International Journal of Leadership in Education*, 20(5), 632-641.
- International Society for Technology in Education. (2018). *ISTE standards for education leaders*. Eugene, OR: ISTE.
- Kane, G. C., Palmer, D., Phillips, A. N., Kiron, D., & Buckley, N. (2016). Aligning the organization for its digital future. *MIT Sloan Management Review*, 58(1), 1-28.
- Karakose, T., Polat, H., & Papadakis, S. (2021). Examining teachers' perspectives on school principals' digital leadership roles and technology capabilities during the COVID-19 pandemic. *Sustainability*, 13(23), Article 13448. Retrieved January 8, 2024, from <https://doi.org/10.3390/su132313448>
- Leithwood, K., & Riehl, C. (2013). What we know about successful school leadership. In M. Grogan (Ed.), *The Jossey-Bass reader on educational leadership* (3rd ed., pp. 29-44). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Musid, N. A., Mohd Matore, M. E. M., & Hamid, A. H. A. (2022). The issues in digital leadership worldwide: A conceptual paper. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 12(9), Article 14603. Retrieved January 8, 2024, from <https://doi.org/10.6007/ijarbss/v12-i9/14603>

- Ready, D. A., Cohen, C., Kiron, D., & Pring, B. (2020). The new leadership playbook for the digital age: Reimagining what it takes to lead. *MIT Sloan Management Review*. Retrieved January 15, 2024, from <https://sloanreview.mit.edu/projects/the-new-leadership-playbook-for-the-digital-age/>
- Redecker, C. (2017). *European framework for the digital competence of educators: DigCompEdu*. Y. Punie (Ed.). Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Sebastian, I. M., Ross, J. W., Beath, C., Mocker, M., Moloney, K. G., & Fonstad, N. O. (2017). How big old companies navigate digital transformation. *MIS Quarterly Executive*, 16(3), 197-213.
- Sheninger, E. (2019). *Digital leadership: Changing paradigms for changing times* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Sirisooksilp, S., Kampang, K., & Ariratana, W. (2022). The effect of digital leadership on school administrators towards primary school effectiveness: A structural equation modeling. *Neuro Quantology*, 20(16), 3769-3777.
- Wang, H., & Wang, Y. (2019). Developing digital leadership in schools: A framework for action. *Journal of Educational Technology & Society*, 22(1), 21-33.
- Westerman, G., Bonnet, D., & McAfee, A. (2014). *Leading digital: Turning technology into business transformation*. Boston, MA: Harvard Business Review Press.
- Zhong, L. (2017). Indicators of digital leadership in the context of K-12 education. *Journal of Educational Technology Development and Exchange*, 10(1), 27-40.

นวัตกรรมเก้าอี้ช่วยพยุงลุกนั่งสำหรับผู้สูงอายุที่มีอาการข้อเข่าเสื่อม

Development of an Innovative Sit-to-Stand Assist Chair for Elderly Individuals with Knee Osteoarthritis

จิรวรรณ รักการ^{1*} บัญชา ชื่นจิต² ดุรงค์ฤทธิ์ เอกวงษา³

Jirawat rakkan, Bancha chernjit, Durongrid aekwongsa

สาขาวิชาเทคโนโลยีเครื่องกล คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Department of Mechanical Technology, Faculty of Industrial Technology, Surindra Rajabhat University,
Thailand

*Corresponding Author E-mail: jirawat197474@gmail.com

วันที่รับบทความ 23 กันยายน 2569

วันแก้ไขบทความ 3 กุมภาพันธ์ 2569

วันตอบรับบทความ 24 เมษายน 2569

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยเรื่อง นวัตกรรมเก้าอี้สำหรับผู้สูงอายุที่มีอาการข้อเข่าเสื่อม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและออกแบบเก้าอี้พนักพิงสำหรับผู้สูงอายุที่มีอาการข้อเข่าเสื่อม 2) ทดสอบการใช้งานและประสิทธิภาพของเก้าอี้ และ 3) ถ่ายทอดองค์ความรู้และนวัตกรรมแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการประยุกต์ใช้จริง การวิจัยมุ่งพัฒนาเก้าอี้ 2 รูปแบบ ได้แก่ เก้าอี้พนักพิงและผู้สูงอายุ และเก้าอี้ช่วยพยุงลุก-นั่ง เพื่อลดข้อจำกัดในการลุก-นั่ง เพิ่มความปลอดภัย และสนับสนุนการฟื้นฟูสมรรถภาพในชีวิตประจำวัน โดยใช้กรอบแนวคิดด้านการยศาสตร์และการประเมินทั้งเชิงวิศวกรรมและประสบการณ์ผู้ใช้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุจำนวน 9 คน คัดเลือกแบบเจาะจง และมีผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยเก้าอี้ต้นแบบ แบบประเมิน และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่าเก้าอี้มีประสิทธิภาพระดับดีมาก ผู้ใช้งานส่วนใหญ่ลุก-นั่งได้ง่ายขึ้น ลดอาการปวดเข่า และมีความมั่นใจมากขึ้น โดยเก้าอี้ช่วยพยุงเหมาะสำหรับชีวิตประจำวัน ส่วนเก้าอี้พนักพิงเหมาะกับการออกกำลังกาย สรุปได้ว่าเก้าอี้มีศักยภาพสูงในการใช้งานจริง ช่วยเพิ่มความปลอดภัยและการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ (Keywords) : ผู้สูงอายุ, ข้อเข่าเสื่อม, เก้าอี้พนักพิงสำหรับผู้สูงอายุ, เก้าอี้ช่วยพยุงลุกนั่ง, การยศาสตร์, QFD, ความปลอดภัย

Abstract

This study aimed to design and develop a rehabilitation and sit-to-stand assist chair for elderly individuals with knee osteoarthritis, evaluate its usability and performance, and disseminate the innovation for practical use. The study applied ergonomic principles and

experimental research methods. The sample consisted of 9 elderly individuals and 3 experts. Data were analyzed using descriptive statistics and content analysis. The results showed high performance of the chair. Most users reported improved sit-to-stand ability, reduced knee pain, and increased confidence. The assist chair was suitable for daily use, while the rehabilitation chair was suitable for exercise. In conclusion, the innovation has high potential for real-world application in enhancing safety and rehabilitation among elderly individuals.

Keywords: Elderly; Knee Osteoarthritis; Rehabilitation Chair; Sit-to-Stand Assist Chair; Ergonomics; QFD; Safety

บทนำ (Introduction)

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีอัตราการเกิดลดลง ขณะที่อัตราการเสียชีวิตลดลง ส่งผลให้สัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนก้าวเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ” อย่างเต็มรูปแบบ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำไปสู่ปัญหาด้านสุขภาพ โดยเฉพาะโรคเรื้อรัง เช่น โรคข้อเข่าเสื่อม โรคเบาหวาน และโรคความดันโลหิตสูง ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่ก่อให้เกิดภาวะแทรกซ้อนและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในระยะยาว ทั้งนี้ การสะสมของอาการโรคเรื้อรังมักใช้ระยะเวลานานหลายปี และสามารถลดความรุนแรงได้หากมีการดูแลสุขภาพตั้งแต่วัยทำงาน (Ministry of Social Development and Human Security, 2565; National Statistical Office of Thailand, 2566) โรคข้อเข่าเสื่อม (Knee Osteoarthritis) เป็นโรคที่พบได้บ่อยในผู้สูงอายุ โดยมีสาเหตุหลักจากการเสื่อมของกระดูกอ่อนผิวข้อ ซึ่งสัมพันธ์กับอายุที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ความสามารถในการซ่อมแซมตัวเองของร่างกายลดลง นอกจากนี้ยังพบว่าเพศหญิงมีความเสี่ยงสูงกว่าเพศชาย โดยเฉพาะในช่วงวัยหมดประจำเดือน อีกทั้งพฤติกรรมการใช้ชีวิต เช่น การใช้งานข้อเข่าหนัก การมีน้ำหนักเกิน หรือการออกกำลังกายที่ไม่เหมาะสม ล้วนเป็นปัจจัยที่เร่งให้เกิดโรคได้ในวัยที่อายุน้อยลง (Department of Medical Services, 2563; World Health Organization, 2021) ลักษณะของโรคข้อเข่าเสื่อม คือ ภาวะที่กระดูกอ่อนผิวข้อเข่ามีการสึกหรอและเสื่อมสภาพ ทำให้ผิวข้อไม่เรียบ เกิดการเสียดสีภายในข้อ ส่งผลให้น้ำหล่อเลี้ยงข้อทำงานลดลง ผู้ป่วยจะมีอาการปวด ข้อฝืด ตึง และเคลื่อนไหวลำบาก โดยเฉพาะในกิจกรรมพื้นฐาน เช่น การลุก-นั่ง หรือการเดิน หากไม่ได้รับการดูแลรักษาอย่างเหมาะสม อาจส่งผลให้สูญเสียความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวันและมีคุณภาพชีวิตลดลง (Department of Medical Services, 2563)

จากปัญหาดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการออกแบบอุปกรณ์ที่ช่วยลดภาระของข้อเข่าและเพิ่มความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตประจำวัน นวัตกรรมเก้าอี้สำหรับฟื้นฟูสมรรถภาพและช่วยพยุงลุก-นั่งจึงถูกพัฒนาขึ้น เพื่อช่วยชะลอการเสื่อมของข้อเข่า ลดอาการปวด และเพิ่มความสามารถในการเคลื่อนไหวของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านการยศาสตร์ (Ergonomics) ที่มุ่งเน้นการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับผู้ใช้งาน

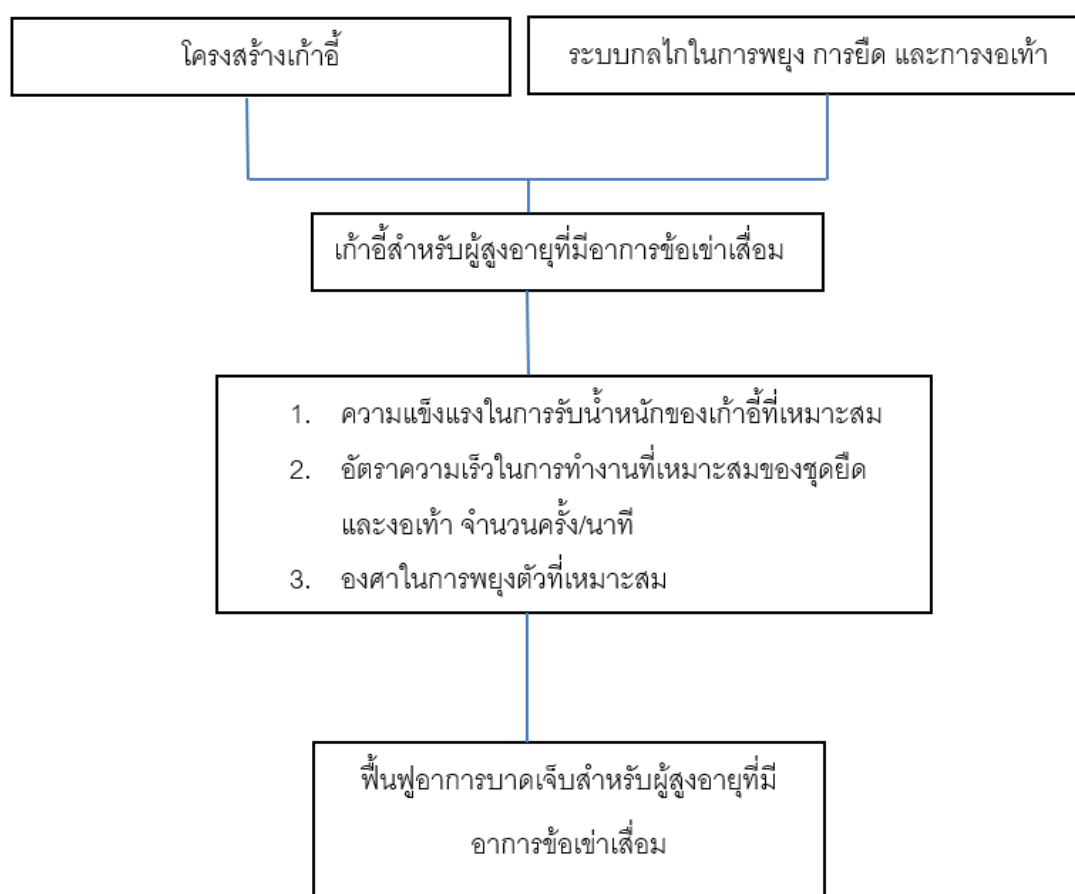
และแนวทางการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในระดับชุมชน (Department of Health, 2563; Ministry of Social Development and Human Security, 2565)

ดังนั้น การพัฒนานวัตกรรมดังกล่าวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย โดยไม่เพียงช่วยลดปัญหาทางกายภาพ แต่ยังส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างอิสระ ปลอดภัย และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาและออกแบบเก้าอี้สำหรับฟื้นฟูสมรรถภาพแก่ผู้สูงอายุที่มีอาการข้อเข่าเสื่อม
2. เพื่อทดสอบการใช้งานและหาประสิทธิภาพเก้าอี้สำหรับฟื้นฟูสมรรถภาพแก่ผู้สูงอายุที่มีอาการข้อเข่าเสื่อม
3. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และนวัตกรรมให้แก่องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้สูงอายุที่มีอาการข้อเข่าเสื่อม

กรอบแนวคิดในการวิจัย (ถ้ามี)

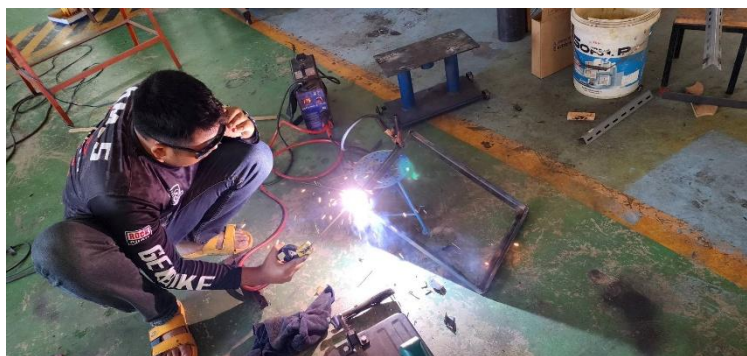

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย เพื่อพัฒนาและประเมินประสิทธิภาพของเก้าอี้สำหรับฟื้นฟูสมรรถภาพผู้สูงอายุที่มีอาการข้อเข่าเสื่อม โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น รวบรวมและวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้สูงอายุที่มีอาการข้อเข่าเสื่อมรวมถึงโรคที่มีลักษณะอาการคล้ายคลึงกัน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบเก้าอี้
2. การออกแบบตามหลักการสรีรศาสตร์ (Ergonomics) กำหนดสัดส่วนและโครงสร้างที่เหมาะสมกับสรีระผู้สูงอายุ เพื่อความสะดวกและความปลอดภัยในการทำงาน
3. การวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้งานให้เป็นคุณสมบัติและส่วนประกอบของเก้าอี้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด
4. การเขียนแบบร่างและแบบรายละเอียดของเก้าอี้ กำหนดขนาด

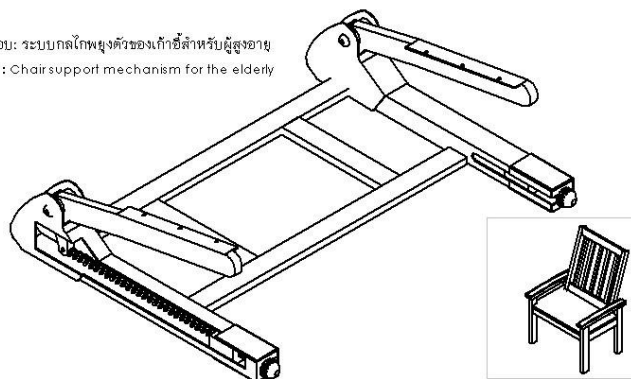
ภาพที่ 1 แสดงการทำงานสร้างเก้าอี้ต้นแบบ

ที่มา : จิรวัดน์ รักการ (2567 : 21)

ขั้นตอนการออกแบบการผลิต

1. การออกแบบโครงสร้างให้เป็นเก้าอี้พนักพิง รับน้ำหนักได้ไม่น้อยกว่า 120 กิโลกรัม และสามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวก
2. ระบบกลไกในการขับเคลื่อน ยืด-งอข้อเข่าและข้อเท้าเป็นระบบ Manual system
3. ระบบควบคุมการพองตัว ใช้หลักการแขนรับแขนรับน้ำหนักและพองแบบแรงต้านสปริงอย่างง่ายประกอบด้วยกลไกการทำงาน ดังนี้
 - 3.1 กลไกการพองตัวเพื่อลุกยืนและนั่งพร้อมแขนช่วยยันรับน้ำหนัก
 - 3.2 กลไกการฟื้นฟูสมรรถภาพของข้อเข่า ในการกายภาพด้วยตนเองในการกำหนดจำนวนครั้งและความเร็วในการยืด-งอข้อเข่าและข้อเท้า

ภาพประกอบ: ระบบกลไกพยุงตัวของเก้าอี้สำหรับผู้สูงอายุ
Assembly : Chair support mechanism for the elderly

ภาพที่ 1 แสดงแบบจำลอง ระบบกลไกพยุงตัวผู้สูงอายุ
ที่มา : จิรวัดน์ รักการ (2567 : 22)

ขั้นตอนการทดสอบประสิทธิภาพ

โดยทำการทดสอบการใช้งานจริงกับผู้สูงอายุที่มีอาการข้อเข่าเสื่อม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การทดสอบประสิทธิภาพการทำงานของเก้าอี้พยุงเพื่อลุกนั่งและ การฟื้นฟูสมรรถภาพ การยืด-
งอข้อเข่าและข้อเท้า โดยดังนี้

- 1.1 ตรวจสอบการรับน้ำหนักผู้สูงอายุ
- 1.2 ตรวจสอบการทำงานของอุปกรณ์ช่วยพยุง

ภาพที่ 1 แสดงการทดสอบ อัตราการล้าตัวของวัสดุ ในการรองรับน้ำหนัก
ที่มา : จิรวัดน์ รักการ (2567 : 23)

- 1.3 การทดสอบ อัตราการลำตัวของวัสดุ ในการรองรับน้ำหนัก
2. ประเมินความพึงพอใจในการใช้งานจากกลุ่มตัวอย่างโดยการสัมภาษณ์

การถ่ายทอดนวัตกรรมให้แก่องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้สูงอายุที่มีอาการข้อเข่าเสื่อม

1. พื้นที่การดำเนินโครงการ โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการผลิตและการใช้นวัตกรรม จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลสุรินทร์ 1 แห่ง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน จำนวน 2 แห่ง
2. การบูรณาการพื้นที่ ร่วมกับหน่วยงานโรงพยาบาลสุรินทร์ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำการประเมิน
 - 3.1 กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านโรคข้อเข่าเสื่อมและการฟื้นฟูสมรรถภาพ
 - 3.2 กิจกรรมถ่ายทอดเทคโนโลยีแก้อาการข้อเข่าเสื่อมสำหรับผู้สูงอายุที่มีอาการข้อเข่าเสื่อม การใช้งาน การซ่อมแซม และการบำรุงรักษา

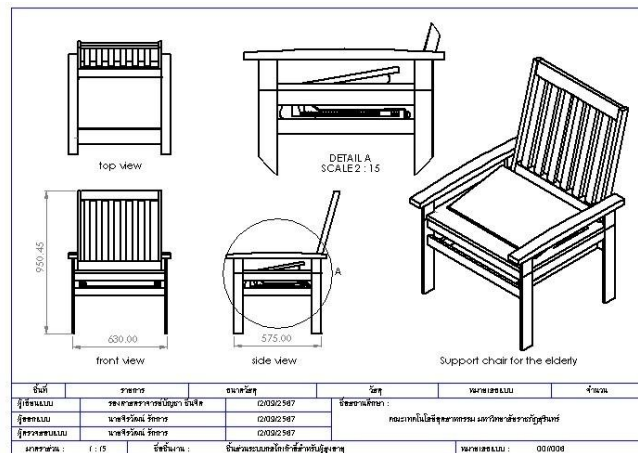
ผลการวิจัย (Research Results)

จากการศึกษาข้อมูลพฤติกรรมผู้สูงอายุที่มีอาการข้อเข่าเสื่อม พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาในการลุก-นั่ง และการเคลื่อนไหวข้อเข่าและข้อเท้า เนื่องจากความเจ็บปวดและข้อจำกัดทางสรีระ ข้อมูลดังกล่าวถูกนำมาใช้ในการออกแบบเก้าอี้ฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยใช้หลักการยศาสตร์ (Ergonomics) เพื่อให้เหมาะสมกับสรีระและความปลอดภัยของผู้ใช้งาน

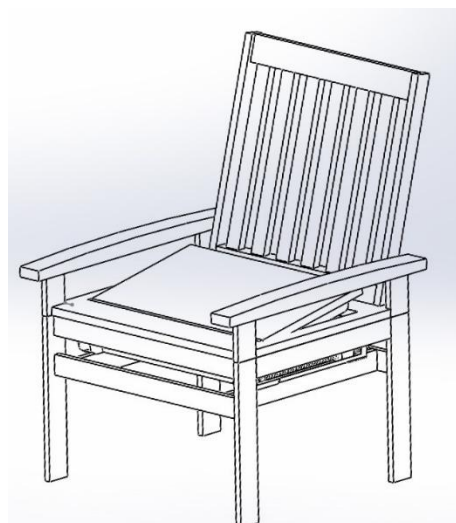
ลักษณะสำคัญของผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาได้แก่

1. โครงสร้างเก้าอี้หนักพอง รับน้ำหนักได้ไม่มากกว่า 200 กิโลกรัม
2. ระบบกลไก Manual สำหรับการยืด-งอข้อเข่าและข้อเท้า สามารถปรับความเร็วได้ตามความสามารถของผู้สูงวัย และตามอาการป่วยของแต่ละท่านที่ทดลองใช้ โดยจำนวนครั้งมากที่สุดอยู่ที่ 60 ครั้งต่อวันที่ได้

3. ระบบพยุงตัวด้วยระบบแขนสปริง ช่วยลดแรงกดที่ข้อเข่าเมื่อลุกขึ้นหรือนั่งลงโดยผลที่ได้ 45 ครั้งต่อนาที

ภาพที่ 1 แสดงแบบเก้าอี้ช่วยพยุงรับน้ำหนักขณะลุกนั่ง
ที่มา : จิรวัดน์ รักการ (2567 : 26)

ภาพที่ 1 แสดงแบบเก้าอี้ช่วยพยุงรับน้ำหนักขณะลุกนั่ง
ที่มา : จิรวัดน์ รักการ (2567 : 27)

ผลการทดสอบประสิทธิภาพของเก้าอี้

การทดสอบประสิทธิภาพของเก้าอี้ จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและบุคลากรสาธารณสุข จำนวน 3 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ 1 คน และบุคลากรสาธารณสุข 2 คน เพื่อประเมินความแข็งแรง ความปลอดภัย ความสะดวกในการใช้งาน และความเหมาะสมต่อสรีระของผู้สูงอายุ ผลการประเมินสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาและค่าเฉลี่ยการประเมินความเสี่ยงของแต่ละปัจจัย

ด้านการประเมิน ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
ความแข็งแรงของโครงสร้าง 4.87	0.21	ดีมาก
ความสะดวกในการใช้งาน 4.73	0.25	ดีมาก
ความปลอดภัย 4.93	0.12	ดีมาก
ความเหมาะสมต่อสรีระ 4.70	0.26	ดีมาก
ระบบการพยุงตัวเมื่อลุกนั่ง 4.83	0.17	ดีมาก
ระบบการยึดข้อเท้า 4.75	0.25	ดีมาก

ที่มา : จิรวัดน์ รักการ (2567 : 28)

ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านในด้านการออกแบบเบาะการใช้งาน ผลที่ได้ ทุกด้านอยู่ในระดับ “ดีมาก” โดยเฉพาะด้านความปลอดภัย ซึ่งได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด (4.93) แสดงถึงความมั่นใจของผู้เชี่ยวชาญว่าเก้าอี้มีความมั่นคง และลดความเสี่ยงจากการหกล้มได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านความแข็งแรงของโครงสร้างและระบบพยุงตัวก็ได้รับคะแนนสูงด้วยหลักการแรงดึงสปริงลดการใช้ไฟฟ้าและการบำรุงรักษา สะท้อนถึงการออกแบบที่เหมาะสมกับสรีระและรองรับน้ำหนักของผู้สูงอายุได้ดี ขณะที่ความสะดวกในการใช้งานและความเหมาะสมต่อสรีระก็อยู่ในระดับสูง แต่ยังสามารถปรับปรุงให้รองรับผู้ใช้ที่มีลักษณะทางกายภาพหลากหลายมากขึ้น

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งาน

จากการสัมภาษณ์ กับกลุ่มตัวอย่าง พบว่าผู้ใช้งานร้อยละ 90 มีความพึงพอใจในระดับ "มาก" และ "มากที่สุด" ต่อประสิทธิภาพเก้าอี้เหตุผลหลักของความพึงพอใจ ได้แก่ ความรู้สึกปลอดภัย ใช้งานง่าย และช่วยลดแรงกดที่ข้อเข่าข้อสะโพกจากผู้ใช้งาน คือ ควรเพิ่มเบาะรองนั่งที่นุ่มขึ้น และปรับตำแหน่งที่วางแขนให้กว้างกว่าเดิมเล็กน้อยและผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ได้ดำเนินการถ่ายทอดความรู้และฝึกอบรมให้กับโรงพยาบาลสุรินทร์ จำนวน 1 แห่งโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน จำนวน 2 แห่งการอบรมประกอบด้วย การบรรยายเกี่ยวกับโรคข้อเข่าเสื่อม เทคนิคการฟื้นฟูสมรรถภาพ และการใช้งาน/บำรุงรักษาเก้าอี้สรุปผลการถ่ายทอดความรู้การพัฒนาเก้าอี้ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้สูงอายุข้อเข่าเสื่อมในครั้งนี้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้ทั้งในด้านความปลอดภัย ความสะดวกสบาย และประสิทธิภาพในการฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้งานจริง ซึ่งผลลัพธ์อยู่ในระดับ "ดีมาก" ทุกด้าน

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของเพศของกลุ่มตัวอย่าง

เพศ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ชาย	3	33.33
หญิง	6	66.67
รวม	9	100

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผลการทดสอบประสิทธิภาพของเก้าอี้สำหรับฟื้นฟูสมรรถภาพแก่ผู้สูงอายุที่มีอาการข้อเข่าเสื่อมโดยผู้เชี่ยวชาญ ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และบุคลากรทางสาธารณสุข จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความแข็งแรง ความปลอดภัย ความสะดวกในการใช้งาน และความเหมาะสมต่อสรีระของผู้สูงอายุ ผลที่ได้จากการประเมิน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับ “ดีมาก” โดยเฉพาะด้านความปลอดภัย ซึ่งได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด (4.93) สะท้อนถึงความมั่นใจของผู้เชี่ยวชาญว่าเก้าอี้มีความมั่นคง และช่วยลดความเสี่ยงจากการบาดเจ็บขณะใช้งาน ด้านความแข็งแรงของโครงสร้างและระบบพยางค์ ก็ได้คะแนนสูงเช่นกัน แสดงถึงการออกแบบที่รองรับน้ำหนักและสรีระของผู้สูงอายุได้ดี ในขณะที่ความสะดวกในการใช้งานและความเหมาะสมต่อสรีระก็ได้คะแนนสูง แต่อาจปรับปรุงให้รองรับผู้ใช้หลายขนาดได้ดียิ่งขึ้นด้านแข็งแรงของโครงสร้างสรุปผลการทดสอบ เหมาะสมต่อการใช้งานจริงของผู้สูงอายุ และสามารถนำไปใช้ในที่พักอาศัยเพื่อช่วยฟื้นฟูสมรรถภาพและเพิ่มความปลอดภัยให้กับผู้ป่วยข้อเข่าเสื่อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ปัญหาข้อเข่าการลุก-นั่งและเคลื่อนไหว ต้องใช้แรงมากและมีอาการปวดเข่าเพิ่มขึ้น ผู้เข้าร่วมบางรายต้องใช้ไม้เท้าหรือให้คนในครอบครัวช่วยพยุง เวลาลุกขึ้นต้องใช้มือยันแรง ๆ และต้องใช้เวลานาน สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดทางกายภาพที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการใช้เก้าอี้ฟื้นฟูสมรรถนะ กับระบบยึด-งอข้อเข่าและข้อเท้า ช่วยให้รู้สึกเหมือนได้ออกกำลังกายเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพ ขณะที่เก้าอี้ช่วยพยุงลูกนั่ง ได้รับคำชมในด้านความง่ายและความปลอดภัย ไม่ต้องใช้เทคโนโลยี ไม่ต้องใช้ไฟฟ้า ดูแลรักษาง่ายหลังใช้เก้าอี้ฟื้นฟูสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่รู้สึกมั่นใจและปลอดภัยมากขึ้น เนื่องจากโครงสร้างเก้าอี้มีความแข็งแรงและมีที่จับเพื่อพยุงตัวช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นของข้อเข่า แต่ต้องใช้เวลาเรียนรู้วิธีการใช้งาน ขณะที่เก้าอี้ช่วยพยุงลูกนั่ง เหมาะกับการใช้งานในชีวิตประจำวัน ใช้งานง่าย และตอบโจทย์ผู้ที่มีแรงขาอ่อน ผู้เข้าร่วม 6 ใน 9 คนเลือกเก้าอี้ช่วยพยุงลูกนั่ง เนื่องจากใช้งานสะดวกและตรงกับความต้องการในชีวิตประจำวันแต่ก็พบปัญหาบางประการ ได้แก่ เบาะรองนั่งของเก้าอี้ฟื้นฟูสมรรถนะมีความแข็งเกินไป ทำให้รู้สึกไม่สบายเมื่อนั่งนาน และน้ำหนักของเก้าอี้ทั้งสองประเภทค่อนข้างมาก ทำให้เคลื่อนย้ายลำบาก สรุปภาพรวมการสัมภาษณ์เชิงลึกนี้แสดงให้เห็นว่าเก้าอี้ทั้งสองประเภทมีคุณค่าและประโยชน์ต่อผู้ป่วยข้อเข่าเสื่อม โดยเก้าอี้ฟื้นฟูสมรรถนะมีข้อดีด้านการฟื้นฟูและลดอาการปวด ขณะที่เก้าอี้ช่วยพยุงลูกนั่ง มีข้อดีด้านความปลอดภัยและความสะดวกในการใช้งานประจำวัน ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับสูงและยินดีแนะนำให้ผู้ป่วยรายอื่นใช้งาน ซึ่งข้อมูลนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อไป

บทสรุป (Conclusion)

การวิจัยเรื่อง นวัตกรรมเก้าอี้สำหรับฟื้นฟูสมรรถภาพผู้สูงอายุที่มีอาการข้อเข่าเสื่อม สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ครบถ้วน โดยพบว่า (1) การออกแบบและพัฒนาเก้าอี้ฟื้นฟูสมรรถภาพและเก้าอี้ช่วยพยุงลูก-นั่งตามหลักกายศาสตร์ ทำให้ได้ต้นแบบที่เหมาะสมกับสรีระของผู้สูงอายุ (2) ผลการทดสอบประสิทธิภาพทั้งจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้จริง พบว่าเก้าอี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก มีความแข็งแรงปลอดภัย ใช้งานสะดวก และช่วยลดข้อจำกัดในการลุก-นั่ง รวมทั้งช่วยลดอาการปวดเข่าและเพิ่มความมั่นใจในการใช้งาน (3) การถ่ายทอดองค์ความรู้และนวัตกรรมไปยังหน่วยงานด้านสุขภาพในพื้นที่ ทำให้เกิดการนำไปใช้จริงและมีแนวโน้มต่อยอดในระดับชุมชน

โดยสรุป เก้าอี้ทั้งสองรูปแบบมีศักยภาพสูงในการนำไปใช้ทั้งในสถานพยาบาลและครัวเรือน สามารถช่วยเพิ่มความปลอดภัย ลดความเสี่ยงต่อการหกล้ม และส่งเสริมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้สูงอายุได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (Future Research)

1. ควรเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างและขยายพื้นที่ศึกษา เพื่อให้ผลการวิจัยมีความครอบคลุมและสามารถอ้างอิงได้ในระดับที่กว้างขึ้น
2. ควรพัฒนาเก้าอี้ให้มีระบบอัตโนมัติ (เช่น มอเตอร์ไฟฟ้า) เพื่อเพิ่มความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดมากขึ้น
3. ควรศึกษาผลระยะยาวของการใช้งาน เช่น ผลต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพกล้ามเนื้อและข้อเข่า
4. ควรออกแบบให้สามารถปรับขนาดหรือปรับระดับได้หลากหลาย เพื่อรองรับผู้ใช้งานที่มีสรีระแตกต่างกัน
5. ควรมีการวิเคราะห์ต้นทุน-ประสิทธิผล (Cost-effectiveness) เพื่อประเมินความคุ้มค่าในการนำไปใช้จริงในระบบสาธารณสุข

เอกสารอ้างอิง(References)

- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2565). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- กรมการแพทย์. (2564). แนวทางการดูแลรักษาโรคข้อเข่าเสื่อม. กรุงเทพฯ: กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.
- สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ. (2563). คู่มือการป้องกันและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยข้อเข่าเสื่อม. กรุงเทพฯ: สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ.
- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2565). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- กิตติ จรินทร์ทอง และคณะ. (2560). การออกแบบเฟอร์นิเจอร์สำหรับผู้สูงอายุ. วารสารวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์, 5(2), 45-56.

กรมการแพทย์. (2564). *แนวทางการดูแลรักษาโรคข้อเข่าเสื่อม*. กรุงเทพฯ : กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.

สุริยา สงค์อินทร์ และคณะ. (2560). การออกแบบและสร้างต้นแบบเก้าอี้ช่วยส่งเสริมสมรรถนะผู้สูงอายุ. *วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 10(1), 112-120.

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2565). *รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

กรมการแพทย์. (2564). *แนวทางการดูแลรักษาโรคข้อเข่าเสื่อม*. กรุงเทพฯ: กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.

สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ. (2563). *คู่มือการป้องกันและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยข้อเข่าเสื่อม*. กรุงเทพฯ: สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ.

World Health Organization. (2015). *World report on ageing and health*. Geneva: World Health Organization.

Ministry of Social Development and Human Security. (2565). *รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2565*. กรุงเทพฯ : กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

National Statistical Office of Thailand. (2566). *รายงานสถิติประชากรของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

Department of Medical Services. (2563). *แนวทางการดูแลรักษาโรคข้อเข่าเสื่อม*. กรุงเทพฯ : กรมการแพทย์.

Department of Health. (2563). *แนวทางการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ : กรมอนามัย.

World Health Organization. (2021). *Musculoskeletal conditions*. Geneva : WHO.

การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

A study on the necessary requirements for digital skills development of teachers in educational institutions affiliated with chonburi primary educational service area office 3

จุฬามาศ เตชะภิญญาวัฒน์,^{1*} อรชร วัฒนกุล,² พร้อมภัก บึงบัว,³ สุภาพร สรสิทธิ์รัตน์⁴

Juthamat Thachapinyawat,^{1*} Orachon Wattanakul,² Promphak Bungbua,³ Suphaphon Sorasittirat⁴

^{1,2,3,4}สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

Department of Educational Administration, Faculty of Education, Rattana Bundit University, Thailand

*Corresponding Author E-mail : 66022067@rbac.ac.th

วันที่รับบทความ 19 ตุลาคม 2568

วันที่แก้ไขบทความ 17 ธันวาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ 17 มกราคม 2569

บทคัดย่อ(Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ด้านทักษะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 และเพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู เป็นการวิจัยเชิงปริมาณประเภทการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างคือ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 327 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie & Morgan เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเชื่อมั่น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและดัชนีความต้องการจำเป็น (PNImodified) ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของทักษะดิจิทัลของครูอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 1.79-2.45) ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน (ค่าเฉลี่ย 4.86-4.98) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลเรียงตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอนดิจิทัล (PNI = 1.88) ด้านการพัฒนาวิชาชีพ (PNI = 1.73) ด้านการใช้เครื่องมือดิจิทัลพื้นฐาน (PNI = 1.56) ด้านความปลอดภัยและจริยธรรมดิจิทัล (PNI = 1.26) และด้านการสื่อสารและการทำงานร่วมกันผ่านดิจิทัล (PNI = 1.06) โดยทักษะที่มีความต้องการสูงสุด 3 อันดับแรก คือ การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ (PNI = 2.58) การประเมินผลผู้เรียนด้วยเครื่องมือดิจิทัล (PNI = 2.37) และการแก้ไขปัญหาทางเทคนิคเบื้องต้น (PNI = 2.12) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ควรพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่เน้นการปฏิบัติจริง จัดลำดับเนื้อหาตามความต้องการจำเป็น ใช้รูปแบบการอบรมออนไลน์เป็นหลัก แต่มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบเผชิญหน้า พร้อมทั้งควรมีนโยบายระดับองค์กรที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

คำสำคัญ (Keywords) : ความต้องการจำเป็น, ทักษะดิจิทัล, การพัฒนาครู, การจัดการเรียนการสอนดิจิทัล, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

Abstract

This research aimed to study the current state and desired state of digital skills among teachers in schools under the Chonburi Primary Educational Service Area Office 3, and to examine the priority needs for developing digital skills of teachers. This quantitative research employed a survey research design. The sample consisted of 327 teachers and educational personnel, determined using Krejcie & Morgan's sample size table. The research instrument was a questionnaire validated for content validity and reliability. Data were analyzed using descriptive statistics and the Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}). The findings revealed that the current state of teachers' digital skills ranged from low to moderate levels (mean 1.79-2.45), while the desired state was at the highest level across all dimensions (mean 4.86-4.98). The priority needs for digital skills development, ranked in order of importance, were: digital teaching and learning management (PNI = 1.88), professional development (PNI = 1.73), basic digital tools usage (PNI = 1.56), digital safety and ethics (PNI = 1.26), and digital communication and collaboration (PNI = 1.06). The top three skills with the highest needs were: using online learning platforms (PNI = 2.58), digital assessment tools (PNI = 2.37), and basic technical troubleshooting (PNI = 2.12). Recommendations from this research include developing practice-oriented training curricula, prioritizing content based on identified needs, utilizing primarily online training formats supplemented with face-to-face knowledge exchange activities, and establishing organizational policies that support continuous and systematic development of teachers' digital skills.

Keywords : priority needs, digital skills, teacher development, digital teaching and learning management, Chonburi Primary Educational Service Area Office 3

บทนำ (Introduction)

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษามีจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงทศวรรษที่ 21 ที่ทักษะด้านดิจิทัลกลายเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้และการทำงาน (World Economic Forum, 2023) การพัฒนาทักษะดิจิทัลให้กับผู้เรียนจึงเป็นภารกิจสำคัญของระบบการศึกษา โดยครูในฐานะผู้ขับเคลื่อนหลักในการจัดการเรียนรู้มีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม จากรายงานผลการประเมินสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูไทยในปี 2567 โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ครูกว่าร้อยละ 65 ยังขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการ

จัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567) ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

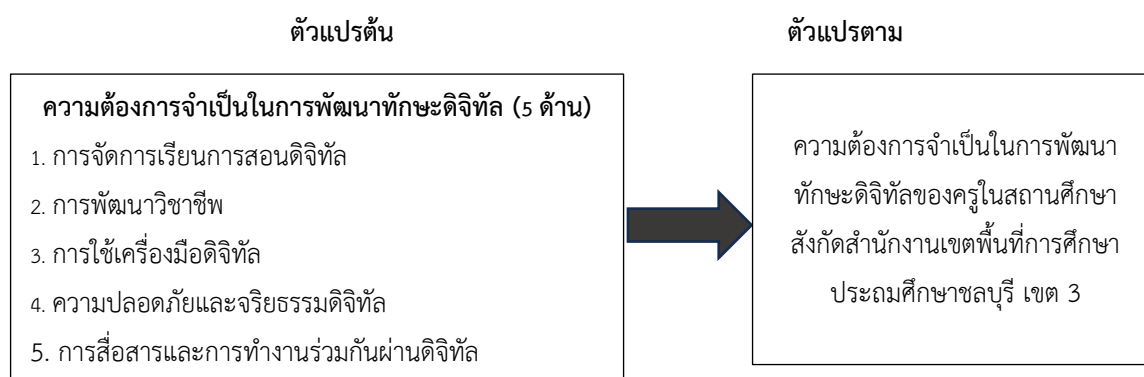
โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จากการสำรวจสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2567 พบว่า ครูส่วนใหญ่ยังขาดความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีข้อจำกัดในการเลือกใช้เครื่องมือดิจิทัลที่เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียน และยังไม่สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3, 2567) การพัฒนาครูเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาในยุคปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็วส่งผลให้ความต้องการทักษะใหม่ๆ ในการศึกษาเพิ่มสูงขึ้น การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูไม่ใช่เพียงการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี แต่เป็นการลงทุนในอนาคตของการศึกษาไทย

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นในการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัล โดยใช้วิธีการประเมินความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (Modified Priority Needs Index: PNI Modified) เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมที่ตอบสนองความต้องการของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

วัตถุประสงค์การวิจัย(Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ด้านทักษะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3
2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย (Research Hypothesis) (ถ้ามี)

ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะด้านการเรียนรู้และการสอนในยุคดิจิทัลในระดับสูง

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประเภทการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างคือข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำนวน 327 คน ได้มาจากการใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อน 5%

เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู ประกอบด้วย 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล (22 ข้อ) แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และ 3) ความต้องการในการฝึกอบรม

แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ได้ค่า IOC มากกว่า 0.50 ทุกข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นโดยรวม (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.94

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น Priority Needs Index แบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) โดยใช้สูตร $PNI_{modified} = (I-D)/D$ โดยที่ I คือสภาพที่พึงประสงค์ และ D คือสภาพปัจจุบัน

ผลการวิจัย(Research Results)

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูในภาพรวม

ด้าน	สภาพ ปัจจุบัน (D)	สภาพที่ พึงประสงค์ (I)	ผลต่าง (I-D)	$PNI_{modified}$	ลำดับ
การจัดการเรียนการสอนดิจิทัล	1.79	4.98	3.19	1.88	1
การพัฒนาวิชาชีพ	1.83	4.98	3.15	1.73	2
การใช้เครื่องมือดิจิทัลพื้นฐาน	1.95	4.86	2.91	1.56	3
ความปลอดภัยและจริยธรรมดิจิทัล	2.21	4.97	2.77	1.26	4
การสื่อสารและการทำงานร่วมกันผ่านดิจิทัล	2.45	4.97	2.52	1.06	5

จากตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่าครูมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลทุกด้านในระดับสูง โดยด้านการจัดการเรียนการสอนดิจิทัลมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ($PNI_{Modified} = 1.88$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครูกำลังเผชิญกับความท้าทายสำคัญในการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล เมื่อพิจารณาสภาพปัจจุบัน พบว่าครูมีทักษะด้านนี้อยู่ในระดับต่ำที่สุด ($D = 1.79$) ขณะที่มีความต้องการให้เกิดขึ้นในระดับมากที่สุด ($I = 4.98$) ทำให้เกิดช่องว่างการพัฒนาสูงถึง 3.19 คะแนน

ด้านการพัฒนาวิชาชีพมีความต้องการจำเป็นรองลงมาเป็นอันดับที่ 2 ($PNI_{Modified} = 1.73$) โดยมีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับต่ำ ($D = 1.83$) แต่มีความต้องการให้เกิดขึ้นในระดับมากที่สุด ($I = 4.98$) เช่นเดียวกัน ส่งผลให้มีช่องว่างการพัฒนา 3.15 คะแนน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องผ่านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล แต่ยังขาดทักษะและประสบการณ์ในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ และการสร้างเครือข่ายวิชาชีพผ่านช่องทางดิจิทัล

สำหรับด้านการใช้เครื่องมือดิจิทัลพื้นฐานซึ่งอยู่ในอันดับที่ 3 ($PNI_{Modified} = 1.56$) แม้จะมีลำดับความสำคัญไม่สูงที่สุด แต่ก็ถือเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาทักษะด้านอื่นๆ โดยมีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับต่ำ ($D = 1.95$) และมีความต้องการให้เกิดขึ้นในระดับมากที่สุด ($I = 4.86$) ทำให้มีช่องว่างการพัฒนา 2.91 คะแนน ผลการวิเคราะห์นี้ชี้ให้เห็นว่าครูยังขาดความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยีพื้นฐาน ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาทักษะดิจิทัลระดับสูงต่อไป

ด้านความปลอดภัยและจริยธรรมดิจิทัลอยู่ในอันดับที่ 4 ($PNI_{Modified} = 1.26$) โดยมีสภาพปัจจุบันที่ดีกว่าด้านอื่นๆ เล็กน้อย ($D = 2.21$) แต่ยังคงมีความต้องการพัฒนาสูง ($I = 4.97$) ส่งผลให้มีช่องว่าง 2.77 คะแนน ในขณะที่ด้านการสื่อสารและการทำงานร่วมกันผ่านดิจิทัลมีความต้องการจำเป็นต่ำสุด ($PNI_{Modified} = 1.06$) โดยมีสภาพปัจจุบันสูงที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่นๆ ($D = 2.45$) และมีช่องว่างพัฒนาน้อยที่สุด (2.52 คะแนน) ซึ่งอาจเป็นเพราะครูมีประสบการณ์ในการใช้เครื่องมือสื่อสารดิจิทัลในชีวิตประจำวันอยู่แล้วระดับหนึ่ง

ผลการวิเคราะห์ในภาพรวมแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลอย่างเร่งด่วนในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการจัดการเรียนการสอนดิจิทัลและการพัฒนาวิชาชีพ ซึ่งมีช่องว่างการพัฒนาสูงกว่า 3 คะแนน การที่สภาพที่พึงประสงค์ของทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด (4.86-4.98) ขณะที่สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับต่ำ (1.79-2.45) สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักของครูในความสำคัญของทักษะดิจิทัล และความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งดำเนินการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่ตอบสนองความต้องการจำเป็นเหล่านี้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยจัดลำดับความสำคัญตามค่า $PNI_{Modified}$ เพื่อให้การพัฒนาเกิดประสิทธิภาพสูงสุดและสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของครู

ตารางที่ 2 ทักษะที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด 10 อันดับแรก

ลำดับ	ทักษะ	PNI _{modified}	ด้าน
1	การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์	2.58	การจัดการเรียนการสอนดิจิทัล
2	การประเมินผลผู้เรียนด้วยเครื่องมือดิจิทัล	2.37	การจัดการเรียนการสอนดิจิทัล
3	การแก้ไขปัญหาทางเทคนิคเบื้องต้น	2.12	การใช้เครื่องมือดิจิทัลพื้นฐาน
4	การสร้างและพัฒนาสื่อการสอนดิจิทัล	1.80	การจัดการเรียนการสอนดิจิทัล
5	การเข้าร่วมเครือข่ายการเรียนรู้ออนไลน์	1.80	การพัฒนาวิชาชีพ
6	การจัดการไฟล์และข้อมูลดิจิทัล	1.79	การใช้เครื่องมือดิจิทัลพื้นฐาน
7	การใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ	1.72	การพัฒนาวิชาชีพ
8	การใช้แอปพลิเคชันพื้นฐานเพื่อการสอน	1.70	การใช้เครื่องมือดิจิทัลพื้นฐาน
9	การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนครูออนไลน์	1.66	การพัฒนาวิชาชีพ
10	การออกแบบแผนการสอนที่บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล	1.54	การจัดการเรียนการสอนดิจิทัล

ความต้องการในการฝึกอบรม

ตารางที่ 3 ความต้องการในการฝึกอบรมของครู

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
รูปแบบการฝึกอบรม		
การอบรมแบบออนไลน์	196	59.9
การอบรมแบบผสมผสาน	84	25.7
การอบรมแบบเผชิญหน้า	47	14.4
ระยะเวลา		
1-2 วัน	321	98.2
3-5 วัน	3	0.9
1 สัปดาห์	3	0.9
ช่วงเวลา		
วันจันทร์-ศุกร์ เวลาราชการ	132	40.4
วันเสาร์-อาทิตย์	126	38.5
วันจันทร์-ศุกร์ นอกเวลาราชการ	69	21.1

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นภาพที่ชัดเจนเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูในยุคปัจจุบัน ซึ่งสามารถอภิปรายได้ในหลายประเด็นที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

จากลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าครูส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 88.1 ในช่วงอายุ 30-39 ปี ร้อยละ 41.0 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 79.5 และมีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 40.4 ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าครูในปัจจุบันเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการเรียนรู้และปรับตัวต่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ เนื่องจากอยู่ในวัยที่มีความกระตือรือร้นและยังอยู่ในช่วงการพัฒนาทักษะวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Rogers (2003) ที่กล่าวว่ากลุ่มผู้ใช้งานในช่วงวัยทำงานในช่วงต้นถึงช่วงกลางมักจะมีความพร้อมในการยอมรับและใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีมากกว่ากลุ่มอื่น ซึ่งการที่ครูส่วนใหญ่ใช้แท็บเล็ตร้อยละ 48.0 และโน้ตบุ๊กร้อยละ 39.8 ในการสอนมากกว่าคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะหรือกระดานอัจฉริยะ สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในการใช้เทคโนโลยีในห้องเรียน ที่เน้นความยืดหยุ่นและการเคลื่อนย้ายได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Mobile Learning ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Crompton, 2013) อย่างไรก็ตาม การใช้อุปกรณ์เหล่านี้ยังมีประสิทธิภาพยังต้องอาศัยทักษะและความรู้เฉพาะด้าน ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความต้องการในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนการสอนดิจิทัลที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงสุดที่ 1.88 สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายสำคัญในการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนในยุคดิจิทัล การที่ครูมีความต้องการในการใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์และการประเมินผลด้วยเครื่องมือดิจิทัลเป็นลำดับต้น ๆ แสดงให้เห็นว่าครูตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ TPACK (Technological Pedagogical Content Knowledge) ที่เน้นการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับเนื้อหาและวิธีการสอน (Mishra & Koehler, 2006) การที่สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 1.79$) ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.98$) แสดงถึงช่องว่างทักษะ (Skill Gap) ที่กว้างมาก ซึ่งอาจเกิดจากการขาดการสนับสนุนเชิงระบบและการพัฒนาที่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงถึง 2.58 ซึ่งเป็นค่าสูงสุดในการศึกษานี้ แสดงให้เห็นว่าครูยังขาดความคุ้นเคยและทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์

ความต้องการในการพัฒนาวิชาชีพที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงเป็นอันดับสอง (1.73) สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักของครูในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ในยุคที่เทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การที่ครูต้องการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาตนเองและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนครูแบบออนไลน์ แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงจากแนวคิดการพัฒนาวิชาชีพแบบดั้งเดิมที่เน้นการอบรมเผชิญหน้ามาสู่การเรียนรู้ผ่านชุมชนออนไลน์และเครือข่ายวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Professional Learning Communities (PLCs) ในยุคดิจิทัล (DuFour et al., 2016) การที่ครูต้องการเข้าร่วมเครือข่ายการเรียนรู้ออนไลน์มีค่า $PNI_{modified}$ สูงถึง 1.80 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูเริ่มเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ร่วมกันผ่านเทคโนโลยี

ความต้องการด้านการใช้เครื่องมือดิจิทัลพื้นฐานที่อยู่ในอันดับที่สาม ($PNI_{modified} = 1.56$) แม้จะมีค่าไม่สูงที่สุด แต่กลับเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ การที่ครูยังมีความต้องการในการ

แก้ไขปัญหาทางเทคนิคเบื้องต้นและการจัดการไฟล์ข้อมูลดิจิทัลเป็นลำดับต้น ๆ แสดงให้เห็นว่าครูยังขาดความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยีพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Ertmer (1999) ที่ระบุว่าอุปสรรคภายในตัวครู (Internal Barriers) เช่น ความไม่มั่นใจในทักษะเทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญที่ขัดขวางการใช้เทคโนโลยีในการสอน โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาทางเทคนิคเบื้องต้นที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงถึง 2.12 แสดงว่าครูส่วนใหญ่ยังขาดความมั่นใจในการจัดการกับปัญหาเทคนิคที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการใช้งาน ซึ่งอาจส่งผลต่อความเชื่อมั่นในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในห้องเรียน

ด้านความปลอดภัยและจริยธรรมดิจิทัลที่มีค่า $PNI_{modified}$ อยู่ในระดับปานกลาง (1.26) แสดงให้เห็นว่าครูมีความตระหนักและความรู้พื้นฐานในเรื่องนี้มากกว่าด้านอื่น อย่างไรก็ตาม ในยุคที่ภัยคุกคามทางไซเบอร์และปัญหาการละเมิดความเป็นส่วนตัวเพิ่มขึ้น การพัฒนาทักษะด้านนี้ยังคงมีความสำคัญ เนื่องจากครูมีบทบาทในการเป็นแบบอย่างและสอนเรื่องจริยธรรมดิจิทัลให้กับนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Digital Citizenship (Ribble, 2015) ที่เน้นการสร้างพลเมืองดิจิทัลที่มีความรับผิดชอบ

ด้านการสื่อสารและการทำงานร่วมกันผ่านดิจิทัลที่มีค่า $PNI_{modified}$ ต่ำสุด (1.06) อาจเนื่องมาจากการที่ครูมีประสบการณ์ในการใช้เครื่องมือสื่อสารดิจิทัลในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว เช่น การใช้แอปพลิเคชันส่งข้อความหรือโซเชียลมีเดีย อย่างไรก็ตาม การใช้เครื่องมือเหล่านี้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการศึกษายังต้องการทักษะและความรู้เฉพาะเพิ่มเติม โดยเฉพาะการให้คำปรึกษาผ่านช่องทางดิจิทัลที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงถึง 1.49 แสดงว่าครูยังต้องการพัฒนาทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการให้คำแนะนำและดูแลนักเรียน

ครูส่วนใหญ่ต้องการการอบรมแบบออนไลน์ร้อยละ 59.9 แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติต่อการเรียนรู้ของครู ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์โควิด-19 ที่ทำให้การเรียนรู้ออนไลน์กลายเป็นบรรทัดฐานใหม่ อย่างไรก็ตาม การที่มีครูบางส่วนร้อยละ 25.7 ยังต้องการการอบรมแบบผสมผสาน แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้แบบเผชิญหน้ายังมีความสำคัญในการสร้างปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ครูต้องการระยะเวลาการอบรมที่สั้น 1-2 วัน ถึงร้อยละ 98.2 สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดด้านเวลาและภาระงานของครู ซึ่งต้องการการพัฒนาทักษะที่เข้มข้นและตรงประเด็น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Microlearning ที่เน้นการเรียนรู้ในช่วงเวลาสั้น ๆ แต่มีประสิทธิภาพ (Hug, 2005)

ผลการวิจัยนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในทุกด้าน โดยสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน (4.86-4.98) ขณะที่สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง (1.79-2.45) ความแตกต่างนี้แสดงให้เห็นถึงช่องว่างในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูที่ต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ครูมีประสบการณ์การอบรมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลส่วนใหญ่เพียง 1-2 ครั้งในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา แสดงให้เห็นถึงความไม่เพียงพอของการพัฒนาวิชาชีพด้านเทคโนโลยีในปัจจุบัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับความเร็วในการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี การพัฒนาทักษะดิจิทัลจึงต้องเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นระบบ ไม่ใช่การอบรมเพียงครั้งเดียว

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยที่พบว่าครูมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลในระดับสูงทุกด้าน โดยมีค่า $PNI_{modified}$ มากกว่า 1.00 และมีถึงร้อยละ 80 ของทักษะที่ต้องการการพัฒนาอย่างเร่งด่วน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติในหลายระดับ

ในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาทักษะดิจิทัลระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567-2571) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการจัดการเรียนการสอนดิจิทัลเป็นลำดับแรก เนื่องจากมีค่า $PNI_{modified}$ สูงสุดที่ 1.88 พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณเฉพาะด้านอย่างน้อยร้อยละ 15 ของงบพัฒนาบุคลากรประจำปี และจัดตั้งศูนย์สนับสนุนเทคโนโลยีการศึกษาระดับเขตเพื่อให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาทางเทคนิคให้แก่ครู ซึ่งตอบสนองความต้องการในการแก้ไขปัญหาทางเทคนิคเบื้องต้นที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงถึง 2.12

สำหรับระดับสถานศึกษา ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายการพัฒนาทักษะดิจิทัลเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน โดยจัดให้มีการประเมินทักษะดิจิทัลของครูเป็นประจำทุกปีและใช้ผลการประเมินในการวางแผนพัฒนารายบุคคล (IDP) กำหนดให้ครูทุกคนต้องผ่านการอบรมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างน้อย 20 ชั่วโมงต่อปี โดยสามารถเลือกรูปแบบการอบรมได้ตามความสะดวก ทั้งออนไลน์ซึ่งเป็นที่ต้องการมากที่สุดร้อยละ 59.9 แบบผสมผสานร้อยละ 25.7 หรือแบบเผชิญหน้าร้อยละ 14.4 นอกจากนี้ควรจัดสรรเวลาให้ครูได้พัฒนาทักษะดิจิทัลในตารางงานประจำสัปดาห์ เช่น ชั่วโมง PLC เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี

ด้านการจัดอบรมพัฒนา ควรปรับปรุงแบบการพัฒนาเป็นแบบ Microlearning โดยแบ่งเนื้อหาเป็นโมดูลย่อย โมดูลละ 2-3 ชั่วโมง จัดอบรมแบบต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา พร้อมทั้งพัฒนาระบบการเรียนรู้ออนไลน์แบบ Self-paced Learning ให้ครูสามารถเรียนรู้ได้ตามความสะดวก โดยเน้นการพัฒนา 5 ทักษะสำคัญที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงสุดที่ 2.58 การประเมินผลด้วยเครื่องมือดิจิทัลที่ 2.37 การแก้ไขปัญหาทางเทคนิคที่ 2.12 การเข้าร่วมเครือข่ายการเรียนรู้ออนไลน์ที่ 1.80 และการสร้างสื่อการสอนดิจิทัลที่ 1.80

เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ครูพัฒนาทักษะดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ควรมีระบบการรับรองทักษะดิจิทัลแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ พื้นฐาน กลาง และสูง โดยผูกกับความก้าวหน้าในวิชาชีพและการพิจารณาเลื่อนวิทยฐานะ จัดให้มีรางวัลครูดิจิทัลดีเด่นประจำปีพร้อมทุนสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมการสอน 50,000 บาท และสร้างระบบพี่เลี้ยงดิจิทัลโดยให้ครูที่มีทักษะดิจิทัลสูงเป็นพี่เลี้ยงให้กับครูที่ต้องการพัฒนา พร้อมให้ค่าตอบแทนพิเศษแก่ครูพี่เลี้ยง

ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน จากการที่ครูใช้แท็บเล็ตร้อยละ 48.0 และโน้ตบุ๊กร้อยละ 39.8 เป็นหลักในการสอน จึงควรมีนโยบายสนับสนุนอุปกรณ์ดิจิทัลสำหรับครู โดยจัดสรรงบประมาณให้ครูยืมซื้ออุปกรณ์ดิจิทัลในวงเงินไม่เกิน 30,000 บาทต่อคน ผ่อนชำระ 0% นาน 24 เดือน พัฒนาระบบ Wi-Fi ความเร็วสูงครอบคลุมทุกพื้นที่ของสถานศึกษา และจัดให้มีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์สำหรับครูโดยเฉพาะพร้อมซอฟต์แวร์ที่จำเป็นสำหรับการจัดการเรียนการสอน

สำหรับการติดตามและประเมินผล ควรจัดให้มีระบบติดตามและประเมินผลการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูอย่างเป็นระบบ โดยใช้ตัวชี้วัดที่ชัดเจน เช่น ร้อยละของครูที่สามารถใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ จำนวนสื่อดิจิทัลที่ครูสร้างขึ้น และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยเทคโนโลยี ประเมินผลทุก 6 เดือนและนำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งจัดทำฐานข้อมูลการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูระดับเขตพื้นที่เพื่อใช้ในการวางแผนและติดตามความก้าวหน้า

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในหลายประเด็น โดยเฉพาะการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทักษะด้านการจัดการเรียนการสอนดิจิทัล ซึ่งเป็นด้านที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงสุดที่ 1.88 ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพของรูปแบบการอบรมต่างๆ ระหว่างการอบรมออนไลน์ การอบรมแบบผสมผสาน และการอบรมแบบเผชิญหน้า เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการพัฒนาแต่ละทักษะ

นอกจากนี้ควรมีการวิจัยเชิงทดลองเพื่อศึกษาผลของการพัฒนาทักษะดิจิทัลแบบ Microlearning ในระยะเวลา 1-2 วันตามความต้องการของครู เปรียบเทียบกับการอบรมแบบดั้งเดิม รวมถึงการติดตามผลระยะยาวเพื่อประเมินความคงทนของทักษะที่ได้รับการพัฒนาและผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาอุปสรรคและปัจจัยสนับสนุนในการนำทักษะดิจิทัลไปใช้จริงในห้องเรียนก็มีความสำคัญ โดยเฉพาะการศึกษากลุ่มครูที่มีอายุและประสบการณ์แตกต่างกัน เพื่อออกแบบการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะกลุ่ม ควรมีการศึกษเพิ่มเติมเกี่ยวกับการสร้างระบบพี่เลี้ยงดิจิทัลและชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์สำหรับครู ซึ่งตอบสนองความต้องการด้านการพัฒนาวิชาชีพที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงเป็นอันดับสองที่ 1.73 รวมถึงการศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาในการแบ่งปันทรัพยากรและประสบการณ์การพัฒนาทักษะดิจิทัล เพื่อให้การพัฒนาครูด้านทักษะดิจิทัลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง (References)

- ทิศนา ขัมมณี. (2560). ทักษะการเรียนรู้และการสอนในยุคดิจิทัล. *วารสารการศึกษา*, 48(2), 112-128.
- ทิศนา ขัมมณี. (2563). *การพัฒนาหลักสูตรและการสอน: แนวคิดและแนวปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2565). *การศึกษาความต้องการจำเป็น: หลักการและวิธีการ*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิชิต ฤทธิจรูญ. (2566). *การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาองค์กร*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2565). การจัดการเรียนการสอนดิจิทัลสำหรับครู. *วารสารเทคโนโลยีการศึกษา*, 38(4), 67-84.

- มนต์ชัย เทียนทอง. (2564). การใช้เครื่องมือดิจิทัลพื้นฐานสำหรับครู. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 23(2), 45-61.
- มารุต พัฒนา. (2565). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุคใหม่. *วารสารการศึกษาตลอดชีวิต*, 15(3), 78-92.
- วิจารณ์ พานิช. (2563). *การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. สำนักพิมพ์มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิจารณ์ พานิช. (2566). ทักษะการสอนในยุคดิจิทัล. *วารสารการศึกษา*, 45(3), 89-107.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2567). *การประเมินความต้องการจำเป็นในการศึกษา*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2562). *การประเมินความต้องการจำเป็น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2566). *การศึกษาความต้องการจำเป็น: แนวคิดและการประยุกต์ใช้*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทุมพร จามรมาน. (2564). *การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *รายงานผลการประเมินสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูไทย ประจำปี 2567*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. (2567). *รายงานผลการสำรวจสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน ปีการศึกษา 2567*. ชลบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3.
- Beetham, H., & Sharpe, R. (2024). *Digital learning design: A comprehensive guide for educators*. Routledge.
- Borko, H. (2024). Professional development and teacher learning: Mapping the terrain. *Educational Researcher*, 53(4), 3-15.
- Darling-Hammond, L. (2023). *Powerful teacher education: Lessons from exemplary programs*. Jossey-Bass.
- Desimone, L. M. (2023). Improving impact studies of teachers' professional development: Toward better conceptualizations and measures. *Educational Researcher*, 52(4), 181-199.
- DuFour, R., DuFour, R., Eaker, R., Many, T. W., & Mattos, M. (2016). *Learning by doing: A handbook for professional learning communities at work* (3rd ed.). Solution Tree Press.
- Ertmer, P. A. (1999). Addressing first- and second-order barriers to change: Strategies for technology integration. *Educational Technology Research and Development*, 47(4), 47-61.

- Falloon, G. (2021). Digital competence and teacher preparation: A systematic review. *Teaching and Teacher Education*, 98, 103-118.
- Hug, T. (2005, May 6–8). Micro learning and narration: Exploring possibilities of utilization of narrations and storytelling for the designing of "micro units" and didactical micro-learning arrangements [Conference presentation]. *Fourth Media in Transition Conference*, MIT, Cambridge, MA, United States.
- Kennedy, A. (2024). Models of continuing professional development: A framework for analysis. *Professional Development in Education*, 50(2), 234-251.
- Laurillard, D. (2024). *Teaching as a design science: Building pedagogical patterns for learning and technology*. Routledge.
- Mishra, P, & Koehler, M. J. (2020). Technological pedagogical content knowledge (TPACK): The development and validation of an assessment instrument for preservice teachers. *Journal of Research on Technology in Education*, 52(3), 123-139.
- Mishra, P, & Koehler, M. J. (2023). Digital communication and collaboration in education: A comprehensive framework. *Educational Technology Research and Development*, 71(2), 345-362.
- Puentedura, R. R. (2023). The SAMR model: A framework for educational technology integration. *Technology in Education Quarterly*, 15(2), 78-92.
- Redecker, C. (2020). European framework for the digital competence of educators: DigCompEdu. *European Journal of Education*, 55(4), 451-465.
- Redecker, C. (2023). Digital competence frameworks for educators: An international comparison. *Computers & Education*, 201, 104-118.
- Ribble, M. (2015). *Digital citizenship in schools: Nine elements all students should know* (3rd ed.). International Society for Technology in Education.
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations* (5th ed.). Free Press.
- Timperley, H. (2023). *Teacher professional learning and development*. Educational Practices Series. UNESCO.
- Vuorikari, R., Kluzer, S., & Punie, Y. (2022). DigComp 2.2: The digital competence framework for citizens. *Journal of Digital Competence Research*, 8(1), 23-41.
- World Economic Forum. (2023). *The future of jobs report 2023*. Geneva: World Economic Forum.

รูปแบบดิจิทัลคอนเทนต์ร่วมกับการโค้ชสำหรับผู้สูงอายุเพื่อตอบสนองการเรียนรู้ตลอดชีวิต

A Digital Content Model with Coaching for the Elderly to Support Lifelong Learning

ภาณุพันธ์ นิลรัตนานนท์,¹ ขจรศักดิ์ สงวนสัตย์,² เกื้อ กระแสโลสม³

Panupan Ninrattananon,¹ Kajohnsak Sangunsat,² Guah Grasaresom³

¹ศูนย์วิจัยและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์

^{2,3}สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Corresponding Author E-mail : panupan.pl@gmail.com

วันที่รับบทความ 24 สิงหาคม 2568

วันแก้ไขบทความ 27 กุมภาพันธ์ 2569

วันที่ตอบรับบทความ 5 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบดิจิทัลคอนเทนต์ร่วมกับการโค้ชสำหรับผู้สูงอายุที่สามารถตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสังคมสูงวัย โดยใช้วิธีการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ผลการสังเคราะห์พบว่า รูปแบบดิจิทัลคอนเทนต์ร่วมกับการโค้ชสำหรับผู้สูงอายุประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย (1.1) ผู้เรียนสูงอายุ (1.2) ผู้โค้ช และ (1.3) เนื้อหาดิจิทัลคอนเทนต์ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุตามคุณลักษณะ 5A (Appropriate, Accessible, Attractive, Applicable, Adjustable) 2) ด้านกระบวนการ (Process) ประกอบด้วย (2.1) การออกแบบดิจิทัลคอนเทนต์ตามหลัก Universal Design for Learning (UDL) (2.2) กระบวนการโค้ช 5 ขั้นตอนสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ การสร้างสัมพันธภาพ การกำหนดเป้าหมาย การวางแผนการเรียนรู้ การปฏิบัติและการสะท้อนคิด และการประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับ และ (2.3) การบูรณาการเทคโนโลยีสนับสนุน และ 3) ด้านผลลัพธ์ (Output) ประกอบด้วย (3.1) การรู้เท่าทันดิจิทัล (3.2) ทักษะใหม่ในการดำรงชีวิต และ (3.3) คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รูปแบบที่นำเสนอนี้สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการออกแบบและจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ (Keywords) : รูปแบบดิจิทัลคอนเทนต์, การโค้ช, ผู้สูงอายุ, การเรียนรู้ตลอดชีวิต

Abstract

This academic article aims to propose a digital content model with coaching for the elderly to meet lifelong learning needs in an aging society. The model was developed through the synthesis of relevant national and international literature and research. The synthesis reveals that the proposed model consists of three main components: 1) Input factors, including (1.1) elderly learners, (1.2) coaches, and (1.3) digital content appropriate for the elderly based on 5A characteristics (Appropriate, Accessible, Attractive, Applicable, Adjustable);

2) Process, comprising (2.1) digital content design based on Universal Design for Learning (UDL) principles, (2.2) a five-step elderly coaching process: rapport building, goal setting, learning planning, practice and reflection, and evaluation and feedback, and (2.3) integration of supportive technology; and 3) Output, including (3.1) digital literacy, (3.2) new life skills, and (3.3) improved quality of life. This proposed model can serve as a guideline for relevant agencies in designing and managing effective learning programs for the elderly.

Keywords : digital content model, coaching, elderly, lifelong learning

บทนำ

ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยตั้งแต่ปี 2548 และคาดการณ์ว่าภายในปี 2574 จะกลายเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super-aged society) โดยมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2565 : 12) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรดังกล่าวส่งผลให้ความต้องการในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากผู้สูงอายุจำเป็นต้องปรับตัวให้เท่าทันต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อคงไว้ซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีและความสามารถในการพึ่งพาตนเอง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563 : 45; World Health Organization, 2020 : 23)

แม้เทคโนโลยีดิจิทัลจะมีศักยภาพในการขยายโอกาสทางการเรียนรู้ให้กับผู้สูงอายุ แต่ช่องว่างทางดิจิทัล (Digital Divide) กลับเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีได้อย่างเต็มที่ งานวิจัยของ สุชาติ กรูณา และคณะ (2564 : 78) พบว่า ผู้สูงอายุไทยประสบปัญหาในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านทักษะการใช้งาน ด้านความมั่นใจในการเรียนรู้ และด้านแรงจูงใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ พิมพ์ลักษณ์ จำปา และ วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์ (2563 : 135) ที่ระบุว่า ผู้สูงอายุต้องการการสนับสนุนเชิงจิตวิทยาและการให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจในการเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัล

การบูรณาการระหว่างดิจิทัลคอนเทนต์และการโค้ชจึงเป็นแนวทางที่น่าสนใจ เนื่องจากดิจิทัลคอนเทนต์ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงเนื้อหาที่หลากหลายได้ทุกที่ทุกเวลา (Mayer, 2019 : 156) ขณะที่การโค้ชซึ่งเป็นกระบวนการสนับสนุนเชิงจิตวิทยาที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและความมั่นใจในการเรียนรู้อีกขึ้น (Van Nieuwerburgh, 2020 : 89) อย่างไรก็ตาม ยังขาดการศึกษาที่นำเสนอรูปแบบการบูรณาการทั้งสองแนวทางอย่างเป็นระบบสำหรับผู้สูงอายุไทย

ด้วยเหตุนี้ บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์และนำเสนอรูปแบบดิจิทัลคอนเทนต์ร่วมกับการโค้ชสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับบริบทไทย โดยมุ่งหวังให้รูปแบบที่นำเสนอนี้เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานทางการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้อง ในการออกแบบและจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพต่อไป

เนื้อหา

แนวคิดพื้นฐาน

1. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับดิจิทัลคอนเทนต์และการโค้ชชิ่ง

1.1 ดิจิทัลคอนเทนต์เพื่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

ดิจิทัลคอนเทนต์ หมายถึง เนื้อหาสาระที่ถูกนำเสนอในรูปแบบดิจิทัลผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทต่าง ๆ เช่น ข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง และสื่อปฏิสัมพันธ์ (Clark & Mayer, 2016 : 45) สำหรับผู้สูงอายุ การออกแบบดิจิทัลคอนเทนต์ต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ และสังคมที่เกิดขึ้นตามวัย การทบทวนวรรณกรรมของ Knowles และคณะ (2020 : 178) ชี้ให้เห็นว่า ผู้สูงอายุเรียนรู้ได้ดีกับเนื้อหาที่ 1) มีความหมายและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ชีวิต 2) นำเสนอด้วยตัวอักษรขนาดใหญ่ สีเส้นตัดกันชัดเจน 3) มีความเร็วในการนำเสนอที่เหมาะสม และ 4) เปิดโอกาสให้มีปฏิสัมพันธ์และฝึกปฏิบัติ งานวิจัยของ ชไมพร รัตนเจริญชัย และ สิริวรรณ อนันต์โท (2565 : 112) ที่ศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลของผู้สูงอายุไทย พบว่า ผู้สูงอายุชื่นชอบเนื้อหาที่เป็นวิดีโอสั้น มีภาพประกอบชัดเจน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และเนื้อหาสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน เช่น สุขภาพ การดูแลตนเอง อาชีพเสริม และกิจกรรมยามว่าง

1.2 การโค้ชชิ่งสำหรับผู้สูงอายุ

การโค้ชชิ่ง เป็นกระบวนการที่ผู้เชี่ยวชาญหรือโค้ชใช้ทักษะการสื่อสารและการตั้งคำถามเพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนค้นพบศักยภาพของตนเอง กำหนดเป้าหมาย และวางแผนการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น (International Coaching Federation, 2021 : 6) Grant (2019 : 142) อธิบายว่า การโค้ชชิ่งที่มีประสิทธิภาพควรประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) การสร้างสัมพันธภาพและความไว้วางใจ 2) การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน 3) การวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน 4) การวางแผนและการลงมือปฏิบัติ และ 5) การติดตามประเมินผลและสะท้อนคิดสำหรับการโค้ชชิ่งผู้สูงอายุ Passmore และ Lai (2020 : 34) เสนอแนวทางสำคัญ ได้แก่ การใช้ภาษาที่สุภาพและให้เกียรติ การเคารพประสบการณ์และภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ การปรับจังหวะและระยะเวลาในการโค้ชให้เหมาะสมกับสภาพร่างกาย และการสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นกันเอง นอกจากนี้ งานวิจัยของ Knight (2021 : 120) ยังพบว่า การโค้ชชิ่งช่วยให้ผู้สูงอายุมีความมั่นใจในการเรียนรู้เทคโนโลยีเพิ่มขึ้นร้อยละ 35 และมีอัตราการคงอยู่ในหลักสูตรสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการโค้ชชิ่ง

2. การสังเคราะห์รูปแบบดิจิทัลคอนเทนต์ร่วมกับการโค้ชชิ่งสำหรับผู้สูงอายุ

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนได้สังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบดิจิทัลคอนเทนต์ร่วมกับการโค้ชชิ่งสำหรับผู้สูงอายุ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดระบบ (System Approach) ของ Bertalanffy (1968 : 32) ร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) ของ Knowles (1984 : 55-61) และแนวคิดการโค้ชชิ่ง (Coaching Approach) ของ Grant (2019 : 142-158) สามารถนำเสนอรูปแบบได้ดังภาพที่ 1

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	สาระสำคัญ	เอกสารอ้างอิง
ปัจจัยนำเข้า (Input)	ผู้เรียนสูงอายุ	มีประสบการณ์ชีวิต ข้อจำกัดทางร่างกาย ความต้องการแตกต่าง แรงจูงใจใฝ่เรียนรู้	Knowles (1984) ; Merriam & Baumgartner (2020)
	ผู้โค้ช	มีความรู้ผู้สูงอายุ ทักษะการโค้ชซึ่งความสามารถด้านเทคโนโลยี	van Nieuwerburgh (2020) ; ICF (2021)
	เนื้อหาดิจิทัลคอนเทนต์	คุณลักษณะ 5A: Appropriate, Accessible, Attractive, Applicable, Adjustable	Clark & Mayer (2016) ; Mayer (2019)
กระบวนการ (Process)	การออกแบบดิจิทัลคอนเทนต์	หลัก UDL: เนื้อหาหลากหลาย เปิดโอกาสให้แสดงออกหลายวิธี สร้างแรงจูงใจหลากหลาย	CAST (2018)
	กระบวนการโค้ชซึ่ง 5 ขั้นตอน	1.สร้างสัมพันธภาพ 2.กำหนดเป้าหมาย 3.วางแผน 4.ปฏิบัติและสะท้อนคิด 5.ประเมินผล	Grant (2019) ; Passmore & Lai (2020)
	เทคโนโลยีสนับสนุน	แอปติดตามความก้าวหน้า เครื่องมือสื่อสาร ชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์	Siemens (2005) ; พรทิพย์ และอังคณา (2564)
	ผลลัพธ์ดิจิทัล	การรู้เท่าทัน เข้าถึง เข้าใจ วิเคราะห์ ใช้ประโยชน์	สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลฯ (2562)
ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ	ทักษะใหม่ในการดำรงชีวิต	ใช้แอปพื้นฐาน สื่อสารออนไลน์ ทำธุรกรรมออนไลน์	สุชาติและคณะ (2564)
	คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	ความพึงพอใจในชีวิต ความมั่นใจในการเรียนรู้ การพึ่งพาตนเอง	WHO (2020)
		โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล นโยบายความร่วมมือ ครอบคลุม	สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2563) ; กรมกิจการผู้สูงอายุ (2561)

ภาพที่ 1 ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบดิจิทัลคอนเทนต์ร่วมกับการโค้ชซึ่งสำหรับผู้สูงอายุ

3. รายละเอียดองค์ประกอบของรูปแบบ

3.1 องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

3.1.1 ผู้เรียนสูงอายุ (Elderly Learners) เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ มีลักษณะเฉพาะที่ต้องคำนึงถึง 4 ประการ ได้แก่ มีประสบการณ์ชีวิตที่หลากหลาย ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นฐานในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่ ตามแนวคิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์เดิม (Knowles, 1984 : 58) มีข้อจำกัดทางร่างกายที่แตกต่างกัน เช่น การมองเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว ซึ่งต้องได้รับการออกแบบสื่อที่เหมาะสม (Merriam & Baumgartner, 2020 : 213) มีความต้องการและความสนใจที่หลากหลาย ตามพื้นฐานชีวิตและบริบททางสังคม (ชไมพร รัตนเจริญชัย & สิริวรรณ อนันต์โท, 2565 : 112) มีแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ ที่แตกต่างกัน ซึ่งต้องได้รับการเสริมสร้างผ่านกระบวนการโค้ชชิ่ง (Knowles et al., 2020 : 178)

3.1.2 ผู้โค้ช (Coach) ผู้ทำหน้าที่สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ ควรมีคุณสมบัติสำคัญ 3 ประการ (Van Nieuwerburgh, 2020 : 89-94; International Coaching Federation, 2021 : 6) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาและการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ เพื่อให้สามารถปรับแนวทางการโค้ชให้เหมาะสมทักษะการโค้ชซึ่งตามมาตรฐานสากล โดยเฉพาะการตั้งคำถาม การฟังอย่างลึกซึ้ง การสะท้อนคิด และการให้ข้อมูลย้อนกลับ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อสนับสนุนการโค้ชซึ่งผ่านช่องทางออนไลน์

3.1.3 เนื้อหาดิจิทัลคอนเทนต์ (Digital Content : 5A) สื่อการเรียนรู้ที่ออกแบบเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วยคุณลักษณะ 5 ประการ (สังเคราะห์จาก Clark & Mayer, 2016 : 87-92; Mayer, 2019 : 156-168; ชไมพร รัตนเจริญชัย & สิริวรรณ อนันต์โท, 2565 : 118-120)

Appropriate: เนื้อหามีความเหมาะสมกับวัย พัฒนาการ และบริบททางสังคมของผู้สูงอายุ

Accessible: เข้าถึงง่ายผ่านหลายช่องทาง รองรับข้อจำกัดทางร่างกาย เช่น ขนาดตัวอักษร เสียงบรรยาย

Attractive: มีความน่าสนใจ ดึงดูดให้ติดตามเรียนรู้ ด้วยภาพ สี เสียง ที่เหมาะสม

Applicable: สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง เห็นประโยชน์ชัดเจน

Adjustable: สามารถปรับระดับความยากง่ายและความเร็วในการเรียนรู้ได้ตามศักยภาพ

3.2 องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process)

3.2.1 การออกแบบดิจิทัลคอนเทนต์ตามหลัก Universal Design for Learning (UDL) ประยุกต์ใช้หลักการออกแบบการเรียนรู้ที่ทุกคนเข้าถึงได้ (CAST, 2018 : 15-24) ประกอบด้วย นำเสนอเนื้อหาหลากหลายรูปแบบ (Multiple means of representation) ทั้งวิดีโอ ภาพ infographic เสียงข้อความ เพื่อรองรับความแตกต่างของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกได้หลายวิธี (Multiple means of action and expression): ให้ผู้เรียนเลือกวิธีการเรียนรู้และนำเสนอผลงานตามความถนัดสร้างแรงจูงใจที่หลากหลาย (Multiple means of engagement): ออกแบบกิจกรรมที่ทำนายเหมาะสม ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเห็นคุณค่าในตนเอง

3.2.2 กระบวนการโค้ชซึ่ง 5 ขั้นตอนสำหรับผู้สูงอายุ (Elderly Coaching Process)

พัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์แนวคิดของ Grant (2019 : 142-158) และ Passmore & Lai (2020 : 32-35) ร่วมกับงานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุไทย

ขั้นที่ 1 การสร้างสัมพันธภาพ (Rapport Building) โค้ชสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง ใช้ภาษาสุภาพ ให้เกียรติ และแสดงความเคารพในวัยวุฒิ ทำความรู้จักกับผู้สูงอายุเป็นรายบุคคล เข้าใจภูมิหลัง ความสนใจ และข้อจำกัด สร้างความไว้วางใจและความรู้สึกปลอดภัยในการเรียนรู้ (Passmore & Lai, 2020 : 34)

ขั้นที่ 2: การกำหนดเป้าหมาย (Goal Setting) ใช้เทคนิคการตั้งคำถามเพื่อให้ผู้สูงอายุ กำหนดเป้าหมายด้วยตนเอง (ไม่ใช่การกำหนดโดยโค้ช) เป้าหมายควรสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจที่แท้จริงของผู้เรียน กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน วัดผลได้ เหมาะสมกับศักยภาพ (SMART Goals) (Grant, 2019 : 146)

ขั้นที่ 3: การวางแผนการเรียนรู้ (Learning Planning) ร่วมกันออกแบบแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพ ข้อจำกัด และเวลาของผู้สูงอายุ กำหนดวิธีการเรียนรู้ ระยะเวลา และทรัพยากรที่จำเป็น วางแผนการติดตามความก้าวหน้าและการให้ความช่วยเหลือเมื่อพบอุปสรรค

ขั้นที่ 4: การปฏิบัติและการสะท้อนคิด (Practice and Reflection) ผู้สูงอายุเรียนรู้ผ่าน ดิจิทัลคอนเทนต์ตามแผนที่กำหนดไว้ มีการสะท้อนคิดกับโค้ชเป็นระยะ เพื่อทบทวนความเข้าใจและปรับปรุง การเรียนรู้ โค้ชให้กำลังใจและสนับสนุนเมื่อพบอุปสรรค เน้นการเสริมสร้างความมั่นใจ (Knight, 2021 : 120)

ขั้นที่ 5: การประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับ (Evaluation and Feedback) ประเมินความก้าวหน้าตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน ให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวกเพื่อเสริมสร้างกำลังใจและความมั่นใจ ร่วมกันวางแผนการเรียนรู้ต่อไปหลังจากจบหลักสูตร เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3.2.3 การบูรณาการเทคโนโลยีสนับสนุน (Supportive Technology) ใช้แอปพลิเคชัน หรือแพลตฟอร์มที่ช่วยติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน (Learning Analytics) มีเครื่องมือสื่อสารระหว่างโค้ชกับผู้เรียนแบบเรียลไทม์ (เช่น LINE, Zoom, โทรศัพท์) เพื่อให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง (Siemens, 2005 : 7) สร้างชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ (Online Learning Community) สำหรับผู้สูงอายุเพื่อแลกเปลี่ยน ประสบการณ์และสนับสนุนซึ่งกันและกัน (พรทิพย์ คำพา & อังคณา กุลนาคดล, 2564 : 56)

3.3 องค์ประกอบด้านผลลัพธ์ (Output)

3.3.1 การรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy)

เข้าถึง (Access): สามารถเข้าถึงและสืบค้นข้อมูลที่ต้องการจากแหล่งต่าง ๆ ได้

เข้าใจ (Understand): เข้าใจเนื้อหาดิจิทัลและสามารถแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้องได้

วิเคราะห์ (Analyze): มีวิจารณ์ญาณในการวิเคราะห์เนื้อหา รู้เท่าทันข้อมูล

บิดเบือน

ใช้ประโยชน์ (Apply): สามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลดิจิทัลในการพัฒนา

คุณภาพชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562 : 23-25)

3.3.2 ทักษะใหม่ในการดำรงชีวิต (New Life Skills) สามารถใช้แอปพลิเคชันพื้นฐานที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น สุขภาพ การเงิน การสื่อสาร สามารถติดต่อสื่อสารออนไลน์กับครอบครัวและสังคม ลดความเหงาและโดดเดี่ยว สามารถทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์เบื้องต้นได้อย่างปลอดภัย (สุชาติกรรณา และคณะ, 2564 : 78)

3.3.3 คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (Improved Quality of Life) มีความพึงพอใจในชีวิตและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (Self-esteem) มีความมั่นใจในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง สามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ลดการพึ่งพาผู้อื่น (World Health Organization, 2020 : 45)

3.3.4 ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ (Supporting Factors for Success) เป็นปัจจัยแวดล้อมที่ส่งเสริมให้รูปแบบสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ: โครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัล: อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง อุปกรณ์ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563 : 89) นโยบายสนับสนุน: การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษา (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2561 : 34) ความร่วมมือของภาคีเครือข่าย: ความร่วมมือระหว่างโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์เรียนรู้ชุมชน และสถาบันการศึกษา การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน: การสนับสนุนและให้กำลังใจจากครอบครัวรอบข้าง รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

4. การวิเคราะห์ความสอดคล้องของรูปแบบกับบริบทสังคมสูงวัยไทย

รูปแบบดิจิทัลคอนเทนต์ร่วมกับการโค้ชซึ่งที่นำเสนอมีความสอดคล้องกับนโยบาย Thailand 4.0 และแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2565) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2561) ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2561 : 34)

เมื่อพิจารณาในระดับปฏิบัติ การนำรูปแบบไปใช้ต้องคำนึงถึงความพร้อมของปัจจัยสนับสนุนต่าง ๆ โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัลที่ยังมีความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563 : 89) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรโค้ช และการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์เรียนรู้ชุมชน และสถาบันการศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากการวิเคราะห์นี้ได้แก่ 1) ควรมีการจัดทำหลักสูตรพัฒนาผู้โค้ชสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ 2) ควรมีการพัฒนาคลังสื่อดิจิทัลคอนเทนต์ที่ได้มาตรฐานและเหมาะสมกับผู้สูงอายุ และ 3) ควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบการโค้ชซึ่งทางไกลเพื่อขยายโอกาสการเข้าถึงสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่ห่างไกล

5. กรณีตัวอย่างการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย

มีหน่วยงานหลายแห่งในประเทศไทยที่เริ่มประยุกต์ใช้แนวทางการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลคอนเทนต์ร่วมกับการสนับสนุนใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ ตัวอย่างเช่น โครงการ "สูงวัย หัวใจดิจิทัล" โดยสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (Depa) ร่วมกับกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้จัดการฝึกอบรมทักษะดิจิทัลให้ผู้สูงอายุ โดยมีพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2564 : 12) ผลการ

ดำเนินงานพบว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการมีความมั่นใจในการใช้สมาร์ทโฟนและแอปพลิเคชันต่าง ๆ เพิ่มขึ้น และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้จริง

อีกตัวอย่างหนึ่งคือ โครงการ "โรงเรียนผู้สูงอายุ" ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่ง ที่เริ่มนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ ควบคู่กับการมีวิทยากรกระบวนการคอยกระตุ้นและให้คำแนะนำ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2563 : 45) แม้ยังไม่มีการบูรณาการการโค้ชซึ่งเป็นระบบตามรูปแบบที่นำเสนอ แต่ก็เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการพัฒนาต่อยอด

บทสรุป

รูปแบบดิจิทัลคอนเทนต์ร่วมกับการโค้ชสำหรับผู้สูงอายุที่นำเสนอในบทความนี้ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) ด้านปัจจัยนำเข้า (ผู้เรียนสูงอายุ ผู้โค้ช และเนื้อหาดิจิทัลคอนเทนต์ตามคุณลักษณะ 5A) (2) ด้านกระบวนการ (การออกแบบดิจิทัลคอนเทนต์ตามหลัก UDL กระบวนการโค้ชซึ่ง 5 ขั้นตอนสำหรับผู้สูงอายุ และการบูรณาการเทคโนโลยีสนับสนุน) และ (3) ด้านผลลัพธ์ (การรู้เท่าทันดิจิทัลทักษะใหม่ในการดำรงชีวิต และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น) โดยมีปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จเป็นองค์ประกอบสนับสนุนรูปแบบนี้เป็นผลจากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ โดยมีจุดเด่นที่การผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีดิจิทัลที่ช่วยให้เข้าถึงเนื้อหาได้ทุกที่ทุกเวลา และกระบวนการโค้ชซึ่งที่ช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจและความมั่นใจให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการและลักษณะเฉพาะของผู้สูงอายุไทย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้: หน่วยงานที่จัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุควรนำองค์ประกอบของรูปแบบไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและทรัพยากรที่มีอยู่ โดยอาจเริ่มจากการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีทักษะการโค้ช และการผลิตสื่อดิจิทัลคอนเทนต์ที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป: ควรมีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลของรูปแบบนี้ในบริบทจริง รวมถึงการวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2561). *แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2565) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2561*. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2563). *คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ*. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

- ชไมพร รัตนเจริญชัย, & สิริวรรณ อนันต์โท. (2565). พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลและความต้องการเนื้อหา
ดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิตย์*,
16(1), 97-124.
- พรทิพย์ คำพา, & อังคณา กุลนภาดล. (2564). การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
สำหรับผู้สูงอายุ. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 32(2), 45-62.
- พิมพ์ลักษณ์ จำปา, & วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์. (2563). ปัญหาและความต้องการในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการ
เรียนรู้ของผู้สูงอายุในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร*, 10(2), 123-140.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2565). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2564*. มูลนิธิสถาบันวิจัย
และพัฒนาผู้สูงอายุไทย.
- สุขาดา กรุณา, สมชาย วงศ์เกษม, & จุฑามาศ ชุมพงศ์. (2564). การศึกษาปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
เพื่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 5(2),
67-84.
- สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและ
สังคม ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)*. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). *รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2562*. สำนักงาน
สถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2564). *รายงานผลการดำเนินงานโครงการสูงวัย หัวใจดิจิทัล*. สำนักงาน
ส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล.
- Bertalanffy, L. von. (1968). *General system theory: Foundations, development, applications*.
George Braziller.
- CAST. (2018). *Universal design for learning guidelines version 2.2*. CAST.
- Clark, R. C., & Mayer, R. E. (2016). *E-learning and the science of instruction: Proven guidelines
for consumers and designers of multimedia learning* (4th ed.). Wiley.
- Grant, A. M. (2019). *The science of coaching: A comprehensive review of the evidence*.
Wiley-Blackwell.
- International Coaching Federation. (2021). *ICF core competencies*. International Coaching
Federation.
- Knight, J. (2021). The impact of coaching on older adults' learning confidence: A randomized
controlled trial. *Educational Gerontology*, 47(3), 112-128.
- Knowles, M. S. (1984). *Andragogy in action: Applying modern principles of adult learning*.
Jossey-Bass.
- Knowles, M. S., Holton, E. F., & Swanson, R. A. (2020). *The adult learner: The definitive
classic in adult education and human resource development* (9th ed.). Routledge.

- Mayer, R. E. (2019). *The Cambridge handbook of multimedia learning* (3rd ed.). Cambridge University Press.
- Merriam, S. B., & Baumgartner, L. M. (2020). *Learning in adulthood: A comprehensive guide* (4th ed.). Jossey-Bass.
- Passmore, J., & Lai, Y. L. (2020). Coaching older adults: A systematic review. *International Coaching Psychology Review*, 15(1), 26-41.
- Siemens, G. (2005). Connectivism: A learning theory for the digital age. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 2(1), 3-10.
- van Nieuwerburgh, C. (2020). *An introduction to coaching skills: A practical guide* (3rd ed.). Sage Publications.
- World Health Organization. (2020). *Decade of healthy ageing: Baseline report*. World Health Organization.

การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค ด้านอาหารปลอดภัย ตำบลแกใหญ่ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

Development of Village Health Volunteers Capacity in consumer protection operations
regarding food safety in Kae Yai Sub-district, Mueang Surin District, Surin Province

นฤมิต ศรีสมบัติ

Narumit Srisombat

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแกใหญ่ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองสุรินทร์

Kae Yai Sub-district Health Promoting Hospital,

Mueang Surin District Public Health Office, Thailand

*Corresponding Author E-mail : kraisin1986@gmail.com

วันที่รับบทความ 12 ธันวาคม 2568

วันแก้ไขบทความ 2 เมษายน 2569

วันตอบรับบทความ 29 เมษายน 2569

บทคัดย่อ

การคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัยเป็นภารกิจสำคัญของระบบสาธารณสุขชุมชน โดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีบทบาทสำคัญในการเฝ้าระวังและคุ้มครองผู้บริโภคในชุมชน การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพ อสม. ในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย ตำบลแกใหญ่ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง คือ อสม. ทั้งหมดในพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแกใหญ่ จำนวน 181 คน เลือกแบบเฉพาะเจาะจงดำเนินการวิจัยตั้งแต่ ตุลาคม 2566 - กันยายน 2567 เป็นเป็นระยะ 1) ศึกษาสถานการณ์ปัญหา 2) ออกแบบและพัฒนาโปรแกรม 3) ทดลองใช้และประเมินผล 4) การปรับปรุงและพัฒนา เก็บรวบรวมข้อมูลความรู้ ทักษะการปฏิบัติ ทักษะคิด และผลการดำเนินงานเฝ้าระวัง ก่อนและหลังการพัฒนา ศักยภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน (Paired t-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัย พบว่า หลังการดำเนินการพัฒนาศักยภาพ อสม. มีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับด้านอาหารปลอดภัย ทักษะการปฏิบัติในการเฝ้าระวัง และทัศนคติต่อการดำเนินงานอาหารปลอดภัยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ประสิทธิภาพการเฝ้าระวังอาหารในชุมชนเพิ่มขึ้น โดยมีการเฝ้าระวังและเก็บตัวอย่างอาหาร เพื่อตรวจสอบปนเปื้อนเพิ่มขึ้นจากเดิม และผลการตรวจพบความปลอดภัย ร้อยละ 100 สรุปการพัฒนาศักยภาพ อสม.ในรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการสามารถเพิ่มพัฒนาความรู้ ทักษะ ทักษะคิด และประสิทธิภาพการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัยของ อสม. ได้อย่างมีประสิทธิภาพสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ, การคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

Abstract

Consumer protection for food safety is a critical mission of the community health system, with Village Health Volunteers (VHVs) playing a vital role in surveillance and consumer protection in communities. This study aimed to develop the capacity of Village Health Volunteers in implementing consumer protection for food safety in Kae Yai Subdistrict, Mueang Surin District, Surin Province. This research and development study was conducted from October 2023 to September 2024 in four phases: 1) current situation assessment, 2) program design and development for Village Health Volunteers capacity in consumer protection for food safety, 3) implementation and evaluation, and 4) prototype refinement. The sample consisted of 181 Village Health Volunteers under the responsibility of Kae Yai Subdistrict Health Promoting Hospital, selected by simple random sampling. Research instruments included: 1) a capacity development program for Village Health Volunteers in consumer protection for food safety operations, and 2) capacity assessment tests for consumer protection in food safety operations and program satisfaction surveys. Data on knowledge, practical skills, attitudes, and surveillance performance were collected before and after program implementation and analyzed using descriptive statistics and Paired t-test at a significance level of 0.05.

Results: The research results revealed that after implementing the capacity development program for village health volunteers (VHVs), the average scores on food safety knowledge, surveillance skills, and attitudes toward food safety operations significantly increased ($p < 0.05$). Community food surveillance efficiency increased, with increased food monitoring and sample collection for contaminant testing, and improved food safety results. Conclusion: Capacity development for village health volunteers through a workshop effectively improved the knowledge, skills, attitudes, and efficiency of VHVs' food safety consumer protection operations.

Keywords: capacity development, consumer protection for food safety, village health volunteers

บทนำ

ภารกิจสำคัญที่มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องทั่วโลก เพื่อปกป้องสิทธิและความปลอดภัยของผู้บริโภคจากสินค้าและบริการที่อาจก่อให้เกิดอันตรายหรือการถูกเอาเปรียบในระบบตลาดคือการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งเป็นระบบสากลที่ให้ความสำคัญกับการสร้างระบบที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่าง

มีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการสำรวจข้อมูล พิจารณาเรื่องร้องเรียน การกำกับดูแลและส่งเสริมความรู้ควบคู่กันไปในหลายประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.).(2562)

สถานการณ์โรคที่เกิดจากอาหารกับพื้นที่ประเทศไทย ที่รัฐต้องปกป้องและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับความปลอดภัยและความเป็นธรรมในการบริโภคสินค้าและบริการทั้งในชีวิตประจำวันและช่องทางออนไลน์ โดยมีหน้าที่หลักคือการออกกฎหมาย มาตรการควบคุม กำกับดูแลมาตรฐานสินค้า ตรวจสอบคุณภาพ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้บริโภค เพื่อป้องกันการเอาเปรียบและแก้ไขข้อพิพาทอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส รัฐกำหนดหน่วยงานต่าง ๆ ควบคุมความปลอดภัยของอาหาร ยา และผลิตภัณฑ์สุขภาพ รวมทั้งส่งเสริมความรู้และสร้างโอกาสให้ผู้บริโภคมีส่วนร่วมในนโยบาย โดยเฉพาะในชุมชนระดับฐานรากที่มีการจัดเตรียมและจำหน่ายอาหารในบริเวณที่มีมาตรฐานสุขอนามัยไม่เพียงพอ การดำเนินงานด้านความปลอดภัยอาหารในระดับชุมชน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการป้องกันและควบคุมโรคที่เกิดจากอาหาร ยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องการการเฝ้าระวังและการจัดการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับชุมชน ซึ่งพบว่าอาหารไม่ปลอดภัยจากการปนเปื้อนของสารเคมี จุลินทรีย์ และการใช้วัตถุเจือปนอาหารที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายเป็นปัญหาที่พบบ่อยในท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.).(2562)

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นหลักในการดูแลสุขภาพของประชาชนในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะในชุมชนชนบทที่มีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ รพ.สต. ไม่เพียงแต่ให้บริการสุขภาพพื้นฐานเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมและขับเคลื่อนงานคุ้มครองผู้บริโภคในชุมชนอีกด้วย หนึ่งในภารกิจสำคัญคือการเฝ้าระวังคุณภาพสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ เช่น อาหาร ยา และผลิตภัณฑ์สุขภาพต่างๆ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนนอกจากนี้ รพ.สต. ยังมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้และสร้างการรับรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับสิทธิผู้บริโภคในเรื่องของความปลอดภัย

การเลือกใช้สินค้าและบริการอย่างรอบคอบ รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนสามารถตรวจสอบและตัดสินใจได้อย่างมีข้อมูลครบถ้วน การดำเนินกิจกรรมและโครงการที่หลากหลาย เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ จัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ หรือการเผยแพร่สื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ ถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่ช่วยพัฒนาศักยภาพเครือข่ายภาคประชาชน อาทิ อสม. เพื่อให้สามารถทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบและส่งเสริมสิทธิผู้บริโภคในชุมชนได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน อสม. จึงมีบทบาทสำคัญเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนงานสาธารณสุขในระดับชุมชน โดยทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างหน่วยงานสาธารณสุขกับประชาชนในพื้นที่ อสม. เป็นกลไกสำคัญในระบบสาธารณสุขของประเทศไทยที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างหน่วยบริการสาธารณสุขกับประชาชนในชุมชนการพัฒนา อสม. ซึ่ง เป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับระบบบริการสาธารณสุข และเป็นหัวใจในการส่งเสริมงานคุ้มครองผู้บริโภคในพื้นที่ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการเสริมสร้างศักยภาพของอาสาสมัครเหล่านี้จึงมีความจำเป็น เพื่อให้สามารถสนับสนุนและส่งเสริมงานคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับจังหวัดสุรินทร์ยังคงพบปัญหาในเรื่องของผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ไม่ปลอดภัยในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นอาหารที่มีสารปนเปื้อน เช่น ร้านอาหาร ร้านหมูกระทะ ที่พบว่ามีสารผสมฟอร์มาลีนในอาหารสด สารกักตุนในลูกชิ้น และอื่นๆ จากรายงานการตรวจสอบฟอร์มาลีนในตัวอย่างอาหาร พบ ตัวอย่างอาหารที่ไม่ผ่าน ถึงร้อยละ 22.61 นอกจากนี้ ผลการตรวจห้องเย็น/ร้านเนื้ออย่าง ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์ร่วมกับสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสุรินทร์ ผลตรวจวิเคราะห์ตัวอย่างอาหารที่พบสารฟอร์มาลีนจำนวน 2 แห่ง/2ตัวอย่าง (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์.2566 : ออนไลน์) นอกจากอาหารแล้วยังพบปัญหาเรื่องการแพร่ระบาดของยาชุดอีกด้วย จากการที่มีประชาชนพบการจำหน่ายยาชุดแล้วมีการแจ้งมายังกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์เพื่อเข้าตรวจสอบ ดำเนินการตรวจสอบด้วยชุดทดสอบสเตียรอยด์เบื้องต้น พบว่า ยาชุดมี 3 เม็ด ตรวจพบสเตียรอยด์ 2 เม็ด ฉลากแสดงเลขที่ อย. จากการตรวจสอบพบว่า เป็นการสวมสิทธิ์ใช้เลข อย.ของผลิตภัณฑ์ยี่ห้อหนึ่ง และยังมีการอ้างสรรพคุณครอบจักรวาลเกินจริง (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์.2567 : ออนไลน์) ปัญหาผลิตภัณฑ์สุขภาพดังกล่าวถือเป็นปัญหาสำคัญเนื่องจากมีผลกระทบในหลายกลุ่มประชากร ไม่ว่าจะเป็นวัยรุ่นวัยเรียน ไปจนถึงวัยสูงอายุ จากการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพในกลุ่มตัวอย่าง 11-64 ปี พบว่า สามารถแยกแยะประเภทของเครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่รับรองโดย อย. ที่ปรากฏ บนผลิตภัณฑ์สุขภาพต่างๆ ได้เพียงร้อยละ 36.6 เท่านั้น และ รู้วิธีการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ถูกต้อง ร้อยละ 59.9 (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.2566 : ออนไลน์)

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแกใหญ่ เป็นหน่วยบริการปฐมภูมิที่มีบทบาทในการสำรวจและเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์สุขภาพในระดับชุมชน ซึ่งที่ผ่านจากการสำรวจร้านค้า ร้านชำในพื้นที่ ปัญหาที่พบคือการจำหน่ายอาหารที่ไม่ปลอดภัย เช่น ไม่มีฉลาก อย. ผลิตภัณฑ์เสื่อมสภาพ กว่าร้อยละ 62.4 ของจำนวนที่ตรวจสอบ ส่วนด้านยา พบการจำหน่ายยาอันตราย และยาที่ไม่อนุญาตให้จำหน่ายในร้านชำ ถึงร้อยละ 43.25 ของจำนวนร้านค้าทั้งหมด ซึ่งประชาชนในพื้นที่ตำบลแกใหญ่ทุกคน มีโอกาสที่จะบริโภคผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย ในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคนั้นจำเป็นต้องอาศัยกำลังคนทางสาธารณสุขจำนวนมากในการเฝ้าระวังและตรวจสอบการจำหน่ายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์สุขภาพซึ่งบทบาทเหล่านี้จึงถูกกำหนดไว้ในหน้าที่ของ อสม. ดังนั้น อสม. จึงต้องมีศักยภาพในการดำเนินงาน จำเป็นจะต้องมีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค ด้านอาหารปลอดภัย ซึ่งที่ผ่านมายังขาดการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง ข้อมูลไม่สอดคล้องกันกับข้อมูลเมื่อเจ้าหน้าที่ลงสำรวจด้วยตนเอง ขาดการรายงานเอกสารและผ่านรูปแบบแอปพลิเคชันแล้ว อาจขาดความสามารถด้านเทคโนโลยี อีกทั้งยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการดำเนินงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคในชุมชนจึงทำให้ไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมศักยภาพของ อสม. ด้านการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคในชุมชนเพื่อการเฝ้าระวังปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ไม่ปลอดภัยในชุมชน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาศักยภาพของ อสม. ในการส่งเสริมการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแกใหญ่ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการปฏิบัติงานคุ้มครองผู้บริโภคให้ อสม. มีสมรรถนะในการ

ดำเนินงานที่มากขึ้นและส่งผลต่อการดำเนินงานในชุมชนและเพิ่มความปลอดภัยจากผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ไม่ปลอดภัยให้กับชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชน นโยบาย และสภาพปัญหาการดำเนินงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคในอสม. ตำบลแกใหญ่ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย สำหรับอสม.ตำบลแกใหญ่ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อประเมินผลการพัฒนาศักยภาพด้านคุ้มครองผู้บริโภค สำหรับอสม.ตำบลแกใหญ่ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

การพัฒนาศักยภาพอสม.ในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย

1. ประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการความรู้เกี่ยวกับอาหารและสารปนเปื้อนในอาหาร และการฝึกทักษะที่ใช้ในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย
2. การใช้ตัวแบบ ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการและสื่อประกอบ
3. การใช้คำพูดชักจูงใจ แนะนำ ชื่นชมในการดำเนินงาน
4. การกระตุ้นทางอารมณ์ การส่งเสริมให้ อสม. มีสภาวะด้านร่างกายและอารมณ์ที่ดี สร้างแรงจูงใจในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย

ศักยภาพการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัยของอสม.

- ความรู้
- ทักษะการปฏิบัติงาน
- ทักษะคติ
- ผลลัพธ์ของการดำเนินงาน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา(Research and Development Research) โดยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน 1) ศึกษาสถานการณ์ปัจจุบัน 2)ออกแบบพัฒนาศักยภาพอสม. ในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย 3) ทดลองใช้และประเมินผล 4) ปรับปรุงพัฒนา ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนตุลาคม 2566 - กันยายน 2567

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ อสม. (อสม.) ตำบลแกใหญ่ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 181 คน

กลุ่มตัวอย่าง ด้วยเหตุผลทางด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ อสม. ที่ผ่านเกณฑ์การคัดเข้า-คัดออก จำนวน 181 คน โดยมีเกณฑ์ดังนี้ เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion Criteria) ดังนี้ ปฏิบัติหน้าที่ อสม.อย่างต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่า 1 ปี มีความสมัครใจเข้าร่วมโครงการ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมและติดตามผลได้ครบถ้วนตามที่กำหนดมีสุขภาพร่างกายและจิตใจสมบูรณ์ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามปกติ สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้ เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria) การลาออกหรือย้ายไปปฏิบัติหน้าที่นอกพื้นที่ระหว่างการดำเนินการศึกษาที่ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพได้ครบตามที่กำหนด (เข้าร่วมน้อยกว่าร้อยละ 80 ของกิจกรรมทั้งหมด) วิธีการสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1. แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาการ เป็น อสม. ประสบการณ์การอบรมต่างๆ

2. แบบสอบถามความรู้ศักยภาพการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย และแบบประเมินความพึงพอใจต่อการพัฒนาศักยภาพ ประกอบด้วย 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบไปด้วย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการเป็น อสม. รวม 5 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย ประกอบด้วยข้อคำถามแบบเลือกตอบ ให้คะแนนเป็น 1 กับ 0 โดยถ้าตอบถูก ได้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดได้ 0 คะแนน จำนวน 20 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน รวมเป็น 20 คะแนน นำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าต่ำสุด-สูงสุด (Min-max) และจัดกลุ่มเป็น 3 ระดับ ดังนี้ 0 - 6.67 คะแนน หมายถึง มีความรู้ระดับน้อย, 6.68 - 13.36 คะแนน หมายถึง มีความรู้ระดับปานกลาง 13.37 - 20 คะแนน หมายถึง มีความรู้ระดับมาก

ส่วนที่ 3 แบบฝึกทักษะการปฏิบัติในการดำเนินงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย ประกอบด้วยข้อคำถาม 15 ข้อ เป็นข้อคำถามลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 คะแนน โดยจะนำมาคิดเป็นค่าเฉลี่ยแล้วแบ่งตามเกณฑ์ 3 ระดับ

ส่วนที่ 4 ทศคณิตต่อการดำเนินงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย ประกอบไปด้วย ข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 5 แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาศักยภาพอสม.ในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย ประกอบด้วย ข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ เป็นข้อคำถามลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะ เป็นย่อหน้าว่างเปล่าเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา และความเหมาะสมทางภาษา โดยวิธีการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (IOC : Index of Item-objective congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค 1 ท่าน นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาวิชา 1 คน รวม 3 คน พิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสม จนได้ค่ามากกว่า 0.5 ในส่วนที่ 1-5 ของแบบสอบถาม นำแบบสอบถามไปตรวจสอบ โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยพิจารณาความชัดเจนและความเข้าใจในแนวคำถามและความสมบูรณ์ของภาษา จากนั้นนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) แล้วปรับปรุงจนได้ค่าความเชื่อมั่นในส่วนที่ 2 - ส่วนที่ 5 อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ขึ้นไป คือ มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.8

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาสถานการณ์ปัญหา บริบทของชุมชน และความต้องการ โดยการสังเกต สอบถามข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัยของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ความรู้ ทศนคติ แรงจูงใจ และทักษะของอสม. โดยใช้แบบสอบถาม (pilot study) รวมไปถึงศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาศักยภาพ อสม. ตำบลแกใหญ่ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ (R1)

2. การออกแบบการพัฒนาศักยภาพ อสม. ในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย โดยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในขั้นแรกมารวบรวมกันออกแบบพัฒนาศักยภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของกลุ่มตัวอย่าง

3. การทดลองใช้การพัฒนาศักยภาพในกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก เพื่อประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาศักยภาพด้านคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย โดยการจำลองการจัดกิจกรรมตามที่ออกแบบข้างต้น ในกลุ่มอสม.ในพื้นที่ตำบลอื่น จำนวน 30 คน และใช้แบบทดสอบศักยภาพการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย และความพึงพอใจต่อโปรแกรมพัฒนาศักยภาพอสม.ในการประเมินเพื่อปรับปรุงการทำงานให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง (R2)

4. ทำการปรับปรุงการพัฒนาศักยภาพ ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น (D2) โดยระยะเวลาและความถี่ของการจัดกิจกรรมที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กระบวนการของการพัฒนาศักยภาพ จะดำเนินการภายในระยะเวลา 1 เดือน โดยจะจัดกิจกรรมทั้งหมด 5 ครั้ง แต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 1-2 ชม. มีรายละเอียดดังนี้

ครั้งที่ 1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ ทำแบบทดสอบความรู้ ทศนคติ ทักษะ และแรงจูงใจ โดยใช้แบบทดสอบศักยภาพการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย และแบบสอบถามความพึงพอใจก่อนการจัดกิจกรรม (Pre test) จัดกิจกรรม AIC เพื่อรับทราบปัญหาร่วมกัน กำหนดแนวทางกิจกรรม ค้นข้อมูลสถานการณ์ปัญหาที่ได้มีการศึกษาและเก็บข้อมูล อบรมให้ความรู้ด้านการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย โดยใช้สื่อต่างๆ ประกอบการบรรยาย จัดกิจกรรมกลุ่มถามตอบปัญหา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประจำวัน

ครั้งที่ 2 ร่วมกันทบทวนเนื้อหาการเรียนรู้ครั้งก่อนหน้า กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ครั้งนี้ บรรยายให้ความรู้และฝึกปฏิบัติ ทั้งการตรวจสอบข้อมูลผ่านฉลากผลิตภัณฑ์และจากฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์ การเก็บตัวอย่าง การใช้ชุดทดสอบ การอ่านผล การรายงานผล จัดกิจกรรมกลุ่มถามตอบปัญหา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประจำวัน

ครั้งที่ 3 ทบทวนเนื้อหาการเรียนรู้ในครั้งก่อนหน้า และทบทวนการปฏิบัติในการเก็บตัวอย่าง การใช้ชุดทดสอบ การอ่านผล การรายงานผล บรรยายการเฝ้าระวังอาหารปลอดภัย การรายงานเหตุการณ์ที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพจากอาหารที่ไม่ปลอดภัย และการใช้แอปพลิเคชัน และฐานข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้อง จัดกิจกรรมกลุ่มถามตอบปัญหา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประจำวัน

ครั้งที่ 4 ทบทวนเนื้อหาการเรียนรู้ในครั้งก่อนหน้า รวมทั้งทบทวนการปฏิบัติต่างๆ จัดกิจกรรมกลุ่มถามตอบปัญหา แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมทั้งหมด โดยกิจกรรมครั้งที่ 1-4 จะอยู่ในช่วงระยะเวลา 2 สัปดาห์แรก

ครั้งที่ 5 ทำการวัดศักยภาพ การดำเนินงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย (post test) โดยใช้แบบทดสอบศักยภาพการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค และความพึงพอใจต่อการพัฒนาศักยภาพด้านคุ้มครองผู้บริโภคสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุข โดยห่างจากกิจกรรมครั้งที่ 4 เป็นเวลา 2 สัปดาห์

5. ดำเนินกิจกรรมตามการออกแบบพัฒนาไว้ (R3) และทำการประเมินผลตามแผนการดำเนินการของการสร้างเสริมศักยภาพด้านคุ้มครองผู้บริโภคสำหรับอสม.ตำบลแกใหญ่ โดยใช้แบบทดสอบศักยภาพการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย และความพึงพอใจต่อโปรแกรม “อาหารปลอดภัย จากใจจิตอาสา” นอกจากนี้จะมีการดำเนินการเก็บตัวอย่างอาหารจากร้านอาหาร แผงลอย และสถานที่จำหน่ายอาหารในพื้นที่ตำบลแกใหญ่เพื่อตรวจหาสารปนเปื้อนในอาหาร

ข้อพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัยในคน

ผู้วิจัยตระหนักถึงการพิทักษ์สิทธิของอาสาสมัครที่เข้าร่วมโครงการวิจัย ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา วิธีการดำเนินการวิจัย ประโยชน์และความเสี่ยงที่จะได้รับการเข้าร่วมโครงการวิจัย พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับการทำวิจัย อาสาสมัครสามารถเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ได้โดยความสมัครใจ สามารถปฏิเสธไม่เข้าร่วมหรือถอนตัวออกจากโครงการได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลกระทบใดๆ และข้อมูลต่างๆ ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ การเผยแพร่ผลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวมเท่านั้น ประโยชน์ทาง

การศึกษา เมื่อกลุ่มตัวอย่างรับทราบและยินยอมเข้าร่วมกิจกรรมจึงได้ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ทั้งนี้การนัดหมายทำกิจกรรมจะใช้เวลาที่กลุ่มตัวอย่างมีความพร้อม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติ Paired t-test ในการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการพัฒนา

ผลการวิจัย (Research Results)

บริบทชุมชน และสภาพปัญหาการดำเนินงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคในสม.ตำบลแกใหญ่ อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัยในระดับปานกลาง ร้อยละ 56.67 การปฏิบัติในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัยในระดับต่ำ ร้อยละ 56.67 ทศนคติต่อการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัยในระดับต่ำ ร้อยละ 56.67 และจากการสำรวจความคิดเห็นและความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง ใน การที่จะพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครประจำหมู่บ้านในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย พบว่า ส่วนใหญ่อยากให้มีการพัฒนาในลักษณะของการบรรยายเนื้อหาประกอบการอบรมร่วมกับการมีกิจกรรมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นพร้อมการสาธิต ยกตัวอย่างและฝึกปฏิบัติ โดยใช้ระยะเวลาไม่เกิน 3 ชั่วโมงต่อครั้ง 1 วันต่อสัปดาห์ และ 4 สัปดาห์ต่อเดือน

ผลของการพัฒนาศักยภาพด้านคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย สำหรับสม.ตำบลแกใหญ่ อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของสม. โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการ AIC ในการจัดกิจกรรม และออกแบบเนื้อหาเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการ จากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุน้อยที่สุด 39 ปี อายุมากที่สุด 73 ปี อายุเฉลี่ยอยู่ที่ 56.1(S.D.= 9.14) ปี ระดับการศึกษาอยู่ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 40.0 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 20.0 ประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 13.3 และ ระดับอนุปริญาและปริญญาตรี ร้อยละ 10.0 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 30.0 รองลงมาคือ แม่บ้านและรับจ้าง ร้อยละ 20.0 ผลการการพัฒนาศักยภาพสม. ในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค ด้านอาหารปลอดภัย มีดังนี้

การเปรียบเทียบคะแนนความรู้การดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าคะแนนความรู้ เท่ากับ 7.6 (S.D.= 0.97) คะแนน หลังทดลองมีคะแนนความรู้เฉลี่ยเท่ากับ 15.37(S.D.= 1.49) คะแนน จากการทดสอบด้วยสถิติ Pair t-test พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนและหลังทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างก่อนและหลังทดลองเท่ากับ 7.77 คะแนน (95%CI อยู่ระหว่าง 7.65-7.88)

การเปรียบเทียบการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย พบว่า ก่อนทดลองมีค่าคะแนนการปฏิบัติเฉลี่ยเท่ากับ 16.33(S.D.= 3.52) คะแนน และหลังทดลองมีค่าคะแนนการปฏิบัติเฉลี่ยเท่ากับ 38.36(S.D.= 5.21) คะแนน จากการทดสอบด้วยสถิติ Pair t-test พบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนการปฏิบัติแตกต่างจากก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.03 (95%CI เท่ากับ 21.19-22.87)

การเปรียบเทียบทัศนคติต่อการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย พบว่า ก่อนทดลองมีค่าคะแนนทัศนคติเฉลี่ยเท่ากับ 25.34 (S.D.= 4.02) คะแนน และหลังทดลองมีค่าคะแนนทัศนคติเฉลี่ยเท่ากับ 47.68(S.D.= 4.21) คะแนน จากการทดสอบด้วยสถิติ Pair t-test พบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนการปฏิบัติแตกต่างจากก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.34 (95%CI เท่ากับ 21.15-23.54) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ การปฏิบัติ และทัศนคติ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย ก่อนและหลังการใช้โปรแกรมฯ (n = 181)

	Mean(S.D.)	Mean Difference(SD)	Std. Err.	95%CI	t	p-value
ความรู้						
หลังทดลอง	15.37(1.49)	7.77(0.33)	0.118	7.65-7.88	23.71	<0.0001
ก่อนทดลอง	7.6(0.97)					
การปฏิบัติ						
หลังทดลอง	38.36(5.21)	22.03(2.35)	0.84	21.19-22.87	13.36	<0.0001
ก่อนทดลอง	16.33(3.52)					
ทัศนคติ						
หลังทดลอง	47.68(4.21)	22.34(3.84)	1.37	20.96-23.71	13.36	<0.0001
ก่อนทดลอง	25.34(4.02)					

3. เพื่อประเมินผลการพัฒนาศักยภาพด้านคุ้มครองผู้บริโภค สำหรับอบสม.ตำบลแกใหญ่ อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ศึกษาการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย ตำบลแกใหญ่ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

ความพึงพอใจหลังทดลอง จากการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่ได้เข้าร่วมการพัฒนาศักยภาพอสม.ในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่(ร้อยละ 70) มีความพึงพอใจในระดับมาก รองลงมาคือระดับปานกลาง(ร้อยละ 20) และระดับน้อยที่สุด(ร้อยละ 10) ตามลำดับ โดยคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยเท่ากับ 38.07(4.35) คะแนน (95%CI อยู่ระหว่าง 36.44-39.69) ระดับความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลลัพธ์ด้านการสำรวจสารปนเปื้อนในอาหาร จากการศึกษาผลลัพธ์ในระดับชุมชนเกี่ยวกับเรื่องของการตรวจสอบสารปนเปื้อนในอาหาร หลังการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักในเรื่องของการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัยมากขึ้น พิจารณาจากการเฝ้าระวังด้านอาหารปลอดภัยในชุมชน จำนวนตัวอย่างอาหารที่อสม. สงสัยและได้เก็บตัวอย่างอาหารมาเพื่อตรวจสอบปนเปื้อนต่าง ๆ มีจำนวนมากขึ้น จากก่อนทดลองการพัฒนาศักยภาพ มีการนำมาตรวจ จำนวน 35 ตัวอย่าง จากร้านอาหารจำนวน 3 แห่ง แผงลอยจำหน่ายอาหาร จำนวน 5 แห่ง ร้านจำหน่ายอาหารสด จำนวน 9 แห่ง รวมทั้งสิ้น 17 แห่ง พบสารปนเปื้อน จำนวน 20 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 57.14 เมื่อผ่านการอบรมการพัฒนาศักยภาพอสม. ในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัยแล้ว พบว่า จำนวนตัวอย่างที่นำมาตรวจเพิ่มขึ้นเป็น จำนวน 90 ตัวอย่าง ซึ่งได้จากร้านอาหาร 6 แห่ง ร้านแผงลอยจำหน่ายอาหาร 12 แห่ง ร้านจำหน่ายอาหารสด 16 แห่ง รวม 34 แห่ง นำมาตรวจหาสารปนเปื้อนในอาหาร ได้แก่ สารบอแรกซ์ 23 ตัวอย่าง สารฟอกขาว 22 ตัวอย่าง สารกันรา 22 ตัวอย่าง และสารฟอร์มาลีน 23 ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 90 ตัวอย่าง ไม่พบสารปนเปื้อนในอาหาร ร้อยละ 100 รายละเอียด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบสารปนเปื้อนในอาหารก่อนและหลังการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย

ชนิดสาร ปนเปื้อนใน อาหาร	ก่อนการทดลองการพัฒนาศักยภาพ			หลังการทดลองการพัฒนาศักยภาพ		
	จำนวนตัวอย่าง	พบสาร n(%)	ไม่พบสาร n(%)	จำนวนตัวอย่าง	พบสาร n(%)	ไม่พบสาร n(%)
สารบอแรกซ์	6	3(50)	3(50)	23	0(0)	0(0)
สารฟอกขาว	10	6(60)	4(40)	22	0(0)	0(0)
สารกันรา	8	5(62.5)	3(37.5)	22	0(0)	0(0)
สารฟอร์มาลีน	11	6(54.54)	5(45.45)	23	0(0)	0(0)
รวม	35	20	57.14	90	0(0)	0(0)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทชุมชน นโยบาย และสภาพปัญหาการดำเนินงานด้านคุ้มครองผู้บริโภค อสม.ตำบลแกใหญ่ เพื่อพัฒนาศักยภาพ อสม. ในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย ดำเนินการวิจัยและพัฒนา ตั้งแต่ เดือนตุลาคม 2566 - กันยายน 2567 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ อสม. จำนวน 181 คน ผลการวิจัยพบว่า ก่อนการพัฒนาศักยภาพ อสม. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัยในระดับปานกลาง ร้อยละ 56.67 มีการปฏิบัติงานในระดับต่ำ ร้อยละ 56.67 และทัศนคติต่อการดำเนินงานอยู่ในระดับต่ำเช่นกัน ร้อยละ 56.67 ภายหลังการพัฒนาศักยภาพ เป็นระยะเวลา 1 เดือน ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมการบรรยาย กิจกรรมกลุ่ม การสาธิตและฝึกปฏิบัติ พบว่า อสม. มีคะแนนความรู้เพิ่มขึ้นจาก 7.6 คะแนนเป็น 15.37 คะแนน (mean difference = 7.77, $p < 0.0001$)

คะแนนการปฏิบัติเพิ่มขึ้นจาก 16.33 คะแนนเป็น 38.36 คะแนน (mean difference = 22.03, $p < 0.0001$) และคะแนนทัศนคติเพิ่มขึ้นจาก 25.34 คะแนนเป็น 47.68 คะแนน (mean difference = 22.34, $p < 0.0001$) ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ อสม. มีความพึงพอใจต่อการพัฒนาศักยภาพในระดับมาก ร้อยละ 70 โดยมีคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ย 38.07 คะแนน

ผลลัพธ์ในระดับชุมชน พบว่า อสม. มีความตระหนักในการเฝ้าระวังด้านอาหารปลอดภัยเพิ่มขึ้น สะท้อนจากจำนวนตัวอย่างอาหารที่นำมาตรวจสอบปนเปื้อนเพิ่มขึ้นจาก 35 ตัวอย่างเป็น 90 ตัวอย่าง และสถานประกอบการที่ได้รับการเฝ้าระวังเพิ่มขึ้นจาก 17 แห่งเป็น 34 แห่ง โดยหลังการดำเนินการพัฒนาศักยภาพ ไม่พบสารปนเปื้อนในอาหารเลย ร้อยละ 100 เมื่อเทียบกับก่อนการดำเนินที่พบสารปนเปื้อน ร้อยละ 57.14

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศึกษาบริบทชุมชน นโยบาย และสภาพปัญหาการดำเนินงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคในอสม.ตำบลแกใหญ่ อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า บริบทชุมชนทั้งสภาพเมืองและชนบท สภาพปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัยในระดับปานกลาง การปฏิบัติและทัศนคติในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัยอยู่ในเกณฑ์ระดับต่ำ และความคิดเห็นและความต้องการในการที่จะพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครประจำหมู่บ้านในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย อยากให้มีการพัฒนาในลักษณะของการบรรยายเนื้อหาประกอบการอบรมร่วมกับการมีกิจกรรมกลุ่มพร้อมการสาธิต ยกตัวอย่างและฝึกปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นาฏยานุชนารถ, ศิริชัย เพชรรักษ์ และสุเทพ เชาวลิต. (2561) เรื่องการพัฒนาสมรรถนะอสม. จังหวัดสุพรรณบุรี. พบว่า ทัศนคติที่เป็นบวกของบุคลากรสาธารณสุขมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และงานวิจัยของ วุฒิวิวัฒน์ คำหงษ์สา (2564) เรื่องการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานของอสม. ตำบลนาหนึ่ง อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดหนองคาย โรงพยาบาลหนองคาย พบว่า ระดับการปฏิบัติการที่ต้องการและจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานของ อสม. ประกอบด้วยด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ เพราะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมสุขภาพอนามัย การสื่อสารสาธารณสุข การแนะนำเผยแพร่ความรู้ การวางแผน การประสานกิจกรรมพัฒนาสาธารณสุขและการบริการสาธารณสุขด้านต่างๆ

2. การพัฒนาศักยภาพด้านคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย สำหรับอสม.ตำบลแกใหญ่ อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ผลการเปรียบเทียบคะแนนความรู้การดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย พบว่า การเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ การปฏิบัติ และทัศนคติ ก่อนและหลังการพัฒนาศักยภาพแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาศักยภาพอสม.ในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย มีประสิทธิผลในการพัฒนาศักยภาพอสม. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าคะแนนความรู้ ค่าคะแนนการปฏิบัติ และค่าคะแนนทัศนคติ ต่อการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย ก่อนและหลังทดลองมีค่าคะแนนการปฏิบัติแตกต่างจากก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย กมลทิพย์ ทิพย์สังวาลย์, นิธิพงศ์ ศรีบุญจมาศ และประจวบ แหลมหลัก

(2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลของโปรแกรมการพัฒนาสมรรถนะด้านการดูแลสุขภาพชุมชนแบบออนไลน์ต่อความรู้ของอสม. (อสม.) ในช่วงสถานการณ์ระบาดโควิด-19 พบว่า การจัดกิจกรรมที่ผสมผสานระหว่างการบรรยาย การฝึกปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม ช่วยให้ผู้เข้าร่วมการพัฒนาศักยภาพสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลังการได้รับอบรมและฝึกปฏิบัติด้านความรู้ การคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องการยอมรับบทบาทหน้าที่และแรงจูงใจของ อสม. เพิ่มขึ้น ซึ่งอาจจะทำให้การปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานสาธารณสุขสูงขึ้นด้วย งานวิจัยของ ยุทธนา แยกคาย และปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์. (2560). ในงานวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานสมรรถนะของอสม. จังหวัดสุโขทัย พบว่า ความรู้ เจตคติ การรับรู้บทบาท แรงสนับสนุนทางสังคม แรงจูงใจในการปฏิบัติงานเป็นปัจจัยที่สำคัญ ที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอสม. การเพิ่มขึ้นของความรู้ด้านอาหารปลอดภัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และงานวิจัยของ ดวงพร ตั้งตรงไพโรจน์ (2563) เรื่อง รูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการยกระดับอสม. (อสม.) เป็นหมอประจำบ้าน จังหวัดนนทบุรี พบว่า การที่อสม. มีความรู้และทักษะในการเฝ้าระวังที่เพิ่มขึ้น ทำให้สามารถให้คำแนะนำและความรู้แก่ผู้ประกอบการได้อย่างถูกต้อง การเฝ้าระวังที่มีความต่อเนื่องและครอบคลุมมากขึ้นทำให้ผู้ประกอบการตระหนักถึงความสำคัญของอาหารปลอดภัยและปรับปรุงกระบวนการผลิตอาหารรวมถึงการที่ อสม. เป็นผู้ที่อยู่ในชุมชนและมีความใกล้ชิดกับผู้ประกอบการทำให้การสื่อสารและการถ่ายทอดความรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลการศึกษาสถานการณ์สุขภาพอาหารในชุมชนไทยก็ พบว่าการมีระบบเฝ้าระวังที่เข้มแข็งและต่อเนื่องสามารถลดการปนเปื้อนของเชื้อจุลินทรีย์และสารอันตรายในอาหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลการประเมินการพัฒนาศักยภาพด้านคุ้มครองผู้บริโภค สำหรับอสม.ตำบลแกใหญ่ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่ได้เข้าร่วมการพัฒนาศักยภาพอสม.ในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย หลังทดลองผู้เข้าร่วมการพัฒนาศักยภาพที่มีความพึงพอใจในระดับมาก เป็นตัวบ่งชี้ถึงความเหมาะสมของเนื้อหา รูปแบบการจัดกิจกรรม และระยะเวลาของการพัฒนา ศักยภาพ การพัฒนาศักยภาพที่ออกแบบโดยคำนึงถึงความต้องการและบริบทของกลุ่มเป้าหมาย ทำให้ผู้เข้าร่วมมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการออกแบบพัฒนา ศักยภาพแบบฝึกอบรมที่มีประสิทธิผลสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิวิวัฒน์ คำหงษ์สา (2564) การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลนาหนัง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย โรงพยาบาลหนองคาย พบว่า กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และฝึกอบรมผลการปฏิบัติ การรับรู้บทบาท การสร้างความตั้งใจในการทำงาน ได้แก่ การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การทำงานแบบมีส่วนร่วม การเสริมแรงสนับสนุนทางสังคมและการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลให้การทำงานกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยผลการปฏิบัติงานของ อสม. สูงวก่อนจัดกิจกรรม และงานวิจัยของ ยุทธนา แยกคาย (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานของอสม. พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยผลการปฏิบัติงานของอสม.สูงวก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานอสม.ที่พัฒนาขึ้นสามารถเปลี่ยนแปลงผลการปฏิบัติงาน อสม.ได้

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ควรมีการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาศักยภาพ อสม. ในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัยไปใช้กับ อสม. ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่อื่นๆ เพื่อเสริมสร้างความรู้และศักยภาพในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้ อสม. เป็นส่วนสำคัญในการช่วยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการขับเคลื่อนงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัยต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. หน่วยงานสาธารณสุขระดับอำเภอและจังหวัด ควรมีการพัฒนาศักยภาพอสม.ในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย ไปขยายผลในพื้นที่อื่นๆ โดยปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่
2. ควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของอสม.อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มั่นใจว่าอสม. สามารถรักษาระดับความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีในระยะยาว และสามารถปรับปรุงโปรแกรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. ควรพัฒนาระบบสนับสนุนและเครือข่ายการทำงานระหว่างอสม.กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัยในระดับชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กมลทิพย์ ทิพย์สังวาลย์, นิธิพงศ์ ศรีเบญจมาศ และประจวบ แหลมหลัก. (2561). ผลของโปรแกรมการพัฒนาสมรรถนะด้านการดูแลสุขภาพชุมชนแบบออนไลน์ต่อความรู้ของอสม. (อสม.) ในช่วงสถานการณ์ระบาดโควิด-19 *วารสารโรงพยาบาลมหาสารคาม* ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) พ.ศ. 2566, 195-202
- กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์. *สรุปผลการตรวจ สารฟอรัมาลีนในอาหาร(กรณีร้านหมูกระทะ) จ.สุรินทร์*. 2566[อินเทอร์เน็ต]. เข้าถึงเมื่อ 31 ตุลาคม 2567https://surin.moph.go.th/SPHO_Meeting_sys/upload/Files/60_1247_1005_848127.pdf
- กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์. *ยาหมอมหาหรรษชุติเศษ พบสเดียรอยด์ ใครเจอคนขายจับให้ตี* [อินเทอร์เน็ต]. เข้าถึงเมื่อ 31 ตุลาคม 2567 เข้าถึงจาก <https://www.facebook.com/fdasurin32000/posts/TH>
- ข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สุขภาพ พ.ศ.2565. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 139, ตอนที่ 232 ง ฉบับพิเศษ (ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2565).

- ดวงพร ตั้งตรงไพโรจน์. (2563). รูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการยกระดับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นหมอประจำบ้าน จังหวัดนนทบุรี. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี [อินเทอร์เน็ต]. เข้าถึงเมื่อ 30 ตุลาคม 2567 <https://ssjnonthaburi.moph.go.th> > nont-oa .
- นาฏยา นุชนารถ, ศิริชัย เพชรรักษ์, สุเทพ เชาวลิท. (2561). การพัฒนาสมรรถนะอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์* 2561; 6(2): 768-779.
- ประหยัด ช่อไม้ และอารยา ปรานประวิตร. (2558). ผลของโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของกลุ่มเสี่ยงโรคความดันโลหิตสูงในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเขาหิน อำเภอลำพูน จังหวัดกระบี่. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพนธ์*, 10(1), 15-24.
- ปราณี สังขตะวรรณ และ สิริวรรณ ศรีพล. (2536). *ประมวลสาระการพัฒนาหลักสูตรและวิทยวิธีทางการสอน หน่วยที่ 1 2*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มณีร์คม พัฒนสมบัติสุข. (2564). การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยทางการพยาบาลและสังคมศาสตร์. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 8(2), 329-343
- ยุทธนา แยกคาย และปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานสมรรถนะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดสุโขทัย. *วารสารโรงพยาบาลชลบุรี*, 42(2), 179-186.
- วุฒิวัฒน์ คำหงษ์สา. (2564). *การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลนาหนัง อำเภอนพรัตน์ จังหวัดหนองคาย โรงพยาบาลหนองคาย* เข้าถึงเมื่อ 31 ตุลาคม 2567 เข้าถึงจาก <https://nkhospital.moph.go.th> > doc > journal
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. *รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้บริโภคในปัจจุบัน* [อินเทอร์เน็ต]. เข้าถึงเมื่อ 31 ตุลาคม 2567 https://db.oryor.com/databank/uploads/fda/0723178001471420204_file.pdf
- สาธิต เจริญพงษ์. (2566) ความรู้และพฤติกรรมทางสุขภาพด้านคุ้มครองผู้บริโภคของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดลำพูน. *วารสารคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ*. 2566. 3(1); 110-124
- แสงระวี อุปสัย. (2566). การพัฒนาสมรรถนะในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น. *วารสารวิจัยศิลปวิทยาการกลุ่มน้ำโขง* 2566. 31(2); 1-15
- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.). (2562). *ภารกิจและอำนาจหน้าที่*. เข้าถึงเมื่อ 31 ตุลาคม 2567 เข้าถึงจาก https://www.ocpb.go.th/more_news.php?cid=4
- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. *รายงานประจำปี 2565 สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา*. นนทบุรี : สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์; 2566.

- นาฏยา นุชนารถ, ศิริชัย เพชรรักษ์ และสุเทพ เชาวลิท. (2561). การพัฒนาสมรรถนะอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 6(2), 768-779.
- นิตยา เพ็ญศิริินภา. (2540). การสร้างพลัง. *วารสารเพื่อสุขภาพ (ฉบับพิเศษ)*, 18-20.
- Bandura, A. (1977). *Self-Efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change*. Review, 84, 191-215.
- Chow, S.-C., Shao, J., & Wang, H. (2003). *Sample Size Calculations in Clinical Research* (2nd ed.). Chapman & Hall/CRC., 51 p.

**รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหาร
คุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ สำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1**

The management model based on the concept of a professional learning community
through the spdca quality management process to develop active learning management
at banchomphra school, office of surin primary educational service area 1

อมรเดช ดีนาน

Amondej deenan

โรงเรียนบ้านจอมพระ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

Banchomphra school, office of surin primary educational service area 1

*Corresponding Author E-mail : amondej1974@gmail.com

วันที่รับบทความ 2 กันยายน 2568

วันแก้ไขบทความ 3 ตุลาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ 15 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ(Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบ และ 4) เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบบผสมผสาน (Mixed-Methods) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก สนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในโรงเรียนบ้านจอมพระ จำนวน 32 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเหมาะสมและประโยชน์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีความต้องการในการพัฒนาอยู่ในระดับมาก 2) รูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ ระบบการวัดและประเมินผล และเงื่อนไขของการใช้รูปแบบ 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบพบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาระบบบริหารและการเรียนการสอนเชิงรุกในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยนี้ รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA ที่พัฒนาขึ้นช่วย

เสริมสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของครูภายในสถานศึกษาในการวางแผน พัฒนา และปรับปรุงการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังสามารถนำไปปรับใช้ในโรงเรียนอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ : รูปแบบการบริหาร, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, SPDCA, การเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

This research article aimed to 1) examine the current conditions and needs in accordance with the concept of a professional learning community (PLC) through the SPDCA quality management process to enhance active learning; 2) develop and validate a PLC-based management model; 3) implement the model; and 4) assess the appropriateness and usefulness of the model. This study employed a Research and Development (R&D) methodology using a mixed-methods approach, with quantitative research as the primary method supported by qualitative data. The sample group comprised 32 teachers from Ban Chomphra School. Research instruments included questionnaires, interviews, and evaluation forms. Quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation, while qualitative data were analyzed through content analysis.

The research findings revealed that:

1) The current condition was at a moderate level, while the need for development was at a high level. 2) The developed management model consisted of six components: principles, objectives, content, process, evaluation system, and implementation conditions. 3) Implementation of the model significantly improved teachers' active learning practices at the .05 level. 4) The model's appropriateness and usefulness were rated from high to highest. This research generated a knowledge contribution in the form of a management model that enhances collaborative mechanisms among teachers in planning, developing, and improving active learning. It can also be adapted for use in other schools with similar contexts to effectively promote 21st-century skills among students.

Keywords: Management Model, Professional Learning Community, SPDCA, Active Learning

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน การศึกษาไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งต้องการผู้เรียนที่มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ (Office of the Education Council, 2017 : 2017 : 45) แนวทางหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจในการยกระดับ

คุณภาพการศึกษา คือ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Khammani, 2014 : 2014 : 123) อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนการเรียนรู้เชิงรุกอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันของครูเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างยั่งยืน (DuFour & Eaker, 1998; Erawan, 2022 : 1998 : 50) ยิ่งไปกว่านั้น การนำกระบวนการบริหารคุณภาพแบบวงจรเดมมิง หรือ SPDCA (Study–Plan–Do–Check–Act) มาบูรณาการร่วมกับแนวคิด PLC สามารถช่วยให้การพัฒนาครูเป็นระบบและต่อเนื่อง (Srisuk, 2022; Atsawaphum, 2023 : 2022 : 41) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในประเทศไทยยังมีจำนวนน้อยที่พัฒนารูปแบบการบริหาร บนพื้นฐานของ PLC โดยใช้กระบวนการ SPDCA เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในบริบทสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งสะท้อนถึงช่องว่างขององค์ความรู้และโอกาสในการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงประจักษ์

โรงเรียนบ้านจอมพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 เป็นโรงเรียนขนาดกลางที่มีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน บุคลากร และมีเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาในศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตและปฏิบัติงานจริงของผู้วิจัยในฐานะครูในโรงเรียนดังกล่าว พบว่าครูบางส่วนยังขาดแนวทางที่เป็นระบบในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การทำงานแบบมีส่วนร่วมยังไม่เข้มแข็ง และขาดกลไกการบริหารที่สนับสนุนการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จึงเกิดความจำเป็นในการสร้างรูปแบบการบริหารที่ตอบโจทย์ทั้งด้านกระบวนการพัฒนาครู และผลลัพธ์ที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน งานวิจัยที่ผ่านมา เช่น ของ Chaiwong (2021 : 2021 : 46) และ Fuangthong (2021 : 2021 : 80) ได้เสนอแนวทางการใช้ PLC กับการเรียนรู้เชิงรุก แต่ยังขาดการบูรณาการกับแนวคิด SPDCA ในการสร้างรูปแบบการบริหารอย่างเป็นรูปธรรมในบริบทโรงเรียนระดับประถมศึกษา

งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยใช้กระบวนการ SPDCA เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียนบ้านจอมพระ โดยดำเนินการวิจัยในช่วงปีการศึกษา 2566 ใช้ระเบียบวิธีแบบวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) และใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Methods) โดยการใช้เชิงปริมาณเป็นหลัก และสนับสนุนด้วยการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เพื่อให้เกิดความถูกต้อง เหมาะสม และสามารถนำไปใช้ได้จริง

บทความวิจัยนี้นำเสนอผลการวิจัยที่ประกอบด้วย 4 ส่วนหลัก ได้แก่ (1) การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนารูปแบบ (2) การสร้างและตรวจสอบรูปแบบ (3) การทดลองใช้รูปแบบ และ (4) การประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ โดยหวังว่าผลจากการวิจัยนี้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา พัฒนาครู และยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนระดับประถมศึกษาได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านกระบวนการ SPDCA ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนบ้านจอมพระ
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบความถูกต้องของรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยใช้กระบวนการ SPDCA เพื่อพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยใช้กระบวนการ SPDCA เพื่อพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
4. เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยใช้กระบวนการ SPDCA เพื่อพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1” เป็นการวิจัยที่มุ่งหวังจะพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ โดยหลอมรวมแนวคิดหลัก 3 ประการ ได้แก่ แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) กระบวนการบริหารคุณภาพแบบวงจร (SPDCA) และแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งล้วนเป็นแนวคิดสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21

จากการศึกษาทบทวนเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พบว่า แนวคิด PLC ได้รับความสนใจในวงการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในต่างประเทศที่มีการส่งเสริมให้ครูทำงานร่วมกันในลักษณะของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิพากษ์สะท้อน และร่วมกันกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียน แนวคิดของ DuFour และ Eaker (1998) ชี้ว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องมีองค์ประกอบสำคัญสามประการ ได้แก่ การมุ่งเน้นผลลัพธ์ของผู้เรียน การทำงานเป็นทีมของครูในลักษณะเชิงวิชาชีพ และการใช้กระบวนการสะท้อนคิดในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยงานวิจัยของ Stoll et al. (2006) และ Lomos et al. (2011) ยังได้ยืนยันว่า การจัดตั้ง PLC ที่เข้มแข็งสามารถส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของการเรียนรู้และเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาในบริบทของโรงเรียนระดับประถมศึกษาในพื้นที่ชนบทของประเทศไทย ยังพบข้อจำกัดในการดำเนินงาน PLC เช่น การขาดความรู้ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับแนวคิดและกระบวนการของ PLC การบริหารจัดการที่ยังไม่เป็นระบบ ตลอดจนขาดโมเดลหรือแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น นอกจากนี้ ครูในโรงเรียนชนบทยังประสบปัญหาด้านเวลาและภาระงาน จึงเป็นอุปสรรคต่อการจัดกิจกรรม PLC อย่างมีประสิทธิภาพ

ในด้านของกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA ซึ่งเป็นการพัฒนาต่อยอดจากวงจรคุณภาพ PDCA ของ Deming (1986 : 1986 : 100) ได้รับการยอมรับในฐานะเครื่องมือสำคัญในการบริหารเชิงระบบ โดยมีจุดเด่นที่การเพิ่มขึ้นตอน Situation Analysis (S) เพื่อให้การวางแผนเกิดขึ้นบนพื้นฐานของข้อมูลจริง และขั้นตอน Adjust (A) เพื่อปรับปรุงอย่างเป็นรูปธรรมต่อเนื่อง โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ., 2561) ได้นำแนวคิด SPDCA มาใช้ในการกำกับดูแลคุณภาพสถานศึกษาในระดับชาติ อย่างไรก็ตาม การประยุกต์ใช้ SPDCA ให้เกิดผลจริงในบริบทการพัฒนาวิชาชีพครูและการจัดการเรียนรู้ยังคงขาดตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมโดยเฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง

ขณะเดียวกัน แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ก็เป็นอีกหนึ่งแนวคิดที่ได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิผลในการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน Bonwell และ Eison (1991) ได้อธิบายว่า การเรียนรู้เชิงรุกส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทั้งในเชิงคิดและปฏิบัติ ผ่านกระบวนการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน การทำงานกลุ่ม การตั้งคำถาม การอภิปราย และการแก้ปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ดี งานวิจัยก่อนหน้านี้มักให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรม Active Learning ในระดับชั้นเรียนของครูแต่ละคน โดยยังขาดระบบสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร หรือแนวทางการบริหารแบบองค์รวมที่ช่วยให้ครูพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารทั้งหมด ข้อค้นพบที่สำคัญคือ ยังไม่มีงานวิจัยใดที่ออกแบบ “รูปแบบการบริหาร” ซึ่งเชื่อมโยงแนวคิด PLC เข้ากับการบริหารคุณภาพแบบ SPDCA เพื่อพัฒนาสมรรถนะของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนขนาดกลางในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ซึ่งบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และทรัพยากรมีความแตกต่างจากพื้นที่เมืองอย่างมีนัยสำคัญ ช่องว่างดังกล่าวจึงเป็นโอกาสอันสำคัญในการพัฒนารูปแบบการบริหารที่สามารถนำไปใช้ได้จริง

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงผสมผสาน (เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนบ้านจอมพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ประชากร คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนบ้านจอมพระ จำนวน 32 คน (อ้างอิงจากสำนักงานโรงเรียนบ้านจอมพระ, 2566) กลุ่มตัวอย่าง คือ เนื่องจากจำนวนประชากรไม่มาก ผู้วิจัยจึงใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง (Total Population Sampling) ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนบ้านจอมพระ จำนวน 32 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ชนิด ได้แก่

1. การวิจัยฉบับนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ดังกล่าว ด้วยการออกแบบและพัฒนา “รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก” โดยอิงจากแนวคิดหลัก 3 ด้าน ได้แก่ 1) แนวคิด ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาความร่วมมือทางวิชาชีพของครู 2) แนวคิด SPDCA เพื่อบริหารจัดการพัฒนาการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และ 3) แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

โดยครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อศักยภาพของผู้เรียนในแต่ละบริบทได้อย่างมีประสิทธิภาพแบบสอบถาม (อธิบายลักษณะ องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของ Likert และ Deming ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดมีค่าความเที่ยงเท่ากับ .95) ใช้ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านกระบวนการ SPDCA

2. แบบสัมภาษณ์ (อธิบายลักษณะ องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของ DuFour & Eaker และ Bonwell & Eison ความเชื่อมั่นของเครื่องมือผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ) ใช้ศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อพัฒนาโมเดล

3. แนวทางการสนทนากลุ่ม (ประเด็นการสนทนาองค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของ Deming และ PLC รวบรวมข้อมูลโดยการบันทึกเสียงและบันทึกภาคสนาม)

รวบรวมข้อมูลโดยใช้ระยะเวลาตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2568 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2568 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และสถิติสรุปผลต่าง (Dependent t-test) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

1.1 ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA พบว่า สภาพปัจจุบันชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

1.2 ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า สภาพปัจจุบันพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

2.1 ผลการยกร่างรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการของรูปแบบ การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้

2.2 ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการตรวจสอบรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ความถูกต้องภาพรวมอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.3 ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ พบว่า ความถูกต้องของคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้ของคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านจอมพระ ที่เข้าร่วมพัฒนา ก่อนเข้าร่วมพัฒนา ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และหลังเข้าร่วมพัฒนา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อเปรียบเทียบเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนที่เข้าร่วมพัฒนาด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า ผลการเปรียบเทียบแตกต่างกันทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และความเป็นประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

จากผลการดำเนินการวิจัยที่มุ่งเน้นการพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ พบว่า การบริหารจัดการภายในสถานศึกษาโดยอาศัยแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกันของครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วม การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดี และการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม กระบวนการ SPDCA ได้รับการประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมในการวางแผน ดำเนินการ ตรวจสอบ และปรับปรุงรูปแบบอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

เพื่อให้เห็นภาพรวมของผลการวิจัยในแต่ละประเด็นอย่างชัดเจน จึงได้สังเคราะห์สาระสำคัญจากผลการวิจัยเป็นตารางดังต่อไปนี้

รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ

ตารางที่ 1 ผลศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการ

รูปแบบการบริหาร	สภาพปัจจุบัน	ความต้องการ	ผลการวิเคราะห์
ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการ SPDCA	ระดับปานกลาง	ระดับมากที่สุด	มีช่องว่างความต้องการสูง
การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	ระดับปานกลาง	ระดับมากที่สุด	มีช่องว่างความต้องการสูง

สภาพปัจจุบันทั้งสองด้านอยู่ในระดับปานกลาง แต่ความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนา

ตารางที่ 2 ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบองค์ประกอบของรูปแบบ (6 องค์ประกอบ)

ลำดับ	ลำดับองค์ประกอบรายละเอียด	ลำดับองค์ประกอบรายละเอียด
1	หลักการของรูปแบบแนวคิดพื้นฐานและทฤษฎีสนับสนุน	หลักการของรูปแบบแนวคิดพื้นฐานและทฤษฎีสนับสนุน
2	วัตถุประสงค์ของรูปแบบเป้าหมายที่ต้องการบรรลุ	วัตถุประสงค์ของรูปแบบเป้าหมายที่ต้องการบรรลุ
3	เนื้อหาของรูปแบบเนื้อหาสาระที่ครอบคลุม	เนื้อหาของรูปแบบเนื้อหาสาระที่ครอบคลุม
4	กระบวนการของรูปแบบขั้นตอนการดำเนินงาน	กระบวนการของรูปแบบขั้นตอนการดำเนินงาน
5	การวัดและประเมินผลตัวชี้วัดความสำเร็จ	การวัดและประเมินผลตัวชี้วัดความสำเร็จ
6	เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ข้อกำหนดในการประยุกต์ใช้	เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ข้อกำหนดในการประยุกต์ใช้

ตารางที่ 3 ผลการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ด้านการประเมิน	ระดับความเห็น	ผลการวิเคราะห์
ความถูกต้องของรูปแบบ	ระดับมาก	รูปแบบมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ
ความเป็นไปได้	ระดับมาก	รูปแบบสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

ตารางที่ 4 ผลการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบ

ด้านการประเมิน	ระดับความเห็น	ผลการวิเคราะห์
ความถูกต้องของคู่มือ	ระดับมาก	คู่มือมีความถูกต้องและครอบคลุม
ความเป็นไปได้ของคู่มือ	ระดับมาก	คู่มือสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง

ตารางที่ 5 ผลการทดลองใช้รูปแบบ

การเปรียบเทียบความสามารถของครูก่อนและหลังการพัฒนา

ช่วงเวลา	ระดับความสามารถ	ผลการวิเคราะห์
ก่อนเข้าร่วมพัฒนา	ระดับปานกลาง	ครูมีความสามารถในระดับพื้นฐาน
หลังเข้าร่วมพัฒนา	ระดับมากที่สุด	ครูมีความสามารถพัฒนาอย่างเด่นชัด

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบทางสถิติ

การเปรียบเทียบ	ผลการทดสอบ	ระดับนัยสำคัญ
ก่อนและหลังการพัฒนา	แตกต่างกันทุกด้าน	0.05

ตารางที่ 7 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์

ด้านการประเมิน	ระดับความเห็น	ผลการวิเคราะห์
ความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติ	ระดับมาก	รูปแบบเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในสถานศึกษา
ความเป็นประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติ	ระดับมากที่สุด	รูปแบบให้ประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

1.1 ผลศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA

ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกัน อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการปฏิบัติที่มีเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกัน อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการ

ร่วมมือรวมพลังของสมาชิกชุมชนวิชาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการรับคำชี้แนะจากผู้เชี่ยวชาญและสังเกตชั้นเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการสนทนาสะท้อนผลการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง และด้านภาวะผู้นำร่วมกัน อยู่ในระดับมาก และผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านการสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกัน อยู่ในระดับมาก ด้านการปฏิบัติที่มีเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกัน อยู่ในระดับมาก ด้านการร่วมมือรวมพลังของสมาชิกชุมชนวิชาชีพ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการรับคำชี้แนะจากผู้เชี่ยวชาญและสังเกตชั้นเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการสนทนาสะท้อนผลการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านภาวะผู้นำร่วมกัน อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมุทร สมปอง (2558 : บทคัดย่อ) ที่ได้พัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA ครูในโรงเรียนประถมศึกษา : การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า สภาพปัจจุบันในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA ครูของโรงเรียนประถมศึกษา พบว่าผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นโดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ด้านความต้องการในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA ครูในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับแนวคิดของ Tamoczi (2006 : 1-3) ที่กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA เป็นการทำงานร่วมกันและการทำงานเป็นทีม เป็นชุมชนการเรียนรู้ของครู ได้รับการส่งเสริมสนับสนุน จากผู้บริหารสถานศึกษา และยังเป็นเครื่องมือในการสร้างการรวมตัวกันของครู แบบสร้างสรรค์ การนำประสบการณ์ นวัตกรรม การทดลองมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพในการเรียนการสอนของครูอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สฤณี วิวาสุ (2562 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่า รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนจอมพระประชาสรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 มีองค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การแบ่งปันคุณค่าและวิสัยทัศน์ องค์ประกอบที่ 2 การร่วมมือรวมพลังมุ่งสู่การเรียนรู้ของผู้เรียน องค์ประกอบที่ 3 การร่วมมือ รวมพลัง องค์ประกอบที่ 4 การรับคำชี้แนะจากผู้เชี่ยวชาญและการสังเกตชั้นเรียน องค์ประกอบที่ 5 การสนทนาสะท้อนผลการปฏิบัติงาน องค์ประกอบที่ 6 การจัดสภาพที่เอื้ออำนวย องค์ประกอบ ที่ 7 การสนับสนุนการเป็นผู้นำร่วมกัน และองค์ประกอบที่ 8 ชุมชนกัลยาณมิตร ซึ่งองค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เป็นต้นทุนสำคัญที่ส่งเสริมสนับสนุนการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนบ้านจอมพระ และสามารถพัฒนาต่อยอดความรู้ ทักษะ เจตคติ และแรงจูงใจของครูที่ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1.2 ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เชิงรุก

ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในด้าน พบว่า ความรู้ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับปานกลาง ด้านทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับปานกลาง ด้านเจตคติในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมาก และด้านแรงจูงใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมาก และผลสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาในด้าน ด้านความรู้ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านเจตคติในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมาก และด้านแรงจูงใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เพราะความรู้ ทักษะ เจตคติ และแรงจูงใจ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายความสำเร็จ ดังที่ ดารณีย์ พยัคฆ์กุล (2561 : 26) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 1) ความรู้ (Knowledge) คือ ความรู้เฉพาะในเนื้อหาสาระของเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติ 2) ทักษะ (Skill) คือ ความสามารถของบุคคลที่ทำให้ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานส่งผลให้เกิดการยอมรับในองค์กร 3) แรงจูงใจ (Motives) คือ แรงจูงใจ หรือแรงขับภายใน ซึ่งทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมายหรือมุ่งสู่ความสำเร็จ เป็นต้น และ 4) อุปนิสัย (Traits) คือ คุณลักษณะอุปนิสัยส่วนบุคคลในการสร้างแรงจูงใจให้มีบทบาททางสังคมให้เป็นที่ยอมรับและส่งผลให้การปฏิบัติงานเกิดความประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กษภัทร์ สงวนเครือ (2562 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่า โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 5 Module คือ 1) ความรู้ของครูเกี่ยวกับเป้าหมายการสอน 2) ความรู้ของครูเกี่ยวกับหลักสูตร 3) ความรู้ของครูเกี่ยวกับความเข้าใจในผู้เรียน 4) ความรู้ของครูเกี่ยวกับกลวิธีการสอน และ 5) ความรู้ของครูเกี่ยวกับการประเมินการเรียนรู้

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2.1 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการของรูปแบบ การวัดและประเมินผล รวมถึงเงื่อนไขในการนำรูปแบบไปใช้ ถูกออกแบบขึ้นจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของรูปแบบอย่างเป็นระบบเพื่อนำมาจัดทำเป็นกรอบแนวคิดการพัฒนารูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ ซึ่งสอดคล้องกับบริบทการจัดการเรียนรู้ของครูตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ.2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ.2553 ที่เน้นให้มีการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อีกทั้งยังได้ศึกษากระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ สอดคล้องกับแนวคิดของวิหาร์ พละพร (2558 : 148)

สรุปองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครู มี 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เนื้อหาของรูปแบบ 4) กระบวนการ 5) การวัดและประเมินผล และ 6) แนวทาง/เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สถิตย์ วิวาสุ (2562 : บทคัดย่อ) ศึกษาแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนจอมพระประชาสรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ องค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA ครูและกระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ รูปแบบดังกล่าวมุ่งเน้นการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีความกระตือรือร้นมีส่วนร่วม และสามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการดำเนินงานเชิงระบบตามแนวทางของ PDCA

2.2 ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการตรวจสอบรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ ของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ความถูกต้องภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน ด้านหลักการของรูปแบบ อยู่ในระดับมาก ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบอยู่ในระดับมาก ด้านเนื้อหาของรูปแบบ อยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการของรูปแบบ อยู่ในระดับมาก ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก และด้านเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ อยู่ในระดับมาก ความเป็นไปได้ภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน ด้านหลักการของรูปแบบ อยู่ในระดับมาก ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบอยู่ในระดับมาก ด้านเนื้อหาของรูปแบบ อยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการของรูปแบบ อยู่ในระดับมาก ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก และด้านเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่ารูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ ผ่านการตรวจสอบและหาคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Eisner (1976 : 192-193) ได้มีการเสนอแนวคิดในการตรวจสอบข้อมูล โดยเน้นการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิในประเด็นที่ต้องการความละเอียดอ่อนและความเข้าใจเชิงลึก ซึ่งไม่สามารถประเมินได้อย่างเพียงพอด้วยการวิจัยเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เกิดจากความเชื่อว่า การมีระดับการรับรู้ที่เท่าเทียมกันถือเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะอย่างมีคุณภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรุง จารุสาร (2563 : บทคัดย่อ) ศึกษาแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม มีส่วนประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ชื่อรูปแบบ หลักการและความสำคัญ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบ โดยประกอบด้วยรูปแบบการพัฒนาที่แตกต่างกันแต่ละสมรรถนะ คือ การสอนงาน ระบบพี่เลี้ยงการฝึกอบรม และการให้คำปรึกษาที่มุ่งพัฒนาองค์ประกอบของสมรรถนะ 4 องค์ประกอบ คือ ความรู้ ทักษะ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะบุคคล กลไกการสนับสนุน คือ การสนับสนุนขององค์กร การพัฒนาตนเอง และการติดตามและประเมินผล แผนภาพ

ของรูปแบบและการนำไปใช้ และประโยชน์ที่ได้รับ ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.3 ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ พบว่า ความถูกต้องของคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้ของคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้ของคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเป็นไปได้ของคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นเช่นนี้เพราะว่าผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบตามแนวคิดของ Ivancevich et al. (1989 : 11-12) กล่าวว่า การจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบ เป็นการรวบรวมสาระสำคัญของรูปแบบ เครื่องมือที่ใช้และเอกสารประกอบทั้งหมดไว้ในคู่มือฉบับเดียว เพื่อให้เกิดความครบถ้วนสมบูรณ์ในการนำรูปแบบไปใช้พัฒนาและดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ภายหลังจากตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบแล้ว ควรรายงานผลการตรวจสอบดังกล่าวไว้ในภาคผนวกของคู่มือ เพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถศึกษาและนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอำนาจ เหลื่อน้อย (2561 : บทคัดย่อ) รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA ของโรงเรียนมาตรฐานสากล ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA ของโรงเรียนมาตรฐานสากล พบว่าผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน มีความคิดเห็นว่า คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA ของโรงเรียนมาตรฐานสากล มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ พบว่า ผลการทดสอบคะแนนความรู้ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ก่อนการเข้าร่วมพัฒนา มีค่าเฉลี่ย 10.25 หลังการเข้าร่วมพัฒนา มีค่าเฉลี่ย 17.97 เมื่อเปรียบเทียบพบว่าแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการประเมินทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนที่เข้าร่วมพัฒนา มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินผลงาน/ชิ้นงานของนักเรียน มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับเจตคติและแรงจูงใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนที่เข้าร่วมพัฒนา พบว่า ก่อนเข้าร่วมพัฒนา ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และหลังเข้าร่วมพัฒนา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อ

เปรียบเทียบพบว่าแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นเช่นนี้เพราะว่าคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ นำเสนอรายละเอียดผ่านแผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนดังกล่าวในแผน ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้และลงมือปฏิบัติในทุกขั้นตอนได้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนเป็นเพียงผู้แนะนำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ เพิ่มพูนเจริญยศ (2561 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผ่านห้องเรียนอัจฉริยะสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลไทรโยค พบว่า คุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกผ่านห้องเรียนอัจฉริยะ ซึ่งประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีความเหมาะสมมาก และมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ดี ที่ระดับคะแนน 4.02 ผลการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบเดิมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกผ่านห้องเรียนอัจฉริยะ พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ภายหลังการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกผ่านห้องเรียนอัจฉริยะที่ระดับค่าเฉลี่ย 7.24 ดีกว่าการจัดการเรียนรู้แบบเดิม ที่ระดับค่าเฉลี่ย 5.13 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hairon, S. & Tan, C. (2017) ศึกษาชุมชนการเรียนรู้แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA ในสิงคโปร์และเชียงใหม่ พบว่า แนวทางการทำงานร่วมกันของครูผู้สอนผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA (PLCs) ได้รับการยอมรับว่ามีศักยภาพในการยกระดับคุณภาพของครูผู้สอนและนักเรียน

4. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

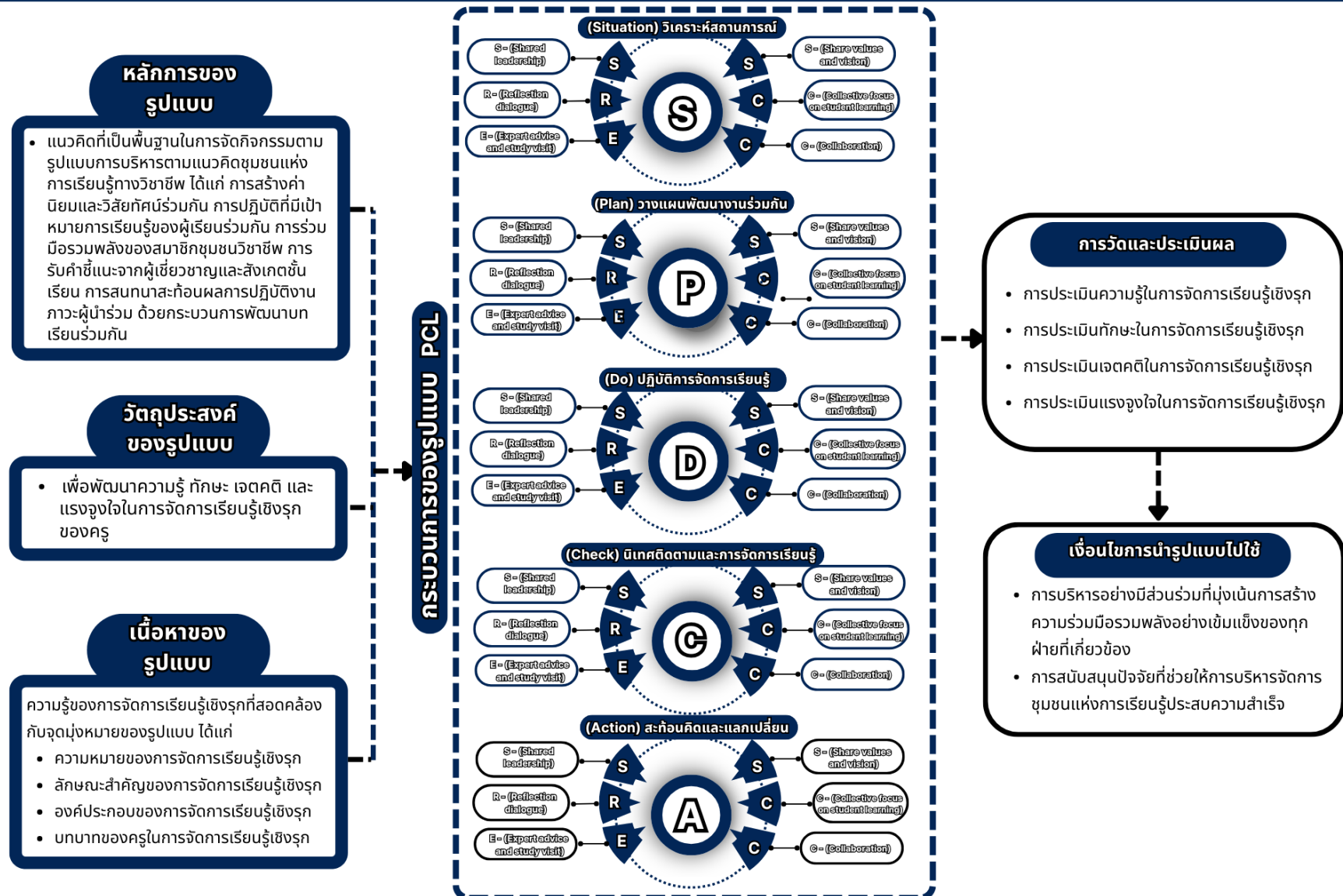
ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน ด้านหลักการของรูปแบบ อยู่ในระดับมาก ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านเนื้อหาของรูปแบบ อยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการของรูปแบบ(กระบวนการ SPDCA) อยู่ในระดับมาก ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก และด้านเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ อยู่ในระดับมากที่สุด และผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินความเป็นประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านหลักการของรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านเนื้อหาของรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านกระบวนการของรูปแบบ(กระบวนการ SPDCA) อยู่ในระดับมาก ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก และด้านเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นเช่นนี้เพราะว่าผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการประเมินทางการศึกษาที่ได้รับ

การยอมรับโดยทั่วไปของ วิโรจน์ สารรัตน์ (2558 : 77) กล่าวว่า มาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ (Utility Standards) มุ่งให้การประเมินสร้างสารสนเทศที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ผลการประเมิน โดย Stufflebeam (2008 : 21) เน้นว่าการประเมินควรตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ผล ส่วนมาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) เน้นว่ากระบวนการประเมินต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และต้องไม่สร้างความเสียหายต่อผู้ให้ข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญลักษณ์ เวชกามา (2560 : บทคัดย่อ) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการสอนภาษาอังกฤษ ของโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาครูด้านการสอนภาษาอังกฤษของโรงเรียนประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีความเหมาะสม และมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สฤณี วิวาสุ (2562 : บทคัดย่อ) รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนจอมพระประชาสรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบมีความถูกต้องครอบคลุม ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 เป็นกรอบการดำเนินงานที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบสำคัญ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เนื้อหาของรูปแบบ 4) กระบวนการของรูปแบบ 5) การวัดและประเมินผล และ 6) เงื่อนไขในการนำรูปแบบไปใช้ ถูกออกแบบขึ้นจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของรูปแบบอย่างเป็นระบบ ในการพัฒนารูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ ด้วยกระบวนการของรูปแบบ 6 ประการ หรือ SCCERS ได้แก่ 1) การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Share values and vision) 2) การปฏิบัติที่มีเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกัน (Collective focus on student learning) 3) การร่วมมือร่วมพลังของสมาชิกชุมชนวิชาชีพ (Collaboration) 4) การรับคำชี้แนะจากผู้เชี่ยวชาญและสังเกตชั้นเรียน (Expert advice and study visit) 5) การสนทนาสะท้อนผลการปฏิบัติงาน (Reflection dialogue) และ 6) ภาวะผู้นำร่วมกัน (Shared leadership) ตามวงจรการบริหารคุณภาพ SPDCA ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation) ขั้นที่ 2 วางแผนพัฒนางานร่วมกัน (Plan) ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ (Do) ขั้นที่ 4 นิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้ (Check) และขั้นที่ 5 สะท้อนคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Act) เพื่อให้เกิดกระบวนการของรูปแบบมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบ แสดงดังนี้

รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ

ข้อเสนอแนะ

1. โรงเรียนควรมีการประยุกต์ใช้รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้เข้ากับบริบทของโรงเรียนแต่ละแห่ง เพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น
2. โรงเรียนที่นำรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้ ควรมีการกำกับติดตาม ดูแล ซึ่งมีความสำคัญ จำเป็นอย่างยิ่งต่อการใช้รูปแบบเพื่อให้การดำเนินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เกิดประสิทธิภาพ
3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สามารถนำรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ไปขยายผลให้โรงเรียนในสังกัดนำไปเป็นแบบอย่างในการจัดการเรียนรู้
4. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรให้ความสำคัญและตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจนำการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านกระบวนการบริหารคุณภาพ SPDCA เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านจอมพระ ที่ได้จากการวิจัยมาประยุกต์ใช้และไปขยายผลให้โรงเรียนในสังกัดนำไปเป็นแบบอย่างใช้ในการจัดการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง (References)

- Atsawaphum, S. (2023). *Professional learning community and teacher development in active learning*. Bangkok: Ministry of Education.
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active learning: Creating excitement in the classroom*. Washington, DC: The George Washington University.
- Chaiwong, P. (2021). *Development of PLC model to enhance active learning in rural schools*. Journal of Educational Administration and Development, 15(2), 45–60.
- Darane Payakkul. (2018). *Elements of learning management for educational success*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Deming, W. E. (1986). *Out of the crisis*. Cambridge, MA: MIT Press.
- DuFour, R., & Eaker, R. (1998). *Professional learning communities at work: Best practices for enhancing student achievement*. Bloomington, IN: Solution Tree.
- Erawan, P. (2022). Leading active learning through collaborative PLC and quality cycle. *Journal of Education Research and Development*, 8(1), 22–33.
- Eison, J. (1991). *Active learning strategies*. Washington, DC: ERIC Clearinghouse.

- Fuangthong, A. (2021). Applying PLC to promote teachers' active learning skills. *Thai Journal of Teacher Professional Development*, 13(1), 77–85.
- Hairon, S., & Tan, C. (2017). Professional learning communities in Singapore and Shanghai: Implications for teacher collaboration. *Asia Pacific Journal of Education*, 37(4), 525–540.
- Ivancevich, J. M., Lorenzi, P., Skinner, S. J., & Crosby, P. B. (1989). *Management: Quality and competitiveness*. Homewood, IL: Irwin.
- Jaroonsak, J. (2020). Developing teacher competency through collaborative coaching models. *Journal of Educational Innovation*, 11(2), 91–108.
- Jutamas Permpooncharoenyot. (2018). *Development of active learning model through smart classroom*. Master's thesis, Kanchanaburi Rajabhat University.
- Khammani, T. (2014). *Teaching and learning management: Design for learning success*. Bangkok : Chulalongkorn University Press.
- Samut Sompong. (2015). *Developing a professional learning community model through PDCA process*. Master's thesis, Buriram Rajabhat University.
- Sirisuk, S. (2022). Active learning and PLC integration for teacher development. *Journal of Learning Innovation*, 6(1), 41–52.
- Srisuk, S. (2022). Systematic development of teachers via SPDCA. *Research and Development Journal*, 4(2), 34–50.
- Srisukhu, S. (2019). *A model for active learning through PDCA for secondary schools*. Secondary Educational Service Area Office 33.
- Tamoczi, E. (2006). *The concept of professional learning communities*. University of Debrecen.
- Thananyalak Wetchakama. (2017). *A model for enhancing English teaching competency in primary schools*. Doctoral dissertation, Mahasarakham University.
- Viroj Sararatna. (2015). *Standards for educational evaluation*. Bangkok: SE-ED Education.
- Wihan Palapon. (2015). Competency development models for teachers. *Journal of Teacher Development*, 3(1), 55–70

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงเพื่อการเรียนรู้ทุนวัฒนธรรม กรณีศึกษา สำนักศิลปะและ วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Integrating Virtual Reality Technology for Cultural Heritage Learning and Soft Power
Development: A Case Study of the Office of Arts and Culture, Surindra Rajabhat
University

ทองพูล ขุมคำ^{1*}, สมชัย ศรีนोक², นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ³, พีรวัส อินทวิ⁴, และพิพัฒน์ วิถี⁵

Thongphoon Khumkam^{1*}, Somchai Srinok², Nives Vongsuwan³, Peerawas Intawee⁴ and
Phiphat Withee⁵

¹อาจารย์ประจำหลักสูตร ครุศาสตร์ สาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ และนักศึกษาหลักสูตร
ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการสอนสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

²รองศาสตราจารย์, ผู้อำนวยการหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

⁴ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำหลักสูตร ครุศาสตร์ สาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ และ
ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

⁵เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป, สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

*Corresponding Author Email : thongphoon2514@gmail.com

วันที่รับบทความ 20 ตุลาคม 2568

วันแก้ไขบทความ 24 เมษายน 2569

วันที่ตอบรับบทความ 24 เมษายน 2569

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา
ในการพัฒนาเว็บไซต์เพื่อการเรียนรู้ทุนทางวัฒนธรรม โดยใช้ข้อมูลแนวโน้มเทคโนโลยีทางการศึกษา 15
รูปแบบในปี 2568 เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ซึ่งประกอบด้วยแนวคิดด้านการเรียนรู้ดิจิทัล เทคโนโลยีอัจฉริยะ
และการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน และรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร และสังเคราะห์ สร้างองค์ความรู้
ใหม่ ผลการศึกษาพบว่า

แนวโน้มเทคโนโลยีดังกล่าวมีความสอดคล้องและเหมาะสมอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเว็บไซต์เพื่อการ
เรียนรู้ทุนทางวัฒนธรรม โดยสามารถจัดกลุ่มการประยุกต์ใช้ได้ 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านโครงสร้างพื้นฐานของ
ระบบ เช่น Mobile Learning, E-learning และ Microlearning (2) ด้านการเสริมประสบการณ์การเรียนรู้
เช่น Gamification และ Immersive Reality (3) ด้านการพัฒนาระบบอัจฉริยะ เช่น AI และ Big Data และ
(4) ด้านการพัฒนาผู้เรียน เช่น Holistic Learning และ Social-emotional Learning ทั้งนี้ เทคโนโลยี

ดังกล่าวช่วยให้การเรียนรู้มีความยืดหยุ่น เข้าถึงง่าย และสามารถปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียนรายบุคคล การพัฒนาเว็บไซต์ยังมีข้อจำกัด เช่น ต้นทุนด้านเทคโนโลยี ความพร้อมของผู้ใช้งาน และความถูกต้องของเนื้อหาทางวัฒนธรรม ดังนั้น จึงเสนอแนวทางการพัฒนาเว็บไซต์เป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับพื้นฐาน ระดับพัฒนา และระดับนวัตกรรม เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นขั้นตอนและยั่งยืน สรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาตามแนวโน้มปี 2568 มีศักยภาพสูงในการพัฒนาเว็บไซต์เพื่อการเรียนรู้ทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ ถ่ายทอด และต่อยอดองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมในรูปแบบที่ทันสมัยและตอบสนองต่อผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี, การจัดการเรียนรู้, ทุนทางวัฒนธรรม, สำนักศิลปะและวัฒนธรรม

Abstract

This article aims to analyze the appropriateness of applying educational technologies in the development of a website for cultural capital learning. The study employs a framework based on 15 educational technology trends projected for 2025, encompassing concepts related to digital learning, intelligent technologies, and holistic learner development. Data were collected through documentary research and analyzed using content analysis and synthesis to generate new knowledge.

The findings reveal that these technological trends are highly consistent with and suitable for developing a website for cultural capital learning. The applications can be categorized into four dimensions: (1) system infrastructure, including mobile learning, e-learning, and microlearning; (2) enhancement of learning experiences, such as gamification and immersive reality; (3) intelligent system development, including artificial intelligence (AI) and big data; and (4) learner development, including holistic learning and social-emotional learning. These technologies contribute to flexible, accessible, and personalized learning experiences.

However, several limitations were identified, including technological costs, user readiness, and the accuracy of cultural content. Therefore, a three-level development framework is proposed: basic, developmental, and innovative levels, to ensure systematic and sustainable implementation. In conclusion, the application of educational technologies aligned with the 2025 trends demonstrates strong potential for developing cultural capital learning websites, thereby promoting the preservation, transmission, and advancement of cultural knowledge in modern forms that effectively respond to the needs of digital-age learners.

Keywords : Educational Technology Application; Learning Management; Cultural Capital;
Office of Arts and Culture

บทนำ

ภาพการณ์ของโลกปัจจุบันได้ก้าวเข้าสู่ปลายทศวรรษที่สองซึ่งเป็นสองทศวรรษแรกเริ่มของศตวรรษที่ 21 ที่ทักษะศตวรรษที่ 21 มีลักษณะเฉพาะต่างจากศตวรรษที่ 20 ในประเด็นการมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICT) ที่ทำงานได้สูงขึ้นตามที่มนุษย์ต้องการ และเป็นที่มาของคำว่า “ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21” (Dede, 2010) ทักษะนี้ได้เป็นวาทกรรมทางการศึกษาที่มีอิทธิพลสูงและอย่างกว้างขวางต่อการนำไปกำหนดเป็นนโยบายการพัฒนาการศึกษาและสังคมของทุกประเทศผลกระทบของเทคโนโลยีต่อวัฒนธรรมมีหลายแง่มุม โดยมีทั้งผลในเชิงบวกและเชิงลบ เทคโนโลยีได้เปลี่ยนวิธีการที่ผู้คนสร้าง บริโภค และแบ่งปันเนื้อหาทางวัฒนธรรม ซึ่งนำไปสู่รูปแบบใหม่ของการแสดงออก การสื่อสาร และการโต้ตอบทางศิลปะ

กุสลาวัฒน์ คงประดิษฐ์ (2562 : 8) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ทางการศึกษาเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ของมนุษย์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่มีสังคมของมนุษย์ มีรูปแบบและวิธีการผันแปรไปตามเทคโนโลยีนวัตกรรมของสังคมแต่ละยุคสมัย ในช่วงระยะแรกเริ่มได้วิวัฒนาการเป็นเวลากว่า 20 ศตวรรษและวิวัฒนาการนี้ใช้ระยะเวลาที่สั้นลงตามลำดับจนกระทั่งยุคอนาล็อก ซึ่งเป็นยุคก่อนยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีอยู่บนพื้นฐานของวิธีการถ่ายทอดหรือจัดเก็บสัญญาณแบบต่อเนื่องของคลื่นที่มีความถี่และความเข้มของสัญญาณที่ต่างกัน ยุคอนาล็อกนี้ใช้เวลาวิวัฒนาการกว่าหนึ่งศตวรรษ ในยุคดิจิทัลซึ่งเป็นยุคที่เทคโนโลยีอยู่บนพื้นฐานของวิธีการถ่ายทอดหรือจัดเก็บสัญญาณในลักษณะรหัสตัวเลขฐานสอง (Binary Code) ยุคดิจิทัลนี้ใช้เวลาวิวัฒนาการจนถึงปัจจุบันเพียง 2 ทศวรรษในช่วงระยะเวลาเหล่านี้เกิดเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่หลากหลายที่มุ่งหวังเพื่อประสิทธิผลให้เกิดขึ้นในผู้เรียนเป็นสำคัญ

การประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยเฉพาะเว็บ 2.0 กับการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้ดีโดยเฉพาะทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และการแก้ปัญหาความร่วมมือและการสื่อสาร การรู้เท่าทันโลกและการรู้สารสนเทศ ขณะเดียวกันช่วงวัยชาวดิจิทัล หรือชาวเน็ต หรือช่วงวัย Z เป็นช่วงวัยที่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีเป็นอย่างดีในการแสวงหาสารสนเทศที่สภาพแวดล้อมในการดำเนินชีวิตครอบคลุมด้วยอุปกรณ์และเครื่องมือที่สร้างจากเทคโนโลยีขั้นสูง อันนำไปสู่เครือข่ายต่าง ๆ ทั่วโลก ดังนั้นจึงเป็นการเชื่อมโยงกันความรู้ในด้านศาสตร์การสอนให้เข้ากันได้กับผู้เรียนที่จะศึกษาให้ก้าวหน้าทันโลกเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจึงต้องใช้อย่างชาญฉลาดและเหมาะสมที่สามารถเพิ่มพูนความสามารถในการเรียนรู้ได้ จะต้องเป็นผู้มีความรู้ด้านศาสตร์การสอนเป็นอย่างดี ที่จะเลือกใช้กับสถานการณ์ให้สอดคล้องกับบริบทของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้ (Rahamat, et al., 2017, pp. 69-72; Tondeur et al., 2017)

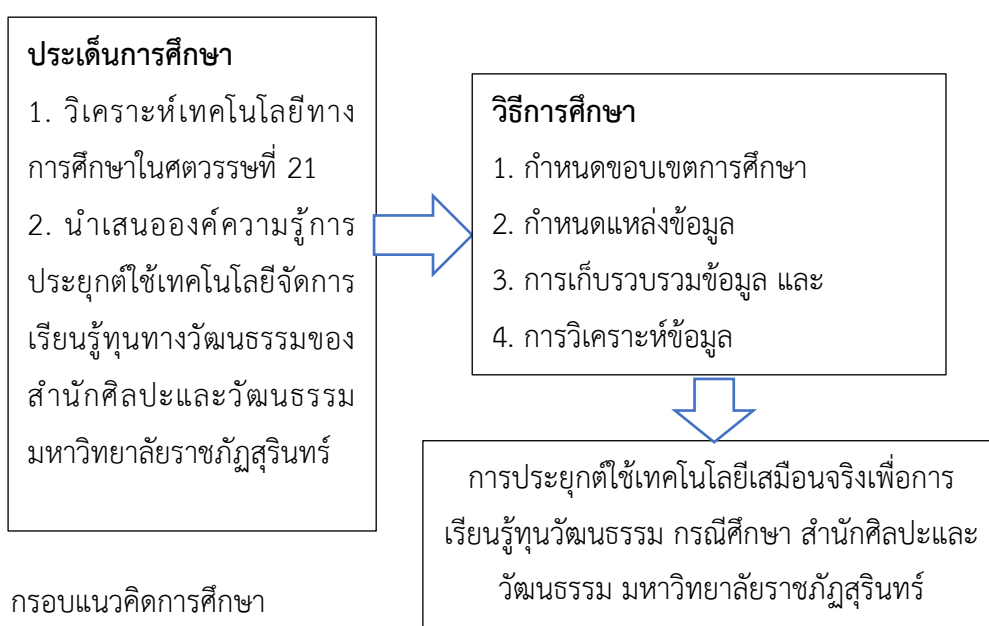
การบริการองค์ความรู้ของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ได้กำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ของหน่วยงานให้เป็นแหล่งเรียนรู้และฐานข้อมูลเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจัดให้กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้การบริหารจัดการของหน่วยงานนั้นมีลักษณะของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ทุนทางวัฒนธรรมมุ่งให้นักศึกษาหรือผู้รับบริการนั้นได้รับองค์ความรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ซึ่งกิจกรรมที่เกิดขึ้นจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผลงานและกิจกรรมให้มีคุณภาพสู่ความเป็นเลิศทางด้านวิชาการและชุมชน จึงเป็นความสนใจของผู้เขียนบทความวิชาการเรื่อง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงเพื่อการเรียนรู้ทุนวัฒนธรรมกรณีศึกษา สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ฉบับนี้ ต้องการวิเคราะห์เทคโนโลยีทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และนำเสนอองค์ความรู้การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนรู้ทุนทางวัฒนธรรมของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เป็นลำดับสืบไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อวิเคราะห์เทคโนโลยีทางการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑
2. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนรู้ทุนทางวัฒนธรรมของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

กรอบแนวคิดการศึกษา

การศึกษา เรื่อง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนรู้ทุนทางวัฒนธรรมในศตวรรษที่ ๒๑ ของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาสังเคราะห์สร้างเป็นกรอบแนวคิดการศึกษาได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา

วิธีดำเนินการศึกษา

1. กำหนดขอบเขตการศึกษา สำหรับการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงเพื่อการเรียนรู้ทุนวัฒนธรรม ทัศนศึกษา สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ กำหนดเลือกวิเคราะห์เทคโนโลยีทางการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ และนำเสนอองค์ความรู้การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนรู้ทุนทางวัฒนธรรมของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ของหน่วยงานผู้ศึกษากำหนดเลือกเทคโนโลยีฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์ ๓๖๐ องศา และเมตาเวิร์ส (Metaverse) พิพิธภัณฑ์เสมือนจริง

2. กำหนดแหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร หนังสือ ตำรา บทความต่าง ๆ และ แหล่งข้อมูลจากเว็บไซต์ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม หรือ <https://culture.srru.ac.th> และเอกสารประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ประจำปี 2567 และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีทางการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ และนำเสนอองค์ความรู้การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนรู้ทุนทางวัฒนธรรมของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เรียบเรียงข้อมูลเป็นหมวดหมู่ตามกรอบแนวคิดการศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้รับการเรียบเรียงเป็นหมวดหมู่ สรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลตามกรอบการศึกษา อภิปรายผลและนำมาสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อนำเสนอแนวคิดที่เป็นประโยชน์แก่สังคม

ผลการศึกษา

การวิเคราะห์เทคโนโลยีทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21

ในยุคที่เทคโนโลยีและการเชื่อมโยงกันทั่วโลกมีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวัน ภูมิทัศน์ของการศึกษากำลังประสบกับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นแนวหน้าของการเปลี่ยนแปลงนี้เรียกร้องให้มีการประเมินทักษะและเทคโนโลยีที่กำหนดนิยามการศึกษาสมัยใหม่ใหม่ จำเป็นอย่างยิ่งที่นักการศึกษาจะต้องได้รับทักษะที่จำเป็นและกลยุทธ์ทางการศึกษาเชิงนวัตกรรมที่จำเป็นต่อการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนเติบโตในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเช่นนี้ ผ่านการวิเคราะห์โดยละเอียดเกี่ยวกับกลยุทธ์การสอน เทคโนโลยีทางการศึกษา และความต้องการเร่งด่วนในการปรับตัวในการเรียนรู้ โฟกัสที่มุ่งหวังที่จะแนะนำนักศึกษาระดับ K-12 ผู้บริหารโรงเรียน และผู้นำทางการศึกษาในการเตรียมนักเรียนให้พร้อมสำหรับความท้าทายในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการศึกษาถือเป็นหัวใจสำคัญในการกำหนดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างทักษะที่ทันสมัยให้กับนักเรียนเท่านั้น แต่ยังช่วยยกระดับวิธีการสอนที่ใช้ในห้องเรียนในปัจจุบันอีกด้วยด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในห้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพเริ่มต้นจากการค้นหาเครื่องมือที่ส่งเสริมวัตถุประสงค์ทางการศึกษา ซึ่งรวมถึงอุปกรณ์ต่างๆ เช่น แท็บเล็ตและแล็ปท็อป ซอฟต์แวร์สำหรับสร้างเนื้อหาดิจิทัล และ

แพลตฟอร์มที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ทางไกลและการจัดการชั้นเรียนการใช้เครื่องมือเหล่านี้สามารถทำให้บทเรียนมีปฏิสัมพันธ์และน่าสนใจมากขึ้น มอบประสบการณ์การเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริงที่จำเป็นต่อโลกดิจิทัลปัจจุบันให้กับนักเรียน

ประโยชน์ของการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีการศึกษา เทคโนโลยีในด้านการศึกษามีประโยชน์มากมายที่ช่วยยกระดับประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างมาก ซึ่งรวมถึงการมีส่วนร่วมที่เพิ่มขึ้น เครื่องมือแบบโต้ตอบและการนำเสนอแบบมัลติมีเดียสามารถดึงดูดความสนใจของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าวิธีการสอนแบบดั้งเดิม การเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล เทคโนโลยีช่วยให้สามารถกำหนดประสบการณ์การศึกษาแบบเฉพาะบุคคลได้ ซึ่งตอบโจทย์รูปแบบและความเร็วในการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคนซึ่งไม่สามารถทำได้ในห้องเรียนแบบเดิม การเข้าถึงทรัพยากร แพลตฟอร์มดิจิทัลช่วยให้ผู้เรียนและครูสามารถเข้าถึงทรัพยากรและข้อมูลต่างๆ มากมาย ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ครอบคลุมมากขึ้น โอกาสในการทำงานร่วมกัน: เทคโนโลยี เช่น ฟอรัม เอกสารที่แชร์ได้ และพื้นที่ประชุมดิจิทัล ช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกันกับเพื่อนร่วมงานและครูได้อย่างง่ายดาย แม้จะอยู่ห่างไกลกัน ความท้าทายและแนวทางแก้ไขในการนำเทคโนโลยีมาใช้ แม้จะมีข้อดีมากมาย แต่การบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการศึกษาก็อาจนำมาซึ่งความท้าทายซึ่งรวมถึงการขาดโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงในหมู่บุคลากร และความกังวลเกี่ยวกับความเท่าเทียมทางดิจิทัลในหมู่นักศึกษา เพื่อเอาชนะอุปสรรคเหล่านี้ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โรงเรียนสามารถลงทุนสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านไอทีที่แข็งแกร่งด้วยอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและอุปกรณ์ที่เพียงพอ การฝึกอบรมวิชาชีพ: นักการศึกษาควรได้รับการฝึกอบรม และการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเพื่อรวมเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้าในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ การแก้ไขปัญหาความเสมอภาคทางดิจิทัล โรงเรียนต้องมีกลยุทธ์เพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนทุกคนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยอาจทำได้ผ่านโครงการกู้ยืมเงินหรือทุนสำหรับนักเรียนที่ด้อยโอกาส กลยุทธ์ในการสอนทักษะในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องให้นักการศึกษาปรับตัวและนำวิธีการสอนที่เป็นนวัตกรรมมาใช้ เมื่อภูมิทัศน์ทางการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป การผสมผสานเทคโนโลยี การเรียนรู้แบบโครงการ และการมุ่งเน้นด้านสังคมและอารมณ์ จะช่วยยกระดับผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ (Strobel Education. 2568)

ในช่วงปี 2024 ได้เกิดการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างครอบคลุมในด้านการศึกษา จากการวิเคราะห์ของสำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษาคือแนวโน้มด้านการศึกษา 15 รูปแบบที่จะเกิดขึ้นในปี 2024 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2568) ได้นำเสนอไว้ดังนี้

1. Gamification ยังคงเป็นแนวทางการศึกษาที่มีอิทธิพลซึ่งจูงใจนักเรียนโดยเป็นวิธีการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้เรื่องต่างๆ อย่างสนุกสนาน ท้าทาย โดยการใช้องค์ประกอบต่าง ๆ ของเกม ได้แก่ การตั้งเป้าหมายให้เกิดความสนุกและเกิดความท้าทาย เมื่อบรรลุเป้าหมายแล้วจึงเกิดการให้รางวัล ทำให้เกิดการแข่งขันในผู้เล่น(ผู้เรียน) และมีผลป้อนกลับ (Feedback) และเพื่อใช้ในการจัดลำดับ มาปรับใช้กับการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความสนใจที่จะเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักการเรียนในรูปแบบ Active Learning ซึ่งเป็นการสอนเชิงรุก

2. Immersive Reality: Virtual Reality (VR), Augmented Reality (AR) และ Mixed Reality (MR) เป็นเทคโนโลยีที่สมจริงที่เกิดขึ้นใหม่ มีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์การสอนและการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญ สภาพแวดล้อมจำลองเปิดโอกาสให้นักเรียนสำรวจสถานการณ์จริงหรือตามจินตนาการ ช่วยเพิ่มความเข้าใจและการมีส่วนร่วมในการศึกษาเรื่องนั้นๆ

3. Microlearning เป็นการเรียนรู้ในระยะเวลาสั้นๆ เน้นเนื้อหาที่กระชับและตรงประเด็น เพื่อช่วยพัฒนาความรู้และทักษะในเรื่องหนึ่ง ๆ โดยเฉพาะ ทำให้ผู้เรียนสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตหรือการทำงานจริงได้ รวมถึงทำให้ได้ความรู้ใหม่ๆ สร้างแนวความคิดใหม่ เพื่อต่อยอดความรู้เดิมที่มีอยู่

4. AI and Human Synergy การผสมผสานระหว่างข้อมูลของครูและปัญญาประดิษฐ์ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืน ศักยภาพของ AI มีตั้งแต่การให้คะแนนนักเรียนที่มีประสิทธิภาพไปจนถึงการสร้างแบบฝึกหัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่กำหนดเป้าหมาย สร้างทักษะที่ต้องการให้นักเรียนได้รับในการฝึกอบรมได้โดยตรง เสริมสร้างการเรียนรู้ส่วนบุคคล โดยมีจุดมุ่งเน้น AI ให้มีมนุษย์เป็นศูนย์กลางเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของมนุษย์

5. Leveraging Big Data การใช้ประโยชน์จากข้อมูลขนาดใหญ่ในด้านการศึกษา เป็นการสร้างระบบฐานข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาด้านต่างๆ ตั้งแต่ข้อมูลนักเรียน ข้อมูลครูและบุคลากรทางการศึกษา ข้อมูลโรงเรียน ข้อมูลงบประมาณ ข้อมูลสิ่งก่อสร้าง ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ที่สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ เพื่อวางแผนพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน เป็นโปรแกรมที่ปรับแต่งสำหรับนักเรียนแต่ละคน และช่วยให้ครูวิเคราะห์พฤติกรรมของนักเรียนได้แม่นยำยิ่งขึ้น และสามารถนำไปสู่การปรับปรุงกลยุทธ์การสอนและเส้นทางการเรียนรู้แบบรายบุคคล

6. Evolving K-12 Digital Education ระบบการศึกษาระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษา (K-12) สามารถเรียนทางออนไลน์ผ่านโรงเรียนและโปรแกรมเสมือนจริง การศึกษาระดับ K-12 แบบออนไลน์และ e-Learning กำลังได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อยๆ ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา เนื่องจากช่วยให้ครอบครัวและนักเรียนมีความยืดหยุ่นในการศึกษาของตนเองได้มากขึ้น

7. Blockchain in Education เทคโนโลยีบล็อกเชนซึ่งเป็นที่รู้จักในเรื่องความปลอดภัยและความโปร่งใส ยังคงมีการนำบล็อกเชนมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ช่วยเพิ่มความปลอดภัยของข้อมูลนักเรียนและครู และสามารถจัดการการเข้าชั้นเรียน หลักสูตร การให้เกรด งานที่ได้รับมอบหมาย และอื่นๆ ได้ ซึ่งกลไกการทำธุรกรรมแบบเพียร์ทูเพียร์ของ Blockchain ยังเน้นถึงการเป็นเจ้าของข้อมูลของนักเรียนอีกด้วย

8. Personalized Learning ในปี 2024 จะได้เห็นการปรับปรุงกลยุทธ์การเรียนรู้ส่วนบุคคล โดยมีเป้าหมายเพื่อปรับแต่งการเรียนรู้ตามจุดแข็ง ความต้องการ ทักษะ และความสนใจของนักเรียนแต่ละคน ซึ่งตระหนักว่าเด็กทุกคนมีสไตล์การเรียนรู้ที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละคน

9. STEAM-based Programs หลักสูตรวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ ศิลปะ และคณิตศาสตร์ (STEAM) ยังคงได้รับแรงผลักดันอย่างต่อเนื่อง ด้วยการบูรณาการสาขาวิชาเหล่านี้ นักเรียนจะได้รับการส่งเสริมให้คิดอย่างมีวิจารณญาณ ทำงานร่วมกัน และประยุกต์ใช้ข้อมูลในสถานการณ์จริง

10. Subscription-Based Model for Learning แพลตฟอร์มการศึกษาที่ใช้โมเดล Subscription-based เป็นการเปิดให้ผู้เรียนได้สมัครรายเดือนหรือรายปี และเรียนก็วิชาที่ได้ภายในระยะเวลาที่เป็นสมาชิกอยู่ ซึ่งต่างจากการเรียนออนไลน์แบบเดิมที่ผู้เรียนต้องเลือกชำระเงินเรียนทีละรายวิชาและต้องเรียนให้จบเพื่อรับใบประกาศนียบัตร การเรียนรู้แบบ Subscription-based จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลองเรียนหลายๆ วิชา และเข้าถึงเนื้อหาสื่อการเรียนรู้ของคอร์สหรือหลักสูตรได้ทั้งหมด และผู้เรียนมีสิทธิ์ที่จะสามารถเปลี่ยนไปเรียนคอร์สอื่นกลางคันหรือข้ามไปยังบทเรียนอื่นได้ ซึ่งถือว่าผู้เรียนมีความยืดหยุ่นและตัวเลือกในการเรียนมากขึ้นกว่าเดิม

11. Holistic Learning การมุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้แบบองค์รวมที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบครบทุกมิติ ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ของมนุษย์โดยธรรมชาติ ดังนั้นเป้าหมายสูงสุดของการเรียนแบบองค์รวมคือ การที่ผู้เรียนรู้จักการใช้ชีวิตร่วมกันเชื่อมโยงให้เกิดประโยชน์กับการใช้ชีวิต ประกอบด้วย Head คือ การพัฒนาความรู้ที่จำเป็น (Core Knowledge) Heart คือ การพัฒนาคุณค่าภายใน (Core Value) และ Hand คือ การพัฒนาทักษะที่สำคัญ (Core Skill)

12. Hybrid Learning เป็นโมเดลการเรียนรู้แบบผสมผสาน ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างการเรียนรู้แบบตัวต่อตัวและแบบออนไลน์ คาดว่ายังคงอยู่ต่อไปภายหลังจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 โมเดลนี้นำเสนอระบบการศึกษาที่ยืดหยุ่นซึ่งรองรับทั้งนักเรียนทางไกลและนักเรียนด้วยตนเองไปพร้อมๆ กัน

13. Education and Entrepreneurship Mindset การบูรณาการความเป็นผู้ประกอบการเข้ากับการศึกษา โดยส่งเสริมทักษะการเป็นผู้ประกอบการ เช่น การแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นผู้นำ และการสื่อสาร หลักสูตรนี้ส่งเสริมกรอบความคิดของผู้ประกอบการ เพื่อเตรียมนักเรียนให้พร้อมสำหรับตลาดงานในอนาคต

14. Mobile Learning การเรียนรู้แบบเคลื่อนที่ (mobile learning) เป็นการจัดการเรียนการสอนหรือการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่นำเสนอเนื้อหาและกิจกรรมการเรียน การสอนผ่านเทคโนโลยีเครือข่ายแบบไร้สายและเทคโนโลยีเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผู้เรียนสามารถเรียนได้ทุกที่และทุกเวลา

15. Social-emotional Learning (SEL) กระบวนการพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคม ที่ผู้เรียนจะได้ฝึกทำความเข้าใจและจัดการอารมณ์ของตนเอง เรียนรู้ที่จะเอาใจใส่ ทำความเข้าใจความรู้สึกของเพื่อน ๆ พัฒนความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลใกล้ชิด ผู้เรียนได้ฝึกการตัดสินใจด้วยตัวเอง รับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ของตนเองได้ SEL ยังคงได้รับความสนใจในภาคการศึกษา ซึ่งเป็นการวางรากฐานสำหรับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ความสัมพันธ์ต่อผู้อื่นและการตัดสินใจอย่างรอบรู้

สรุปได้ว่า เทคโนโลยีการศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้นได้รับการพัฒนาระดับขั้นมาใช้ในการศึกษาอย่างกว้างขวางจนเกิดรูปแบบการจัดการศึกษามากมาย ในขณะที่โลกวิวัฒนาการอย่างไม่หยุดนิ่ง กลยุทธ์ใน

การศึกษาและการเรียนรู้จึงต้องเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้ทันกระแสของโลกที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่มีการระบาดของ Covid-19 เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในหลายภาคส่วนซึ่งรวมถึงภาคการศึกษาด้วย แนวโน้มการศึกษาจึงมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทำให้การศึกษามีหลากหลายรูปแบบและเข้าถึงได้มากขึ้น สำหรับทุกคน จากข้อมูลเบื้องต้นนั้นสำนักศิลปะและวัฒนธรรมได้นำเอาเทคโนโลยี Immersive Reality: Virtual Reality (VR), Augmented Reality (AR) และ Mixed Reality (MR) มาใช้ในการสร้างฐานการเรียนรู้ให้นักศึกษาหรือผู้สนใจทั่วไปได้เข้ามาเรียนรู้ สร้างเป็น Leveraging Big Data ผ่านช่องทางเว็บไซต์ของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม ภายใต้รูปแบบการจัดการศึกษาจากแหล่งข้อมูลวารสารของหน่วยงานและโปรแกรมพิพิธภัณฑ์ 360 องศา และเมตาเวิร์ส (Metaverse) พิพิธภัณฑ์เสมือนจริง ซึ่งการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงครั้งนี้ กำหนดเอาแหล่งเรียนรู้เทคโนโลยีฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์ ๓๖๐ องศา และเมตาเวิร์ส (Metaverse) พิพิธภัณฑ์เสมือนจริง

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนรู้ทุนทางวัฒนธรรมของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

คำว่า “ทุนทางวัฒนธรรม” (Cultural Capital) หมายถึง ผลผลิตทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ทุนทางวัฒนธรรมที่จับได้ เช่น โบราณสถาน มรดกทางวัฒนธรรม ผลงานศิลปะแขนงต่างๆ ทั้ง ภาพวาด หัตถกรรม ดนตรี ภาพยนตร์ วรรณกรรม เหล่านี้มักจะวัดมูลค่าเป็นตัวเงินได้ ส่วนทุนวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ความเชื่อ จารีต ประเพณี วิถีชีวิต ผู้นำเสนอแนวคิดเรื่องทุนวัฒนธรรมคนแรกคือ ปีแอร์ บูร์ดิเยอ เขาระบุว่า “ทุน” หมายถึง สิ่งที่คุณค่าได้รับจากกระบวนการหล่อหลอมทางสังคม อันกลายเป็นคุณสมบัติติดตัวที่เอื้อให้คุณค่าสามารถนำไปเพิ่มพูนมูลค่าของตนได้ เช่น ความรู้ รสนิยม กิริยามารยาท นอกจากนี้ ยังหมายรวมถึงทรัพย์สินต่างๆ ที่มีคุณค่าอย่างหนึ่งที่ไม่ใช่คุณค่าเชิงเศรษฐกิจโดยตรง แต่มีมูลค่าในเชิงเศรษฐกิจได้ เช่น งานศิลปะ หนังสือ เอกสารรับรองทางวิชาการ (ชนิดา เสงี่ยมไพศาลสุข. 2548 : 113)

ทุนทางวัฒนธรรมที่สำนักศิลปะและวัฒนธรรมได้รวบรวมพัฒนาฐานข้อมูลทั้งรูปแบบเอกสาร สื่อประชาสัมพันธ์ แพลตฟอร์ม หรือโปรแกรมต่าง ๆ มีหลากหลาย โดยเชื่อมโยงให้เกิดความสัมพันธ์ในการประยุกต์แบบบูรณาการมาจากค่านิยมที่หน่วยงานกำหนดไว้ เพื่อสร้างตัวชี้วัดแห่งความสำเร็จตามกรอบของภารกิจและยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน จึงได้สร้างตัวแปรตัวด้วยย่อของคำว่า “CULTURE” โดยให้ความหมายจากการตัวแปรที่ซ่อนความเป็นตัวตนของหน่วยงาน คือ “C”=Creativity (ความคิดสร้างสรรค์) ส่งเสริมการสร้างผลงานศิลปะและวัฒนธรรมที่แปลกใหม่ โดยเคารพรากเหง้าท้องถิ่น “U”=Unity (ความสามัคคี) ทำงานร่วมกันอย่างมีน้ำใจ ยึดหลักการมีส่วนร่วมระหว่างสถาบัน ชุมชน และภาคีเครือข่าย “L”=Local Wisdom (ภูมิปัญญาท้องถิ่น) รักษาและถ่ายทอดองค์ความรู้พื้นถิ่นสู่คนรุ่นใหม่อย่างยั่งยืน “T”=Tradition (ประเพณี) ทำนุบำรุงและฟื้นฟูขนบธรรมเนียมอันดีงามของสุรินทร์และภาคอีสานใต้ “U”=Understanding (ความเข้าใจอัตลักษณ์) ส่งเสริมความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างกลมเกลียว “R”=Responsibility (ความรับผิดชอบ) ปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบต่อหน้าที่ สังคมและวัฒนธรรม และ

“E”=Excellence (ความเป็นเลิศทางศิลปะและวัฒนธรรม) มุ่งพัฒนาองค์ความรู้ ผลงาน และกิจกรรมให้มีคุณภาพสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการและชุมชน

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนรู้ทุนทางวัฒนธรรมของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ได้กำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้แหล่งข้อมูลในระบบสารสนเทศของหน่วยงาน ปรากฏดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 2 จัดการเรียนรู้ทุนทางวัฒนธรรมของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ที่ : สำนักศิลปะและวัฒนธรรม (2568 : Online)

การจัดการเรียนรู้ทุนทางวัฒนธรรมของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ได้นำเอารูปแบบ Leveraging Big Data การใช้ประโยชน์จากข้อมูลขนาดใหญ่ในด้านการศึกษ เป็นการสร้างระบบฐานข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาด้านต่างๆ มีฐานข้อมูลแหล่งความรู้จากวารสารชื่ออังกฤษ: Arts and

Culture Journal of the Lower Moon River ชื่อไทย: วารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล ISSN 2822 - 0617 (Online) และในปัจจุบันนี้เป็นปีที่ 14 ฉบับที่ 2 (2025): วารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2568) ได้รับการรับรองให้อยู่ในฐานTCI ที่ 1 นอกจากนั้นแล้ว ยังมีการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ Immersive Reality: Virtual Reality (VR), Augmented Reality (AR) และ Mixed Reality (MR) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่สมจริงที่เกิดขึ้นใหม่ มีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์การสอนและการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสำนักศิลปะและวัฒนธรรมนั้นได้เผยแพร่ให้สามารถเข้าไปเรียนรู้ได้ตลอดเวลาตามลิงค์ <https://culture.srru.ac.th/> มี ๒ แหล่งเรียนรู้ คือ

1. พิพิธภัณฑ์เสมือนจริง (พิพิธภัณฑ์ 360 องศา) เป็นพิพิธภัณฑ์ผ้า สำนักศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่รวบรวมความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุรินทร์ วัฒนธรรมการทอผ้าที่เป็นงานหัตถกรรม ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของชาวสุรินทร์ ตลอดจนเครื่องแต่งกายพื้นเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสุรินทร์

2. เมตาเวิร์ส (Metaverse) พิพิธภัณฑ์เสมือนจริง เป็นเรียนรู้ที่ผู้เข้าชมจะได้กำหนดตัวตนเองในโปรแกรมนี้ สามารถสัมผัสได้เหมือนกับการร่วมเล่นเกมส์ สร้างความรู้สึกที่อยากเรียนรู้มากขึ้น

จากผลการพัฒนาเว็บไซต์ผ่านเทคโนโลยีของสำนักศิลปะและวัฒนธรรมนั้นได้พบว่า มีนักศึกษาที่เข้ามาเรียนรู้ข้อมูลเพื่อนำไปพัฒนาองค์ความรู้ผ่านโครงการเชื่อมโยงกระบวนการจัดการเรียนรู้ทุนวัฒนธรรมของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม สามารถบูรณาการเข้ากับแนวโน้มเทคโนโลยีทางการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ โดยออกแบบเป็น “กระบวนการเรียนรู้เชิงบูรณาการ” ที่สอดคล้องทั้งด้านเนื้อหา วิธีการ และเทคโนโลยี ดังนี้

1. ขั้นสำรวจและรวบรวมทุนวัฒนธรรม (Cultural Exploration & Data Collection) สำนักศิลปะและวัฒนธรรมทำหน้าที่รวบรวมองค์ความรู้ เช่น ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น พิธีกรรม และศิลปะพื้นบ้าน เชื่อมโยงกับ Big Data เพื่อสร้างฐานข้อมูลดิจิทัลด้านวัฒนธรรม ใช้ AI วิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ข้อมูล ใช้ Mobile Learning ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลภาคสนาม เช่น ถ่ายภาพ บันทึกวิดีโอ หรือสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน

2. ขั้นตอนออกแบบการเรียนรู้ (Learning Design) นำข้อมูลทุนวัฒนธรรมมาพัฒนาเป็นหลักสูตรหรือกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้ Personalized Learning ปรับเนื้อหาให้เหมาะกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม ใช้ Microlearning แบ่งเนื้อหาเป็นตอนสั้น ๆ เข้าใจง่ายบูรณาการ STEAM เช่น การออกแบบสื่อวัฒนธรรม หรือการสร้างนวัตกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ขั้นจัดการเรียนรู้ (Learning Implementation) ดำเนินการจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน ใช้ Gamification เช่น เกมตอบคำถามวัฒนธรรม หรือภารกิจเรียนรู้ชุมชน ใช้ VR/AR/MR จำลองพิธีกรรมหรือสถานที่สำคัญทางวัฒนธรรม ใช้ Hybrid Learning ผสมผสานการเรียนรู้ในชั้นเรียนกับการเรียนออนไลน์ และการลงพื้นที่จริง

4. ขั้นสร้างประสบการณ์และการมีส่วนร่วม (Experiential & Engagement Learning) เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง ใช้ Holistic Learning (Head-Heart-Hand) Head: ความรู้ด้านวัฒนธรรม Heart:

การเห็นคุณค่าและความภาคภูมิใจ Hand: การลงมือปฏิบัติ เช่น การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม ใช้ SEL (Social-emotional Learning) เพื่อปลูกฝังคุณค่าทางสังคม เช่น ความเคารพ ความเข้าใจความหลากหลาย

5. **ขั้นประเมินและพัฒนา (Assessment & Improvement)** ประเมินผลการเรียนรู้และปรับปรุงกระบวนการ ใช้ AI และ Learning Analytics วิเคราะห์พัฒนาการผู้เรียน ใช้ Blockchain บันทึกผลงานหรือผลงานเชิงวัฒนธรรมของผู้เรียนอย่างโปร่งใส ใช้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เพื่อพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

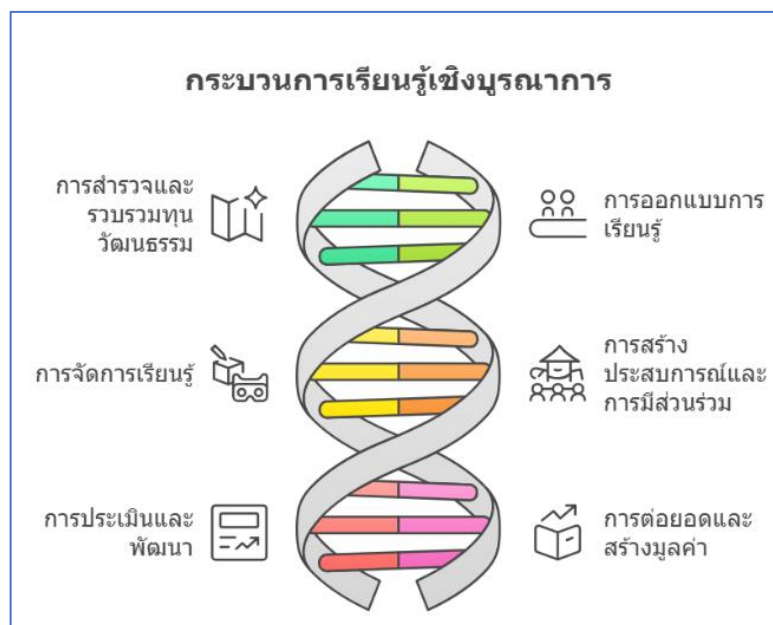
6. **ขั้นต่อยอดและสร้างมูลค่า (Cultural Innovation & Sustainability)** นำความรู้ไปต่อยอดเชิงเศรษฐกิจและสังคม ส่งเสริม Entrepreneurship Mindset เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม ใช้แพลตฟอร์ม Subscription-based Learning เผยแพร่ความรู้สู่สาธารณะ และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างสถาบัน ชุมชน และผู้เรียน

สรุปภาพรวมการเชื่อมโยง

1. กระบวนการของสำนักศิลปะและวัฒนธรรมสามารถพัฒนาเป็น “ระบบนิเวศการเรียนรู้ทุนวัฒนธรรมดิจิทัล” ที่เริ่มจากการรวบรวมองค์ความรู้ → ออกแบบการเรียนรู้ → จัดกิจกรรม → สร้างประสบการณ์ → ประเมินผล → ต่อยอดสู่การใช้ประโยชน์จริง โดยมีเทคโนโลยีเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญ

2. แนวทางนี้จะช่วยให้การเรียนรู้ทุนวัฒนธรรมไม่ใช่เพียงการอนุรักษ์ แต่เป็น “การเรียนรู้ที่มีชีวิต” สามารถเข้าถึงได้ง่าย น่าสนใจ และต่อยอดได้ในโลกยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

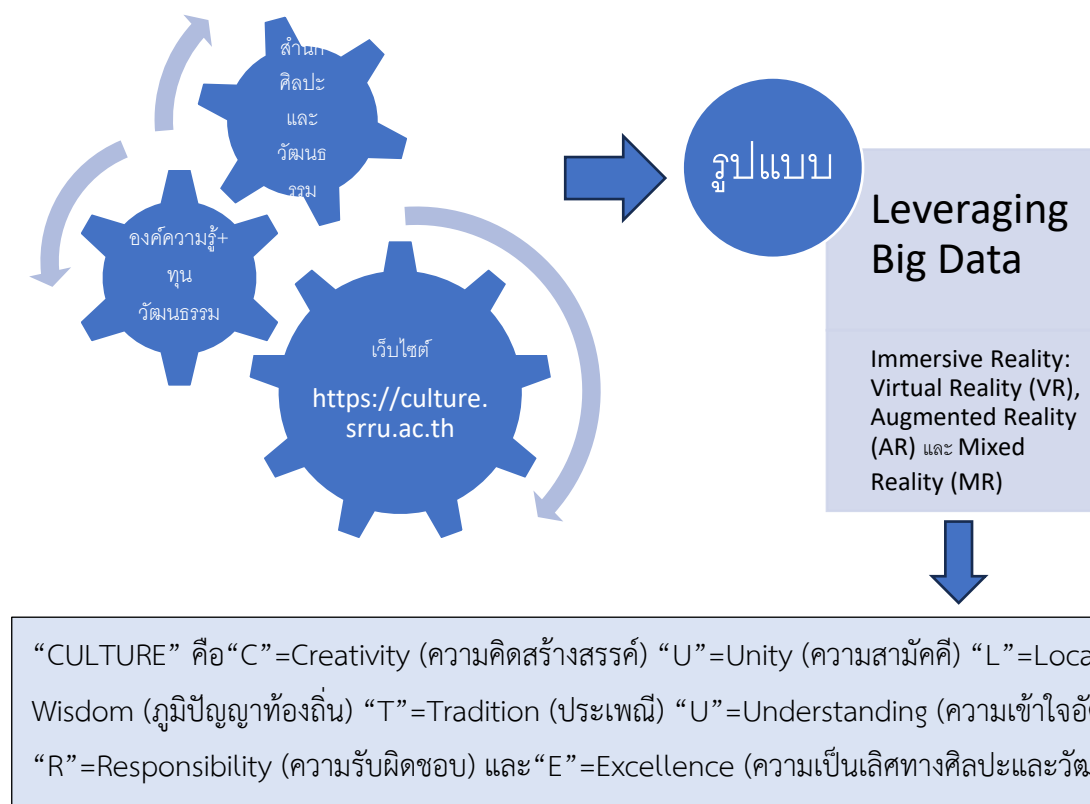
ซึ่งสามารถกำหนดเป็นผังมโนทัศน์ได้ดังนี้

ภาพที่ 3 กระบวนการเรียนรู้เชิงบูรณาการ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนรู้ทุนทางวัฒนธรรมในศตวรรษที่ ๒๑ ของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ฉบับนี้ ได้วิเคราะห์เทคโนโลยีทางการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ และนำเสนอองค์ความรู้การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนรู้ทุนทางวัฒนธรรมของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สามารถสรุปเป็นกรอบแนวทางการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศตามค่านิยมของคำว่า “CULTURE” ทำให้พบรูปแบบการจัดการศึกษาอยู่ ๒ รูปแบบ คือ Leveraging Big Data การใช้ประโยชน์จากข้อมูลขนาดใหญ่ในด้านการศึกษา และ รูปแบบ Immersive Reality: Virtual Reality (VR), Augmented Reality (AR) และ Mixed Reality (MR) สามารถแสดงเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 4 องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

สรุป

จากเนื้อหาบทความเรื่อง “การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงเพื่อการเรียนรู้ทุนวัฒนธรรมกรณีศึกษา สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์” นั้น มุ่งศึกษาบทบาทของเทคโนโลยีทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากอิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะ ICT ที่ส่งผลต่อรูปแบบการเรียนรู้ การสื่อสาร และการสร้างองค์ความรู้ ทำให้เกิดแนวคิด “ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21” ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการเรียนรู้ตลอดชีวิต เทคโนโลยีจึง

กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับผู้เรียนยุคใหม่ การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) วิเคราะห์เทคโนโลยีทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และ 2) นำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย และข้อมูลของหน่วยงาน ผลการศึกษาพบว่า เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ เช่น การใช้สื่อดิจิทัล การเรียนรู้ออนไลน์ การเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล และการใช้เครื่องมือที่ช่วยสร้างการมีส่วนร่วมของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทาย เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยี และความจำเป็นในการพัฒนาทักษะครู ในด้านแนวโน้มการศึกษา พบว่ามีเทคโนโลยีและแนวทางสำคัญ เช่น Gamification, AI, Big Data, VR/AR/MR, Hybrid Learning, Mobile Learning และ Personalized Learning ที่ช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีความยืดหยุ่น เข้าถึงง่าย และตอบสนองผู้เรียนรายบุคคลมากขึ้น สำหรับการประยุกต์ใช้สำนักศิลปะและวัฒนธรรม ได้พัฒนา “ระบบนิเวศการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมดิจิทัล” โดยใช้เทคโนโลยีสำคัญ 2 รูปแบบ ได้แก่ Leveraging Big Data เพื่อสร้างฐานข้อมูลองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรม และ Immersive Reality (VR/AR/MR) ผ่านพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงและเมตาเวิร์ส ผ่านกระบวนการเรียนรู้ถูกออกแบบเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ การสำรวจข้อมูล ออกแบบการเรียนรู้ จัดกิจกรรม สร้างประสบการณ์ ประเมินผล และต่อยอดเชิงเศรษฐกิจและสังคม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและการเรียนรู้เชิงบูรณาการ นอกจากนี้ ยังใช้กรอบแนวคิด “CULTURE” เป็นค่านิยมหลัก ได้แก่ Creativity, Unity, Local Wisdom, Tradition, Understanding, Responsibility และ Excellence เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยสรุป การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ช่วยให้การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมมีความทันสมัย น่าสนใจ เข้าถึงง่าย และสามารถต่อยอดเชิงนวัตกรรมและเศรษฐกิจได้ ทำให้การอนุรักษ์วัฒนธรรมไม่ใช่เพียงการเก็บรักษาแต่เป็น “การเรียนรู้ที่มีชีวิต” ในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง (References)

- กุลลวัฒน์ คงประดิษฐ์. (2562 : มกราคม - เมษายน). “การเป็นครูที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นฐานในโลกดิจิทัลของศตวรรษที่ 21” ในวารสารศึกษาศาสตร์ ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 หน้า 8.
- ชนิดา เสี่ยงไพศาลสุข. (2548). *L'e'conomie des bines symboliques. (เศรษฐกิจของทรัพย์สินเชิงสัญลักษณ์) ของ ปีแยร์ บูร์ดิเยอ : บทแปลและบทวิเคราะห์หมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต] สาขาวิชาการแปลภาษา.
- สำนักศิลปะและวัฒนธรรม. (2568). “สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์”. [ออนไลน์] <https://culture.srru.ac.th>. เข้าถึงเมื่อ 25 สิงหาคม 2568.
- Rahamat, R. B., Shah, P. M., Din, R. B., & Aziz, J. B. A. (2017). Students' readiness and perceptions towards using mobile technologies for learning the English language literature component. *The English Teacher*, 16.

Strobel Education. (2568) "การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21: มุมมองเกี่ยวกับทักษะและเทคโนโลยีที่จำเป็น"
[online] <https://shorturl.at/Ma2lp> เข้าถึงเมื่อ วันที่ 25 สิงหาคม 2568.

Tondeur, J., Aesaert, K., Pynoo, B., Braak, J., Fraeyman, N., & Erstad, O. (2017). Developing a validated instrument to measure preservice teachers' ICT competencies: Meeting the demands of the 21st century. *British Journal of Educational Technology*, 48(2), 462-472.

